

R V P E R T I

ABBATIS MONAS-

TERII TVITIENSIS ORDINIS SANCTI
BENEDICTI, THEOLOGI ANTIQVI AC PLA-

nè clarissimi, in Cantica Canticorum, de incarnatione Domini,

Commentariorum libri VII. à multis sæculis in hunc

vsq; diem maximè desiderati, multoque labo-

re ac sumptu nunc iterum

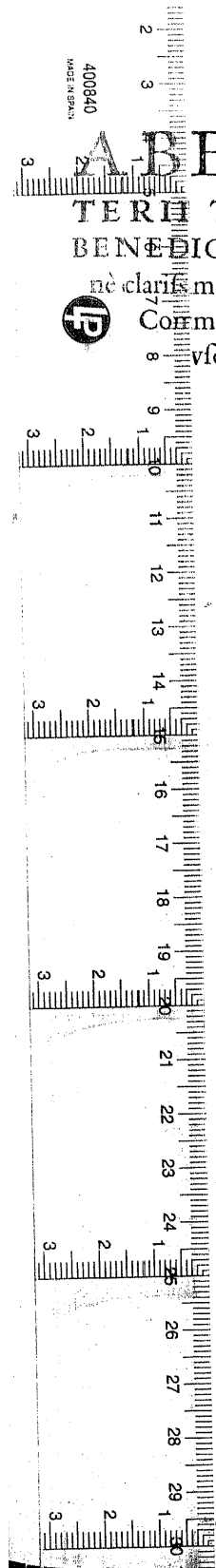
atque iterum

excusi.

COLONIAE AGRIPPINAE
Apud hæredes Arnoldi Birckmanni.

Anno 1557.

400840
MADE IN SPAIN

R V P E R T I
ABBATIS MONAS-
TERII TVITIENSIS ORDINIS SANCTI
BENEDICTI, THEOLOGI ANTIQVI AC PLA-
nè clarissimi, in Cantica Canticorum, de incarnatione Domini,
Commentariorum libri VII. à multis sæculis in hunc
vfq; diem maximè defiderati, multoq; labo-
re ac sumptu nunc iterum
atque iterum
excusi.

COLONIAE AGRIPPINAE
Apud hæredes Arnoldi Birckmanni.
Anno 1557.

OMNIVM CVM IN- SIGNIORVM SENTENTIARVM, TVM ALIA- RVM MEMORIA DIGNIORVM RERVM, QVAS PASSIM HI

Commentarii in Cantica Canticorum complectuntur, index brevis idemque
non inutilis: cuius numerus paginas, a litera primam cuiusque
paginæ columnam, b verò litera secun-
dam demonstrabit.

Adam per Etiam vitam perdidit, & mortem inuenit	38.a	Caput aureum in Canticis, ipsa diuinitas	49.a
Adam non fuit formatus in paradiso	12.b	Caput pro corde aliquando ponitur	63.b
Adolescentule anime imperfecte.	2.b	Capilli uirginis, cogitationis munditiam signifi-	
Adorandum in spiritu & ueritate	In Prol.	cant	26.a. 27.b
Amicorum congratulatio in Canticis	31.a	Cancelli in Canticis, sint patriarche	16.a
Ancilla discalcata que sit	60.b	Canticum Canticorum esse de incarnatione domi-	In Prol.
Anima mater Samuelis prophetæ	30.a	ni	
Anima beata uirginis quomodo liquefacta	1.a	In Prol. Cantica tertius Salomonis liber	Ibid.
Anime fideles sunt filie Hierusalem	25.b	Cantica diuina septem ueteris testamenti	Ibid.
Anima Christi liquefacta	44.a	Cantica sunt amoris, quo Deus in beatam uirginitatem	Ibid.
Anime perfectiores, regine sunt, anime uero im-	57.b	descendit	Ibid.
perfectiores, concubine.		Cur Cantica Canticorum, & non Canticum dica-	
Anima Pauli ut Samamitis reuersa	60.a	tur	Ibidem
Apostolorum gemitus & stetus coram Maria	45.b	Catalogus sexaginta fortium Israel	23.a
Apostolorum ebrietas qualis fuerit	40.a	Cantica septem in laudem uirginis	26.a
Apostolorum magistra beata uirgo	6.b	Canticum perfectum in octauis	55.b
Apostolici uiri indeficientes erunt	11.b	Caro Christi reliquis longè mundior	51.b
Apostoli sunt custodes murorum	45.a	Charitas ordinata in Canticis quid sit	13.a
Aque scripturarum amaræ secundum literam	35.b	Charitas finis præcepti	25.a
Aque de Libano, sunt sacræ literæ	34.b	Charitas alterius bonum suum facit	Ibid.
Aquarum uiuentium puteus est uirgo Maria	35.a	Chorus & acies castrorum	55.b
Aquilo in Canticis, diabolus est	36.a	Christus ut liliium, quia speciosus præ filiis homi-	
Arbor malus, est lignum crucis	68.a	num	11.b
Ascensus purpureus est Christus	24.b	Christus se pulchrum esse negare non potest	Ibid.
Ascendere per desertum, est habere animum solita-	22.a	Christus in Iudæa, liliium inter spinas	12.a
rium		Christi aduentus cur tam diu protrahatur	15.a
Aspiratio diei, resurrectio est Christi	19.b	Christus non tardus, sed uelocissimus	Ibid.
Ascendere in palmam & in crucem, idem	64.b	Christus petra est & maceria	17.b
Aurum & argentum in scripturis quid sit	24.b	Christus uinea nostra est	18.a
Aurum in sensu, argentum in sermone	8.b	lege ibidem pulcherrima	
Aurum pulchrius ebore	51.a	Christus pro reliquiis Israel orauit	19.b
Auster est spiritus sanctus.	36.b	Christus est ascensus purpureus	24.b
		Christus candoris liliium per arietem præfigura-	
		tur	12.a
		Christus fecit quatuor præcipua	37.a
		Christus utramque uitam reparauit contra utramque	
		Ad mortem	eodem b
		Christus aliter quàm serpens ad comedendum inui-	
		tauit	38.b
B Ases aureæ in Canticis Canticorum, est con-	52.a	Christus ueritas est opposita malediciis serpētis. Ibi.	
filium diuinum.		Christus est candidus sanctitate & rubicundus pas-	
		sione	48.a
C Apræ & cerui in Canticis qui sint	14.b	Christus rubicundus propter peccata nostra	Ibidem b.
Caput Christi plenum est rore	42.b		

I N D E X

Christus omnia scripturarum autoritate & dixit & fecit	50.a	Dilectus ascendit in hortum, quomodo intelligitur	54.a
Christus mira operatus est & cunctis uelocius. Ibi.	b	Disceptatio de quatuor fluminis paradisi	35.b
Christus longe excellentior & melior Moyses.	53.b	Discipuli domini sunt uigiles ciuitatis	21.a
Christus ex matre tantum est frater noster	66.b	Discordia dat hosti locum	56.a
Christus quare dicatur Aminadab	59.b	Doctrina dilecti sancta & munda est	50.b
Circumcisio cordis & ceruicis	63.b	Docere sequitur facere	44.b
Circuire per ciuitates & castella, est predicare euangelium regni Dei	21.b	Domus cedrine, templa sunt	11.b
Colluctandum est spiritus & ueritate	In Prol.	Dormire in Canticis, est secretum non reuelare.	14.a
Collum beatę uirginis sicut monilia	8.b	E	
Collum uirginis, eius humilitate designat	26.a. 28.b	Ebrietas apostolorum qualis fuerit	40.a
Columbarum proprietates sunt septem	26.b	Ecclesia pro fide defendenda, nemini cedit.	69.a
Coma dilecti in Canticis, sacre sunt scripturę.	49.a	Ecclesia est mulier extollens uocem de turba	34.b
Computatio tridui Christi in sepulchro	20.a	Ecclesia punit spirituali gladio	69.a
Commorari in uillis quid sit	64.b	Egredi in agrum quid sit.	64.b
Conditores scripturarum potentes fuerunt	34.b	Egressus dilecti & dilectę felix	66.a
Congratulatio amicorum in Canticis	31.a	Elat. & palmarum in Canticis, quid designent	49.a
Contemplatio uirginis cunctis excellentior.	42.a	Electus ex milibus, in Canticis quis sit	48.b
Coronatio in Canticis designat ecclesiam prophetarum	25.b	Eleemosynę dicuntur unguenta	31.b
Cor Christi scripturę sunt ueritatis	68.b	Eleemosynę uirginis in Christum maxime pretiose	Ibidem
Credere est fulcire uirginem floribus	13.b	Eleemosynarum mira commendatio	34.a
Cumo autor sacrarum literarum	In Prol.	Emissiones omnium bonorum, sunt uirginis paradisi	33.b
Custodes murorum sunt apostoli	45.a	Equitatus domini, uirga Aaron	8.a
Cypressus lignum Cedro proximum	11.b	Eua non Dei similitudinem, sed pulchrum pomum uidit	12.b
D			
Dauid minimus superbum Goliath frauit	53.a	Eua Mariae dissimilis	27.b
Decantationes quatuor amoris	In Prol.	Exemplum querendi dominum in Maria	20.b
Dentes uirginis innocentiam eius designant	27.b	Exultabimus & letabimur in te, quid sit	3.b
Etiā sunt sicut grex tonstrarum	Ibidem	Expositio egressionis filiarum Sion	25.b
Deofulari dilectum, quid sit	67.a	F	
Deus solus uidit quod in uirgine latuit intrinsecus	26.b	Facies quatuor, quatuor animalium	35.a
Deus pater ofculatus Mariam	1.a	Fasciculus myrrhę, comoratio dulcis, sed plena nagemitibus	10.a
Deus beatę uirginis prolocutor fuit	3.a	Fauus cum melle in resurrectionis gloria	38.a
Dei cellaria quę sunt	Ibidem	Fenestrę in Canticis sunt prophetę	15.b
Deliciarum uirginis decor quis sit	64.a	Festum annuntiationis uerno tempore	16.b
Desiderium filii dei, acceleratio salutis humanę.	16.a	Fletus & gemitus apostolorum coram Maria.	45.b
Desiderium sanctorum & angelorum uidendi Christum	20.b	Fletus dulcis & lachrymę dulces	44.b
Desiderium Marię quā uehemens fuerit	Ibidem	Flos campi est decus humani generis	11.b
Dextera eius amplexabitur me, quomodo intelligendum	13.b	Flores ecclesie dei duplices	17.a
Diabolus uitio superbus, Maria uirtute humilis	2.a	Fons signatus est aduentus spiritus sancti in uirgine	33.b
Dilectio melior omni substantia domus	69.a	Ferculum Salomonis sunt scripturę	24.a
Dilectio est uinculum perfectionis	27.b	Ficus synagogam iactabundam designat	17.b
Dilectus dilectam pręuenit honore, ut filius matrem	11.a	Fides iustificat, non lex	59.b
Diligens ueraciter trahitur, & trahi cupit	3.a	Fides plantat uineam, non opera legis	70.b
Diligentes deum, dii & filii dei sunt	Ibidem	Fideles non petunt gloriam miraculorum	72.a
Dilectus ex dilecto uirginis quis sit	47.b	Filius hominis est foris stans & pulsans	42.a
		Filius est nomen, per quod ualde nominatus est pater	2.a
		Filię.	

I N D E X

Filia, dictio per se posita, malum significat	12.a	Humilitas turris eburnę	62.a
Filia Hierusalem sunt animę fideles	25.a. 45.b	Hyarę capita sunt heretici	47.b
Filii ante Christum omnes proiecti fuerunt	48.b	Hymus peccati, imber ire dei	17.a
Filia principis quę sit	60.b	I	
Fecmine unanimes communititer uiuebant	42.b	Ieiunium tempore Christi non fuit Apostolis iniunctum	45.b
Fecmina desideriorum quomodo currebat in odore unguentorum	3.a	Ignis amoris & gladius doloris in uirgine	45.a
Fœtus gemelli qui sunt	27.b	Incarnatio Christi pulchrior plasmatione hominis	31.a
Formosa sicut pellic Salomonis	5.a	Inmixta esse super dilectum, quid sit	68.a
Fortitudine opus est regnum cœlorum impugnant	In Prol.	Innocentia uirginis, eius religiofitas est	26.a
Fortitudo Iacob laudantis usq; mane	Ibidem	Inuocatio auctoris	In Prol.
Frater dei est, eius faciens uoluntatem	4.a	Ioseph & Maria in Canticis duo lilia	19.a
Fumus & puluis in Canticis, sunt spiritus lachrymosus & conscientia humilis	22.a	Iosaphat non connumeratur inter fortes Israel.	23.b
G			
Gemelli fœtus qui sunt	27.b	Ire ad montem myrrhę quid sit	29.b
Gemitus & fletus apostolorum coram uirgine	45.b	Iustificari uolentes in carne, abeunt post uestigia gregum	7.b
Gene beatę uirginis sunt pulchrę	8.b	Iustificatio est per fidem & non per legem	59.b
Gene uirginis, uerccordia eius sunt	28.b	L	
Gene uirginis sicut fragmen mali Punici	Ibidem	Labia uirginis, eius doctrinam significant.	26.a
Gene etiam in Canticis sunt exterior conuersatio	50.a	Labia dilecti, doctrinam significant puram	50.b
Gene & genua in utero materno coniunguntur.	56.b	Lampades dilectionis	69.a
Genea curuata offerenda sunt deo	Ibidem	Lectulus floridus, est uterus uirginis	11.b
Gene & oculi alti odibiles deo	57.a	Lectulus Salomonis, uterus Marię	22.b
Generatio una pro anno computatur	15.a	Legitime luctari	In Prol.
Generationes uarię pulchrę exponuntur	58.a	Lex non iustificat, sed fides	59.b
Genes quomodo uenerunt ad fidem	65.a	Lex sicut nux sub amaro cortice	58.b
Gentium populus filia Marię	66.a	Leonum cubilia & montes pardorum	30.a
Gladii usus non est nunc sicuti antiquitus	23.a	Laeva & dextra in Canticis quid significant	67.b
Gladius doloris & ignis amoris in Maria	45.a	Libani aquę fluentes, sunt sacre literę	34.b
Greges caprarum prophetę sunt & filii eorū.	26.b	Libanus mons Phœnicis abundat Cedris	52.b
H			
Hælianus primus monachorum institutor.	27.a	Ligna Libani in Canticis, sunt homines sancti.	34.a
Heretici aliquot pessimi contra Christum folio	40.b	Ligna syluarum sunt sine fructu bono	12.a
Heretici sunt capita hydrę serpentis	47.b	Lilium inter spinas est Christus in Iudęa	Ibidem
Heretici inflexibiles	68.b	Locutio dei patris ad Mariam	1.a
Hierusalem quę sursum est, mater est omnium nostrum & passibilitatis	14.a	Locus peregrinationis nostrę uallis est lachrymarum & passibilitatis	14.a
Historia uetus de angelis circa Abraham & Loth.	57.b	Luctari cum uerbo Dei	In Prol.
M			
Hortus conclusus quare bis in Canticis dicitur.	19.a	Malum Punicum quid sit	28.a
Hortus nucum, Christum sub lege factum significat	33.a	Mala Punica in ueste Aaron	Ibidem
Hostes diuersi filiorum Israel	23.b	Manus tornatiles in miraculis	50.b
Humilitas Abraham & Dauid	9.b	Manus tornatiles aureę sunt	51.a
Humilitas Marię optimi odoris	22.a	Manus plene hyacinthis, sunt rationes cœlestes.	58.b
Humilitas Marię est eius fortitudo	26.a	Manus plena hyacinthis, sunt rationes cœlestes.	58.b
		Maria prophætissa fuit	2.a

I N D E X

Maria quare non interfuit partui Elizabeth	4.b	Número septenario designatur uniuersitas	33.b
Maria sciebat, & tamen absens querebat	7.a	Numerus senarius reginis, octonarius uero concubinis quare tribuitur	57.b
Maria assimilatur uirge Aaron	8.a	Nuntium resurrectionis Christi	21.a
Maria solitudine delectatur	8.b		
Maria ante constitutionem mundi electa	16.b		
Maria in omnibus opposita Euae	Ibidem	O bedientia Christi secundum legem Moysi	35.b
Maria & Ioseph duo lilia	19.a	Oculi uirginis, simplicitatem eius significat	
Maria suauem odorem spirauit altissimo	22.b	cant	26.b
Maria sine felle sicut columba	26.b	Oculi columbarum, septem sunt dona spiritus sancti	
Maria circumsteterunt angeli obstetricum uice.	Ib.	Oculi Euae quales fuerunt	10.b
Maria est tota pulchra & formosa	29.b	Oculi secundum spiritum in canticis qui sunt	27.b
Maria est regina colorum	30.a	Oculo moduli in laudem uirginis	49.b
Maria per fidem soror, & per amorem sponsa.	Ibid.	Odo moduli in laudem uirginis	55.b
Maria totum uirginitatis prima emisit	Ibi.	Odor thuris est bonorum operum	32.b
Maria fortior quam Iacob	31.a	Odor mandragorae	65.a
Maria per humilitatem exaltata	Ibidem	Oleum effusum, uerbum incarnatum	2.b
Maria elemosine in Christum	31.b	Oleo nondum effuso, timebat animae imperfectae	2.b
Mariae fauis, mel & lac, est Christus	32.a	Omnes argentei eius mille, quo intelligitur	71.b
Maria sola est hortus conclusus	33.b	Operari bene, est stipare uirginum floribus	13.b
Maria puteus aquarum uiuentium	35.a	Opera Christi mira & omnium uelocissima	50.b
Maria quare non elegit sibi uitam solitariam sicut Helias	41.a	Opera legis non plantant uincam, sed fides	70.b
Maria cur filias Hierusalem adiurauerit	47.b	Osculetur me osculo, & fiat mihi secundum uerbum tuum, unum & idem	In Prol.
Maria digna laudari à dilecto	55.a	Ostii pessulum in Canticis, est silentium	44.b
Maria consergens ut aurora	58.a		
Maria pulchra ut luna	Ibid.	P almarum elatae in Canticis quid sint	44.a
Mariam honorat filius & omnes sancti	Ibid.b	Parabola de agricolis uinae	58.b
Mariam decoram esse in deliciis, quid sit	64.a	Paradisi gratia, aquae dulces & potabiles factae sunt folio	35.b
Maria non debet perturbare Mariam	67.b	Paradisi fluius in quatuor capita diuiditur.	33.a
Memores uerbum tuorum, quomodo intelligitur.	4.a	&	35.a
Metonymia qualis sit figura	31.b	Paradisus antiquus differt à nouo, &c.	33.a
Mille clypei in Canticis, quid sint	29.a	Paradisus uirginis, sunt emissiones omnium bonorum	Ibidem b
Moduli septem beatae uirginis pulcherrimi	26.a	Paradisus uirginis, sunt emissiones omnium bonorum	Ibidem b
Moduli octo in laudem Mariae	55.b	Partes inimicitiarum causa dilationis Christi fuit folio	15.a
Moduli laudis tres quare repetantur	56.b	Partes idem non ex originali tantum peccato conseruatus	Ibidem
Montes aromatum sunt sancti	72.a	Populus gentium, filia uirginis	66.a
Mors animae praecessit mortem corporis	29.a	Præconium pulchritudinis Mariae	26.a
Mors quomodo mittatur foras	Ibid.b	Prælati non desunt curae	43.a
Munditia uirginis, superiorum desiderium est.	26.a	Promissio auctori per uisionem facta	In Prol.
Murena à murena serpente dicitur	8.b	Prophetarum praeconia sunt gemmae pretiosae.	25.b
Mustum malorum Granatorum	67.a	Proprietates columbarum sunt septem	26.b
Myrrha non probata quid sit	44.a	Pulchritudo Mariae fides & humilitas	7.b
Mysterium super historiam fundatur	In Prol.	Pulchritudo Mariae gemina	10.b
Mysterium de abolendis Iudaeorum ceremoniis.	6.b	Pulchritudo Mariae dilectae qualis sit	26.a
Mysterium uini myrrhati	37.b	Pulchritudo Mariae constat ex 7. uirtutibus.	Ibid.
		Puteus aquarum uiuentium est uirgo Maria	35.a
		Purpura regis, passio est Christi.	64.a
N ardo comparatur humilitas Mariae	9.b		
Nafus ancille praecisus ignobili.	63.a		
Nafus sicut turris Libani	Ibidem		
Naturalis Christi natura diuinitas est	49.a		
Nigra sum, sed formosa, quomodo intelligitur.	4.b		
Nouorum & ueterum expositio	65.b		
Numeri quot diatessaron constituent	57.a	Q uadrage Aminadab	59.a
		Quo uino potata est Maria	1.b
			Raab

I N D E X

		R aab, typus ecclesiae	28.a
		Recti diligunt te, quomodo intelligitur	4.a
		Redemptor noster humilitate homo, sed diuinitate supra homines fuit	21.b
		Reuerenti super montes Bethel, est Christum appare-re mari & apostolis	20.a
		Regna mundi nocturne auis sunt capita	30.a
		Rex in accubitu suo est filius in sinu patris	9.a
		S agitta potentis acutae que fuerunt	46.a
		Salomonis lectulus, uterus Mariae	22.b
		Sanctorum congratulatio super beneficiis alicui col-latis	2.b
		Salomon erat uerbum domini	24.b
		Sapientia dei facit uigilare cor uirginis	41.b
		Sacramentum corporis & sanguinis Christi quare non prius, quam ultima coena sit datum	39.b
		Scientia legis & ceremoniarum spiritualis	63.b
		Scripturarum loca duo, eiusdem sunt ponderis.	1.a
		Scripturarum cellaria dei sunt	Ibid.
		Scripturae uariae de Christo citantur	10.b
		Scripturae sacrae sunt aquae fluentes de Libano	34.b
		Scriptores sacrarum literarum potentes fuerunt.	Ibidem
		Scripturarum aquae amarae sunt secundum lite-ram.	Ibidem
		Sensus idem sub diuersis uocibus	1.a
		Sexaginta fortes Salomonis regis temporalis	24.a
		Silentium Mariae circa secretum dei	3.a
		Simplicitas uirginis, prudentia eius est	26.a
		Sodomorum incendium designat uniuersale iudici-um	19.a
		Somnus Iacob, somnus Mariae uirginis	42.a
		Soror paruula, ecclesia est primitiua	69.b
		Spinae, blasphemiae sunt Iudaeorum & hereticorum sectae	12.a
		Spiritus sanctus & uinum & lac dicitur in Canti-cis	38.b
		Sterilis peperit filios plurimos	67.a
		T apinosus figura quid sit	31.b
		Tempus putationis, abdicatio est superfluo-rum	17.a
		Totus desiderabilis in Canticis, quis sit	53.b
		Transmigrationis Babylonica causa	15.b
		Tremor dulcis & diuinus in Canticis per uisionem declaratur	43.b
		Triduum Christi in sepulchro quomodo computa-tur	30.a
		Turris David humilitas est	28.b
		Turris Libani respicit contra Damascum	63.a
		V bera, lex & prophetae	69.b
		Vbera duo, sunt duo dona spiritus sancti.	62.a & 1.b
		Vbera fragrantia, unguenta optima	2.a
		Vbera uirginis, eius fecundam uirginitatem signifi-cant	26.a
		Vbera duo uirginis, uirginitas & fecunditas.	29.a
		Vbera uirginis pulchriora uino	31.b
		Vbera aliarum mulierum non sunt pulchra	Ibid.
		Vbera ancillarum quae sunt	16.b
		Venter Mariae ut aceruus tritici	Ibidem
		Venter saphiris distinctus quid designet	51.b
		Verbum domini erat rex Salomon	24.b
		Verbum dei est causa effectiua beatitudinis	7.b
		Verbum domini habet argentum & aurum	24.b
		Verecundia duplex	28.b
		Verecundia Mariae, religiositas	Ibid.
		Veritas Christi est opposita mendacii serpentis folio	27.b
		Vigiles ciuitatis sunt discipuli domini	21.a
		Vinum nuptiis deficit, quomodo intelligitur	13.a
		Vinea gentes designant	6.a
		Vinea florentes, sunt gentes Neophytae.	17.a
		Vinea nostra Christus est	18.a
		Vinum & lac in ascensionis gaudio	38.a
		Vinea plantata in fide, non in operibus legis	70.b
		Vinculum perfectionis est dilectio	28.b
		Virginitas Mariae decus est omnium matronarum	26.b
		folio	26.b
		Visio ipsi Ruperto facta mirabilis, in Prol. &	32.a
		Visio cuiusdam manus tactusque suauissimi	43.b
		Visio alia crucifixi saluatoris	Ibid.
		Vitia septem contraria septem praedicamentis bea-tae uirginis	29.b
		Vmbilicus Mariae crater tornatilis	61.b
		Vox turturis, praedicatio est Euangelii	17.a
		Vox tua in auribus meis, pulchra exponitur	Ibid. b
		Vox pulsantis est intus & in interiori homine	42.b
		Vnguenta optima quae sunt	2.a
		Vnguenta elemosinae dicuntur	31.b & 34.a
		Vultus animi uoluntatem indicat	50.a

FINIS INDICIS.

RVPERTI ABBATIS

TVITIENSIS IN CANTICA CANTICO-
RVM DE INCARNATIONE DOMINI.

PROLOGVS.

VI contra hominem simile sibi luctatur, aut in agone cōtendit opus habet fortitudine corporis, vt athleta victor existens, iusta laurea mereatur coronari. Porro qui cum Deo luctari, & regno cœlorum vim inferre præsumit, alia & meliori fortitudine opus habet, scilicet fortitudine mentis. Nam fortitudo corporis quid illic valet? Spiritus enim est Deus, & sicut eū, tohan. 4. qui adoratur, adorare oportet in spiritu & veritate, ita nihilominus eū qui luctatur, colluctari oportet in spiritu & veritate. Exemplū laudandæ huius fortitudinis habemus in patre nostro Iacob, iacob cū Deo luctatur. quemadmodum scriptura dicit. Cumq; mature surrexisset Iacob, traductis omnibus, quæ ad se pertinebant, remansit solus: & ecce vir luctabatur cum eo vsq; mane. Qui cum videret, quod eum superare nō posset, dixit ad eum: Dimitte me iam enim ascendit aurora. Respondit: Non dimittam te, nisi benedixeris mihi. Et benedicens illi, si contra Deum (inquit) fortis fuisti, quanto magis contra homines præualebis. ¶ Secundum Luctari cū verbo Dei. illud exemplū, vir ille adhuc sese à colluctante patitur vinci, quotiens studiosus & fidelis animus tam diu versatur circa verbū Dei, donec extorqueat ab illo benedictionē spiritus sancti, quæ est verus & utilis intellectus mysterii vel scripturæ: quam deus rationabiliter signauit, vt nō facile possit apprehendi: quia margaritæ non erant mittendæ corā porcis: & nulla difficultate vincitur, vt desistat, donec apprehendatur, quamuis quodammodo fugiat fermo Dei, seq; iubeat dimitti. Igitur o domina Dei genitrix Maria, & incorrupta mater verbi æterni Dei & hominis Iesu Christi, nō meis, sed tuis armatus meritis cum isto viro, scilicet cum verbo Dei, cupio luctari, vt de Canticis Canticorum opus extorqueam, quod nō dedecet vocari de incarnatione domini, ad laudē & gloriam eiusdem domini, ad laudem & honorem tuæ beatitudinis. Non noua hæc voluntas nunc incidit. Ante annos aliquot, cum essem iunior, cingere me volueram, & huius nominis opus aggredi, scilicet de incarnatione domini, per occasionem huiusmodi. Coram reginā cœlorum loquor, à conferuo meo quolibet irrideri non debeo, dicente, ecce somniator. Sedebam quasi solitarius per visum noctis, & ecce quasi sibilus auræ tenuis per vtranq; aurem transcurrens, velocius quàm dici possit, istos in me versiculos deposuit: visio autem facta. Gene. 27. 3. R. 18. 19.

PROLOGVS.

Fœmina mente Deum concepit corpore Christum:

Integra fudit eum nil operante viro.

Cùm reuerfus ad memet versiculos taliter acceptos mente pertracta-
rem, & nonnullis, vnde vel qualiter acceperim, secretius non sine admi-
ratione denarrarem, atq; ad multorum notitiam versiculi peruenissent,
qui tamen nescirent vnde accepissim, ex multis & diuersis quæ audie-
bam, occasio se præbuit, vt scribere aliquid cuperem de incarnatione
domini, versaturus grande onus in ualidis humeris. ¶ Circa idem tem-
pus & hoc aliud accidit. Frater quidam innocentis vitæ, & mundæ ac
simplicis adolescentiæ retulit mihi, se vidisse filium tuum dominum no-
strum Iesum Christum, sedentem super altare suum, & circa eum colle-
gium sanctorum, meq; assidentem cum quiete, & tenentem Cantica
Canticorum. Hæc interim transisse videbantur, & inueterata mihi erat me-
moria horum: cùm ecce quidam de amatoribus verbi Dei, ex te ô beata
virgo incarnati, CVNO pater cœnobii Sigebergensis, qui me penè dor-
mitare volentem, nonnunquam excitauit, & multis inuigilare fecit,
quam nescio per occasionem opportunè importunè mihi insistere cœ-
pit, vt scriberem aliquid huiusmodi, quale est hoc, quod nunc propo-
sui. ¶ Tunc demum recordatus sum eorum, quæ nunc dixi, simulque
cuiusdam promissi tui, quia per visum mihi dicere visa es: pascha cum
beata trinitate facies. Loquebar enim tecum, & dulce de beata trinitate
habebam colloquium, nesciens quod ipsa esses: sed postquam illud ex
te respõsum accepi, tum scire volenti, quæ nam esset tam sancta mulier,
& hoc flagitanti in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, te ipsam esse
misericordiæ matrem stellantibus oculis gratanter demonstrasti. Sequor
diuinum prælagium, si quando merear videre faciem tuam, & ante Chri-
stum tenere Cantica Canticorum, iuxta quod canimus in Psalmo: Ven-
ientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos suos. Di-
cendum in primis de isto Salomonis libro tertio, super quem velut fun-
damentum ædificari cupio ædificium huius nominis, scilicet de incar-
natione domini, cur vocetur Cantica Canticorum, & deinde cur non
singulariter Canticum, sed pluraliter Cantica Canticorum. Omne quod
in scripturis nominatur Canticum, propter aliquod cantandum est Dei
beneficium, & gratiarum actione autorem suum probans, accepti bene-
ficii & gratiæ non immemorem siue ingratum. ¶ Sunt autem in scri-
ptura veteris instrumenti cantica nota vel insignia numero sex, istud au-
tem est septimum idemq; nouissimum. Primum est canticum Moyfi
serui Dei, pro illo beneficio, quod Deus populum suum filios Israël li-
berauit, submerso Pharaone in mare rubro cum curribus & equitibus
suis. Secundum canticum eiusdem Moyfi, canticum Deuteronomii,
quod scripsit canendum tam pro illo, quam pro cæteris eiusdem rei benefi-
ciis. Tertium canticum Annæ prophetissæ, quæ fuerat sterilis, quod ce-
cinit pro natiuitate Samuelis. Quartum canticum Esaiæ, quod & scripsit,
& canen-

Alia uiso.

Promissio
per uisionem
auctori facta.

Psal. 25.

Sex cantica
insignia.

Exod. 15.
Deut. 32.

1. Reg. 2.
Esai. 12.

PROLOGVS.

& canendum prophetauit: Cõfitebor tibi domine, quoniam iratus es
mihi, pro beneficio, quo liberandus erat Iuda ab Assyriis. Quintum cã-
ticum Ezechia Regis, quod cecinit vel scripsit pro beneficio Dei, quia
de infirmitate sua conualuit. Sextum canticum Abacuc, quod prophe-
ticè cecinit pro futura deiectione diaboli, secundum typum Nabucho-
donosor Regis Babylonis. Septimũ, vt iam dixi, idemq; nouissimũ, est
canticum istud maximi & singularis beneficii Dei, canticum amo-
ris, quo Deus in beatam virginem descendit, ita vt filium ex ea genera-
ret, qui est Christus Iesus, homo verus & Deus super omnia benedictus,
quantum istud beneficium, cætera cuncta Dei beneficia generi humano
impensa, superexcellit. Rectè igitur dicitur Canticum Canticorum, quia
quod in eo canitur, beneficium est omnium Dei beneficiorum. ¶ Qua-
re autem non singulariter canticum, sed pluraliter Cantica Canticorum?
Ad hanc percuntationem viam respondendi parat considerata subdi-
stinctio quatuor periocharum, id est, recapitulationum: quarum est sig-
num capitulum hoc tertio repetitum. Adiuro vos filiæ Hierusalem per
capreas ceruofq; camporum, ne suscitetis neq; euigilare faciatis dilectam,
quoad usq; ipsa velit. Idem sacramentum per omnes periochas conti-
netur. ¶ Vnius enim eiusdemq; amoris prima decantatio est, ab eo quod
ait: osculetur me osculo oris sui, usq; , Adiuro vos filiæ Hierusalem. Se-
cunda ab eo, quod dixit, vox dilecti mei, ecce iste veniet saliens in mon-
tibus, usq; itidem, Adiuro vos filiæ Hierusalem. Tertia prolixior, sic in-
cipit. Quæ est ista quæ ascendit per desertum, usq; ad tertiam adiurationem,
Adiuro vos filiæ Hierusalem. Quarta, Quæ est ista, quæ ascendit de deser-
to deliciis affluens, usq; ad finem. ¶ Non ignoro, quantum vel quale sus-
ceperim negotium, scilicet historiae siue rei gestæ aliquid ponere fun-
damentum, & super illud magnum, quod sub istis vocibus continetur,
superædificare mysterium. Tunc enim expositio mystica firmiter stat,
neq; fluitare permittitur, si super hystoriam certi temporis vel rei demõ-
strabilis rationabiliter superædificata continetur. Labor magnus & dif-
ficilis, sed exinde spei solatiũ est, quia sermo Dei talis est, qui secundũ si-
militudinem viri supra memorati, qui luctabatur cum Iacob, possit vin-
ci, si colluctator, id est, inquisitor eius legitimè luctari nouerit. ¶ Quid
est legitimè luctari? Nimirum fortitudine vt verè & sanctæ humilitatis
in precibus & lachrymis. Sic enim ille Iacob superauit, teste alia scriptu-
ra, in qua per Osee spiritus sanctus de illo dicit. In fortitudine sua dire-
ctus est cum angelo, & inualuit ad angelum, fleuit & rogauit eum. Igi-
tur eiusmodi fortitudinem tribuat dominus virtutum, & victoria dul-
cis gratum subsequetur duellum.

Esai. 38.

Abacuc.

Septimũ om-
nia excellit.

Rom. 8.

Cur Canticum
Canticorum
non Canticum
Canticorum de-
cimus. Qua-
tuor decanta-
tiones amoris
in hoc cãtico
Mysteriũ su-
per hystoriã
fundatur.

Gen. 32.

Legitimè lu-
ctari.

Osee 12.

FINIS PROLOGI.

RVPERTI ABBATIS TVITIENSIS. IN CANTICA CANTI- CORVM, DE INCARNATIONE DOMI- ni commentariorum.

LIBER PRIMVS.

SCVLETVR ME OSCV-
lo oris sui.] Quæ est ista
exclamatio tam magna, tam
repentina. O beata maria, in
undatio gaudij, vis amoris,
torrés voluptatis, totam te
operuit totamq; obtinuit, penitusque inebriauit, & sensit, quod oculus non vidit, & auris non audiuit, & in cor hominis non ascendit, & dixisti: Osculetur me osculo oris sui. Dixisti enim ad angelû: Ecce ancilla domini, fiat mihi secundum verbum tuû. Quod erat illud verbum? Quid locutus fuerat tecû? Inuenisti gratiam, ait, apud dominû: Ecce concipies & paries filium, & vocabis nomen eius Iesum. Ac deinceps: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obûbrabit tibi. Ideoq; & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei. ¶ Nonne hoc verbum angelis, verbû & sponso erat iam imminenti osculi oris domini? Igitur prudens ponderator dictum vtrunq; appendat in statera rationis, & istud, osculetur me osculo oris sui, quod dictum fuit animæ vel cordis subilantis. Et illud: Ecce ancilla domini, fiat mihi secundum verbû tuum, quod dictû fuit oris exultantis. Nõne sunt eiusdẽ ponderis? Nonne sensus idem est in verbis seu vocibus diuersis? Sicut audisti & credidisti, sicut tibimet imprecaõ dixisti, fiat mihi, ita & factû est tibi. ¶ Deus pater te osculatus est osculo oris sui. Quis oculus hoc vidit? Quæ auris audiuit? Cuius in cor hominis ascendit? Tibi autẽ õ maria semetipsum reuelauit, & osculâs, & osculû, & os osculâs. Lõgẽ minoris gratiæ, quælibet anima dũ datû optimû, siue donû perfectû concipit, de sursum descendens ab eodem patre luminum taliter afflatur, talemq; intus in semetipsa persentit osculantis attactum, vt dicere non dubitet, nobis autem reuelauit deus per spiritum suum. Quanto magis, tu õ beata, in perceptione doni singularis, dũ Spiritus sanctus superuenit in te, & virtus altissimi obumbravit tibi, reuelationem huiusmodi accepisti. Profecõ anima tua liquefacta est, vt locutio dei dilectus locutus est, scilicet deus pater locutione admirabili, locutione ineffabili, dum substantiã verbi sui, cũ illo amore suo spiritu sancto, tuæ menti, tuo ventri penitus in-

sereret: in quo nec primam similẽ visa es, nec habere sequentem. Et ad angelum quidem dixisse suffecerit, fiat mihi secundum verbum tuum angele dei, vt ille osculetur me osculo oris sui, ad ipsum autẽ dilectum deum conuersa, loqui & iubilare anima tua non desit, in ipso experimẽto suauitatis inenarrabilis, cuius videlicet iubilationis summa hæc est. [Quia meliora sunt vbera tua uino, fragrantia unguentis optimis. Oleum effusum nomen tuum, ideo adolescentule dilexerunt te.] In Esaia loquitur idem ipse Deus: Audite me domus Iacob, & residuum Israël, qui portamini à meo vtero, qui gestamini à mea uiscera. Vsq; ad senectam ego ipse, & vsque ad canos ego portabo. Ergo & vbera recte dicitur habere, quæ Psalmista nõ ignorans, dicebat: Si exaltauit animã meã, sicut ablactatum super matre sua, ita retributio in anima mea. Quid ergo per vbera eius nisi dulcedinẽ eius recte intelligimus? Et quid est dulcedo eius, nisi spiritus sanctus? Talis dulcedo pulchrẽ in duo vbera discernitur, quia duo sunt data eiusdem sancti spiritatorû, cuius videlicet dati vbera nullus ante hanc beatam virginem lactatus est sanctorû antiquorum. Alterum datum est in diuersarum diuisiones siue distributiones gratiarû, quo videlicet vbera lactati veteres sancti, & prophetauerunt & multa miracula operati sunt. Vtrorumq; huiusmodi vberum lactificata dulcedine ineffabili, dũ concipis õ virgo beata, dum tibi fit secundum hoc verbum angeli, spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi, quibus duobus clausulis, iam dicta significabantur duo data eiusdem spiritus sancti, quid aliud dices, nisi meliora sunt vbera tua uino, fragrantia unguentis optimis? ¶ Non fueras experta vitium huius seculi, vinum voluptatis carnalis, sine cuius ebrietate nulla vnquam mulier præter te concipere potuit aut poterit, & tamen diiudicare nosti, quã melior aut vehementior, dulcior atque fortior esset voluptas siue amor dei, in quo concepisti, sine dubio potata illius torrente voluptatis. ¶ Et tu qui dem veraciter dicere potueras: ecce enim in iniquitatibus concepta sum, & in peccatis concipit me mater mea. Cum em̃ es de malsa, quæ

quæ in Adam corrupta est, hæreditaria peccati originalis labe non carebas: sed ante faciem huius amoris peccatum, nec illud, nec aliud stare potuit, ante faciem huius ignis stipula omnis interijt, vt totum sanctû fieret habitaculum, in quo deus totis nouem mensibus habitaret, tota omnino munda materia, de qua sancta dei sapientia, domum æternam sibi met ædificaret. ¶ Et quia cum tanta dulcedine amoris, pretiosa plenæ gratiæ simul infusa sunt charismata, quæ cæteris ab eodẽ spiritu dispartiantur sanctis & electis, recte vbera illa dixeris fragrantia unguentis optimis. Optima namq; unguentã sunt charismata hæc, sermo sapientiæ, sermo scientiæ, fides, gratia sanitatum, opera virtutum, prophetia, discretio spiritû, & cætera, quæ qui habent, boni odoris sunt & suauiter fragrant, sicut unguentum optimû. Vnde Apostolus: Deo gratias, inquit, qui semper triumphat per nos in Christo Iesu, & odorem notitiæ suæ manifestat per nos in omni loco, quia Christi bonus odor sumus deo. ¶ Inter cæteros odores unguentorum, quibus persusa es, prophetia fragrauit, etiam lõgẽ antequam noscereris. Hoc enim senserat prophetis narib; ille, qui dixit: Et accessi ad prophetisam, & concepit, & peperit filium. Nunquid ille solus ad te accessit, õ prophetisã fidelis? Imõ prophetæ omnes ad te accesserunt, quia prophetiæ cum nium, & scripturæ omnes in tuû sensum, cum superueniente in te spiritu sancto, conueniunt. Vbi enim totum se indidit patris verbû, quomodo absens scripturæ, quæ de ipso verbo fonte suo prodierunt? Talia tam bona vbera sunt: Quid deinde? Oleum effusum nomẽ tuû. Cuius vbera sunt, eius est nomẽ, id est, cuius est amor vel spiritus, per quẽ concipitur, eius est verbum siue filius qui concipitur. Nam filius nomen est patris, præsertim talis filius, tale verbum, per quod Deus in cœlo & in terra valde nominatus, valde est inclutus. Nam per verbum omnia facta sunt, quæ fecit deus. Et quis potest æstimare fortitudinem eius? Porrõ nomen hoc tam forte, tam magnû, ecce est oleû effusum. Mira res. Quid verbo fortius, & quid oleo suauius? Ergo ne verbû à sua est natura immutatû? Non. Sed qualitates creaturarû, cum quibus illi ratio est, hinc per virtute, illinc vitio diuersæ, imõ contrariæ sunt. Verbi gratia: Diabolus in cœlo per vitium superbus fuit: tu virgo per virtutem humilis in terra apparuisti. Pro qualitatibus tam diuersis tamq; contrariis, vitium idemq; verbum, illi vt flumẽ, tibiq; vt oleum sese exhibuit, iuxta illud: Deus superbis resistit, humilibus autem dat

gratiam. ¶ Quomodo autẽ, vel in quo est effusum hoc oleum? Nimirû in eo, quod à deo processit, & de inuisibilibus suis ad nostra visibilia venit, quemadmodum ipse dixit Iudæis: Si Deus pater vester esset, diligeretis vtiq; me. Ego enim ex deo processi & veni. Effusum ergo est oleum, id est, nomen tuum, quia processit de secreto substantiæ tuæ, verbû tuæ fortitudinis cum suauitate miserationis. ¶ Et ideo adolescentulæ dilexerunt te. Nihil verius. Nisi enim oleû taliter effusum fuisset, nisi verbum tuum taliter processisset, adolescentulæ, id est, animæ imperfectæ non ausæ fuissent diligere te, imõ nec ausæ fuissent audire te. Exempli gratia: Steterunt procul, dicentes moysi: Loqueretur nobis, & audimus. Non loquatur nobis dominus, ne forte moriamur. Et alibi: Et accessisti ad me, ait moyses, atq; dixisti: Ecce ostendit nobis dominus deus noster maiestatem & magnitudinem suam. Vocẽ eius audiimus de medio ignis, & probauimus hodie, quod loquente deo cũ homine vixerit homo, &c. Adeo tunc timebant adolescentulæ, nõdum quippe oleum erat effusum. At nunc, dum illud effundis, sicut tunc promissisti, dicens moysi: Benedic omnia sunt locuti, prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum similem tui, &c: dum, inquam, taliter effundis, ecce adolescentule dilexerunt, id est, certissimẽ diligunt te, perfecta charitate foris mittẽte timorẽ, quia cõsideratio tanti beneficii fidutiam dabit, & credentium mentes excitabit ad vicissitudinem dilectionis. [Trabe me post te, currentes in odore unguentorum tuorum.] Hæc enus exclamationem tuam, õ dilecta domini, imitari conabatur in admiratione, quasi gradior modus elocutionis: deinceps sermo noster remissior in demonstracione sit. Trahe me post te, inquit. Vbi discessit angelus, exurgens autem maria, inquit Euangelista, abiit in montana cum festinatione, in ciuitate iuda: & intrauit in domum Zachariæ, & salutauit Elizabeth cognata tua, & ipsa concepit filium in senectute sua. Et hic est mēsis sextus illi, quæ vocatur sterilis, quia impossibile non erit apud Deum omne verbum. ¶ Habent sancti hoc proprium omnes, qui in veritate sancti habent charitatis spiritum, vt ita gratulentur de beneficiis, quæ aliis impensã perceperunt: quemadmodum & de illis, quæ à Deo sibi met collata sunt. Tum properant mutuos sibi præbere conspectus, tũ dulcia miscere colloquia, certatimq; opportuna, importuna impendere inuicẽ deuotæ charitatis obsequia. Quid est hoc, nisi trahere & currere in odore

Esa. 64.
Luc. 1.
Idem sensus sub diuersis uocibus.
Deus pater osculatus mariam.
Iacobi.
1. Cor. 2.
Cant. 5.
Locutio Dei patris admirabilis, locutione ineffabili, dum substantiã verbi sui, cũ illo amore suo spiritu sancto, tuæ menti, tuo ventri penitus in-

1. Ioh. 9.
Adolescentule anime imperfectæ.
Exod. 20.
Deut. 5.
Deut. 15.
1. Ioh. 4.
Luc. 1.
Sanctorû cõgratulatio super beneficiis alicui collatis.

vinguentorum domini? Pretiosum erat vnguentum, magnum erat beneficium, quod dederat dominus sterili conceptum tanti viri, qui in spiritu & virtute meliæ deberet preire ante dominum, & quo maior non surrexerit inter natos mulierum. Tanti ac talis vnguēti odorem perceperat: talis ac tanti beneficij famam siue nuntium ab ipso angelo acceperat: & de hoc, sicut de cæteris, quis finis, quæ con summatio futura esset spiritu sancto docente, magna prophetissa non ignorabat: Trahebatur ergo post dominum scemina desideriorum, trahebatur & currebat in odore vnguētorum talium: & ipsam currere, id est, in montana cum festinatione abire, erat dicere trahe me post te. Nam qui veraciter diligit, & trahit, & trahi cupit. Cum igitur traheretur, siue vbi tracta est & cucurrit, quid dixit? [Introduxit me rex in cellaria sua.] Quomodo vel cui hoc dixit? Nimirū per aspirationē spiritus sancti in mente eius redundantis, in vētre eius iā operantis, hoc dixit cognatæ suæ Elizabeth, & infanti, qui erat in vētre illius iam mensibus sex. Intrauit enim in domū Zachariæ, & salutauit Elizabeth. Et factū est, vt audiuit salutationem Mariæ Elizabeth, exultauit infans in gaudio in vtero eius. Et repleta est spiritu sancto Elizabeth, & exclamauit voce magna, & dixit: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui, &c. Ergo verè dixit, & mirabiliter dixit, quæ salutatio cognatam repente prophetissam efficit, vt confestim sciret illa omnia, quorū ista summa est: introduxit me rex in cellaria sua. Verè pulcherrimus & optimus explanatiōis modus, vbi verecundæ puellæ prolocutor fit ipse Deus, ipse spiritus sanctus, spiritus propheticus: Qui non tentatus est, ait vir sapiēs, quid scit? Vir in multis expertus, cogitabit multa: & qui multa didicit, enarrabit intellectum. ¶ Horum idcirco meminerim, quia reuera non nisi qui tentatus est in his, quæ ac cepit, & à deo reuelata sunt sibi, dignè potest pendere religiosum silentiū virginis, siue custodiam oris eius, circa secretum dei. Quis enim ab illo, qui somnia primus vidit & enarrauit, quorum vtique visio visitatio fuit emissa ab altissimo, id est, à puero Ioseph filio Iacob: quis, inquam, vsq; in presentem diem, ita nouit vel potuit obseruare tempus tacendi & loquendi, quin aliquando opus habet increpari, doceri, cauere scandalum inuidentium, sicut illum pater increpauit. Ergo quanto quisque amplius tentatus est in eiusmodi, & expertus est inuidiæ malum quid sit, ipse scit, & enarrare potest intellectum huius rei, quod tu beata virgo verè

Luc. 1. Mat. 12.

Luc. 1.

Eccl. 34.

Silentiū marie circa secretum Dei. Gen. 37.

fidelis fuisse & veraciter magnæ fidei: non solum quia credidisti angelo Euangelizanti, verum etiam quia secretum istud custodisti, neq; propeasti aliquando cuiquam tuæ admirationem facere felicitatis, vt diceres, quid fecisset tibi Deus, nisi ei, cui prior ipse deus vel spiritus sanctus reuelauit. Hoc non leuiter pendere nos vult Euāgelista, cum semel & iterum dicit: Maria autem conseruabat omnia verba hæc cōferens in corde suo. Nunc dicta prosequamur: Introduxit me rex in cellaria sua. Hoc ipsa quidem dixit verbis aliis, scilicet verbis cantici sui, quo anima eius dominum magnificauit, sed sicut iam dictum est, prior eidem, videlicet Elizabeth, spiritus sanctus, spiritus propheticus reuelauit. ¶ Et quæ sunt illa cellaria regis Dei? Nimirum sacra mysteria, quæcunque continentur in scripturis sanctis. Nam ista cellaria pretiosa sunt, meliora cellis aromaticis & argenti, & auri, & odoramentorum, & vnguēti optimi, & omnibus apothecis regiæ supellestilibus, thesaurorumq; vniuersorū, quales habere potuerunt reges terrarum: & ille præcipue temporalis rex Salomon. In cellaria sua, inquit, rex non qualiscunq; sed rex cœli & terræ, me introduxit. Nihil enim à me abscondit, sed omni dulcedine sua me inebriauit. Qui enim verbum suum, quod erat, & est in corde suo, mihi totum infudit, quomodo non etiā cum illo mihi omnia donauit? Non enim introductio qualiscunq; hæc debet intelligi, sed introductio cū iure possidendi, sicut ius est sponfam legitimā cum tabulis matrimonij in dotem suam introduci. Quid ad hæc illa Elizabeth, cū istud intus aure cordis percepisset? [Exultabimus & lætābimur in te.] Hoc verè dixit, & cum magno clamore dixit. Ait em̄ voce magna: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus vētris tui: Et vnde hoc mihi, vt veniat mater domini mei ad me: Ecce enim, vt facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exultauit infans in gaudio in vtero meo. Et beata, quæ credidisti, quoniā perficietur ea, quæ tibi dicta sunt à domino. Nonne hoc erat dicere, exultabimus & lætābimur in te? Iam enim incipimus, ego & infans in vtero meo exultare in gaudio, à voce salutationis tuæ. Ex hoc & nos, & qui vēturi sunt post nos, exultabimus & lætābimur in te, & cantābimus, dicentes, quia Eua nos fecit plorare, maria nos fecit exultare. Nam quod illa tristis abfuit, tu reddis alio germine. Idcirco exultabimus & lætābimur in te. Quomodo in te? Dicam paulò expressius. [Memores vberum tuorum super uinum recti diligunt te.] Hęc est & erit materia vel

Luc. 1.

Eccl. 37.

Luc. 1.

causa

causa exultationis vel lætitiæ nostræ in te, memoria vberum tuorum, quia virginis veribus lactasse illum prædicaberis, qui creauit te. Dicemus enim: Beatus venter, qui te portauit Christo, & beata vbera quæ suxisti. Et si aliud quid mysticum per vbera rectè potest intelligi, attamen causa ista cunctis erit amabilis, quæ is, qui angelos suæ visionis dulcedine pascit, tua ò felix virgo vbera suxit. ¶ Fluius rei memores super vinū, id est, super omne, quod in hoc seculo dulce videtur aut iucundum, recti diligunt, id est, certissime diligunt te. Rectorum illorum primus est & erit infans iste, qui à voce salutationis tuæ, qua salutasti me, iam exultauit in gaudio in vtero meo, & lætatur in te. Iam cepit exultare & lætari in te, & exultare non desinet, memor vberum tuorum super vinum, id est, omne seculum respuens & carnalis voluptatis commercium, virum se deo dedicans virginem, propter vberum tuorum lac dulcissimū, quæ videlicet vbera tua de cœlo plena lacte virginæ lactauerunt Deum. ¶ O quàm multi vtriusq; sexus, propter hoc ita te diligunt & similiter facient. Num paruum est hoc memoriale tuum? Imo inter omnia, quæcunq; fecit Deus memorabilia, præcipuū & omnis creaturæ expectatione est dignū, quod is, qui angelorū cibus est, homo factus ex te propter homines, tuis vberibus lactari dignatus est. ¶ Recti ergo, hoc ipso, quod recti sunt, quod nō inuidi, imò beneuoli sunt, memores vberum tuorum, diligunt te. Quis fructus dilectionis huius? Quæ merces aut quod præmiū? Abundantia. Dicit enim spiritus sanctus in Psalmo: Rogate quæ ad pacem sunt Hierusalem, & abundantia diligentibus te. Cuius rei abundantia diligentibus te, ò sancta Hierusalem, nisi eius, quæ diligitur in te. Tale est bonum tuum, bonum videlicet à deo datū, vt quisq; diligendo facere possit, & faciat esse suum. Diligendo ergo in te, quod mater es domini, fidelis anima & ipsa mater fit: Ipse enim meus, inquit, & frater & soror & mater est, quicunq; fecerit voluntatem patris mei, qui in cœlis est. Cuius videlicet paternæ voluntatis, si summam querimus, credere, sperare, & diligere est. Non ergo paruo pro præmio, habendo fidem recti sumus, habendo spem memores sumus, habendo charitatem te diligimus. Sequitur: [Nigra sum sed formosa, sicut Hierusalem, sicut tabernacula Cedar, sicut pellis Salomonis: Nolite me considerare, quod fusca sum, quia decolorauit me sol.] Res ipsa exigit vt quæramus, quousq; vel quàm diu beata virgo Maria mansit cum illa Elizabeth cognata sua. Vtiq; mensibus tribus, sere vsque dum Elizabeth tem-

pus pariendi impleteretur. Ille nanq; mensis sextus erat illi, quæ vocabatur sterilis, quando maria nuntio bono impleta, exurgēs abiit cum festinatione in domum Zachariæ, & salutauit Elizabeth. Maria autem mansit, inquit Euangelista, cum illa quasi mensibus tribus, & reuersa est in domum suam. Statimque subiungit: Elizabeth autem impletū est tempus pariendi, & peperit filium. ¶ Ergo Maria iam non erat illic, quando Elizabeth, peperit filium. Cur, quæso, non interfuit? Cur tanti gaudij, tantæ exultationis festiuitatem non expectauit? Cur discessum suum non distulit, donec videret in fantem, quem vidisse gaudium fuit? Non ignorabat angelum dixisse ad Zachariam, Et erit gaudium tibi & exultatio: & multi in natiuitate eius gaudebunt. Item, & ecce eris tacens, & non poteris loqui vsq; in diem, quo hæc fiant, pro eo quod non credidisti verbis meis. Cur non expectauit videre hoc miraculum, scilicet eū, qui mutus fuerat, aperto ore eius & lingua eius, cum nomine Iohannis loquentem & benedicentem Deum? Nonne magis ad eam quàm ad quamlibet aliam pertinebat congratulari, & audire verba cantici de ore prophetatis, & tu puer propheta altissimi vocaberis, præbis enim ante faciem Domini parare vias eius? Cur igitur quæ & eatenus non venisse causam habere videretur, vt saltem illa die veniret, cognata cum vicinis & aliis cognatis illius, & congratularetur: econtrā cum iam dudum venisset, idcirco discessit ne interesset gaudentibus & congratulantibus. ¶ Causam nesciremus, rem ipsam, id est, discessum eius non admaduerte remus, nisi excitasset intellectum vox ista, per spiritum sanctum in persona eius prolata, nigra sum sed formosa. Quid enim hoc erat? Quid putamus facturos vel dicturos fuisse vicinos & cognatos, qui multi conuenerunt, si inter eos inueniretur in vtero habens? Ipse Ioseph vir eius, cui desponsata erat quoniam inuenit eam in vtero habentem, cum esset iustus, nolebat traducere eam, sed volebat occultè dimittere eam. Ergo in oculis eius nigra erat, & est adhuc in oculis siue in sensu illorum, qui cum sint filij matris sue, de quibus postmodum dicendum est, pugnant contra eam, contradicendo nobis credentibus & consentientibus, eam de spiritu sancto fuisse impregnata. ¶ At illa dicere poterat & veraciter dicit, nigra sum sed formosa: nigra, inquam, id est, pregnās inuēta sum: sed formosa, id est, salua virginitate de spiritu sancto imprægnata. Benè actum, optimè prouisum est, vt ventura postmodū multitu-

Luc. 1.

Cur maria non interfuit partu nigræ bech.

Responsio.

Matth. 23

Nigra sum sed formosa.

dine ad illud natiuitatis Iohannis gaudium, reuerteretur in domum suam, ne prius ab illis deprehenderetur in vtero habes, quam ab ipso beato Ioseph, qui dignus esset corrigi per angelum, dicentem, Ioseph fili David, noli timere accipere mariam coniugem tuam, quod aut in ea natus est, de spiritu sancto est. Nec istud suffecisset, nisi etiam, priusquam completerentur dies marie vt pareret, locum mutauisset. Poterat namq; vicinis & notis fieri occasio loquendi, quod tam cito peperit, vix habens menses sex: ex quo monente angelo, beatus Ioseph coniugem suam accepit. Bene igitur, & hoc prouisum est, quod exiit edictum a Cesare Augusto, vt describeretur vniuersus orbis, quatenus per hanc occasionem & scriptura impleteretur, quae Christum de Bethleem nasciturum praedixerat esse, & virgo ab omni vicinorum quaestione liberaretur, quomodo tam breui tempore exacto, ex quo in coniugium accepta fuerat, peperisset. Dicit igitur: Nigra sum sed formosa, filiae Hierusalem. Secundum opinionem male uidentium nigra, secundum fidem recte credentium formosa. Quam nigra, & quam formosa? Nigra, sicut tabernacula Cedar: formosa, sicut pellis Salomonis. Sicut enim Ismahel, ad quae pertinet Cedar, niger, id est, ferus homo, iure fuit eiecctus cum matre sua, dicente Sara: Eiace ancillam & filium eius: non enim erit heres filius ancillae cum filio liberae, & e regione omnium fratrum suorum in solitudine fixit tabernacula, ita & ego iure eiicienda uisa sum, ita vt vir meus Ioseph nollet traducere, sed uellet occulte dimittere me. multum erat miserationis in eo, quod occulte dimittere uoluit, cum lex multo asperius censurat de puella eiusmodi, qualis ego, dum praegnans essem, poteram existimari. Ergo nigra ego sicut tabernacula cedar: quia sicut ille cum matre sua, ita & ego cum eo, quod conceperam, uidebar eiicienda, uiri mei domo & hereditate indigna. Cedar, vt iam dictum est, pertinet ad Ismahel. Quare autem magis hic placuit dicere tabernacula Cedar, quam tabernacula Ismahel? Videlicet quia Cedar tenebrae, Ismahel interpretatur exauditionis Dei, magisque nomen tenebrarum, quam exauditionis Dei congruit meae, quae putabatur, ingenij nigredini. Contra, sicut pellis Salomonis, id est, exterior cultus & omnis dignitas sapientissimi Regis incomparabiliter splenduit, ita vt nullus ei regum potuerit unquam comparari, ita & uirginitatis meae splendor pra omnibus sanctis & filiis regni Dei est admirabilis, nec ei, qui ex me natus est, quicquam sanctorum, nec ipse Isaac eidem

Luc. 2.

Mich. 5.

Gen. 21.

Galat. 4.

Deut. 32.

Formosa sicut pellis Salomonis.

Cedar longe prelatius & preferendus, potuit unquam, vel poterit comparari. Quare autem non dixit, sicut Salomon, sed sicut pellis Salomonis? Videlicet, quia quidem formosa pellis Salomonis, sed non ipse Salomon ualde formosus fuit. Intus enim quandam deformitatem habuit, etiam quando fulgebat formositas pellis. Dixit enim dominus illi: Quia habuisti apud te hoc, & non custodisti pactum meum & precepta mea, quae mandauit tibi, disrumpens scindam regnum tuum, &c. Quid nam est dicere, habuisti apud te? nisi ac si diceret, quale te nunc ostendisti, sequendo deos alienos, talis eras etiam, cum deos me honorares omni adoratione & pulchri templi aedificio. Igitur melius dicere fuit, sicut pellis Salomonis, quam sicut Salomon, ita formosa sum, quia non sicut habuit apud se, sed sicut de foris edificauit templum manu factum, & sicut dixit: Sapientia edificauit sibi domum: ita ex me Deus templum sibi non manu factum, & non manu factam sapientia sibi edificauit domum. Nolite filiae Hierusalem considerare me, quod fusca sim, id est, corrupta, quia quod tu mentem ueterum habeo, quod inuenta sum in uero habens, non fecit uir, quia uirum non cognosco, sed ita decolorauit me sol. Verus sol, & sole Deus longe pulchrior semetipso me impleuit, de semetipso ueterum mentem reddidit. Hocne est decolorari? Non apud uos o filiae Hierusalem, quae habitis oculum simplicem, sed apud superbiorum cogitationes, quorum nequam est oculus. Non erat nequam oculus Ioseph, sed quandam excusabilem ignorantiam nebulam habes, cito purgatur, dicente sibi angelo domini, quod sana cute decolorata essem, quam non flamma ignis de deorsum, sed desuper sol decolorauit, quod salua uirginitate grauida essem: quam non uir terrenus, sed pater celestis de spiritu sancto grauidam fecit. Non ita caeteri omnes cognitae ueritate sequitur. Sed quid? [Filius matris meae pugnauerunt contra me, posuerunt me custodem in uineis, uineam meam non custodiui.] Filii matris meae, Iudei sunt, filii * synagogae, imo qui se dicunt Iudeos esse, & non sunt, sed ga sunt synagoga satanae. Isti pugnauerunt. i. certissime pugnauerunt contra me, considerantes & considerare uolentes, quod fusca sim, quod non uere decolorauerit me sol, sed nigra sim nigredine omnimoda, sicut tabernacula cedar. Hinc ab illis passa sum, vel patiar pugnas uerborum, pugnas linguarum blasphematum. Praedicatum est eis, quod non nigra, imo, ut iam dixi, formosa sim sicut pellis Salomonis: sed contra pugnauerunt repleti zelo, & contradixerunt propugnatoribus meis blasphemantes.

3. Reg. 1.

Prou. 9.

Quod fusca sim.

Apo. 8.

alii synagoga.

inantes. Diximus ergo: Vobis oportebat primum loqui uerbum Dei, sed quoniam repellitis illud, & indignos uos iudicatis aeternae uitae, ecce conuertimur ad gentes. Sic enim praecipit nobis dominus: Postui te in lucem gentibus, ut sis in salutem usque; ad extremam terram. Hoc modo posuerunt me custodem in uineis, id est, in gentibus, quae non quidem erant, sed ex mea custodia factae sunt uineae domini. Posuerunt, inquam, id est, ut ego ponerer, effecerunt per incredulitatem suam. Non enim ego prior illos, sed ipsi priores me reputarunt, & custodia mea sese indignos iudicauerunt. Igitur iusto iudicio tales matris meae filios reliqui, & uineam meam non custodiui, gentem meam non adiuui, non defendi, quin uenirent, locumque & gentem tollerent Romani. Putauerunt, quod si me repulissent, errare deberem in solitudine, sicut Cedar, uel sicut Agar. Verum non ita est. Pro una uinea, quae debuit esse mea, utpote gens mea, sanguis meus, & caro mea, multas uineas acquisiui, multas Ecclesias in gentibus dilataui, quae omnes custodiam meam habent, & habere desiderant, de meritis meis praesumentes, de intercessionibus meis confidentes, & pro huiusmodi custodia clamantes ad me iugiter: Haec ad filias Hierusalem elocuta, quales refugit, ut supra iam dictum est, ne consideraretur ab eis, & inueniretur in uero habens, in illa frequentia uenientium ad Elizabeth, ut congratularentur ei, mox ad dilectum conuersa, dicit: [Indica mihi quem diligit anima mea, ubi pasceas, ubi cubes in meridie, ne uagari incipiam per greges sodalium tuorum.] Sensum uocis huius quaerenti, nec dubitanti mihi, quin ueraciter congruat tanta tamque beatae uirgini, magni & mirum sese ingerit & aperit sacramentum illius Euangelicae lectionis: Cum factus esset Iesus annorum duodecim, ascendit illis Hierosolymam secundum consuetudinem diei festi, consummatumque omnibus, cum rediret, remansit puer Iesus in hierusalē, & non cognouerunt parentes eius, &c. usque, & dixit mater eius ad illum: Fili, quid fecisti nobis sic: Ecce pater tuus & ego dolentes quaerebamus te. Quid enim? Nunquid casu gestum est, ut puer Iesus remaneret in Hierusalem, & parentes eius illum esse in comitatu existimarent, ut requirerent inter cognatos & notos, & non inueniret, regressi in Hierusalem, requirentes, post triduum inuenirent, non quomodocumque, ut ubique, sed in templo sedentem in medio doctorum, audientem illos, & interrogantem? Nunquid hoc Euangelista tam diligenter scriberet, nisi rem sacramenti plena esse sciret? Sunt & alia multa,

inquit, Iohannes, quae fecit Iesus, quae si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere eos, qui scribendi sunt, libros. Si solam spectes rem gestam, quantum est hoc inter alia tam multa, ut illis omisis ab Euangelista non deberet omitti? Igitur & in uoce ista, indica mihi quem diligit anima mea, ubi pasceas, ubi cubes in meridie: & in illa re gesta, qua dixit eadem diligens & dilecta: Fili quid fecisti nobis sic? ecce pater tuus & ego dolentes quaerebamus te, unum idemque mysterium spectare iuuat. Quid enim est comitatus de die festo redeuntium, nisi frequentia uel ritus caeremoniarum Iudaicarum, caeremoniarum carnalium? Istae namque mandata uitae non praecesserunt, sed comitatae sunt, & si ritum consideres legis ordinem, postquam praecpta bona data sunt, quae faciens homo uiuere in eis, istae caeremoniae praecpta; non bona, in quibus non uiuerent, a reatu uituli sumptuerunt initium, & hoc erat iugum grauissimum, quod neque nos, ait Petrus Apostolus, neque patres nostri portare potuimus. Super his magna conquisitio futura erat, & facta est: sicut in Actibus Apostolorum legimus: Et quidam descendentes de Iudea, docebat fratres, quia nisi circumcidamini, non potestis salui fieri, & quia oportet praecipere, seruari legem Moysi. Hoc erat parentes Iesu existimare, Iesum esse in comitatu. Sed non erat ibi Iesus. Imo erat & esse illum oportebat, in medio doctorum, audire & interrogare uerba uitae. Hinc per Hieremiam prophetam fuerat praedictum: Quia non sum locutus cum patribus uestris, & non praeccepi eis in die, quae eduxi eos de terra Aegypti, de uerbo holocaustatum & uictimarum, sed hoc uerbum praeccepi eis, dicens: Audite uocem meam & ero uobis deus, & uos eritis mihi populus: & ambulante in omni uia, quam mandauit uobis, subauditur, in monte Oreb ante reatum uituli, ubi iustificationes & praecpta uitae dedi, scripta in tabulis digito Dei. Horum discernendorum utique; magistrum esse oportebat ob beata Maria, & magistra magistrorum, id est, Apostolorum, iuxta illud: Fons hortorum, puteus aquarum uiuentium, quae fluunt impetu de Libano. An quia spiritus sancti illos docuit, idcirco tuae uocis magisterio non illis opus fuit? Imo uox tua uox illis fuit spiritus sancti, quicquid supplementi opus erat eis de mortalibus uel testimonij, ad confirmandos singulorum sensus, quos acceperant ab eodem spiritu, diuidente singulis, prout uult, ex religioso ore tuo percepturum. An quia loco supra memorato de

Mysterium de uolentibus accipere uerbum.

Leuit. 18. Ezech. 20. xod. 23.

Act. 15.

Hier. 2.

xod. 20.

Cant. 4.

1. Cor. 12.

Actus. 15.

Actibus Apostolorum, vbi facta seditione propter cæremonias Iudaicas conuenerunt apostoli & seniores, videre de hoc verbo, nullam tui mentionem scriptura fecit, idcirco putandum est, quod conuentus ille te omiserit, & sanctū de tuo pectore, de tuo ore spiritum non consuluerit? Imo & illic & in cæteris agendis tu princeps, omnem soluisti quæstionem: ita tamen, vt non clamares, neque contenderes, neque audiretur vox tua foris: quia (sicut ante nos dictum est) tu sola es virgo, quæ vniuersam hæreticam prauitatem interemisti. Dixeris ergo: Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi pascas, vbi cubes in meridie: ne vagari incipiam per greges sodalium tuorum. Indicari tibi flagitabas, vt aliis indicare scires. Sed dico: Nūquid nesciebas? Nunquid quod propheta sciuerunt, tu ignorabas? Vtique nescires, nisi desuper indicatum tibi fuisset. Et Deus tuus, filius tuus præsciebat, quod resurrecturus esset à mortuis: & tamen in persona eius Psalmista dicit: Tu autem domine miserere mei, & resuscita me, & retribuam eis. ¶ Dicat aliquis: Quid ergo est, quod in supradicto loco Euangelij, dum ista significarentur, dixit: Fili quid fecisti nobis sic, ecce ego & pater tuus dolentes quærebamus te, & cætera vsque, & ipsi nihil horum intellexerunt? Ad hæc, inquam: Et quid illud est, quod Euangelista continuo intulit: mater eius conseruabat omnia verba hæc conserens in corde suo? Igitur ecce duo quasi repugnantia. Si enim non nesciebat, quomodo quærens dolebat, dolens quærebat? Si autem nesciebat, quomodo vel de quibus in corde suo conseruebat? Ergo neque à dextris, neque à sinistris sermo fit, quia veraciter magna hæc prophetissa, quid ageretur, non ignorabat, quoniam gratia plena erat, & tamen dolens quærebat, quoniam dispensationi diuinæ ipsa suo silentio seruiens, quamuis cum illis quærentibus quæreret, tēpus tacendi custodiebat, & dolentibus cōdolebat. Quomodo autem dicenti, indica mihi, responsum est ex persona dilecti? Nam & percunctatio, & causa percunctationis melius cum responsione explanari poterit. [Si ignoras te d pulchra inter mulieres, regredere & abi post uestigia gregum: & pascas hœdos tuos iuxta tabernacula pastorum.] O pulcherrima mulierum, & benedicta inter mulieres, cuius pulchritudo benedictio est, cuius pulchritudo ipse benedictus fructus ventris tui est, talis ac tanta causa tua est, vt si te ipsam non ignores, statim scias illud quod quæris, dicens: Indica mihi, vbi pascas, vbi cubes in meri-

vsq. 42.

vsq. 40.

Maria nō nesciebat, & iam dolēs quærebat.

die, nec verendum tibi sit, ne vagari incipias per greges sodalium meorum, id est, per conuenientia, quæ sunt circa cathedras siue doctrinas scribarum & pharisæorum, qui sese mihi sodales siue pares faciunt, qui in cæremonijs suis iustificari volunt, qui suam quærentes statuere iustitiam, iustitiæ Dei quæ Christus est, subiecti non sunt. Quid enim? Vnde pulchritudinem istam acquisisti, vt sis pulcherrima mulierum? ex fide & humilitate, an ex operibus legis? nonne ex fide & humilitate? Nam & beata quæ credidit, ait illa prophetissa, illa cognata tua Elizabeth, repleta gaudio, & exultans in spiritu sancto cum infante in vtero suo. Beata (inquit) quæ credidit, quoniam perficientur ea, quæ dicta sunt ei à domino. Non dixit, beata, quæ inuenta est in operibus legis. Ecce beatitudo ex fide. Tu quoque statim cecinisti, Quia respexit humilitatem ancillæ suæ, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Et ecce beatitudo ex humilitate. Ergo ex fide & humilitate, imo fides & humilitas tota pulchritudo tua est, & hic est locus requietionis meæ. Locus, in quo dilectus tuus pascendo & cubando delicitur in meridie, id est, in hoc tempore plenæ gratiæ, quando figura iam præterita, res illuxit, vmbra depulsa, sol veritatis ascendit. ¶ Si hoc ignoras, consequens est quod dixi, egredere & abi post uestigia gregum, videlicet eorū, qui in lege vel in carne iustificari volūt: & pascas hœdos tuos iuxta tabernacula pastorum, id est, carnales habe alumnos secundū imitationē supradictorum sodalium meorum: quorū omnium cūcti greges, nō oues, sed hœdi sunt: vt potè à peccato suo non iustificati, imo in peccato suo morituri. ¶ Cui post hæc licebit in carne gloriam? Ecce illi, quæ de carne sua verbum carnem factum peperit, si ignorat se, subauditur, vnde altissimo placuerit, dicitur, Egredere & abi. Et in Euangelio, quum extollens vocem quædam mulier de turba, dixisset, Beatus venter, qui te portauit, & vbera quæ suxisti, quid respōsum est ei? Quinimo, beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud. Hæc enim causa principalis est effectiua beatitudinis, & sine hac beata non potuisset esse vel dici. ¶ At tamen perseueranter & irrefragibiliter dicimus, Beatus venter qui te portauit, & vbera quæ suxisti, & benè dicimus, scientes quia hospitij ventris sui, q̄ creatori suo præbuit, & alimoniam lactis sui, quod ori eius ministravit, fide pretiosa & humilitate gratiosa cōmunuit atq; perornauit, compleuit & custodiuit, nullam habēs vnquam ignorantiam sui. Sequi-

ROM. 10.

Pulchritudo Mariae fidei & humilitatis.

LUC. 11.

Coloss. 2. Abi post uestigia gregum.

TOH. 8.

LUC. 11.

Beatus venter qui te portauit.

igitur de pulchritudine

Sequitur. [Equitatu meo in curribus Pharaonis assimilauit te amica mea.] Hoc est quod nolo ignorare, & quod si ritè perpendis d amica mea, non ignoras te. Quisnam fuit ille meus equitatus in curribus Pharaonis, vel quomodo in curribus Pharaonis Magnū & mirum spectaculū respicienti, inde currus Pharaonis, hinc equitatum meum. Currus namque Pharaonis valde multi, ferro armati, plerique etiam auro vel argento insigniti fuerunt: equitatus autem meus, virga vna fuit, virga moysi & Aaron. Virga illa cōtra sublimes currus Pharaonis taliter equitauit, hoc modo militauit. Primò, versa in colubrum deuorauit virgas magorum, deinde percutiens aquas fluminis vertit in sanguinem, ac deinde extēsa super fluuios & super riuos alpeudes eduxit ranas super terram Aegypti, deinde percussit puluerem terræ, & facti sunt cynipis in hominibus & in iumētis, deniq; impleuit domos Aegyptiorum muscis diuersi generis, deinde fecit, vt morerentur omnia animantia Aegyptiorum: & deinde facta sunt vulnera vesicarium turgentium, deinde extēsa in cælum fecit tonitrua & grandinē mixtum igni, ac discurretia fulgura super terram Aegypti: deinde extēsa super terram ascendere fecit locustam, & deuorauit omnem herbam, quæ residua fuit grandini: deinde extēsa in cælum, fecit vt essent tenebræ horribiles in vniuersa terra Aegypti, nouissimè eleuata super mare, vertit illud in siccum, & diuisit aquam, & transferunt filij Israel per medium maris, iterumque redūcta super mare, operuit aquis curru, & equites cuncti exercitus Pharaonis. Rectè ergo virga talis dicitur equitatus domini, quæ contra tot currus & equites Pharaonis sola suffecit, & victoriā peregit. ¶ Quomodo vel in quo tali equitatu meo amica mea assimilauit te? Videlicet in eo, quod posita coram domino virga illa in tabernaculo testimonij, sequenti die inuenta est germinasse, & turgentibus gemmis eruperant flores, qui folijs dilatatis, in amygdala deformati sunt. Erāt enim quidam similes istorum sodalium meorum, pro sacerdotio contententes, & concilia sua trahentes aduersus Moysen & Aaron: sicut isti sodales mei, sacerdotium sibi vendicant, in carnibus taurorum & sanguine hyrcorum, aduersus sacerdotium meū, sacerdotium æternum, secundum ordinem Melchizedec iuramento firmatū. Dixi ergo. Refer virgam Aaron in tabernaculum testimonij, vt seruetur tibi in signum rebellium filiorum Israel, & quiescant querelæ eorū à me, ne moriantur. Illi signo, illi equitatu meo assimilauit te amica mea. Sicut enim virga illa virgas

maleficorū & incātatorū deuorauit, & omnē superbiam Aegyptiacā obtruit, ac deinde germinauit, frōduiit, floruit & fructum protulit, nō plātata, nō succo terræ animata, sed virtute cœlesti supra vsum naturæ prouecta, sic tu pulcherrima mulierū, amica mea, cunctā prauitatem hæreticam interemisti, superbiam diaboli deiecisti, conceptu florida, partu fructifera, virgo in conceptu, incorrupta in partu, virgo ante partum, incorrupta post partum. Nonne igitur pulcherrima es mulierum? Verè pulcherrima. [Pulchre sunt gene tue sicut tur-turis, collum tuum sicut monilia.] Pulchritudo tua pudicitia est, quæ multū apparet & specubili ter lucet in genis tuis, quia non foris vagaris oculis, sed sicut foliuga & auis castissima tur-tur, solitudine delectabaris, & solitaria te angelus inuenit atq; salutauit. Non ita pulchra sunt genæ mulieris, qualē Sapientia denotat, Ornata, in quies, meretricio præparata ad capiendas animas, garrula & vaga, quietis impatiens, nec valens in domo consistere pedibus suis. Verū vt tacē de eiusmodi, pudicarum omnium virginū, viduarum atq; continentium pudor siue pudicitia, religiositas aut verecundia, tuis genis, tuis oculis comparata, non est verecundia, non est pudor, non est, aut vix meretur dici pudicitia. ¶ Adde quod collum tuum sic est sicut monilia. Sicut enim monilia muniunt matronarum pectora pudica, vnde & dicuntur monilia, eò quod pectus muniunt, ne quis extraneus (id est, impudicus) manum suā iniiciat, ita & collum tuum munit verba tua, non solū ne quid otiosum aut noxium siue inordinatū per vocem erumpat, verum etiam ne ipsum bonum tuū, secretū tuū, diuinū mysteriū tibi creditum, leuiter viam vel vocem inueniat, vt auris aliena, siue filia aliqua, quauis videatur esse filia Hierusalē, quæ forte custodire nesciret huiusmodi margaritas, sicut custodiri oporteret propter porcos, maximeq; propter herodē & eius cōplices, intelligat. Verè igitur pulcherrima mulierū, pulcherrima in genis, pulcherrima in collo, id est, tam oculorum quàm verborum tuorū moderamine decentissimo. Quid ad hæc dicunt amici vel familiares tui, quales primi fuerūt Apostoli? [Murenulas aureas faciemus tibi, vermiculatas argenteo.] Murenula quoddam colli ornamentum, vulgò sic vocatum, idcirco quod scilicet auri metallo in virgulas lentescente, quædam ordinis flexuosi catena cōtextitur, in similitudinem murenæ serpentis. Hæc & interdum auri atque argenti textitur virgulis. Vnde hic dicitur, murenulas aureas, vermiculatas argenteo faciemus tibi. ¶ Aurum & argentum idem

pulchre sunt gene tue.

Collum tuum sicut monilia

Matth. 23.

Quid murenula.

idem significant hic, quod in Psalmo cum dicitur: *Pennæ colubæ de argentatæ, & posteriora dorsii eius in pallorè auri. Aurum in dorso vel in posterioribus colubæ, interior est sensus sacræ scripturæ, argentum verò sermo exterior, cuius nitori nullo modo cõparari possunt lepores siue exornationes eloquentiæ mūdanz, quantūlibet exquisitæ fuerint siue accuratæ. Ergo per murenulas aureas argento vermikulatas, rectè intelligimus sermõnationes sanctorum, sensibus aureas, elocutionis nitore argenteas siue luculentas. Est igitur sensus: O virgo virginum, quomodo factum est istud? Quia nec primam similem vifa es nec habere sequentem. Laxa vocis iter, & collum tuum silètio communitum pande interdum, & tuis auribus amicorum fidelium, vel breuiter eloquendo committe secretum, vt dicas nobis, quomodo vel per quid altissimo complacueris: qualis ille tibi fuerit, primum in corde siue in vtero, deinde in cõuictu siue in colloquio, dū lactares vberibus, dum gestares cū vlnis trementibus? Simus enim fidi artifices, argentarij fideles, & ad laudem illius, qui tibi hæc magna fecit faciemus murenulas veritatis, ornamenta benedictionis & gratiarum actionis, benedicendo & gratias agendo, quia sic fecit tibi, ita vt non sit locus, vbi vox laudis huius non audiatur, vox sonora, laus altisona, quæ tütum nomen concelebrans, iugiter te ambiat, & quodammodo de collo tuo dependeat.* [Dum esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odore suū. Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter vbera mea commemorabitur. Botrus cypri dilectus meus mihi in vineis Engadi.] Hoc dico vobis ô amici, & hoc aurum verum est. Si habetis argentum, facite (vt dixistis) murenulas mihi, imo non mihi, sed domino, memores illius dicti Sapientis: *Glorificantes dominum quantuncunquē potueritis, superualebit adhuc, & admirabilis magnificentia eius. Benedicentes dominum, & exaltate illum, quantum potestis, maior est enim omni laude. Exaltantes cum replemini virtute, ne laboretis, nõ enim peruenietis.* ¶ Quid enim? Cū esset in sinu vel in corde patris, de illis altissimis suis respexit humilitatem meam. Hoc est, quod dico. Dum esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum. Quid enim est, vel erat accubitus regis, nisi cor vel sinus patris? Illi supradicti pastores vel sodales eius, qui sese pares ei faciunt, & greges non ouiu, sed hædorum post se trahunt, dixerunt, quòd ante me rex iste non fuerit, quòd ex me initium sumpserit, quòd homo tantum, & supra hominem nihil in eo sit. At ipse priusquam

recl. 43.

rex in accubitu suo est filius in sinu patri.

ego essem, imo & antequam Abraham fieret, est & erat, & in illo accubitu suo erat. Nam in principio erat verbum, & uerbum erat apud Deū. ¶ Dum ita esset, nardus mea dedit odorem suū, & hoc odore delectatus descēdit in vterum meū. Olim in Eua malo superbiæ fecit ore offensus, & ob hoc ab humano genere atheros fuerat: nunc autem delectatus bono odore, nardo humilitatis mez, sic ad genus humanū conuersus est. Propterea nardū meam, dico humilitatem meam, quia sicut nardus herba aromatica, paruo quidē frutice vel parua spica, naquaquam in altum se subrigit, sed comosa atq; odoratissima, flore optimi odoris atque radricula suauī, multis vibus probatur vtilis: sic humilitas mea, suo, quidē arbitriò vel iudicio parua res est, nimirumque exilis, sed iudicio regis pretiosior est cūctis operibus legis, in quibus homines iusti sibi videntur atq; magnifici: ipsūq; regem & patrem eius deum, sanctum quoq; spiritū, vnicè delectat, velut suauis odor, qualis quantūq; de nullo vnquam vsq; ad ipsum spirauit, vel spirare potuit sacrificio. O amici, hoc ego experta sum. Humilitatem meam de illo accubitu suo sensit & respexit, & valde delectatus est, & placuit sibi, quòd in isto sexu tantā humilitatē inuenit: in isto (inquam) sexu, a quo initium superbiæ generi humano superueniens, totam massam corripuit. ¶ Prius in virili quàm in isto sexu fidam humilitatē inuenit, & inter ceteros in ista gratia duo viri valde nominati sunt, scilicet Abraham & Dauid, qui & ex verbis suis cognosci possunt, quàm humiles fuerint in oculis suis. Abrahā quippe, cū tantum esset, vt cum eo Deus loqueretur, & amicus illi haberetur, non tamē oblitus sui. Loquar, inquit, ad dominum meum, cū sim puluis & cinis. Dauid quoq; cū esset vnctus rex, & Saul persequeretur eum, quem persequeris (ait) rex Israēl, quem persequeris? Canem mortuum & pulicem vnū. Propterea non solum non confunditur Deus, verum etiam istis duobus iurare Deum altissimum nõ piguit, facturum se hoc mysteriū ô amici, quòd in me cernitis. In isto sexu tandem gratiam eandem, & fortassis abundantioiorem inuenit. Nolite incumbere mihi, vt explicem, quātam in me humilitatem mitis & humilis corde inuenit. Non possum eloqui, non possum verbis consequi: R es ista non est effabilis. Quid vel quale sit hoc bonum, nemo scit, nisi qui accipit: & cū acceperit, nulli nisi nõ potest effari, qui vt videt, sic intelligit. Hoc tantum dixerim, quia requies est mentis, & qui hanc inuenit, sine dubio requiem animæ suæ inuenit. Ego in omni-

10han. 8. Nardo com paratur humilitas Me via.

Humilitas Abraham & Dauid.

Gen. 18. c. 1. Regum 14.

Math. 14.

Luc. 5. apoc. 5.

omnibus requiem istam quæsiui, & vidit rex respiciens vbi nardi huius ex me odore sensit: vidit (inquam) quod requiescere posset hic in suauitate animę quietæ, id est, humilis: descenditq; de illo accubitu suo, & requieuit in tabernaculo meo. Hic requieuit, hic habitauit totis nouē mēsis: & cuius erat dñs, eiusdem ancillæ suæ factus est filius. Vultis audire amici, qualis exinde fuerit iste dilectus meus mihi, & ego illi? Ecce dico vobis: Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter vbera mea cõmorabitur. Conferte istud illi dicto vnus ex vobis, vnus ex amicis, iusti Si meonis: Ecce (inquit) hic positus est in ruinā & in resurrectionē multorum in Israēl, & in signum cui contradicetur. Et tuam ipsius animam pertransibit gladius. Dico adhuc: Botrus cypri dilectus meus mihi, in vineis Engadi. Si hæc scitis, si ista ritè perpenditis, profectò in me inuenietis, & vnde mecū cõpungamini, & vnde mecū dulciter consolemini. ¶ Nolite solā attendere horā vel diem illā, in qua vidi talem dilectū ab impijs comprehensum malè tractari, scilicet illud, spinis coronari, flagellari, crucifigi, felle & aceto potari, lanccari, mori & sepeliri. Nam tunc quidē gladius animam meā pertransiuit: sed antequam sic pertransiret, longū per me transitū fecit. Prophetissa nāq; erā, & ex quo mater eius facta sum, sciui eū ista passurū. Cum igitur carne mea taliter progenitum, talem filium sinu meo fouerem, vlnis gestarē, vberib' lactarē, & talem eius futuram mortē semper præ oculis haberē, & prophetica, imo plus quàm prophetica mente præuiderem, qualem, quantā, quàm prolixam me putatis materni doloris pertulisse passionē? hoc est quod dico: Fasciculus myrrhæ dilect' meus mihi, inter vbera mea cõmorabitur. O cõmoratio, dulcis quidē, sed plena gemitib' inenarrabilib'. Ad vbera deforis stringebatur, & eisdē lactabā vberibus, simulq; inter vbera intus in corde futurorum præscio, semper parebat, quali esset morte moriturus. Veruntamen & illud sciebam, quòd esset resurrecturus. Huius rei præscietia dulcis erat. ¶ Igitur dilectus meus mihi & fasciculus myrrhæ, quia moriturus, & botrus cypri erat, quia resurrecturus, & vltra nõ moritur'. botrus (inquā cypri) videlicet terre vel insule, botros prædulces, vntūq; optimū afferētis, quia nõ qualescunq; sed optimū est vinū resurrectionis, & hoc in vineis Engadi, id est, fontis hædii, hoc enim interpretat Engadi. Cur ergo ita dixerim? Idcirco nimirū, quia me iste dilectus, nõ iustus, sed peccatores vocare venit, vt resurgāt in resurrectione prima, qui fuerant per peccatum mortui, & hoc

in fonte hædii, in fonte baptismi, in lauacro regenerationis: quo regenerati, sūt oves, qui fuerant hædii: sunt sancti, qui fuerat peccati obnoxij. Ad huiusmodi fontē venientes, iam nõ vineæ sunt, sed vineę sūt: ab alio trāslati, in alio plantati. Vnde & quilibet eoru dicit: Si enim complantati facti sumus similitudinē mortis eius, simul & resurrectionis erimus. In istis plantationibus, in istis vineis apparet iste botrus Cypri, sicut dulcedo resurrectionis istius dilecti mei. Desideratis scire, qualis interea mihi in colloquio fuerit? Talis vtiq; qualis ex verbis istis debet intelligi. [Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra, oculi tui colubarum.] Quid enim erat, illum hæc & cetera huiusmodi dicere ad me, meq; illi sic & sic respondere, nisi meatq; illum de scriptura & sic respondere, nisi meatq; illum de scriptura? Nam hoc ipsum, ecce pulchra es, nonne de illis scripturis est? Ecce (inquit Esaias) virgo cõcipiet & pariet filium. Item: Egredietur virga de radice Iesse, & flos de ramis dice eius ascendet, & requiescet super eum spiritus domini, spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus consilij & fortitudinis, spiritus scientiæ & pietatis, & replebit eum spiritus timoris domini. Hoc ergo dicebat: ecce, ô amica mea, completum est in te, quòd ille prænuntiabat. Quando enī nata es de domo Dauid, tunc egressa est virga de radice Iesse: quādo (inquam) nata es, quæ tanto humilior es hominibus huius seculi, quāto virgula quæuis minor & gracilior est grandibus cedris & quercubus magnis, de quibus idē propheta dicturus, Et egredietur virga, præmiserat: Et excelsi statura succidētur, et sublimes humiliabuntur, & subuertētur condens saltus ferro, & Libanus cum excelsis cadet. Quādo autē ego ex te natus sum, tūc de virga flos ascēdit, super quē requiescet sepiiformis spiritus domini. Ecce ergo tu pulchra es: et iterū dico ecce tu pulchra es, pulchra decore virginico, pulchra vnigenito filio. Taliter geminata, nulli vnquam fuit, nullius vnquam crit pulchritudo. ¶ Adhuc addo istud, pulcherrimū oculi tui colubarum. Quinam sunt oculi colubarū, nisi dona septe gratiarū, id est, septem spiritū super me requiescentiū? Septem nāq; oculi, qui iuxta Zachariā prophetam in vno lapide sunt, septem sunt spiritus dei, qui iuxta iam dictum Esaiam prophetam, super florē requiescūt. Isti oculi mei, sunt oculi tui, oculi colubarū, oculi omniū gratiarū. Omnī quippe gratiarum vel spirituum tu effecta es particeps, ex quo me castis visceribus suscepisti, super quem requiescit, in quo habitat omnis plenitudo diuinitatis corporali. Coloss. b ter

Gemina pulchritudo Maria. Oculi colubarum septe dona spirituum sancti.

liter. Hoc eo dicente mihi, quid ego illi? [Ecce tu pulcher es dilecte mi & decorus, lectulus no-ster floridus, tigna domorum nostrarum cedrina, laquearia cypresina.] Hæc ego illi. Considerate diligenter ô amici, qualis sit ista ordinatio huius scripturæ, scripturæ cõtabilis, in qua secretũ nostrũ, secretum dilecti & dilectę contempla-ri desideratis. ¶ Et hic & in cæteris, quæ sequuntur, non ego dilecto & ille mihi, sed dilectus meus mihi & ego illi: nisi quod semel audistis, ego dilecto meo, & ad me conuersio eius. Fere in omnibus dilectam honore præuenit dilectũ vt potè matrẽ filius. Ille mihi, ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra: & ego illi, ecce tu pulcher es & decorus dilecte mi. Ille mihi, sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias; et ego illi, sicut malus inter ligna sylvarum, sic dilectus meus inter filios. Quid de hoc censetis? Nonne ille cum Deus & homo sit, debuerat ab homine modis omnibus honore perueniri? At ille in hac disciplina totũ principatũ possidebat. Hinc Apostolus ad Philippenses cum dixisset, nihil per contentionem, neq; per inanem gloriam, sed in humilitate superiores sibi inuicẽ arbitrantes, nõ quæ sua sunt singuli confiderantes, sed ea quæ aliorum, protinus ait: Hoc sentite in vobis, quod et in Christo Iesu, qui cum esset in forma dei, &c. Ille nanq; sicut in cæteris, ita in cõsideratione mei, semetipsum humiliavit, quodammodo non considerans quod ipse esset Deus, sed considerans quod esset ego mater, & ipse filius, superiorẽ sibi arbitrabatur quæ admodũ & Euagelista vult, intelligi, cũ dicit: Et descendit cũ illis, & erat subditus illis. Itaq; cũ dilectus meo mihi, ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra, oculi tui columbarum: & ego illi, ecce tu pulcher es dilecte mi & decorus. Scitote amici, quia verba ista non à summis labris veniunt, sed rationis & veritatis istæ voces habent fundamentum. Ille nãq; veraciter in me veneratur, quod sua mater & virgo: ego in illo adoro, quod sit deus & homo. Dico ergo: ecce tu pulcher es dilecte mi & decorus. ¶ Dicis mihi, Ecce tu pulchra es: & ego dico tibi, Ecce tu pulcher es: Ex quo ego pulchra facta sum, ex eo tu qui semper pulcher fuisti, pulchrior factus es. Nã verè in eo pulchritudinẽ tuã adauxisti, quod cũ Deus esses, homo dignatus es fieri. Hinc tu pulcher & decorus, ita pulcher, vt sis ipsã substantia pulchritudinis: ita decorus, vt sis ipsum decus humani generis. Verè ergo dicis mihi, ecce tu pulchra es: & dico tibi, Ecce tu pulcher es, quia tu pulchritudo mea es. Quod ergo pulchra sum, totum tibi attribuendũ est. Neq; enim virga floris,

Dilectus dilectam præuenit honore ut filium matrẽ.

Philipp. 2.

Luc. 2.

Qualis pulchritudo & decor dilecti.

sed flos virgæ pulchritudo est. Igitur nõ nisi opinione falsorum atq; fallẽtium nigra sum ego sicut tabernacula Cedar. Nã eontra pulchra ego sum, & pulcher es tu, & lectulus no-ster floridus: lectus, in quã, id est, vtetus meo, in quo tu quieuisisti totis nouem mensibus, & saluo virginitatis meæ sigillo, egressus es flos pulcherrimus: nec iam in desertũ eiciemur, sicut tabernacula Cedar, imo in ciuitate nostra domos habebimus, & habebimus diuitias multas & præclaras, scilicet Ecclesias. Nã talium domorum nostrarum tigna cedrina, & laquearia sunt cypresina. Nam sicut cedrus imputribile lignum atq; odoriferũ, & cypressus lignum cedro penè proximum, virtutis eximie sunt, templorum quoq; trabibus apta, impenetrabili soliditate nunquam oneri cedũt, sed ea, qua in principio fuerint, firmitate perseverant: ita domestici nostri Apostoli atq; Apostolici viri, doctores Ecclesiarum atq; prælati, perpetuæ virtutis atq; firmitudinis indeficientes erunt, & domus quoque manufacturæ nostræ stabunt, quã diu durabit seculum, titulum habentes: Locus terribilis, aula Dei, porta cœli. Hic fructus, & adhuc locupletior, te florem non decidentem sequetur. Quid ad hæc dilectus? [Ego flos campi & lilium conuallium.] Vt tu dicis ô amica mea, pulcher ego sum & decorus, nam ego flos cãpi & lilium conuallium, id est, decus generis humani, & honor parentum humilium, patrum spiritu pauperum, scilicet Abraham, Isaac & Iacob, David quoque & cæterorum: qui etsi meritis montes, mente conualles fuerunt: etsi diuites censu, pauperes spiritu extiterunt. Illorum ergo decus vel pulchritudo sum, verè flos, verè lilium, quia speciosus forma præ filiis hominum: quam videlicet formam taliter, vt ego, nullus habet filiorum hominum. ¶ Lilium quippe lactei floris est herba, cuius dum candor sit in foliis, auritamen species intus effulget. Ita flos cãpi siue lilium ego sum, flos lacteus, id est, puer mundissimus: flos (inquam) & castitatis lilium, cuius dum caro siue humanitas exterius satis munda sit, diuinitatis tamen species intus incomparabilis est. ¶ Quid aliud dilectus dicet? Nunquid me dicẽte, tu pulcher es dilecte mi & decorus, ipse auersaretur, & ita deberet esse humilis & mitis corde, vt veritatẽ suimet conaretur abigere? Hoc impossibile est. Imo si nos negauerim? eũ (ait quidã vestrũ, scilicet amicorum) ille fidelis permanet, senegare ipsum non potest. Et illic vbi antequã homo fieret, dixit: Videte qd ego sim solus, & nõ fit aliud deus pter me, & hic, vbi hõmo factus dixit: Ego flos campi & lilium conuallium, & vbi cunq; siue inimici

Domus cãpi nã cãpla sunt

C. 2. P. 11.

Psal. 44.

Christus in lilium.

Gen. 49.

Prover. ult.

Christus se pulchriũ esse negare nõ potest.

Dent. 32.

inimicis Iudæis, siue vobis ô amici apostoli eius vel discipuli, quippiam locutus est iuxta hunc sensum, profecto pius est, considerare hoc ipsum, quia ille fidelis permanet, negare seipsum non potest, præsertim causa poscente tam magna, causa salutis hominũ, propter quos venerat, quos in eũ credere oportebat, vt diceret ipse quos esset aut vnde venisset. Est autem testis fidelis nõ soli sibimetipso, verum etiã & aliis, vt testificetur & dicat de singulis, cuius sint meriti vel nominis. Ait ergo & mihi, quam & supra semel & iterũ pulchra esse declamauit. [Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias.] Hoc restabat, quoniam ille mihi dixerat, ecce tu pulchra es amica meã, ecce tu pulchra: & ego illi, ecce tu pulcher es dilecte mi & decorus. Hoc (inquam) restabat dicere, quod reuera pulcher ipse, & quod ego ad similitudinem eius pulchra sim. Cũ ergo dixisset, ego flos campi & lilium conuallium, protinus & mihi fidele perhibens testimonium, ficit lilium inter spinas, sic amica mea inter filias. ¶ Vbi iam quando lilium istud, lilium conuallium inter spinas? Nimirum in Iudæa, quãdo tolerauit tot & tantas impiorum blasphemias, sustinuit probra, alapas, flagella, coronatus in super corona spinea. Sic quondam pater Abraham leuans oculos, vidit post tergũ arietem inter vepres, hærentẽ cornibus, quẽ assumentis obtulit holocaustum pro filio. Arietis ille, animal innocuũ, præfigurabat istud innoxii candoris lilium: vepres illæ, blasphemias, & maledicta Iudæorum: post tergũ Abraham, quia nõdum venerat, sed venturus erat iste flos campi, siue istud lilium conuallium suo tempore. ¶ Igitur illic inter detractones siue accusationes Iudaicas lilium inter spinas, sic & amica mea, inquit, inter filias: filias, inquam, non Hierusalem, sed absolute filios, id est, hæreses vanas & vagas. Filiaẽ nanque, cũ absolute dicuntur, fere nusquam significationem bonã habent, vt illic: Filiaẽ discurrerunt super murum, sed exasperauerunt eum, & iurgatæ sunt, inuiderũt illi habentes iacula. Et alibi: Multæ filiaẽ congregauerunt diuitias, tu supergressa es vniuersas. Itaq; & spinæ & filiaẽ, blasphemiaẽ sunt Iudæorum, scitæ sunt hæreticorum. Quæcunq; huiusmodi spinæ lacerauerunt me, ipsæ & amica meã lacerauerunt: quæcunq; huiusmodi filiaẽ tibi inuiderunt, & mihi detraxerunt. Vbi ego spinis cõpungebar, imo & clausi configebat, tu prærens patiebaris mente conuulserata: & vbi tuæ virginitati à filiabus derogatur, mihi quoq; inuidiose detrahitur. Verum sicut ego spinas pertuli quidẽ, sed exuperaueri: ita & de te veraciter prædicabitur, quia cunctas hære-

ses interemisti. Ad hæc, in quã. [Sicut malus inter ligna sylvarum, sic dilectus meus inter filios.] Malus lignum fructiferum, ligna sylvarum sine fructu sunt. Sic dilectus meo boni operis facit fructũ, filij verò otiosi & inutiles sunt. Dicunt enim, & non faciunt. Solummodo in hoc importunè gloriantur, quia filij sunt. Semen Abraham (aiunt) sumus, pater noster Abraham est, vnum patrem habemus Deum. Isti sunt filij & quasi sodales dilecti mei. Itaq; suo quidem arbitrio filij sunt Dei, filij Abraham: sed reuera ligna sylvarum, imo ex patre diabolo sunt, & tanquam ligna sylvarum, quia non solum non faciunt fructũ bonũ, verum etiã fructum faciunt malum, suntq; cubilia leonum, habitacula draconum, omniumq; latibula ferarum, id est, spirituum malignorum, profecto excidentur & in ignem mittentur. Dilectus autẽ meus qualẽ, quã bonũ inter eos fecit fructum. Vtrq; fructũ vitæ æternæ, quia non vtrq; bona arbor ipse, sed lignum vitæ est. Hoc ego experta sum. Quomodo? [Sub umbra illius quem desiderabam, sedi, & fructus eius dulcis gutturi meo.] Ex quo mihi angelus locutus est, Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi, ego sub umbra illius sedi. ¶ Non steti ad horam vmbra, vt interdum paterer carnis æstum, interdum haberem refrigerium: sed continuo sedi, quia semper pacẽ habui, iugiter sub umbra illius quieui. Et fructus eius dulcis gutturi meo, id est, cordi meo. Quis vestrũ nõ scit, qd fructus eius dulcis? Expulit em̃ à nobis amaritudinem mortis, & vitæ æternæ dulcedinẽ indidit. Malus fructus, imo malus morsus, quo Adam per Euam vitam perdidit, & mortem inuenit: bonus fructus, quo genũs humanũ per Mariã mortem perdidit, & vitã inuenit. Hic est fructus eius. Ad quid enim venit, ad quid succreuit inter ligna syluarum, nisi vt faceret huiusmodi fructũ, quo euacuaret primæ præuariatõis reatũ, ligni vetiti morsum? Vbi tempus venit huiusmodi fructus edendi, accipiens panem & vinum, & benedicens, Accipite, inquit, & comedite, hoc est corpus meum. Accipite & bibite, hic est sanguis meus. Non vidistis ibi carnis & sanguinis speciem, profecto nec eua videbat promissã sibi à serpente Dei similitudinẽ. Non vidistis nisi panem & vinum: profecto nec eua vidit nisi pomũ visu vel aspectu pulchrũ. Attamen illi credidit quod nõ videbat, credidit (inquã) serpenti, dicenti, nequaquã morte moriemini, sed eritis sicut dii, magis quã deo dicenti, morte moriemini, in quocunq; die ex eo comederitis. Plus (inquam) serpenti quã deo credidit. ¶ Iusta ergo lege, vt expietur ille

Filij inutiles iudæi.

Mat. 23. Iohan. 8.

Luc. 1.

sub umbra illius sedi. Fructus eius dulcis.

Math. 26.

reatus malę credulitatis, exigitur fides, vt cre-
datis id quod non videtis: credatis (inquam)
Deo dicēti, Hoc est corpus, & hic est sanguis,
magis q̄ serpēti, qui per h̄reticos dicit, Non
est caro, nō est sanguis, & eritis sicut filij dei.

*Vera & iusta
fides de sacra
mento eucha-
ristie.*

Hęc vbi fecit & dixit, paratā in cōspectu vitę
tū mensam relinquēs competentē illis, cōse-
stim ad mortuos, siue dormiētes ipse obdor-
miscens & mortuus profectus, anima descē-
dēte ad animas, & corpore ad corpora in eun-
dem terrę ventrem, quo fuerant recepta, atq;
ita de semetipso cibavit atq; potavit eos, atq;
exinde sub vmbra illius sedent in perpetuū,
& fructus eius dulcis gutturi eorum. mihi po-
tissimū vmbra suavis, quam cum amore spiri-
tus trahit ad illum & natura carnis. cum esset
in vita pręsenti, nō solum modo supradictō
sub vmbra illius sedere, verū etiam faciē eius
desiderabam semper videre, semperq; mecū
pręsentem habere. Sed quid actum est? [In-
troducitur rex in cellam vinariam, & ordinavit in
me charitatem.] Ventum est ad nuptias, vbi &
aquas in vinum cōuertit. Hoc initium signi-
rum cōtinuo facturus, dixit mihi: Quid mihi
& tibi est mulier? nondum venit hora mea.

1. Cor. 12.

1. Cor. 12.

*Vinum nō ha-
bent.*

Dixeram enim ego illi, Vinum non habent.
Et quidem verum erat, quia vinum nō habe-
bant, non solū sicut litera sonat defecisse vi-
num, sed quia defecerat in omnibus nuptijs
huius seculi per peccatum primi hominis vi-
num verum, scilicet incorruptio animarū &
immortalitas corporum. De huiusmodi vi-
no maior illi cura erat, sed nō dum (ait) venit
hora mea, hora scilicet propinandi hoc vinū,
reparandi per mortem & resurrectionē meā
in corruptionem animarū, immortalitatē cor-
porum. ¶ Tanto mihi negotio impendente,
quid mihi & tibi est mulier? Opus dei tuis af-
fectibus pręponendum est. Non tuam, imo
non meā, sed patris mei voluntatē fieri opor-
tet. His & alijs huiusmodi verbis introduxit
me in cellam vinariam, & ordinavit in me
charitatē, id est, intelligere me fecit, se ad hoc
venisse, vt humani generis aquaticam infir-
mitatem in suum vinum, id est, in suę immor-
talitatis conuerteret fortitudinē, & quod af-
fectib; meis diuinā voluntatē pręferre debe-
rē. ¶ hoc est enim ordinatā habere charitatē,
optare quidē, vt non moriatur talis dilectus,
sed amplius desiderare totius humani gene-
ris salutē. Inordinatā & adhuc ordinanda e-
rat charitas Petri, qui assumens illū scorfum,
absit (inquit) domine, non erit tibi istud. Di-
xerat enim, quod tradēdus esset in manus ho-
minum & occidendus. Iamdudum docuerat

*Quid mihi &
tibi est mu-
lier.*

*Ordinata cha-
ritas.*

Matth. 16.

me charitatis ordinem, vt dolorem quidem,
& iusti doloris gladium in mente vel anima
portarem, non tamen auerti propositum dei
cuperem, prouenturum ipsi ad gloriam & ho-
norem, & humano generi ad perpetuum salu-
tem. Quid igitur? [Fulcite me floribus, stipate me
malis, quia amore languo. Læua eius sub capite meo,
& dextera illius amplexabitur me.] ecce abiit, ecce
recessit. Comprehensus ab impijs & occisus,
abiit in sepulchrum, descendit ad infernum,
resurrexit, & parumper visus, recessit in cœ-
lum. Scitis autem, quicumq; amici estis, qui-
cumq; illum diligitis: scitis, quæ quicūque ve-
strū dicit: Cupio dissolui, & esse cum christo.
Quanto magis ego, quæ illū genui, cum illo
esse cupio? Reuera non quomodocumque
cupio, sed & amore languo. Igitur fulcite
me floribus, stipate me malis. Hęc mihi sit cō-
solatio. Amore languēs pro absentia dilecti,
vnde possum cōsolari, nisi ex eo, vt credatis,
& credentes vitam habeatis in nomine eius
ō populi vniuersi? Credendo fulcite me flo-
ribus, benē operādo & fructum vitę æternę
percipiēdo stipate me malis. Ita enim fiet, vt
nō lassescam fatigatione dilationis. ¶ In hoc
læua eius sub capite meo, quod interim dum
differor, floribus vestris fulcior, malis vestris
stipata sum: quia vester profectus, vestra sa-
lus, meū est gaudium: & nihilominus quidē
amore languo, sed in isto cōsolata sum. Hęc
est læua eius sub capite meo, videre me imple-
ri ea quæ scripta sunt de eo, quæq; ipse pro-
misit de semetipso, videre hoc donum quod
effudit, scilicet spiritum sanctum, quem die
pentecostes misit, videre Euangeliū eius præ-
dicari vbiq; sequentibus signis, multiplicari
credentes in nomine eius, reflorescere mun-
dum ecclesijs eius, & fructificare cunctis vir-
tutibus, curuari in nomine eius omne genu
cœlestiū, terrestriū & infernorū, & omnē lin-
guā confiteri, quia ipse Dominus Iesus Chris-
tus in gloria est Dei patris. Læua (inquā) hęc
est sub capite meo, id est, consolatio magna
quidem, sed minor expectatione vel deside-
rio meo. Quæ est illa expectatio? Quod est
illud desiderium? ¶ Et dextera eius amplexa-
bitur me, id est, gloria patris, in qua ipse est,
totā circumdabit & implebit me, cum de præ-
fenti seculo eduxerit & assumpserit me. Illa
videlicet dextera qualis * est, Psalmista bre-
uiter * intimat, dicens: Et delecta-
tiones in dextera tua vs-
que in finem.

Phil. 1.

*Læua eius
sub capite
meo.*

Ador. 1.

Phil. 1.

*Dextera eius
amplexabi-
tur me.*

*Alia, sit
alia, im-
nuat.
Phil. 1.*

FINIS LIBRI PRIM.

RVPERT.

RVPERTI ABBATIS

TVITIENSIS IN CANTICA CANTICO-

RVM DE INCARNATIONE DOMINI

commentariōrum:

LIBER SECUNDVS.

Phil. 1.

Antabiles mihi erāt (ait Psalmista) iustificatiōes tuę do-
mine, in loco peregrinatiō-
nis meę. Quis est locus pere-
grinatiōis nostrę, nisi præ-
lens delectio mortalitatis
& passibilitatis nostrę, quam & alibi vallem
lachrymarū appellat, in qua oportet pati mul-
ta, scilicet esuriem, sitim, ceterasq; miseras, &
ad vltimum ipsam mortem. Si ergo iam in ta-
li loco, in tali peregrinatione cantabiles sunt
iustificatiōes tuę, quanto magis in ciuitate
tua domine? Quæ verō maiores iustificatiō-
nes tuę sunt iustificatiōibus, quas habemus
vel intelligimus in vocibus istis, quę dicun-
tur Cantica canticorum? Igitur totis viribus
cūctis extensis rationalis citharę (scilicet cor-
poris & animę) fidibus, istas iustificatiōes
tuas cępta modulatione decantemus, te ad-
iuuante sanctę spiritus, quia nimirum cœle-
ste canticum hic affuscendum est; vñ nobis-
cum scientia vel notitia eius in illo seculo iu-
stę perseueret. Secundę peritiōes, id est, re-
capitulatiōis initium hoc est. [Adiuo uos fi-
lię Hierusalem per capreas ceruosq; camporum, ne sus-
citetis, neq; euigilare faciatis dilectam, quoadusq; ipsa
uelit.] Quid (rogo) necesse fuit dilectam dor-
mire? Nemini enim parum necessaria fuit
eius dormitio, quum tanta sit pro ea dilecti
adiuratio. Quid ergo necesse fuit eam dormi-
re? aut certe quid fuit illi dormire? Hoc enim
perspecto meli; clarebit, quā necessaria ei
dormitio fuit. Quid ergo illi dormire fuit?
Profecto illud, quod euangelista vult insinua-
re, quū dicit: Maria autem cōseruabat omnia
verba hæc, cōferens in corde suo. Iterumq;
repetens alio loco, dicit: Et mater eius cō-
seruabat omnia verba hæc in corde suo. Hoc
erāt dormire, scilicet oris custodiam habere,
& secretum sibi commissum, propter tempus
quod malum erat, non propulare, ne perci-
peret Herodes de rege Iudęorum, qui natus
erat, vbinam esset? Itaq; necessariū valde fuit
dilectā dormire, & inter verbosās filias Hie-
rusalem nolle vigilare. Neq; enim deerāt e-
iusmodi filię Hierusalem, quæ quamuis be-
neuolę essent, non tamē scirent vsquequaq;
opportunam habere taciturnitatem: sed id-

circo non expediebat, vt dilectā hęc de san-
ctę contemplatiōis somno suscitata, cōmuni-
nem se illis faceret, & ad respondendum eis
euigilaret, et si alij quippiā loquebātur. Verbi
gratia: Pastores, quos aliqua dixisse certū est.
Ait enim Euangelista: Et omnes, qui audie-
runt, mirati sunt de his, quæ dicta erant à
pastoribus ad ipsos: & si (inquam) vel tūc, vel
deinceps, propter multa mira quę facta sunt,
alii loquebantur, ipsam tacere & non inqui-
tari cōdecebat, nē res nimis manifestata fieret,
maiorēq; persecutiōnis ipsa labore sustine-
ret, quā fuit illa fugā, quā in Aegyptū fu-
gere oportuerat. Igitur adiuo vos filię Hie-
rusalem, ne suscitatis neq; euigilare faciatis
dilectam, quoadusq; ipsa velit, id est, fortiter
obfirmo mentem dilectę, nē ante tempus lo-
quendi denarret vobis, quid vel quomodo
sibi factum sit, etiam si vos multum instantes
inquiratis. ¶ Per quid adiuo vōs? Per capreas
ceruosq; camporum. Verē magnum adiu-
ramētū. Nam & ego iuravi ceruis & capreis,
scilicet patrib; vestris, regibus & patriarchis
maximēq; Abraham & David facere verbum
istud, quod nunc feci, cum quo videlicet ver-
bō dilectā dormit dormitione silentii cōm-
petentis. Si nunc sciscitantibus vobis, & illa
omnibus respondente, fama nimis crebresce-
ret, & Herodes puerum inueniret atq; occi-
deret, Euangelio nondū condito, quomodo
iurandum meum ratū permaneret, quod
iuravi ad Abraham patrem vestrum, in isto
semine eius benedicendas fore omnes gen-
tes. Idcirco per illos patres vestros, vobis re-
uerēdōs, adiuo vōs. Vnde patres illi capree
siue cerui? Nimirum ex eo, quod sicut capree
ad instar auium ardua & excelsa tenent,
in sublimi habitant, & in petris altissimis cō-
morantur: sic illi manentem non quęsierunt
ciuitatem, sed meliōrem appetierūt, hoc est,
cœlestem, in casulis habitantes & cōsistentes,
quā peregrini & hōspites sunt super terrā:
& sicut cerui, cum aliquid serpentini generis
comederint, summa agilitate desiderant ve-
nire ad fontes aquarum: ita illi scientes se à
primis parentibus per serpentem contraxisse
originale peccatum, desiderabant nasci sibi
iam dictę benedictiōis promissum fontem,

Luc. 2.

*Adiuo uos
per capreas
& ceruos.*

Gen. 22.

Heb. 11. 19.

in quo est remissio peccatorum. Inde est illud: Quoad modum desiderat ceruus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. [Vox dilecti mei: Ecce veniet saliens in montibus, transiliens colles. Similis est dilectus meus caprea hinnuloque ceruorum.] Dilecta quando vult, non suscitata, neque euigilare coacta: sed quando vult, & ubi vult, & quibus vult, scripturarum mysteria patitur, & loquitur, & dicit: Vox dilecti mei, subauditur, talis est, quale dictura sum: & vocis eius, id est, scripturae, quia ad ipsum & ad me pertinet, sensus hic est, quae expositura sum. ¶ Vocem ipsam, verba ipsa dilectae quae loquitur mihi, iam dicere: sed vos forte prius aliud audire vultis, cur tam diu dilatatum fuerit hoc negotium, & priusquam mecum conueneret, tot generationes praeterierunt, videlicet ab Abraham usque ad David usque; ad transmigracionem Babylonis, generationes quatuordecim, & a transmigracione Babylonis usque; ad ipsam generacionem quatuordecim, sicut Euangelista diligenter distinguit. Cur aduentum suum tam diu distulit? num tardus est aut segnis? ¶ Immo velocissimus in opere suo est secundum testimonium scripturarum, cuius videlicet testimonij summa haec est: Ecce iste veniet saliens in montibus, transiliens colles. Similis est dilectus meus capreae hinnuloque ceruorum. Dicunt enim scripturae propheticae, velocitatem eius attestantes: Voca nomen eius, accelera spolia detrahere, festinus praedari. Item: Et ecce festinus velociter veniet, non est deficiens, neque laborans in eo. Et multa his similia. Vnde ergo dilatio? Dicam: [Et ipse stat post parietem nostrum, respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos.] Diligenter animaduerte, ut sciatis rem. Non enim res parua est, quam dico parietem nostrum, propter quem tam morose venit iste, qui & antequam veniret, festinus & celer vocatus est, & quum venisset, illud propter quod venerat, tam cito, tam velociter operatus est. Quid enim? ¶ Quam longum expendit tempus in faciendis, id quod de ipso scriptum est. A summo caelo egressio eius, & occursum eius usque; ad summum eius? Spatio annorum plus quam triginta duorum, tantam exultando cucurrerit viam, saliens atque transiliens, tanquam caprea siue hinnulus ceruorum, de caelo in vterum meum, de vtero meo in crucem, de cruce in sepulchrum, de sepulchro rursus in caelum. ¶ Propter quem ergo parietem nostrum tam diu moratus est, qui tam velox in opere est? Nimirum propter parietem inimicitarum, qui non de vno tantum originali peccato, verumetiam de multis

psal. 42.

Questio cur Christi aduentus tam diu dilatatus fuit.

Matth. 23.

psal. 85.

psal. 124.

actualibus peccatis congestus est. Eorum, videlicet actualium peccatorum, primum illud fuit, quod filij Iacob filij Isaac filij Abraham, quem primum promissio facta fuerat, fratrem suum Ioseph per inuidiam in seruum vendiderunt, & ille quatuordecim annis seruiuit. Quum enim sedecim esset annorum, tunc venditus est: & quando educatus de carcere, stetit in conspectu regis Pharaonis, triginta annorum erat. Itaque sicut quodam loco iudex iustus, id est, dominus dicit, iuxta numerum dierum, quibus considerastis terram, annus pro die imputabitur, & quadraginta annis recipietis iniquitates vestras: ita & illic iustum esse arbitremur iudicium, ut diceret: Iuxta numerum quatuordecim annorum, quibus seruiuit venditus Ioseph, generatio pro anno imputabitur, & quatuordecim generationibus semen quod promissi patribus vestris, differtur, quod est Christus. Igitur ab Abraham, inquit, usque; ad David generationes quatuordecim, subauditur, & Christus non venit, & eo usque; distulit eum iratus dominus: vnde & moyses loco supradicto cogemuit. Porro David, in quem generationes quatuordecim terminatae sunt, quum iam & ipse promissionem accepisset eandem cum iuramento domini, peccauit & ipse non minus quam priores illi. Vriam Ethaem percussit gladio, & uxorem eius tulit, & interfecit eum gladio filiorum Ammon, itaque; non minus super hoc irasci debuit dominus, quam dudum fuerat iratus: & idcirco a David usque; ad transmigracionem Babylonis, ait, generationes quatuordecim, subauditur, & Christus non venit. Porro in transmigracione Babylonis, quae poena fuit transmigracionis illis, non minoris erat peccati vel criminis, quod reges Iuda maximeque; manasses, sanguinem innoxium fuderant multum, donec implerent Hierusalem usque; ad os, absque; peccatis suis, quibus peccare fecerunt Iudam, ut facerent malum coram domino. Igitur & a transmigracione Babylonis usque; ad Christum generationes quatuordecim, subauditur, & non nisi post tot generationes idem Christus venit. ¶ Post huiusmodi parietem nostrum in ipse stat, id est, propter haec & alia peccata generis nostri, cui re promissus fuerat, ipse iustus fecit moras. Stat (inquam) respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos, id est, visitans nos per prophetas, memor nostri propter patres nostros. Nam fenestrae in hoc pariete fuerunt moyses & prophetae, suo quique; tempore intra multitudinem peccantium, in ipsa cogerie peccatorum claruerunt, parietem non ita contiguum esse sinentes, quin dilectus haberet aditum, quo huc introitus respiceret, & vocem

Gen. 37.

Gen. 41.

Num. 14.

Matth. 23.

Num. 14.

Psal. 85.

2. Reg. 21.

4. Reg. 17.

2. Par. 36.

Fenestrae sunt prophetae.

cem audibilem daret, locutionem intelligibilem faceret. ¶ Porro cancelli, scilicet anterior pars aedificij fuerunt Abraham, Isaac & Iacob, primi patres generis nostri, per quos in eo prospexit, quod propter eos misertus est nostri, recordatus est quod eis promiserat, quid iurauerit, hoc est quod ipsa cecini: Suscepit Israel puerum suum, recordatus misericordiae suae. Sicut loquutus est ad patres nostros, Abraham & semini eius in secula. [Et dilectus meus loquitur mihi: Surge, propera amica mea, columba mea, formosa mea, & veni. Iam enim hyems transiit, imber abiit & recessit, flores apparuerunt in terra nostra, tempus putationis aduenit, uox turturis audita est in terra nostra, ficus protulit grossos suos, vineae florentes odorem dederunt.] Verba ista profectum desiderantis verba sunt. Quid autem est desiderium dilecti, vel quid amor eius, nisi charitas, nisi Spiritus sanctus? Tali utique desiderio desiderare, cum amore recte dicitur amare, dicitur etiam laetari, vel illic: Laetabitur dominus in operibus suis. Quin etiam petere dicitur, nimirum eodem desiderio, iuxta illud in Deuteronomio: Et nunc Israel, inquit moyses, quid dominus Deus tuus petit a te, nisi ut timeas dominum Deum tuum, & ambules in viis eius, & diligas eum? Amplius autem non solum petentis, verum etiam valde optantis animo loquitur, cum item in Deuteromio dicit, Bene omnia sunt locuti, Quis det talem eos habere mentem, ut timeant me, & custodiatur vniuersa mandata mea in omni tempore, ut bene sit eis & filiis eorum in sempiternum. Et in Esaia dicit: Vt iam attendisses mandata mea, facta fuisset sicut flumen pax tua, & iustitia tua sicut gurgites maris. Haec & his similia multa scripta sunt, testantia quietum dilecti desiderium, charitatem impassibilem, non passionem, sed delectationem, quae semper optauit, semper cupiuit id, quod vtile esset creaturae suae humano generi. Quod si vnquam aliquid recte dicitur optasse vel desiderare, quanto magis istud, in quo est summa salutis, istam plenitudinem temporis, in quo fieret, ex muliere fieret sub lege, ut eos qui sub lege erant redimeret, ut adoptionem filiorum reciperet. Igitur haec verba dilecti, loquentis mihi: Surge, propera amica mea, columba mea, formosa mea, & veni, &c. sic accipite, quasi verba desiderantis, tanquam festinantis & optantis iam adesse materiae tantae salutis, scilicet me, cuius caro illi materia foret assumenda carnis. Tanquam praesenti loquebatur mihi, meque; iubebat surgere & properare, id est, nasci & hospitium ventris mei sibi cito praeparare. ¶ Et reuera priusquam nas-

Cancelli sunt patriarchae.

Luc. 1.

psal. 109.

Deut. 10.

Deut. 10.

Deut. 10.

Deut. 10.

Deut. 10.

Galat. 4.

cerer, illi praesens aderam: antequam fieret, bene illi cognita fuerat. Si enim dicitis, & verè dicitis, quia elegit nos in ipso ante mundi constitutione, ut essemus sancti & immaculati in conspectu eius in charitate, nonne & de me rectè sentitis, & rectè sentiendo dicitis, quia elegit me ante mundi constitutionem, ut essem sancta & immaculata in conspectu eius in charitate? Et si sapiam, ut ipsa testatur iam antequam fieret, ludens erat coram eo in orbe terrarum, & delectae eius cum filiis hominum, quanto magis ludens erat, & deliciabatur cum ista ancilla domini, miraculo cunctorum filiorum vel filiarum hominum. ¶ Surge, inquit, propera amica mea, columba mea, formosa mea, & in his omnibus Euae opposita. Eua namque quasi inimica, Eua quasi vipera, Eua quasi deformis & ignominiosa. mihi inimica, viro suo vipera, sibi met confusa ignominia. Inimica per superbiam, qua intus tumuit, vipera per malitiam, quam ex serpente concipiens, foris tentata, facile cecidit: ignominiosa per prurimum libidinis, qua statim scaturire coepit, vnde & nudata se cognoscens, folio pudenda contextit. Tu autem amica mea per humilitatem, columba mea per charitatem, formosa mea per castitatem. Tu contra Deum non tumuisti, imo mente humili altissimo complacuiti, & ecce amica es. Tu serpenti aurem non praebuisti, imo inimicitias inter te & serpentem ego posui, & ecce columba es. Tu nuditatem libidinis non incurristi, imo Spiritus sanctus obumbrabit tibi, & ecce formosa es. Veni ergo maria, veni, nam eua ad latebras fugit. Veni & crede angelo Euangelizanti, nam Eua credidit serpenti susurranti. Veni & cetera caput serpentis, nam Eua & capite illecta, & ventre oblectata, & cauda est obligata serpenti. Veni & dic, ecce ancilla domini. nam Eua se abscondens pariter & defendens, Serpens, ait, decepit me, & comedi. Haec est vox dilecti mei, & haec loquitur mihi: Surge, propera & veni. Surge per fidem, propera per spem, veni per charitatem. Iam enim hyems transiit, imber abiit & recessit, flores apparuerunt in terra nostra, tempus putationis aduenit. Vox turturis audita est in terra nostra, ficus protulit grossos suos, vineae florentes odorem dederunt. ¶ Ecce enim aequinoctium vernum iam praeteriit, & adest festiuitas Paschalis, dum haec loquor tibi, dum foris angelus annuntiat, & ego intus vocem sequor annuntiantis: quo tempore sine dubio, secundum cursum solis & naturae aeris, hyems iam transiit, imber abiit & recessit. Ex ipsa ergo qualitate temporis auspiciam cape magnae felicitatis, quia per istud quod dicitur tibi, quod agit tecum, transiit, id est, certissime pertransibit,

maria ante mundi constitutionem electa. Eph. 1.

Prover. 8.

maria in omni nibus opposita. 1a Eua.

Gen. 3.

Luce. 1.

Gen. 3.

Festum annuntiationis uerbo tempore.

Hyems peccati, imber irae Dei.

Gen. 3.

Duplices flores.

Tempus putationis.

Ahor. 15.

Vox turturis.

Ficus protulit grossos suos.

Math. 21. Vineae florentes.

Rom. 1.

hyems peccati abijt & recessit, id est, certissimè abibit & recedet imber irae coelestis, quae videlicet hyems ex eo venit, quod Eua iam dicta fugiens abscondit se à facie Dei, & qui imber idcirco terram, id est, omne genus humanum verberauit, quia peccauit. Hic est imber, haec est ira coelestis: Multiplicabo arumnas tuas & conceptus tuos, &c. vsq; Quia puluis es, & in puluere reuerteris. Hic talis imber abijt, & recessit. i. certissimè abibit & recedet per me fructu vètris tui. Tunc apparuerunt, id est, certissimè apparebunt, flores multi, flores sancti ac diuerſi, alij videlicet martyrio rubicundi siue purpurei, alij confessione siue ad imitatione nostri, virginitalis incorruptione candidi. ¶ Tunc & tempus putationis aduenit, & mox aderit, vt amputent ea, quae superflua sunt legis, dicaturq; floribus siue florentibus campis & arboribus nostris: Visum est enim Spiritui sancto & nobis, nihil vltra imponere vobis oneris, quam haec necessaria, vt abstineatis vos ab immolatis simulachroru, & sanguine, & suffocato, & fornicatiõe: & ea quae vobis nõ vultis fieri, aliis ne feceritis. A quibus custodientes vos, benè agetis. Tunc & vox turturis audita est, id est, certissimè audietur in terra nostra. Vox (inquam) turturis, nimiru paruule quidè, sed castissimae auis, sci licet prædicator Euagelij, cuius initiu est pulchritudo nostra castitatis & virginei cõceptus tui: audita est, id est, audietur, in terra nostra in ecclesia nostra, in vniuersa terra. ¶ Tunc ad vocem huiuscemodi turturis ficus protulit, id est, certissimè proferet grossos suos: vineae florentes dederunt, id est, certissimè dabant odorem. Ficus, inquam, id est, synagoga, proferet & iactabit opera vel iustitias suas, sed cadentibus huiusmodi ficis, ipsa remanebit escaeta, & ego veniens ad eam, & quaerens fructum, non inueniam. ¶ Vineae autem florentes, id est, gentes credere incipientes, dabunt odorem, id est, bonam opinionem, ita vt amici gratulentur, & dicant: Primum gratias agimus Deo nostro per Iesum Christum pro omnibus, quia fides vestra annuntiat in vniuerso mundo. [Surge amica mea, speciosa mea, & ueni columba mea, in foraminibus petrae, in caeuerna maceriae. Ostende mihi faciem tuam, sonet uox tua in auribus meis. Vox enim tua dulcis, & facies tua decora.] Iterum vox dilecti mei, iterum loquitur mihi & ad surgendum inuitat, eisdem nominibus me compellat: Surge, inquit, amica mea, speciosa mea, & ueni columba mea. Et protinus, ac si quaererem, quod ego surgam, vbi, vel in quo ero columba gemituosa, in foraminibus (inquit) petrae, in caeuerna maceriae. ¶ Scit enim scitum vel habitum

mentis meae, quia clauis eius, quos, antequam fierent, mète prophetica præuidebã, & in propheta legebã, dicente: Foderunt manus meas & pedes meos, & lancea lateris eius, quam similiter præuidebam, in propheta legebam: Videbunt enim, ait Zacharias, in quem transfixerunt. Clauis (inquam) eius & lancea iam essent animae meae vulnera, & in ipsis gemerem sicut columba. Dicebat ergo: Columba mea in foraminibus petrae, in caeuerna maceriae, id est, anima gemituosa propter fixuram clauorum, qui sum petra, propter vulnus lateris mei, qui sum maceria. ¶ Nam ego vnus idemq; aliàs petra & aliàs maceria. Videlicet vbi adhuc mortalis & passibilis eram, ibi ego maceria: vbi aut iam resurrexi à mortuis, ibi vel ex tunc petra solidissima: sed non disparuerunt in petra iam impassibili caeuerna siue foramina, quae facta fuerant in maceria adhuc passibili, imò apparebunt eadem in die iudicii. ¶ Age quod agis, contemplare quod contemplaris, atq; hoc modo semper ostende mihi faciem tuam, & ostendendo corrige, quod Eua peccauit, & abscondit à me facie sua. Vbi abscondit? In medio ligni paradisi, videlicet in eodem in quo peccauit. Nã de ligno, quod est in medio paradisi, ait, præcepit nobis dominus, ne comederemus, & ne tangeremus illud, ne forte moriamur. Comedit, & cum audisset vocem domini Dei, abscondit se (ait scriptura) à facie domini Dei in medio ligni paradisi. Ergo in quo peccauit, in eodè se abscondit, vtpote quae in peccato suo sibi cõplacuit, & peccatum suum defendit. Non ostendit mihi faciem suam, cum dicerem, Vbi es? non sonuit vox eius in auribus meis, vox confessionis, quae sonare debuisset, saltem cum dicerem, quare hoc fecisti, sicut & quando benedixi ei & viro eius, dicens: Crescite & multiplicamini, non sonuit vox in auribus meis, nullum enim cantauit canticum gratiarum actionis pro tam magnò beneficio, quo illam constituebam matrem tantae generationis, possessuræ tantæ hereditatem regni Dei. ¶ Tu autem ostende mihi, sicut & ostedis, faciem tuam: sonet uox tua in auribus meis, & audiã ego, audiant & amici, quorum vnus vel primus audiuit, cum adhuc esset clausus in vtero matris suae, & exultauit ad vocem tuam, quae hoc modo sonuit in auribus meis: Magnificat anima mea dominum, & exultauit spiritus meus in Deo salutari meo. Ibi ad vocem meam, & vocem tuã audire atq; exultare cõcepit. Vnde & quodam loco dixit: Qui habet spõnsam, sponſus est. Amicus autem sponſi, qui stat & audit eum; gaudio gaudet propter vocem sponſi. Hoc ergo gaudium meum

Psalm. 118.

Zach. 12.

Christus est petra & maceria.

Psalm. 44.

Math. 23.

Luc. 11.

Math. 23.

Math. 23.

Sonet uox tua in auribus meis.

Vinea nostra Christus est.

Luc. 11.

Iohan. 31.

meum impletum est. Igitur quia & amici auscultat, & me delectat audire facie fidei, & au dire vocem confessionis atq; gratiaru actionis, ostende mihi facie tua, sonet uox tua in auribus meis. ¶ Vox enim tua dulcis, & facies tua decora: In quo vox tua dulcis? In eo videlicet, quod columba mea es, & intèta in foraminibus iam dictis, ita sicut coluiba gemitu pro cãtu habes. Canedo gemis, gemedo canis: & ipsa exultatio, qua exultauit spiritus tuus in Deo salutari tuo, plena est gemitibus, plena la chrymis. In quo facies tua decora? In eo videlicet, quod magna est fides, magna est humilitas. Iste est decor, què concupiscit rex, què admodum Psalmus dicit: Audi filia & vide, & inclina aure tuã, & obliuiscere populũ tuũ, & domum patris tui, & concupiscet rex decorem tuum. [Capite nobis vulpes paruulas, quae demoliuntur vineas. Nam vinea nostra floruit. Vulpes Herodes, vulpeculae siue vulpes paruulae illius temporis omnes, qui querebant animã pueri. Vnde & de quodã ex posteris eiusdè nominis, cõnuntiari fuisset à Phariseis dicentibus, Exi & vade hinc, quia Herodes vult te occidere: Ite, inquit, dicite vulpi illi: ecce eiicio demonia, & sanitates perficio hodie & cras, & tertia die consumor. Ergo vulpes Herodes, maxime quia non solum crudelis, verum etiam dolosus ille, qui dixit: Ite & interrogate diligenter de puero, cum inueneritis, renuntiate mihi, vt & ego veniens adorem eum. Fuisset tunc iam cum eo etiam alios eiusdè dolositatis, vel ex eo constat, quod angelus ad Ioseph ita dixit. Surge & accipe puerũ & matrẽ eius, & vade in terram Israël, defuncti sunt enim qui querebant animã pueri. Igitur vulpes paruulas, quae demoliuntur vineas, capite nobis, inquit, id est, occidantur cito, moriantur, & dispercant qui querebant animã pueri. Nonne videtis paruulas vulpes istas, quomodo demoliuntur vineas? Herodes enim non cessat occidere fere omnes, qui erant regiae stirpis, nõ cessat perſcrutari, vt funditus deleat domum Dauid, de qua regem Christũ nasciturũ fore audiuit. Nonne videtis ad vltimũ, quod teneros palmites fera ista momordit, quod infantes bestia crudelis occidit in Bethleem Iudae, ciuitate Dauid? Capite, capite, nam vinea nostra floruit. ¶ Vineae illa quae nostra est, vinea vel vitis, vinea propter quam ceteras demoliuntur vineas, inter quas ista sic latuit, quemadmodum virga vna gracilis in magna sylua latere solet ob paruitatem sui, vinea (inquam) nostra haec floruit. Fructus eius adhuc flos, & non botrus est, nondum maturuit, & idcirco damnosum nimis est, huiusmodi vineam vel florem eius succidi vel demoliri. Crescat

prius & de flore proueniat fructus, cõndatur euangelium, & cognoscatur de signis & virtutibus, venisse sanctum sanctoru, atq; hoc erit flore venisse in fructum, & maturuisse botru. ¶ Tunc, si fuerit succisus huiusmodi botrus, custodiatur, atq; in veste crucis portetur, vt experimẽto resurrectionis & dulcedinis eius cognoscatur, qualis terra, quale sit regnu eius, ad quod non pertinent vulpeculae istae, quae vineas demoliuntur. Sicut olim duo viri de exploratoribus, quos misit moyses ad explorandam terram promissionis, palmitem cum vna sua deportauerunt in veste cum ceteris frugibus terrae, dicentes: Venimus in terram, ad quam misisti nos, quae reuera fluit lacte & melle, vt ex his frugibus cognosci potest. Illius rei gesta mysterium obſeruetur, & tam diu vinea nostra defendatur à vulpibus, donec flos eius botrus fiat præmaturus, ex suo sapore cognoscendus, & terrae viuientium experimentum mundo præbiturus. [Dilectus meus mihi, & ego illi, qui pascitur inter lilia, donec aspires dies & inclinentur umbrae.] Hoc est, vnde beatam me dicent omnes generationes, quia dilectus meo mihi, & ego illi, quomodo enim ille mihi, & ego illi, nisi sicut per prophetam dictum est, Ecce virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emmanuel: butyrum & mel comedet, vt sciat reprobare malum & eligere bonũ ita enim ille mihi, & ego illi, nec opus est dicere verbis, quia mète melius potest percipi, imò nec verbis exprimi, nec mente potest cõprehendi siue estimari, quale vel quantum hoc sit. ¶ Recordemur hic etiam veteris historie, per qua colligi potest, quam sit terribile id, quod sub verbis continetur tam iucundis, qui pascitur inter lilia. Donec aspires dies & inclinentur vmbrae, simulq; quam serio de Emmanuel sit dictũ, Butyrũ & mel comedet, vt sciat reprobare malũ & eligere bonum. Quae est illa vetus historia? Clamor Sodomoru & Gomorrhæ (ait dominus ad abrahã) multiplicatus est, & peccatu eorum aggravatu est nimis. Descendã, & videbo, vtrũ clamorem, qui venit ad me, opere compleuerit, an non est ita, vt scia. Veneruntq; duo angeli Sodomã, sedente Loth in foribus ciuitatis. Compulit illos oppidũ, vt diuenterent ad eũ. Ingressisq; domum illius, fecit conuiuium, coxit azyma, & comederunt, prius autem quam irent cubitum, viro vsq; ad senem omnis populus simul, vocaueruntq; Loth & dixerunt ei: Vbi sunt viri, qui ad te introierunt nocte? Educ eos huc, vt cognoscamus eos. Et quidem duo angeli venerant, sed diligenter animaduer-

Num. 13.

Luc. 11.

Esai. 7.

Historia vetus de angelis circa abrahã & Lothã.

Gen. 18. Ibidem 9.

tendum

tendū, quia sic deinde scriptū est: dixit quod Loth ad eos: *Quæso domine mi, quia inuenit seruus tuus gratiam coram te, & magnificasti misericordiam tuam, quam fecisti mecum, vt saluares animam meam, &c.* Ergo & in tribus angelis, qui venerunt ad Abraham e ride, & in duobus qui venerunt Sodomam vespere, vnus idemq; agnoscendus est Deus, qui & per ipsos operabatur, & in ipsis loquebatur: Descendam, inquiens, & videbo, vtrū clamorē qui venit ad me, opere cōpleuerint, an non est ita, vt sciam. Igitur & de illo tēpore iā præterito recte dicas, butyrum & mel comedit, vt sciat reprobare malū & eligere bonū, quoniam & apud Abraham apud Loth habuit conuiuium, vt tanti illius mali caperet experimentum, & pascebatur apud illos tam diu, donec aspiraret dies & inclinarentur vmbrae, id est, vsq; mane. Sic enim scriptum est: Cumq; esset mane, cogebant eum angeli, dicentes: Surge, tolle vxorem tuam & duas filias quas habes, ne & tu pariter pereas in scelere ciuitatis. O quam terribile impijs, & venerabile est pijs id, quod secundum similitudinem illius rei gestę intelligitur in verbis illis. Pascit (inquit) inter lilia, donec aspiret dies & inclinetur vmbrae. Quæ nā sunt lilia, nisi amici dilecti Ioseph, & ego dilecta, cui dicit, Sicut liliū inter spinas, sic amica mea inter filias. Verè ambo lilia, videlicet pro virginalibus nuptijs & cohabitatione castissima. Inter huiusmodi lilia pascit dilectus, donec aspiret dies & inclinetur vmbrae, comedit Emmanuel butyrum & mel, id est, qualemcunq; victum necessariū corpori, vt sciat reprobare malum & eligere bonum. Dixit enim ipse olim, Clamor Sodomorum & Gomorrhæ venit ad me, descendam, & videbo, vtrū opere compleuerint, an non est ita, vt sciam. Dicit & nunc, quia clamor sanguinis sanctorum prophetarum, quem effuderunt Iudæi, venit ad me, descendam vt videam, vtrum tales sint, an non est ita, vt sciam. Facturus quippe sum vniuersale iudicium, cuius exemplū fuit illud Sodomorum incendiū sulphureū, iuxta illud, & ciuitates Sodomorum & Gomorrhæorum in cinerem redigens, euerfione damnauit, exemplū eorū, qui impiè acturi sunt, ponens. Quod si illud in Sodomis non feci iudicium, nisi prius experimēto scirem, vtrum ita esset an nō, quāto magis antequam faciam illud vniuersale iudicium, debeo experiri, vt sciam reprobare malū & eligere bonum, sic incipiens: Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnū cœlorum? Cum istud in me accepero experimentum, cum impleuerint mēsuram patrum suorum, occidendo

Dei in ange
li illi.

Ioseph & ego
vna duo lilia.

Gen. 19.

a. Pet. 2.

Matth. 4.

Matth. 23.

me dominum prophetarum, sicut prophetae occiderunt patres eorum, tunc incipiet iudicium fieri à cæcitate ipsorum secundum similitudinem Sodomorum. Sic enim dictum, & sic factum est. Et ecce miserunt manum viri, & introduxerunt ad se Loth, clausurūq; ostiū, & eos qui foris erant, percusserunt cæcitate, à minimo vsq; ad vltimum, ita vt ostium inuenire non possent. Ita cæcitas contingeret in Israël in his, qui non tam Israelitæ quàm Sodomitæ sunt, iuxta illud Esaiæ: Audite verbū dñi principes Sodomorū, aurib' percipite legē Dei mei populus Gomorrhæ. Cūq; aspirauerit dies, subauditur resurrectionis meæ, & inclinatz fuerint vmbrae peccatorum & ignoranz, in ijs videlicet, qui pœnitentiam egerint, tunc subuertam illos, sicut mane illo subuerti Sodomam & Gomorrhā, non quod reliquæ non remanebūt, iuxta illud propheticum, Subuerti vos sicut subuertit Deus Sodomam & Gomorrhā, & facti estis quasi torris raptus de incendio: Item: Nisi dominus exercitūū reliquisset nobis semē, quasi Sodomam fuisset, & quasi Gomorrhā similes essemus. Hæc dilectus mihi. Et quid ego illi? Reuertere, similis esto dilectæ mi capræ aut hinnulo ceruorum super montes Bethel. Quid erat hoc dicere, nisi orare pro salute reliquiarum gentis meæ? Nunquid enim ego erga gentem meam minorem compassionem haberem vel charitatem amicorum, scilicet prophetarū & apostolorū? Exēpli gratia: Quare (inquit Esaias) errare nos fecisti domine de vijs tuis, indurasti cor nostrum, ne timeremus te? Conuertere propter seruos tuos tribus hæreditatis tuæ. Apostolus autem: Veritatem, inquit, dico in Christo, non mentior, testimoniū mihi perhibente cōscientia mea in Spiritu sancto, quoniam tristitia est mihi magna & continuus dolor cordi meo, &c. Igitur & me non dubitetis postulasse pro salute reliquiarū gentis meæ, cuius videlicet postulationis summa hæc est: Reuertere similis esto dilectæ mi capræ aut hinnulo ceruorum super montes Bethel, id est, propter patres domus Dei, hoc enim interpretatur Bethel. Cæcitas quidem contingeret in Israël, ita vt te inuenire nō possint, qui dicis, ego sum ostium, secundum supradictam similitudinem Sodomitarum, quos percussisti cæcitate, ita vt non possent inuenire ostium, sed reuertere super montes Bethel, id est, sicut Esaias dixit, Conuertere propter seruos tuos, recordare misericordię tuę, sicut locutus es ad patres nostros, vt saltem, quum plenitudo gentium subintrauerit, tunc omnis Israël saluus fiat. Aliter: reuertere, similis esto dilectæ mi capræ, aut hinnulo ceruorum super

Gen. 19.

Esai.

Dom. offi.
ret. dies.

Amos 4.

Esai.

Esai.

Matth. 4.

Esai.

Ioh. 10.

Matth. 4.

Rom. 11.

Matth. 23.

super montes Bethel. Qui pasceris inter lilia, donec aspiret dies, & inclinetur vmbrae, qui, vt scias reprobare malum & eligere bonum, butyrum & mel comedis, & hoc inter lilia calcitabis, quæ sunt optima, pater & ego virgo mater, cum aspirauerit dies & inclinatz fuerint vmbrae, reuertere, id est, diluculo resurgat, valde mane, orto iā sole, plena luce reparatiois nostrę, inclinatis atq; destructis vmbis mortalitatis nostrę. Cito reuertere, noli moras facere, quia anima mea desiderat te. Scio quidem quia cito reuerfurus es, iuxta illud prophetici: Viuificabit nos post duos dies, in die tertia suscitabit nos, & viuemus in cōspectu eius, & iuxta quod ipse dixisti, sicut fuit Ionas in ventre ceti tribus dieb' & tribus noctibus, ita erit filius hominis in corde terre tribus diebus & tribus noctibus. Tridui quidem tempus breue est, sed dilectæ & columbæ tuæ desideranti & gementi vulnerata mente, non satis dilectæ mi festinatur est. Abbreuia hoc ipsum triduum, & similis esto in reuertēdo capræ aut hinnulo ceruorum, id est, velocissimus esto ad peragendū cursum tuū. In corde terre, id est, in sepulchro tuo nō totum expendas triduum. Sufficit ad complendam veritatē scripturarum, si partem exiguā primi diei, id est, tres horas nouissimas, & partem aliquā diei tertij, scilicet sex horas, quod est dimidium noctis, cum die secūdo, id est, cū sabbato iacens in sepulchro, trāsegeris. Nā tres integri dies, horæ septuaginta duæ sunt. Hoc esset nimis longum. Sufficiūt horę triginta tres, qui numerus ex duobus ternarijs, deceno & singulari cōpositus est. Beatam trinitatē, cui primus homo peccauit, in te & per te & de te ipso, dilectæ mi, caro mea & sanguis meus, deus me' & dñs meus, placari oportet: sed hoc fiat celerrimè & multū festinanter, sicut caprea siue hinnulus ceruorū in motibus celerrimus est: secundū nomē tuū, quo per prophetā iussus es vocari, accelera spolia detrahere, festina prædari. Vix igitur expectatis triginta tribus horis, reuertere super montes Bethel, id est, resurge, & appare principibus domus Dei, scilicet apostolis tuis & mihi, cuius maximè, sicut & illorū, imo & multo plus quam illorum, tu es grande desiderū, iuxta illud patriarchæ Jacob dictum ad Ioseph filium decorum: Benedictiones patris tui confortatz sunt benedictionibus patrū eius, donec veniret desiderium collium æternorum. Quam veraciter ille te appellauerit desiderium, ego maximè in visceribus meis experta sum, & hoc amicis est intimandum. In lectulo meo per noctes quæsiui quem diligit anima mea, quæsiui illum, & non inueni. Surgam & circuibo ciuitatem per vicos & plateas, quæram quem diligit anima mea. Dixi et feci sic, cum enim circuitet per ciuitates & castella, prædicans Euangelium regni Dei, ego sequebar et quærebam eum. Quæsiui illum, et non inueni. Ille enim tantō intentus negotio, me matrem suam agnoscere quodāmodo dissimulauit. Deniq; et quadā die, cū loquente eo ad turbas, dixisset ei quidā, ecce mater tua et fratres tui foris stant quæren-

tem per vicos & plateas, quæram quem diligit anima mea. Quæsiui illum & non inueni. Inuenierunt me uigiles, qui custodiunt ciuitatem. Num quem dilexit anima mea uidistis? Paululum cum pertransissem eos, inueni quem dilexit anima mea. Tenui eum, nec dimittam, donec introducam illum in domū matris meæ, & in cubiculo genitricis meæ. Hoc sentitis & amici in vobis metipsis, quicunq; habetis sanctū dilectionis spiritum, quicunq; diligitis dominum deum ex toto corde, ex tota mēte & ex tota anima. Hoc, inquam sentitis vos amici, & vos filie Hierusalem, quia magnū in ista dilectione est desiderium: Quāto vicinior iste dilectus habetur, tanto vehemētius desideratur. Qui habet, habere desiderant, qui videt, videre desiderat. Nam angeli vident, & tamē scriptura teste, desiderant in eum prospicere. Ego autem, non vtcunq; habui aut vidi eum, sed in vtero gestauit, & genui eum, & ei mater lac præbui, & diligenter cōtemplata sum. Quid putatis, quot noctes duxi peruigiles vidēdo & audiēdo eū? Nō enim sufficiebat dies ad tantū desiderium, sed totis noctibus in lectulo meo, in cubiculo meo peruigil fovebā & adorabā paruulū, audiebam & adorabam iam adultum, cum intra dulcia colloquia per oculos suos, oculos corporis transfunderet mihi suæ diuinitatis aspectū, ita tamen contemperans, vt tolerare possem, quæ tremūt angeli & virtutes cœlorū, iuxta illud, quod auditis eū dicentem in hoc ipso libro Canticorum, Auerte oculos tuos à me, quia ipsi me auolare fecerunt. Ita in lectulo meo habui eū, sed deinde cōtigit mihi, vt ibi non inuenirem eū. Dixit enim: Quid mihi & tibi est mulier? Iā ex quo baptizatus est à Iohāne, fieri cōperat, in lectulo siue in cubiculo meo in illo habitationis meæ secreto, vt non inuenirem eum. Nam statim ductus est in desertū à spiritu, & deinde regressus, Euangelium meis preposuit affectibus, ita vt diceret. Quid mihi & tibi est mulier? Sed & alios docuit, vt similiter facerēt, vt scilicet patrem & matrem propter Euangelium relinquerēt. Itaq; desiderio quærebam & non inueniebam eū, vt solitaria possiderem solitariū. Dixi ergo, Surgam & circuibo ciuitatem per vicos & plateas, quæram quem diligit anima mea. Dixi et feci sic, cum enim circuitet per ciuitates & castella, prædicans Euangelium regni Dei, ego sequebar et quærebam eum. Quæsiui illum, et non inueni. Ille enim tantō intentus negotio, me matrem suam agnoscere quodāmodo dissimulauit. Deniq; et quadā die, cū loquente eo ad turbas, dixisset ei quidā, ecce mater tua et fratres tui foris stant quæren-

Desiderium
sanctorum et
angelorū ui
dendi Chri
stum.

Desiderium
vra

Cant. 6.

Ioh. 2.

Mat. 10. 19.
Quæsiui illum
& nō inueni.

Lac. 9.

Iohann. 19.
Luc. 2.
Math. 27.

tes te, ipse respondens dicēti sibi, ait: Quæ est mater mea, & qui sunt fratres mei? Et extendens manū in discipulos suos, dixit: Ecce mater mea & fratres mei. Quicumq; enim fecerit voluntatem patris mei qui in cœlis est, ipse meus & frater & foror & mater est. Hoc modo mematrē suam agnoscere dissimulauit. Hoc est quod dico, quæsiui illum & non inueni. Post hæc iuxta crucē eius steti. Sed nunquid hoc mihi fuit inuenisse dilectum? Imò fuit mihi inuenisse gladium, qui & pertrāsīuit animam meam. Sepultus est, clausum & signatum fuit monumentū. Et ego quali mente quærebam eum? Quali desiderio desiderabam eum, sciens eum esse à mortuis resurrecturum? Inde non inueni illum. ¶ Inuenērūt me vigiles, qui custodiunt ciuitatem. Qui vigiles, vel quam custodientes ciuitatem? Discipuli eius, quia ad hoc erant dispositi, vt custodirent, imo vt ædificaret, ciuitatem veram Hierusalē: de qua, vel ad quam ipse dilectus, per Esaiam dixit: Super muros tuos Hierusalem constitui custodes, tota die & tota nocte non tacebunt laudare nomen domini. Isti vigiles iam tunc vigilabant, quia lugentes & stētes somnum non capiebant. Isti vigiles me inuenerunt, & mulieres, quæ tota nocte vigilantes uenerunt ad monumentum, quæ et emeryant aromata; vt uenientes vngerent eum, inuenerunt me, bonum certatim afferendo nuntium, quod resurrexisset, & quod uidissent eum. ¶ Et ego, inquam: Num, quem dilexit anima mea, vidistis? Vidimus aiunt, vidimus dominum: Surrexit verē, et apparuit Simoni. Visus est & duobus euntibus Emaus: & deinde stetit in medio nostrū & dixit, pax vobis, & ostendit nobis manus & latus: & obtulimus ei partem piscis assi & fauū mellis: & manducabat corā nobis, & dixit: Hæc sunt verba, quæ locutus sum ad vos, cum adhuc essem vobiscum, &c. His atq; alijs modis vidimus eum ipsa tertia die qua resurrexit. Hæc mihi dixerunt vigiles illi. Ego autem sic illum inuenire cupiebam, vt iam nemo despiceret me dicentem, inueni illum, vidi illum, et ita factum est. ¶ Nam paululum cum pertransissem eos, inueni quem diligit anima mea

Inuenerūt me
vigiles Apo-
stoli.

vsq. 26.

Mat. 28.

Marc. 16.

Luc. 24.

Iohann. 20.
Nuntium de
resurrectione
Christi.

& non quodcumq; sed in cœlū vidi ascendentem, & Apostolos eius misso de cœlis spiritu sancto vidi prædicantes gloriā domini. Hæc mihi fuit inuentio eius, quem diligit anima mea, & ex illa inuentione tenui eum, vt introducerē in domum matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ scilicet synagogæ. Hoc ex parte iam factum est, quia multi Iudæorū crediderunt in eum: Alij quidē obclusis cordibus, me & ipsum repulerunt, sed nō dimittam donec illum introducā eum. Si enim, ait scriptura, fuerit populus filiorum Israël quasi arena maris, reliquæ conuertentur ex eis. ¶ Dilectā, & dilectarum dilectissima, cæterarum exemplum est animarum, vt similiter & ipsæ pro modulo suo dilectum quærant, & inuenire cupiant. Dilectum nanq; in lectulo quærimus, quando in præsentis vitæ aliquantula requie, redēptoris nostri desiderio suspiramus. Per noctem quærimus, quia & si iam mens in illa vigilat, tamen adhuc oculus caligat. Sed qui dilectū suum non inuenit, restat, vt furgat, ciuitatem circumeat, id est, sanctam Ecclesiam electorum mente & inquisitione percurrat, per vicos & plateas quærat, id est, per angusta & lata gradiens, & aspiciat, vt si qua inuenire in eis valeat, eius vestigia exquirat: quia sunt nonnulli etiam vitæ secularis, qui imitandū aliquid habent de actione virtutis. Quærentes autē nos vigiles inueniunt, qui custodiunt ciuitatē, qui sancti patres, qui ecclesiæ statum custodiunt, bonis nostris studijs occurrunt, vt suo verbo vel scripto nos doceāt. ¶ Quos cum paululum pertrāsīmus, inuenimus quomodo diligimus, quia redemptor noster, & si humilitate homo inter homines, diuinitate tamen supra homines fuit. Cū ergo transeuntur vigiles, dilectus inuenitur: quia cum prophetas & Apostolos infra ipsum esse conspiciamus, illū, qui natura deus est, esse supra homines consideramus. Prius ergo non inueniendus quæritur, vt post inuentus, strictius teneatur. Sancta omnī desideria, vt prædiximus, dilatione crescūt, si autem dilazione deficiunt, desideria non fuerunt.

Ahoru.

Aho. 29. 31.

vsq. 10.

Humilitas
sunt opti-
malis.

vsq. 10.
Gen. 28.

FINIS LIBRI SECVNDI.

RVPERT.

RVPERTI ABBATIS

TVITIENSIS IN CANTICA CANTICO

RVM DE INCARNATIONE DOMINI

commentariorum

LIBER TERTIVS.

ertia recapitulatio sonorū valde habet principium, scilicet tantam in admiratione exclamationem, vt auditorem etiam dormitatem excitare & reddere possit attentum. Præmissa nanq; admiratione, adiuro vos filiæ Hierusalem per capreas certolq; camporum, ne suscitatis, neq; euigilare faciatis dilectam, donec ipsa velit, de qua supra tractatum est, continua sic exclamatur diuina vox. [Quæ est ista, quæ ascendit per desertū sicut virgula sumi, ex aromatibus myrrhæ & thuris & vniuersi pulueris pigmentarij?] Cuius rei quæso est hæc admiratio? Nimirum admiratio est huius dilecti singularis huius sanctissimæ virginis. Et quid admiramur? Vel quid nobis admirandū insinuat spiritus sanctus per verba huiusmodi: ascendit per desertum sicut virgula sumi, ex aromatibus myrrhæ & thuris & vniuersi pulueris pigmentarij? O felicem mentis habitum, qui tam magnum habet præconium. Humilitas tua est, o ancilla domini, beata Maria, quam tali admiratione Spiritus sanctus collaudat: Odor tuus, odor humilitatis tuæ præcipuus ascendit ad eum, vt verè sacrificium contribulati spiritus. Quid enim est fumus & quid puluis, nisi spiritus lachrymosus & conscientia valde humilis? Et sua quidem æstimatione vera humilitas est fumus innoxius, quasi cremij siue torris obusti, & puluis terræ sine aqua & sitientis, iuxta illud: Quia defecerunt sicut fumus dies mei, & ossa mea sicut cremium aruerunt, & sicut Abraham dixit, loquar ad dominum meum, cum sim puluis & cinis: sed non ita æstimatione Dei. Aliter & melius ille te discernit. Tu dicis, puluis sum terræ, qualem ventus dispergit, aura tollit, & ille dicit, non, sed puluis pigmentarij, siue puluis pigmentarij, puluis myrrhæ & thuris, qualem pigmentarij spiritus sanctus conficit ex optimo thure, quod est suavitas mentis, & ex myrrha probatissima, quod est mortificatio siue incorruptio carnis. Tu dicis, fumus ego sum teter corā diuinis oculis, qualis de camino siue de fumarario deficiens ascendit, ascendens deficit, &

ille dicit, non, sed fumus ex aromatibus myrrhæ & thuris, qualem decet ascendere de aureo thuribulo ante altare aureum, vsque ad oculos & olfactum domini. Talis fumus, imo talis fumi virgula, tu o beata Maria, suauem odore spirasti altissimo, cœlestibus disciplinis erudita atq; extenuata. Talis ascendisti per desertum, id est, animam habens valde solitariā. Si enim vera cuiuscq; animæ humilitas etiam inter turbas potest esse solitaria, ita videlicet, vt in nullo alio præterquam in Deo spem habeat, quemadmodū Hester, cum esset regina, veraciter tum dicebat: Domine mi, qui rex noster es solus, adiua me solitariā, & cuius præter te nullus auxiliator est alius, quanto magis tu vera aut solitaria, & quasi in deserto eras, quæ virum non cognoscebas, nec cognoscere cupiebas, & ab illo, cui desponsata fueras, penè fuisi deserta, nō quia sanctus angelus, qui te solitariam inuenerat, solitariam salutauerat, te commendat, & filium tuū, qui quasi pupillus in hoc seculo nasciturus erat. Digna ergo exclamatio, digna admiratio. Quæ est ista, quæ talis ascendit per desertum siue de deserto? Verè mirabilis, & illi multum dissimilis, quæ descendit per paradysum, cecidit de paradiso: non gracilis per humilitatem, sed nimis grossa & rigida per mentis tumorem. Propterea vultis scire, quàm magna fuerit cura altissimo de ista, quæ de superbis nō curat? [En lectulū Salomonis sexaginta fortes ambiūt ex fortissimis Israël: vniuscuiusq; ensis super scemur suum propter timores nocturnos.] Quis enim est lectus verè & veri pacifici Regis Salomonis, qui inter nos & dominum pacem composuit? nisi illa in quo diuina natura humanam sibi naturam coniunxit. Et quis ille est, nisi vterus tuus dilecti dilecti, vterus virginalis? Ibi nanq; diuinitas lomonis uter verbi Dei, verbum Deus sese concludit, & humanam naturam, de tua carne formatam fibimet in vnitare personæ inseparabiliter coniunxit, & ecce sponsus, id est, carnem nostrā, cum anima rationali habens Deus, sponsus, in quā, deus & homo Christus, sicut caninus in Psalmo, & ipse tanquam sponsus procedēs de thalamo suo. Quomodo talem tanti Salomonis lectulum sexaginta fortes ambiūt.

Ascendit per
desertum.

Est. 14.

Matth. 11.

Lectulus Sa-
lomonis uter-
us Mariae.

c Vel

Vel qui illi sexaginta fortes sunt? Magnum & mirū mysterium, audituq; & scitu dignū: sed prius est aliquid querendum. Cur sancti patres gladios habuerunt, aut cur gladiis licitū vsi sunt? Hodie vel hoc tempore, ex quo Euangeliū effulsit, ex quo ille sp̄s de thalamo suo processit, sanctis ad perfectionē tēdentibus nō conceditur vsus gladij. Cōuerte gladiū tuum in locum suum, ait idē sponſus Petro, qui fortiter ac fideliter pro illo zelabat, & quod vni dixit, omnib; dixit: vt post tēpus belli, tēpus pacis nunc esse sciamus. Quare istud? Quam ob causam tunc fuit tempus belli, & nunc est tēpus pacis? Videlicet quia radicem siue arborem bonā, quod erat genus Abrahę, ad quem primū beati seminis repro misio facta fuerat, diabolus per barbaricos gentium vel regū impiorum gladios excidere atq; extirpare volebat, vnde sacrę historie plenę sunt. Idcirco tempus belli tunc erat, idcirco materialibus gladijs tūc opus erat, vt defensasēt genus Abrahę, vt defensasēt radicē Iesse, defensasēt inquam, atq; protegeretur genus & radicē Dauid, donec tu beata virgo nascereris, lectulus, vt iam dictū est, veri Salomonis. O igitur verū & bonū consiliū, qđ lectum Salomonis sexaginta fortes ex fortissimis Israël ambierunt. Et qui fortes vel fortissimi illi sunt vel fuerunt? Numeremus illos omnes, qui pro defensione spei vel expectationis Abrahę gladijs laudabiliter vsi sunt cum prophetis, quorū libri extāt, quiq; contra gladios materiales regum impiorum, gladium spirituale, gladium verbi dei, non solum loquendo, verum etiam scribendo euaginauerunt, & sexaginta fortes sunt. Primus Abraham fortissimus, gladio accinctus, sicut probatum est in illis, de quibus p̄dam reduxit, & Loth filiū fratris sui liberauit de quatuor regibus. Secundus Isaac paterno gladio sacratu, & deinde potentia plusquam regia clarus, ita vt diceret ei rex Abimelech, recede à nobis quia potentior nostri factus es valde. Tertius Iacob, & ipse fortis in gladio, sicut testatur ipse Ioseph, loquens filio suo: Do tibi partem extra fratres tuos, quam acquisiui in gladio & arcu meo. Quartus idem Ioseph, potentia regis potēs, quasi rex vel regis pater. Quintus moyses, sextus Aaron, septimus Phinees, octau' Iosue, nonus Caleph filij Iephōne: Deinde duodecim iudices, qui iudicauerunt & liberauerunt Israël, & sunt viginti & vnus. Vicessimus secundus Samuel, vicessimus tertius Dauid, vicessimus quartus Helias, vicessimus quintus Helifæus, vicessimus sextus Ioiada p̄t̄ifex clarissimus & domini benedictus, vicessimus septimus Zacha-

Cur nunc nō est vsus gladij ut antiquis.

Matth. 26. Marc. 13.

Gen. 13. 22.

Catalogus 22. fortium in Israël.

Eph. 6.

Gen. 14. Gen. 26. Gen. 19.

Gen. 41. iud. 3. 2. Reg. 7.

2. Par. 23. 2. Reg. 9.

rias filius eius, qui cultum Baal, quem Helias & Helizeus exterminauerunt de Samaria per manum Iehu, Iezabel interfecta, deleuerunt de Iuda & Hierusalem, occisa Athalia filia eius impiissima, vicessimus octauus rex Ezechias, vicessimus nonus rex Iosias, tricessimus propheta nobilissimus Esaias: Post istos duo decim propheta, quorum libri extant, qui & minores dicuntur, & sunt quadraginta duo. Quadragessimus tertius nieremias, quadragesimus quartus ezechiel, quadragessimus quintus Daniel, & cum eo tres socij eius Ananias, Azarias, & misael, & sunt quadraginta octo. Quadragessimus nonus Esdras, quinquagesimus Neemias, quinquagesimus primus Zorobabel, quinquagesimus secundus Ihesus, sacerdos magnus filius Iosedech in reuersione captiuitatis & redificatione ciuitatis vel templi. Quinquagesimus tertius cum regina Hester mardocheus, qui ambo iure pro vno reputantur, quia regalis dignitas siue sublimitas Hester fuit mardochei gladius. Quinquagesimus quartus Matathias, quinquagesimus quintus Iudas Machabæus. Post illum Ionathas & Simon duces alter post alterum successerunt, & deinde Iudas & Iohannes, qui & Hircanus filij Simonis nouissimi contra pardum, id est, regem Græcorum præliati sunt, & sunt quinquaginta nouem. Quibus adde hunc ipsum, per quem spiritus sanctus hæc locutus est, regem Salomonē, & sunt sexaginta. Nam Iosaphat rex fuerat quidem de fortibus, sed nō de fortissimis Israël, quia impio præbuit auxilium, & his qui oderunt dominū amicitia iunctus est per Athaliam filiam Iezabel vxorem filij Ioram, quæ cultum Baal introduxit in Hierusalem, & omnem impietatem, propter quam necessarij fuerunt gladii fortissimorū Israël. Omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi. Verē tenentes & iure tenentes gladios tam sacerdotes, quā reges, tam patriarchæ, quā duces, tam prophetæ, quā iudices si rationem temporis supradictam ritē consideres. Nondum enim processerat sponſus de thalamo suo, & adhuc laborabat diabolus per satellites & comministros suos, reges Aegyptios, reges quoq; Israeliticos scissos à domo dauid, reges Assyrios siue Babylonios, reges Persicos siue Mædos, reges Græcos siue Macedonicos: laborabat, inquam, & laborauerat atq; contenderat diabolus serpens antiquus obistere volens Dei proposito, ne impleteret promissio, ne collocaretur hic lectus siue thalamus, ne esset vnde nasceretur hæc beata & dilecta virgo, de cuius vtero procedere oportebat

Cur Iosaphat rex non connumeratur. 2. Reg. ult. 2. Par. 20.

bat dilectū, tanquā sp̄s de thalamo suo. Isti erant timores nocturni, quos dicit hoc modo, vniuscuiusque ensis super femur suum propter timores nocturnos. Hinc verē ad bella doctissimi, quia cur bellaret causam præ oculis habebant huiusmodi. Et reuerā pro causæ huius cōsideratione percutiēdo & occidendo impios, iuuat & delectat siue Heliam, siue quemlibet alium prophetam aut sacerdotē audire dicentem: maledictus qui retrahit gladium suum à sanguine, quia videlicet ille erat sine zelo iustitiæ. mirum spectaculum, quia cum hæc diceret ille realis siue temporalis rex Salomon, habebat & ipse sexaginta fortes ambientes lectum suum, id est, pacatissimum & quietissimum regnum suū. Nam de patre suo Dauid ibi relictos habebat fortes triginta & septem, quorū primus Eleazar filius patruī dauid Ahoi, nouissimus scribitur Vria Ethæus. Et quidē mystica litera sic se habet, eleazar inter tres fortes & abisai frater Ioab, filius Saruiz, princeps erat de tribus, & hæc fecit Banaias filius Ioiadæ, & ipse nominatus inter tres robustos, qui erāt inter triginta nobiliores, tanquam ad mysterium intendens eorum, qui propter fidem trinitatis agonizaturi erant, quasi distinctis ordinibus secundum triginta & tres, qui vterque numerus ternarius est, alter singularis, alter decenus, sed in summa omnes triginta septem sunt. Quibus adde principes vnde decim, quos habebat rex Salomon, regnās super omnem Israël, & duodecim præfectos qui præbebant annonam Regi & domui eius: quos omnes, videlicet & principes & præfectos, suis ex nominibus scriptura commemorat, & sunt sexaginta, excepto quod Banaias filius Ioiadæ, vir fortissimus & magnorum operum, hoc pacto bis nominatur. Illi sexaginta fortes ex fortissimis Israël, tam virtute animi quā corporis fortitudine, tūc temporaliter ambierunt lectū, id est, tutati sunt quietissimū regnū Salomonis temporalis, & sicut in cæteris laudabilibus atq; memorabilibus, quæ gessit idem Salomon, ita & isto numero fortium magnum sacramentum, perpulchrū rex sapientissimus prospexit mysterium, de quo iam posse dictū est. Et tunc quidē gladij, sicut iam dictū est, necessarij fuerūt, nunc autem sola necessaria sunt testimonia scripturarū, & ipsæ inter eosdē gladios diuinitus prouisæ sunt, vt tunc cōderentur: quæ nunc in suo tempore legerentur, quas legentes atq; credentes vitam in ipsis haberemus. Vnde protinus sequitur. *Ferculū fecit sibi rex Salomon de lignis Libani. Columnas eius fecit argenteas, reclinatorium aureū, ascensum purpureum.* Mæ-

Abella do hijimi.

ix. fortes Salomonis regis temporales. 2. Reg. 23.

Cur Iosaphat rex non connumeratur. 2. Reg. ult. 2. Par. 20.

Matth. 5.

dia cbaritate constravit propter filius Hierusalem.] Ferculum nanq; Regis Salomonis, scriptura sunt veritatis, omnes vna mensa domini cuncta regentis, & omnibus prouidentis, quem admodum Psalmista dicit: Dominus regit me, & nihil mihi deerit, in loco pascuę ibi me collocauit. Quid enim est, in loco pascuę ibi me collocauit, nisi fecit me studere in scripturis? Ibi regit me, scilicet ne quid prauē intelligam, & nihil mihi deerit, videlicet quod ad intelligendum mihi necessarium sit. Altissimum est huiusmodi ferculum & habet ascensum. Qualem ascensum? Purpureū. Quid est ascensum purpureū? Deus & homo Christus, pro salute hominum passus & sanguine suo purpuratus. Istud credere, ascendere est: Qui sic ascendit, illum ad refectionem vitæ, quæ est in scripturis diuinis admittit. Nā qui sic non ascendit, qui non credit, nunquam scripturas intelligit. Idcirco Iudæi, non intelligūt, & cæci sunt, quia nō ascendunt per hūc ascensum purpureum: non credunt Christū de Maria virgine natum, & eum qui à patribus ipsoꝝ crucifixus est, Deum esse ac dominum, regem Salomonem verū, regem æternum. Exempli gratia: Deus iudicium tuū regi da, & iusticiam tuam filio regis, &c. Quo modo hæc & horū similia intelligit, qui aliū Salomonem, alium regē siue filium regis non recipit, nisi illum hominē, qui suo tempore regnauit, & mortuus est, sicut cæteri homines? Nimis arduum est illi ferculum hoc regis, nec attingere potest quicquam de vitalibus cibis, quos ibi sapiētia præparauit. Vnde rex Salomon hoc ferculum fecit? De lignis Libani, id est, de hominibus sanctis, hominibus fidei imputribilibus, quorum quantum similitudinem habent ligna Libani, id est, Cedri, per id quod sunt natura imputribilis. Quomodo fecit? Eo videlicet modo, quo ad illos factum est verbū domini. Ipse enim rex Salomon erat verbū domini, & per spiritum sanctum corda illorum impleuit, & linguas disertas fecit, vt de cælestibus sciret eloqui, qui non ab hominibus, neq; per homines fuerat docti, atq; ita locuti sunt & scripserunt, quæ pascua vitæ, in quibus homo viuit, quemadmodum ipse dicit: Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei. Ibi est aurum, ibi est aurum, nam columnas eius fecit argenteas, reclinatorium aureū. Quod est illud aurum, & quod illud aurum? Argentiū illud est exterius eloquium valde nitidum: aurum vero interior maiestas sensuum: aurum, inquam, imo desiderabilia sunt super aurū & lapidem pretiosum multum, quæ intrinsecus

Ferculū Salomonis sunt scripturae. Psal. 22.

Ascensum purpureum Christi est.

Psal. 71.

Ferculum de lignis Libani

Deut. 8.

Matth. 4.

latent: nitidiora verò super argentū, quæ extrinsecus patent. Eloquia dñi, inquit P salmista, eloquia casta, argētum igne examinatum, probatum terræ, purgatum septuplū. Quod dicit casta, quod dicit argentum, ad hanc similitudinem dicit, quia sicut casta mulier à labe corruptionis est immunis, & sicut argentum benè excoctum à cunctis fordibus redditur vacuum: sic verbis siue eloquijs dñi nihil falsitatis, nihil superfluitatis potest esse admixtum. Cunctam hominum eloquētiā, cunctā rhetoricorū seculi huius eloquētiā exuperat hoc regis Salomonis ferculū, scilicet omne canonicarū corpus scripturarū, vnde hic animæ viuere incipiunt & in æternū viuunt. Media charitate construit propter filias Hierusalem. Quomodo construiti, p se dicat rex Salomon: Audiuius, quia dicit ipse: In his duobus mandatis vniuersa lex pendet & propheta. Dixerat em̄ interrogatus à pharisæis, quod esset mandatum magnum in lege: viliges dominum deum tuū ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua. Hoc est maximum & primū mandatum: Secundū aut̄ simile est huic: Diliges proximum tuū, sicut teipsum. Statimq; intulit: In his duobus mandatis vniuersa lex pendet & propheta. Verè dixit, & antiquam veritatem dixit. Quid enim aliud ab antiquo dominus petit: Et nūc Israël, inquit moyses, quid dominus Deus tuus petit à te, nisi vt timeas & diligas eum in toto corde tuo, & in tota anima tua? Ergo media ferculi rex Salomon charitate construit, id est, in medio scripturarū principatum charitatis posuit, quia reuera, de quo pendent cætera omnia, illud rectè medium ac principale dicitur & est. ¶ Vt quid media taliter charitate construit? Propter filias Hierusalem. Quas propter filias Hierusalem? Quæ sunt illæ filie Hierusalem? Animæ fideles, amantes quidem Hierusalem veluti matrem, sed virilem, id est, perfectam: nec dum habentes in operibus iustitiæ virtutem, scilicet in hoc, omnia relinquere propter regē Salomonē, & suum quoq; pro illo valeat erogare sanguinē, aut in virgineo proposito sacram & beatam spōsi & sponsæ, dilecti & dilectæ, de quibus hic sermo est, iugem celebrare festiuitatē. ¶ Quomodo vel in quo filiabus huiusmodi proficit, quod media ferculi rex Salomon charitate construit? Nimirum in eo, quod facere possūt, & suū faciunt illud quod est aliorum, quod est virorum siue fortium. Verbi gratia: Non sunt carne virgines, sed bonū virginitatis in te, & beata maria, diligendo, suum faciunt. Non alia præter te genuit regem Salomonem, regē tam mag-

Psal. 18. Psal. 22.

Charitas, si. pbera. Dixerat em̄ interrogatus à pharisæis, quod esset mandatum magnum in lege: viliges dominum deum tuū ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua. Hoc est maximum & primū mandatum: Secundū aut̄ simile est huic: Diliges proximum tuū, sicut teipsum. Statimq; intulit: In his duobus mandatis vniuersa lex pendet & propheta. Verè dixit, & antiquam veritatem dixit. Quid enim aliud ab antiquo dominus petit: Et nūc Israël, inquit moyses, quid dominus Deus tuus petit à te, nisi vt timeas & diligas eum in toto corde tuo, & in tota anima tua? Ergo media ferculi rex Salomon charitate construit, id est, in medio scripturarū principatum charitatis posuit, quia reuera, de quo pendent cætera omnia, illud rectè medium ac principale dicitur & est. ¶ Vt quid media taliter charitate construit? Propter filias Hierusalem. Quas propter filias Hierusalem? Quæ sunt illæ filie Hierusalem? Animæ fideles, amantes quidem Hierusalem veluti matrem, sed virilem, id est, perfectam: nec dum habentes in operibus iustitiæ virtutem, scilicet in hoc, omnia relinquere propter regē Salomonē, & suum quoq; pro illo valeat erogare sanguinē, aut in virgineo proposito sacram & beatam spōsi & sponsæ, dilecti & dilectæ, de quibus hic sermo est, iugem celebrare festiuitatē. ¶ Quomodo vel in quo filiabus huiusmodi proficit, quod media ferculi rex Salomon charitate construit? Nimirum in eo, quod facere possūt, & suū faciunt illud quod est aliorum, quod est virorum siue fortium. Verbi gratia: Non sunt carne virgines, sed bonū virginitatis in te, & beata maria, diligendo, suum faciunt. Non alia præter te genuit regem Salomonem, regē tam mag-

1. Tim. 2. Math. 22.

Deut. 10.

Filie Hieru salm.

Charitas alte rius bonū suū facit.

num, tam magnificum: sed illæ, diligendo in te hoc tam grande priuilegiū, regis eiusdem matres sunt. Item: Non sunt martyres, neq; sufficiunt inter fortes præliari, & pro amore regis Salomonis fundere sanguinē suum: sed martyres diligūt, & diligendo illos, gloriam eorum suam faciunt. Amplius dicā: Non sunt dij, sed diligendo Deum, dij vel filij dei sunt, sicut scriptum est: Ego dixi dij estis, & filij excelsi omnes. Proinde quid sequitur? [Egredimini & videte filie Sion regem Salomonem in diademate, quo coronauit eum mater sua in die desponsationis illius, & in die lætitiæ cordis eius.] O igitur filie Sion, siue filie, hierusalē quoniā ferculū eius modi fecit sibi rex Salomon, & quoniā propter vos media charitate cōstruit, venite ad nuptias: Venite & aspice, egredimini & videte hunc regē, hunc Salomonem pacificū, & pacis principem, in diademate regali, in charitate nuptiali, qualis, quantum, quam gloriosus sit. Nolite hoc solum considerare, qualis sit in carne mea, qualis natus in diuersorio, qualis collocatus in præsepio. ¶ Egredimini ex istis angustiis, & videte illum in diademate suo, quo coronauit eum mater sua, scilicet antiqua patriarcharū, & prophetarū ecclesia, cuius fidei promissus est, cuius de carne progenitus est. Antequā nasceretur, fecit ei mater sua illud pretiosum diadema, quo coronari deberet, & vnde cognoscendus foret magnus & spectabilis rex. Quod est illud diadema? Nimirum clarissima prophetica veritas: cuius quot sunt præconia, tot gemmarum, tot pretiosorum lapidum, est huius Salomonis diadema: in die desponsionis illius, quo de vtero meo, tanquam sponsus processit de thalamo suo, & in die lætitiæ cordis eius, quo spinea coronatus corona labore consummauit, & subsequenti lætificatus resurrectionis triumpho. Et in die lætitiæ illius, & in die desponsionis illius, in illo diademate vidēdus & ex illo est diademate, quārus sit agnoscendus. Exempli gratia: Paruulus natus est nobis: filius datus est nobis, & cætera, vsque amodò, & vsq; in sempiternum. Et alibi: Catulus leonis Iuda, ad prædam fili mi ascendisti. Quiescens accubisti vt leo, & quasi leæna. Quis suscitabit eum? Non auferetur sceptrum de Iuda, & dux de fœmoribus eius, & c. Ex huiusmodi sententijs & dictis prophetis, ex huiusmodi auro & lapidibus, quā multis, quā pretiosis, fabricatum vel compositum est diadema regis veri Salomonis. ¶ Nolite ergo eum solummodo in præsepio considerare, sed egredimini mente ex isto,

Psal. 68.

Quo coronauit eum mater sua, scilicet antiqua patriarcharū, & prophetarū ecclesia.

Psal. 68.

Esai. 9.

Gen. 49.

isto, in quo natus est, diuersorio: & ex illo, in quo iudicatus est, Pilati prætorio siue auditorio: & videte eum in præsepio simul & in diademate, in cruce simul & in eā, qua coronauit eū Deus pater gloria & honore. Et quis fructus visionis eius? Ille nimirū, qui in propheta promittitur, regem in decore suo videbūt oculi eius. Qui enim hic, vbi ambulamus per fidem & nōdum per speciem, viderit & videre voluerit per speculum in ænigmate regem Salomonē, in tali diademate: videbit eūdem in decore suo regem, videbit eum facie ad faciem, quando, veniente eo quod perfectum est, euacuātū fuerit, quod ex parte est. Sequitur. [Quam pulchra es amica mea, quam pulchra es: Oculi tui columbarum, absq; eo quod intrinsecus latet. Capilli tui sicut greges caprarum, quæ ascenderunt de monte Galaad. Dentes tui, sicut greges taurorum, quæ ascenderunt de lauro: omnes gemellis sterilibus & sterilibus non est inter eas. Sicut vitra coccinea labia tua, eloquium tuum dulce. Sicut fragmen mali Punici, ita genæ tuæ, absq; eo quod intrinsecus latet. Si cut turris David collum tuum, quæ edificata est cum propugnaculis. Millē clypei pendēt ex ea, omnis armatura fortium. Duo ubera tua, sicut duo hinnuli capræ gemelli, qui pascuntur in lilij, donec aspiret dies, & in elinentur umbra.] O pulchritudo admirabilis, quam sic admiratur & collaudat pulcherrimus author ipse pulchritudinis septem præconijs. Considerauit oculos, capillos, dentes, labia, genas, collum & vbera, & pro singulis dilectus singula decantauit dignā collaudationis capitula. Audiānt hæc pueri, & sic se habeant ad cantationem huiusmodi, sicut filij nuptiarum læti & iucundi, longè dissimiles illis, quibus ipse quodam loco dicit: Cantauimus vobis, & non saltastis, id est, monstrauimus vobis ea, quibus delectatur deus, & ad illa vosmetipsos aptare neglexistis. ¶ Quid enim septem istis modulis decantatur? Quid in te, & dilectissima dilectarum, virgo virginum laudatur à dilecto laudabili, quem laudat omnis chorus angelorum? Laudatur simplicitas, munditia, innocentia, doctrina, vercundia, humilitas, mentis & carnis integritas, siue incorrupta virginitas. In oculis simplicitas, in capillis cogitationum tuarum munditia, in dentibus innocentia, in labijs doctrina, in genis vercundia, in collo humilitas, in vberibus tuis admiranda & spectabilis est cū fecunditate virginitas. Simplicitas tua, prudentia tua est: munditia tua, superiorū desiderium est: innocentia tua, religiositas est, humilitas tua, vera contra diabolum fortitudo est: virginitas tua, matrū siue matronarum decus est. Hi sunt dulces moduli musicæ cælestis,

1. Cor. 2.

Cap. 111.

Præconiū quod dicitur in istis.

Matth. 23. Pulchritudo ipse ex sepe virtutibus.

quos libèter audimus & intelligimus in verbis istis iam diligētius pertractādis: Primum hoc est pulchritudinis tuæ prædicamentum. [Oculi tui columbarum, absq; eo quod intrinsecus latet.] Oculi columbarum & oculi coriorum, hoc differunt: quo dulcedo simpliciter diligentium, & multiplex amaritudo inuidientium. ¶ Simplicitas columbarum septem habet insignia virtutum naturalium. Hæc namque auicula, primum sine felle est, deinde nihil viuum comedit, pullos alienos nutrit, grana semper candidiora colligit, in petris nidificat, gemitum pro cantu habet, libenter iuxta fluuenta residet, vt venientem accipitrem ex vmbra præcognitum effugiat perniciter. ¶ Tu maximè, & misericordia mater, sine felle est: nihil enim vnquam habuisti inuidiæ, nihil odiū, quod familiare est rapacibus coruīs. Nihil viuum columba comedit, & tu longè ab illis es, de quibus scriptum est, qui deuorant plebem meam sicut escam panis. Pullos alienos colūba nutrit, & nos qui eramus alieni secundum carnem à genere tuo, ecce viuimus tuis meritis. Grana candidiora columba colligit, & tu conferens in corde tuo testimonia de scripturis, creditum tibi conseruabas secretum Dei. Columba in petris nidificat, & tu in solitudine fidei permanens, euasisti serpentis antiqui venena. Columba gemitum pro cantu habet, & tibi gemere dulce fuit, eò quod præ cunctis mortalibus mente vulneratā esses. Columba iuxta fluuenta residet: tibi autem vel tuo pectori omne fluentum scripturarum, quā contiguum est? Nunquam aduentus spiritalis accipitris tibi esse improuisus, aut te consequi, imo nec tibi appropinquare potuit. ¶ Igitur oculi tui columbarum, & hæc vera pulchritudo est, absq; eo quod intrinsecus latet, quod solus in te Deus videt: nobis autem quia in expertum, id circo ineffabile, imò & incogitabile est. Si enim quispiam dixit, & teste Deo vel cōscio, non mentiens, dixit raptum se fuisse in paradysum, siue vsq; ad tertium cælum, ita vt nesciat, siue in corpore, siue extra corpus raptus fuerit, & audisse arcana verba, quæ non licet homini loqui: quanto magis tu regina cælorum persæpè cælestibus interfuisti: quippe quam & circumsteterunt obstetricum vice, gloriam Deo cōcinentes, angeli: & inter hæc didicisti vel affectura es aliquid, quod latet & latere nos debet? [Capilli tui, sicut greges caprarum, ascenderunt de monte Galaad.] Qui greges caprarum, vel quando greges caprarum apparuerunt de monte Galaad? Vtq; greges rationales, greges caprarum rationalium tunc apparuerunt, quando cooperunt homines filij eorum,

Quomodo mā via fuit colūba.

Psal. 113. 5. 22

Luc. 2.

Luc. 2.

Abiq; eo quod intrinsecus latet.

1. Corin. 12.

Greges caprarum, prophetæ iustis filij eorum.

27
Hebr. 21. eiufmodi esse, de qualib' apostolus dicit: Circuierunt in melotis, in pelibus caprinis, &c. vsque, & in cauernis terræ. Quando cœperunt esse homines eiufmodi, vel vnde apparuerunt homines huiufmodi conuersationis? Nimirum quando Iezabel interficiebat prophetas domini, tunc apparuerunt de monte Galaad, id est, de ciuitate eiufdem nominis Galaad. Sic enim scriptum est: Et dixit Helias Thesbytes, de habitatoribus Galaad ad Achab: Viuit dominus Deus Israël, in cuius conspectu sto, si erit annis his ros & pluuia, nisi iuxta oris mei verba. Et factum est verbum domini ad eum, dicens: Recede hinc, & vade contra orientem, & abscondere, &c. Hæc dixit, & hæc fecit ille primus author, & institutor eorum, qui dicti sunt filij prophetarum, quos fuisse monachos in veteri testamento, consentit autoritas patrum venerabilium. Et rectè dicitur apparuisse, quia iam dictus institutor illorum Helias, sic repente illic introducit, vt antea nusquam scriptura meminerit, q's vel vnde fuerit progenitus. Qui capilli tui, vel vnde capilli tui, similes gregibus illis? Nimirum cogitatus tui subtilissimi in eo fuerunt, vt fugeres ad desertum gentium, propter sanguinem quem synagoga multum effudit, sicut illi in solitudines fugerunt, propter sanguinem quem Iezabel primum fudit: secundum nomen suum, quod interpretatur fluxus sanguinis, interficiens prophetas domini. In hoc similes illis gregibus capilli tui, id est, sicut illi, imo plus quam illi, omnes cogitatus tui, omnis meditatio tua, solitudine & requiem in omnibus qua'siuit, procul à tempestatibus Iudæis, qui suam iustitiam statuere volentes, iustitiæ Dei subiecti non sunt: synagoga peccatrix, & per omnia Iezabeli similis, quam Helias (quod interpretatur dominus Deus) & post eum filij prophetarum, nõ sine causa fugerunt, iuxta illud: Et dixi, quis dabit mihi pennas, sicut columbæ, & volabo, & requiescam? Ecce elongaui fugiens, & mansi in solitudine, & expectabam eum, qui saluum me fecit à pusillanimitate spiritus & tempestate. Et tu columba illis similis, & quis illorum tibi columbæ similis, hæc similitudo in capillis, non solum propter illa, quæ iam dicta sunt, verum etiam, quia tu quoque longum in cogitationibus tuis, præscia futuræ passionis filij tui, pertulisti martyrii: sicut illi diu egentes, angustiatii, afflicti, omnes testimonio fidei probati inuenti sunt. [Dentes tui sicut greges tonstrati, quæ ascenderunt de lauacro. Omnes gemellis foetibus, & sterili nõ est inter eas.] Quæ pulcher ordo? Primum oculi, & post oculos

capilli, post capillos dentes lauatur innocui. Respicite amici ad sinistra, considerate Euam, mulierem odiosam, huic dilectæ oppositam, & oculis, & capillis, & dentibus & labijs, & genis, & collo, & vberibus infaustis. Oculi eius non sicut colubarum, imo sicut oculi coruorum rapacium. Scriptum est enim: Vidit igitur mulier lignum, quod bonum esset ad vescendum, & pulchrum oculis, aspectuq; delectabile, & tulit de fructibus eius & comedit. Habet autem ambitionem huiufmodi, comedite & eritis sicut dii. Ergo capilli eius, id est, ambitio eius, non sicut supradictarum greges caprarum, qualium est caeleste desiderium, sed sicut ille princeps super omnes filios superbia, qui dixit in corde suo, ascendam super altitudinem nubium, similis ero altissimo. Dentes verò eius quales fuerunt? Nimirum sicut dentes leonum, qui momorderunt, & mordendo vetitum, venturæ posteritatis suæ animas interfecerunt. Si enim de filiis eius veraciter dictum vel scriptum est, Filii hominum dentes eorum arma & sagittæ, & illud: Deus conteret dentes eorum in ore ipsorum, molas leonum confringet dominus: quanto magis de illa, quæ tali consilio momordit, cuius morsus tam malus prouentus exitit, rectè quis dicat, quia dentes eius arma ferrea fuerunt, dentes eius molæ siue molares fuerunt? At tui dentes ð amica mea, sicut grex tonstrarum, quæ ascenderunt, id est, certissimè ascendent de lauacro. Cum enim posuero, siue de memetipso, de latere meo lauacrum regenerationis, lauacrum sanguinis & aquæ profudero, sanctique spiritus inuocatione dedero, tunc lauabuntur oves, pro quibus animam pono & mudabuntur eodem lauacro, nec emundatione simplici contentæ, vellera sua deponent: vellera rerum, vellera facultatum suarum, vt nihil habeant proprium, sed sint illis omnia communia. Huiufmodi tonstræ omnes sunt gemellis foetibus, & sterili non est inter eas. In quo gemellis foetibus in eo videlicet, quod & præceptum impleuerunt vel custodierunt, & consilium suo addiderunt. Quod est præceptum, aut quod consilium? Vtiq; præceptum est, non rapere, aliena: consilium, relinquere etiam sua. Consilium istud tunc præcepto sibi composituerunt, & hoc est bonum geminum, hæc est fecunditas foetuum gemellorum. Sic sunt ð amica mea dentes tui, id est, talium innocentiam tibi proponis, cum eiusdem innocentie magistra sis, multo excellentior qualibet ouium siue arietum talium, quorum vtiq; non est dentibus malè vti, scilicet inuicem morderæ, vel detrabere, & ab inuicem consumi. Et quidem grex ille, qui cunq;

Matr. 21.
2. Reg. 17.
vellas primus monachorum institutor.
Capilli similes gregibus caprarum.
9. Reg. 18.
Eccle. 24.
Rom. 10.
Psal. 54.
Hebr. 11.

Matr. 21.
2. Reg. 17.
vellas primus monachorum institutor.
Capilli similes gregibus caprarum.
9. Reg. 18.
Eccle. 24.
Rom. 10.
Psal. 54.
Hebr. 11.

cunq; talis est, sibi magistram scit, tu autem cunctis humilior, de omnibus pene altiora sentis, & videris tibi capras & oves meas imitari, quas longè præcedis. [Sicut vitæ coccinea labia tua, & eloquium tuum dulce.] In quo sicut vitæ coccinea labia tua? Nimirum in eo, quod sermo tuus à veritate nõ discordat, imò cū veritate multū cõcordat. Principiū veritatis, hoc est, vt non defendat se contra Deum, imo accuset ante Deum quispiam filiorum vel filiarum Euæ, quæ dissoluit amicitiam inter se & Deum proterua defensionis. Si vitam huiufmodi habuisset, si vinculo perfectiõis, quod est dilectio, sese creatori astrinxisset, paries inimicitiarum in medio non surrexisset. In labijs tuis sanctitas & magnificentia est. Illa Deo fuit muta, tu autem magnificasti dominum mente ardentissima, voce suauissima, & hæc est vitæ coccinea, quæ charitas est ignea, quæ benè cū eo ligata, sic Deo adhæsit, vt vnus cū eo spiritus sis. Hinc eloquium tuum dulce, quia videlicet ex abundantia cordis os loquitur, & dulcedinem, quæ abundant interioris, sapit sermo, qui redudat exterius. Ecce xhaab meretrix dulcis eloquij tui vitæ coccineam, siue funiculum coccineum, in fenestra sua ligauit, signum suæ fidei, quod nuntios Iosue siue Iesu suscepit atq; saluauerit: id est, ecclesia quondam peccatrix, & idololatricæ meretricis sordida, dulce eloquium tuum: quo magnificasti animam tuam dominum, pignus suæ salutis iugiter personat, & omnem deo Christianam Euangelicam, in qua ipsos Apostolos tua sine dubio labia confirmauerunt, integra semper fide prædicat. Et de omni quæ est anima, quæcunq; diuersa sentientes ad unitatē suam prædicatione constringit, vt id ipsum dicant omnes, & hoc agit in charitate & fide nõ ficta: verū est dicere, quia labia eius sicut vitæ coccinea: sed in ista gratia cæteris omnibus es incomparabilis, post me dilectū tuū, cui specialiter spiritus in Psalmo dicit: Diffusa est gratia in labijs tuis. [Sicut fragmen mali Punici, ita genæ tuæ, absq; eo quod intrinsecus latet.] Malum Punicum dicitur, eo quod ex Punica regione sit genus eius transfatum. Idem & malum Granatum, eo quod intra corticis rotunditatem granorum contineat multitudinem. Negat medici mali huius cibo corpora nutririi, sed eo sic vtendum opinantur, vt medicari potius non alere videatur. Ita, inquit, genæ tuæ sicut fragmen mali Punici, id est, verecūda es, sicut decet virginem, longè dissimilem filijs illis, quarum cuilibet dicendū fuit, Frons mulieris meretricis facta est tibi, & erubescere noluiti. Fragmen mali Punici & rubet, & amplius

quam integrum malum redolet. Sic tu & singulariter verecūda es, & multis per bonam opinionem in bono exēplo proficies. Quid autem est dicere, absq; eo quod intrinsecus latet, nisi ac si diceret, & illud, quod intus in conscientia latet, amplius laudabile est? O verè laudabilis verecūda, vbi & intus conscientia munda, & foris facies verecūda est. Nā vbi est aliqd, quod mens erubescat, non adeo laudabile est, si cõspectam faciem rubor perfundat. Igitur tua verecūda quid est, nisi religiositas summa? Et hæc virtus, sine dubio, malo Punico debuit assimilari, quia gratiosa est intuentium oculis, & interdum suo silentio non minus edificat, quam sermo prædicationis. Vnde in tunica pontificis deorsum ad pedes eiusdem tunicæ: Facies (inquit dominus ad Moysem) per circuitum, quasi mala Punica ex hyacintho purpura & cocco bis tincta, mixtis in medio tintinnabulis, ita vt tintinnabulum sit aureum & malum Punicum, rursusq; tintinnabulum aureū & aliud malū Punici: & vestietur ea aaron in officio ministerii, vt audiatur sonus, quādo ingreditur & egreditur sanctuarium, & in cõspectu domini, & non moriatur. Malū quippe Punicum in medio tintinnabulorū, religiosum atq; operosum est silentium, maxime sexus femine, in societate fidei vel doctrinæ prædicatorum: qualis tu præcipuè fuisi virgo virginum in adiutorio, vel etiam regimine prædicantium Apostolorum, cuius & si verba non leguntur vel audiuntur, vbi prædicauerunt: opera tamen vel merita non ignorantur, nõ minora, imo maiora tinnitu prædicantiū. Illud quoq; factitū malū Punici rubicundū erat, vt pote nõ ex solo hyacintho, qui color ærius vitam significat celestem, verum etiam & ex purpura & cocco bis tincto factum. Et ita genæ tuæ, ð dilectæ verecūda, & magistra cõpetentis verecūdiæ siue religionis necessariæ: cuius verecūda tantò est laudabilior, quanto conscientia gloriofior, tutior atq; securior. [Sicut turris Dauid collum tuū, quæ edificata est cum propugnaculis.] Quid erat turris Dauid? Putasne illa turris manufacta, de qua legitur, cœpitq; Dauid Sion, hæc est ciuitas Dauid? Imo turris Dauid non manufacta fuit, cui tuum ð dilectæ collum debeat assimilari, & hæc est humilitas Dauid. At que hic sensus placet magis, Filie Sion, ait dominus deus apud Esaiam, eleuatae sunt & ambulauerunt extento collo, & nutibus oculorum ibant & plaudebant. Hæc fuit superbia illarum. Propterea expugnari poterunt. Tuum autem collū nequaquam extentum fuit, sed est sicut turris Dauid, id est, sicut humilitas Dauid, per quam ille coram Deo fortis, & con-

Matr. 21.
2. Reg. 17.
vellas primus monachorum institutor.
Capilli similes gregibus caprarum.
9. Reg. 18.
Eccle. 24.
Rom. 10.
Psal. 54.
Hebr. 11.

verecūda do
blex.
exod. 28.
mala punica
in veste
Aarou.
1. Psal. 54.
Esa. 38.

& cōtra homines stetit inexpugnabilis. Ipse enim quasi tenerimus ligni vermiculus, qui & cum esset rex vnctus, dixit ad Saul, cum eū ille persequeretur, *Quem persequeris rex Israël, quem persequeris? Canem mortuum, & pulicem vnum.* Turris ista ædificata est cū propugnaculis, & mille clypei pēdent ex ea, omnis armatura fortium, id est, hanc eius tam tam humilitatem cæteræ virtutes confecturæ sunt, maximeque fortitudo & sapientia, sicut scriptum est: *Dauid sedens in cathedra, sapientissimus ipse est, quasi tenerrimus ligni vermiculus, qui oſtūgentōs interfecit impetu vno.* O qualis hæc turris, qualia propugnacula? Ex ea mille clypei pendent, omnis armatura fortium, qui propter humilitatem accepit, vt caneret & scriberet verba fortitudinis, verba sapientiæ & veritatis tam multa, vt millenarius numerus vult intelligi: tam fortia, vt omnibus exinde armatis fortibus nihil falsitatis obsistere possit. ¶ Ita collum tuum, imo & vtrāquā turris illa, collum tuū, id est, humilitas tua, quæ fedet vel patet in collo tuo non extento, ædificata est cum propugnaculis, & mille clypei pendent ex ea omnis armatura fortium. Nihil enim deest illic omnium, quæ cōtinentur in scripturis veritatis, & neq; inuisibilis diabolus, neq; visibilis homo hereticus, e contra potuit vnquā vel poterit. Adde illud, quod maximum est, quia verbi cuius mysterij consecuta est, vt caneret humilitas patris tui Dauid, verbi, inquam, eiusdem substantiæ concepit, & incarnatam peperit humilitas tua o filia dauid. [*Duo vbera tua tua, sicut duo hinnuli capreæ gemelli, qui pascuntur in lilij, donec aspiret dies & inclinentur umbræ.*] O vbera verè gratissima atq; pulcherrima, duo vbera manu altissimi formata. Hæc sunt virginitas & fecunditas, quarum pulchritudo o in tuis dilecta vberibus castis, vberibus femineis quæ me lactauerunt, maxime spectanda est. Spectate amici vbera hæc, imò in vberibus istis duo hæc, virginitatem atq; fecunditatē. Nonne sunt hæc sicut duo hinnuli capreæ gemelli? Nunquam visum est simile huic in montibus, siue collibus nostris, sed neq; videbitur in seculis futurū, vt vni capreæ fiant duo tales hinnuli gemelli, vt vni femineæ cōtingat, quatenus eiusdem vberibus & filii lactet, & virgo sit. Aspice hoc & admiramini, videte & cōgratulamini, quia caprea hæc talis hinnulos ita geminos edidit, quia femina hæc, dū quasi caprea per mōtes exiit, dū cœlestibus vel superis animo intendit, gemella hæc plenæ gratiæ dona feliciter apprehendit, vt & mater & virgo sit. ¶ Quid faciemus gemellis istis? Pas-

cuntur, & pascantur in lilij, donec aspiret dies, inclinentur umbræ, id est, secreto custodiantur, in silentio habeantur, nec publicè prædicentur, quod ita sint gemelli, donec resurgam à mortuis, quod est aspirare diem, & inclinari umbras mortalitatis. Omnino secreta sunt in lilij hæc, id est, in illis siue penes illos, quibus inest & cador & suavis odor castitatis, qualium prima fuit, cuius in vtero infans ad odorem nostrum exultauit longè à filiabus illis, quarum sunt quasi septem demonia, septem istis prædicamentis tuæ pulchritudinis, quæ nunc edixi, contraria: scilicet altitudo oculorum compositio capillorum, voracitas dentium, incontinentia labiorum, irreuerentia genarum, colli erectio nimia, subactionis atque contractionis frequens iniuria. Tempus erit, quando hæc tua, quæ nunc secreta sunt, oporteat predicari ad gloriam Dei. Prius hoc fiet. [*Vadam ad montem myrrha & ad collem thuris. Quomodo vadam? Ascendam Hierosolymam, & consummabunt omnia, quæ scripta sunt de me: Tradar enim gentibus ad illudendum & flagellandum, & postquam flagellauerint, crucifigent & occident me.*] Hoc erit ire ad montem myrrha, scilicet mortificari vel occidi, sicut à patribus istorum mortificati sunt propheta. Tertia die resurgam à mortuis, & deinde ascendam in cœlum, & sedebō ad dexteram patris, iuxta illud: *Dixit dominus domino meo, sede à dextris meis.* Hoc erit ire ad collem thuris. Exinde nanq; cognoscetur & predicabitur, quia sum deus, iuxta illud: & vocabitur nomen eius admirabilis, cōsiliarius, Deus. Hoc prædicabitur, & sequentibus signis confirmabitur, atq; ita fiet, vt mihi thus offeratur tanquam Deo vero, destructis simul lacris gentium & aris demonū, quibus hætenus ab ignorantibus & errantibus incensum offertur & sacrificium. Quid deinde? [*Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. Veni de Libano sponsa mea, ueni de Libano, ueni. Coronaberis de capite amana, de vertice sanijr & hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorum.*] Cum pertransiero montem myrrha, et perueno ad collem thuris, id est, cum resurrexero à mortuis, atq; coronatus gloria et honore resurrectionis immortalitatis, sedensq; ad dexteram patris adorari, & thure, id est, omni diuina religione honorari ceperō Deus vnus cum patre et spiritu sancto, tunc demum et tu coronaberis: tunc demum hæc loquar ad te: *Tota pulchra es amica mea, et macula non est in te.* Quomodo hæc loquar ad te? Nimirū magna et manifesta Euan-gelii prædicatione. ¶ Et nunc quidem pulchra

Qui pascuntur in lilij.
Luc. 8. Septē vitia.
Matth. 23. 10.
Quid est ire ad montem myrrha & ad collem thuris.
Psalm. 109.
1. Reg. 10.
1. Reg. 10.
1. Reg. 10.

1. Reg. 24.

Collum Marie.

chra es, sed nondum apparuit quod tota pulchra sis, & quod macula non sit in te, quod scilicet virgo cōceperis vel genueris, & virginis vberibus lactaueris me. Hoc prædicabitur gētibus, quod à Deo macula nō sit in te. Tūc demū loquar tibi: *veni de Libano sponsa mea, veni de Libano, veni coronaberis.* ¶ Vnde coronaberis? De capite amana, quod interpretatur nocturna auis, de vertice sanijr, quod interpretatur dens vigiliarū, & hermon, quod interpretatur anathema. Venies de Libano, quod interpretatur candidatio, id est, migrabis de corpore isto, corpore candido, corpore virgineo, & coronaberis de omnibus his, id est, de corpore vel membris illius, qui nominibus istis rectè denotatur, de regnis mundi huius, vel quidam vertices rectè dicuntur nocturnæ auis, & dentis vigiliarū, & verè anathematizati diaboli, à deo separati, qui cū sit princeps tenebrarum, & tanquam leo rugiens circumeat, quærens quem deuoret, rectè & nocturna auis & dens dicitur vigiliarū. Ipsa eadem regna & cubilia leonum, & montes dico pardorum: quia videlicet reges regnorum, reges Babyloniorum & Perlarum atque Mædorum, reges Græcorum, reges & cōsules siue imperatores Romanorum, quid nisi leones & pardi dicendi sunt, quito bellis, tot cædibus orbē terrarum lacerauerūt? De talium leonum cubilibus taliumq; pardorum montibus, tu amica mea coronaberis. Quomodo? Videlicet credent in me fructū vtrius tui, & eorum credentium salus corona tua erit. Ita coronaberis, vt & in cœlis regina sanctorum, & in terris regina sis regnorum. Vbicunq; enim prædicatum fuerit illud de dilecto dictum, minuiſti eum paulominus ab angelis, gloria & honore coronasti eum, & constituisti eum super opera manū tuarum: prædicabitur & de te, quod sis o dilecta & mater huius coronati, ac proinde regina cœlorum, totum iure possidens filii regnum, atque hoc intuitu reges atque imperatores coronis suis te coronabunt, palatia sua nomini meo sacrabunt, honori tuo dedicabunt, vt desinant esse quod fuerant, montes pardorum cubilia leonū. [*Vulnerasti cor meum soror mea sponsa, uulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum, & in uno crine colli tui.* Etenim quis vnquā ita habuit, vt tu habes soror mea sponsa, vnū oculorum? De quadā muliere sacra & veridica narrat scriptura, quia cum esset sterilis, & ob hoc amaro animo orauit dominum flens largiter, & multiplicauit preces coram domino, & post hæc ita subiunctū est: *Et abiit mulier in domū suā, vultuq;*

illius nō sunt amplius in diuersa mutati. Quid erat illa vniformitas vultuum, nō se amplius in diuersa mutantū? Nimirum identitas cogitationum, & valde intēta carumdem perſeuerentia precū, quas profectō quis discernat, vos scitis o amici qui dicitis: *Viuus est enim sermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens vsq; ad diuisionem animæ & spiritus, compagium quoq; ac medullarum, & discretor cogitationū & intentionū cordis, & non est vlla creatura inuisibilis in conspectu eius.* Hoc est vnum oculorū, hæc vniformitas vultuum, oculorū spiritualiū, vultuū interiorū indefessa charitate iustam precē perseueranter, vt cœptū est, dirigere ad dñm, ac semper cogitare id ipsum. Et quis in hac re talis, vt tu, o dilecta singularis, quā solā præ cunctis amātibz totā occupauit totāq; possidet amor dilecti. ¶ In hoc vno soror mea sponsa, per fidem soror mea, per spiritum sanctum amorem verum sponsa mea: in hoc vno oculorum tuorum vulnerasti cor meum, vnde & viscera mea super te cōtinere se non potuerunt. ¶ Nec verò solummodo in hoc vno oculorum tuorum vulnerasti cor meum, sed & in vno crine colli tui, id est, in nimia humilitate cordis tui, quem videlicet crinem semper vnū vidi, quam humilitatem semper vniformem & indeficientem esse conspexi. Quid vno crine gracilius, & quid humilitate subtilius? Quid crine flexibilius, & quid humilitate contractius? Crinis vnus vix comparet, humilitas tua vix consentit, quod cōputari possit inter homines. Ille est crinis colli, humilis cogitatus mulieris, caput non habentis: caput, inquam, id est, virum, neq; habentis neq; habere volentis. Nā caput mulieris vir. Tu capite isto te indignam iudicasti, tu viro & omni seculo te indignam existimasti. ¶ Hoc sciētes dicunt & verè dicunt amici, quia votum egregiū deo prima vouisti, votum virginitatis. Attamen sponsi nomen admisti, desponsari viro non renuisti, & inter hæc vnum oculorum tuorū & illū crinem iam dictū colli tui, magis ac magis in me fixisti, fide fortis, spe stabilis, charitate immobilis. Si enim Abraham & Sara fideles sperare potuerunt, quod coniugium eorum nō deberem negligere, quin custodire illud in domo Pharaonis incontaminatum, & idcirco Saram tolli in domum illam, nec Abraham renuit, nec ipsa Sara refugit: quanto magis tu fidelissima me fidelem fore sperasti, quod virginitatem tuam custodire posses, aut nō negligeres illibatam in domo sponsi, præsertim fidelis & iusti, & idcirco desponsionis solennitatē non refugisti? Itaq; semper & vbi-

Veni coronaberis.
1. Pet. 5.
Leonum cubilia.
Regina celorum.
1. Reg. 10.

Soror mea sponsa.

Gen. 4.

In uno crine colli tui.

1. Corin. 11. Maria uotum virginitatis prima emisit.

Gen. 22.

& vbiq; vnum siue vnitatem habens oculo-
rum, id est, vultum in diuersa non mutatum:
vulnerasti cor meum, vnum illum crinē tuū,
scilicet spiritum humilem, & contribulatum
in me iecisti, veluti spiculum præacutum, &
vulnerasti cor meum. ¶ Alij quondam fortes
& validi me tenuerunt, & dicētem, dimittite
me, non dimiserunt, & luctando fortiter con-
tra Deum fortes fuerunt, tu autem & vulne-
rasti cor meum. Et illi quidem luctando atq;
vincendo, æternam sibi met benedictionem
& necessariam peccatori populo suo indulgē-
tiam obtinuerunt, tu autem quid inuenisti,
quid accepisti vulnerando cor meum? *Quam
pulchra sunt mamme tue soror mea sponsa. Pulchriora
sunt vbera tua vino, & odor unguentorum tuorum
super omnia aromata.* ¶ Amici auscultant hæc, &
intelligūt me hoc dicere, hoc admirari, quia
mater & virgo es, & hunc esse fructum vnus
oculorum tuorum, & vnus crinis colli tui:
quod cum te reputares indignam viro, facta
es digna Deo: cum te indignam iudicares fa-
cere semē in Israël, facta es digna facere salu-
tem in Israël, cum indignā te reputares lacta-
re filiū hominē, digna habita es mammis pul-
chris, vberibus pulcherrimis, mammis virgi-
neis, vberibus intactis, lactare filium Deum
& hominem. ¶ Hæc auscultantes, toties de
mammis & vberibus tuis, & de cæteris instru-
mentis tuæ pulchritudinis, de oculis, de cap-
illis, de dentibus & labijs, tot voces dilecti
gratulantis nō fastidiunt, quoniā amici sunt,
imo gaudio gaudent propter vocem sponsi
lætantis, iuxta illud: Lætabitur dominus in
operibus suis. Voces istæ, voces lætitiæ no-
stræ sunt, lætitiæ patris & filii & spiritus sancti
in istis operibus nostris, in mammis siue vbe-
ribus tuis, semel duo vbera tua, sicut duo
hinnuli capreæ gemelli, quod iam supradic-
tum est: & nunc iterum, quā pulchræ sunt
mamme tuæ soror mea sponsa, ac tertio, pul-
chriora sunt vbera tua vino. ¶ Hæc em egre-
gia sunt opera trinitatis, hæc gratiora valde
que pulchriora primis operibus illius, dicen-
tis: Faciamus hominem ad imaginem & si-
militudinem nostram, plasmantis de terra A-
dam & fabricantis de costa eius Euam. Nun-
quid enim non valde pulchrius est, sicut nūc,
de vtero mulieris absque viro virum facere,
quā tunc de costa viri mulierem fecisse? Il-
lic namq; de viro mulier facta est, quæ perdat,
hic de muliere vir factus est, qui perditā sal-
uet, propter quod & factus est. Pulchritudo
eius operis iucundius spectatur in mammis
siue vberibus tuis, quando iā peracta est spe-
cies tantæ pulchritudinis, quando iam natus
lactor mammis tuis, mammis femineis, vbe-

Maria forti-
or quam La-
cob.

Gen. 12.

Maria per
humilitatē ex-
altata,

Cōgratulatio
amicorum.

Iohan. 2.
Psal. 103.

Incarnatib
Christi pul-
chrior plas-
matōe homi-
nis.
Gen. 1. 2.

ribus virgineis. ¶ Qualis tandem est ista com-
paratio, pulchriora sunt vbera tua vino? Aut
quid magnū est dicere, pulchriora sunt vbera
tua vino? Nam in vino luxuria est. Nolite (ait
quidam amatorum, ad nostras adolescentu-
las scribens) nolite inebriari vino, in quo est
luxuria. Quid ergo magnū est dicere, quod
vbera tua pulchriora sunt, eo quod non est
pulchrum? Vinū namq; siue hoc præsens vini
significatum non est pulchrum, cum sit luxu-
ria, siue carnis voluptas: siue cuius ebrietate
præeunte nulla vnquam vbera præter vbera
tua filium lactauerunt. Est igitur illud, quod
apud hominum scholas dicitur tapinosis, id
est, humilitas, statum rei magnæ dicitis infir-
mans. magna quippe res est virginitas siue in-
tegritas vberum, me filium lactatium, nec sa-
tis laudatur hæc tam pulchra res, dum re ma-
ritali siue cōiugali pulchrior esse prædicatur,
scilicet lactatione filiorum, quorum initium
vinum est, id est, luxuria, quæ in vino est:
itidem secundum tropum, qui apud homi-
nes metonomia dicitur, per id quod conti-
net, ostendens id quod continetur. ¶ Pote-
ram sic dicere, quia sola vbera tua me lactan-
tia pulchra sunt, cæterarum cuncta vbera fœ-
minarum, ex quo id acceperūt, vt filios suos
lactare possent, etiam si quid pulchritudinis
prius habuerunt, pulchra esse deserunt, ita
vt re ipsa quisq; lactentium veraciter dicat:
Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum,
& in peccatis concepit me mater mea, scili-
cet in iniquitatibus Adæ, in peccatis Euzæ. Nā
ex illis iniquitatibus, ex illis peccatis, cum cæ-
teris malis istud quoq; vinum venit, scilicet
luxuriæ nimietas, per quam conceptus mu-
lieris à Deo super numerum multiplicentur,
vt in comparatione reproborum electi pau-
ci æstimentur. Quæ autem sunt vnguenta
tua? Dico enim, & odor vnguentorum tuorū
super omnia aromata. Quæ ergo sunt vn-
guenta tua soror mea sponsa? Eleemosynæ
tuæ, quas expendisti in me. Audiunt & audi-
turi sunt amici de quadam muliere effunden-
te oleum super caput & super pedes dilecti
tui recumbentis, & dicunt, quia domus im-
pleta est ex odore vnguenti, & intelligūt in illa
muliere Ecclesiam nostram, quæ quoties im-
pendit eleemosynam pauperibus nostris, to-
ties vnguenta sua pedibus meis superfundit,
& aromata distribuit. Hæc enim sunt aroma-
ta vera, vnguenta pretiosa, esurienti cui libet
ex inimicis meis cibum dare, sitienti potum
præbere, hospitem siue peregrinantem colli-
gere, nudum vestire, infirmū visitare, & si in
carcere est, ad eum venire. Super omnia hæc
aromata est odor vnguentorum tuorū, id est,
suauis-

Eph. 5.

capinosis,

Metonomia

Aliarum mu-
lierum vbera
non sunt pul-
chra.

Psal. 50.

Vnguenta, e-
leemosynæ di-
cuntur.

Iohan. 12.

Matth. 25.
Eleemosynæ
Marie in
Christum ma-
xime pretio-

suauitas eleemosynarum tuarum, quia non
vt ceteri in membris meis, sed in memetipso
tu mihi munificentissima extitisti. Et quidē
iure materno & naturali affectu tu mihi cun-
cta debuisti: verum tamen fidē & humilitatem
siue charitatem tuam plusquam maternam
respicienti mihi, cuncta pro optimis vnquen-
tis, cuncta pro suauissimis siue eleemo-
synis, ita vt nulla eleemosynarum aroma-
ta, quæcunque mihi in meis expenduntur
minimis, vnquentis illis valeant aliquatenus
comparari. *[Fauus distillans labia tua sponsa mel &
lac sub lingua tua, & odor uestimentorum tuorum si-
cut odor thuris.]* Parum erat quod dixi supra,
& eloquium tuum dulce: quia nimis parum
est, dulcedinem esse in eloquio, nisi dulce sit
etiā cor. Tu dulcis in ore, dulcis & in corde.
Hoc est quod nunc dico, fauus distillans la-
bia tua subiungens, mel & lac sub lingua tua,
id est, in anima tua. Ibi tibimetipsi dulciter
sapit fauus eloqui tui, fauus distillans à la-
biis tuis, labijs gratiosis. Fauus tuus ego sum,
mel tuum & lac tuum ego sum: quia deus tu
us & filius tuus ego sum. Hoc tua sentit ani-
ma, hoc tua sonant labia: Aliud loqui nō po-

Ubi in se-
ni Maria.

tes, quā id quod in pectore habes. Ex abun-
dantia cordis labia tua loquuntur. Et si alius
pro tempore tacuisti, mihi tacere non potui-
sti. Ex quo me natum vidisti, mecum dedi-
cata es fauo dulcis eloqui, simulque osculo
oris mei osculo oris tui, & satisfactum est e-
tiam sic fidei tuæ, spei & dilectioni tuæ, fidei
per dilectionem, dicentis, osculetur me os-
culo oris sui. Quid de pannis dicam, quibus
me inuoluisti, & in præsepio reclinasti? Nimi-
rum id quod verum est, quia odor uestimen-
torū tuorū sicut odor thuris. ¶ Omniū namq;
uestimentorū scilicet bonorū operū tuorū,
quæ in me materna & plusq; materna charita-
te operata es, panni illi primitiæ fuerunt. Et
quia cuncta, quæ tunc in me vel tunc propter
me operata es, de magno & valido charitatis
igne cū suauitate humilitatis venerunt, rectē
dixerim ego, rectē confenserunt amici, quia
odor uestimentorum tuorum sicut odor thu-
ris. Sic enim in omnib; famulata es mihi, ma-
ter & virgo fidelis, tanquam deo, cui soli de-
betur odor thuris in sacrificio suo, quāuis
esset ego paruulus tuus, paruulus homo.

Luc. 6.

Gen. 1.

Sicut odor
thuris.

FINIS LIBRI TERTII.

RVPERTI ABBATIS TVITIENSIS, IN CANTICA CANTI- CORVM, DE INCARNATIONE DOMI- ni commentariorum

LIBER QVARTVS.

Vid agimus anima? quare
tristis es, & quare contur-
bas me? Ecce in medio nu-
ptiarum sumus, nuptiarum
hominis regis, quas fecit fi-
lio suo, quem de virgine in-
carnari voluit. Et dicis mihi illud terrificum,
illud valde pauendum. Intrauit autem rex, vt
videret discumbentes & vidit tibi hominem
non vestitum veste nuptiali, & ait illi: Ami-
ce quomodo huc intraisti, non habes vestem
nuptialem? At ille obmutuit. Tunc dixit rex
ministris: Ligatis manibus eius & pedibus,
mittite eum in tenebras exteriores. ¶ Quor-
sum tendis? Cur mihi hæc ingeris? Times ne,
quod vestem non habeas nuptialem? Et qui-
dem si de charitate agitur, quod ipsa sit ve-
stis nuptialis, tu ad istas nuptias, ad istarū nu-
ptiarum laudes decantandas sine charitate
non intraisti. Ipsa mater nuptiarum, conscia
sibi sit & testis, quod sine huiusmodi veste

non accesseris, cui quondam tecum, vt vide-
batur, colloquenti, dū sermonem cum illa cō-
ferens de sacris mysteriis, de gloria sanctæ &
indiuidualæ trinitatis, & dicens: quomodo tu
audes loqui de huiusmodi? Erat autem hæc
eius percunctatio facie serena & vultu hilari,
ita respondisti: Ego beatā trinitatem diligo,
& inde certissimē scio, quod de illa loquens
nunquam extra veritatem aberrabo. Nē igitur
tristeris anima mea, neq; conturbes me,
sed spera in deo, quoniam adhuc confitebor
illi, non aberrando, quod esset penē in
tenebras exteriores mitti: & sequentem vo-
cem sponsi cum gaudio audi. *[Hortus conclusus,
sors signatus. Emissiones tue paradysus malo-
rum Punicorum cum pomorum fructibus. Cyprus cū
nardo, nardus & crocus, fistula & cinnamomum,
cum uniuersis lignis Libani, myrrba & aloë cum omni-
bus primis unguentis. Fons hortorum, puteus aquarū
iuuentium, que fluunt impetu de Libano.]*

Ecce

Ecce nouus paradifus, nouæ plantationes, quas plantauit vnus idemq; antiqui paradifi plantator dominus deus. Plantauerat autem dominus deus, ait fcripturâ, paradifum voluptatis à principio, in quo pofuit hominem, quem formauerat. Produxitq; dominus Deus de humo omne lignum pulchrum vifû, & ad vefcendum fuaue: lignum etiã vitæ in medio paradifi, lignûq; fcientiæ boni & mali. Et fluuius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum paradifum, qui inde diuiditur in quatuor capita. Ille eft paradifus antiquus, paradifus terrenus. Ilte eft paradifus nouus, paradifus cæleftis. Vtriusq; plantator eft vnus idemq; dominus Deus. In illo pofuit hominem quem formauerat: in ifto formauit hominem, qui apud ipfû in principio erat. ¶ De ifta humo produxit omne lignum pulchrum vifû, & ad vefcendum fuaue. Lignum etiã vitæ in medio paradifi: iftam humum, iftam terram fuâ benedixit, & ex ea cûctarum germina gratiarum, & cunctarum exemplaria virtutum produxit: ipfû quoque lignum vitæ Chriftrum, Deum & hominem dominum paradifi cæleftis. De illo voluptatis loco egrediebatur fluuius ad irrigandum paradifum, qui inde diuiditur in quatuor capita. ¶ De ifto paradifo ille fluuius, fiue illud flumen egressum eft, de quo Pfalmifta dicit: Fluminis impetus latificat ciuitatē Dei, qui inde diuiditur in quatuor Euãgelia. Nec paradifus ille hominem custodire potuit, nec paradifum illû homo custodire voluit. Quoniam ergo non profuit illis parentibus primis, nec nobis in illis introductio illa in illû talem paradifum, terrenum paradifum, non obferuato præcepto quod acceperunt, iterum plantatur alius paradifus, quem ingredientiẽs lignum vitæ æternæ comedamus, & non moriamur. & iftæ funt emiffiones dilectæ, fuper quibus præfenti loco gratulatur dilectus, & ita loquitur: Hortus concludus foror mea fponfa es: Dei genitrix, hortus concludus, fons signatus. Emiffiones tuæ, paradifus malorum Punicorum, cum pomorum fructibus. ¶ Dicitur, emiffiones tuæ paradifus, præmiffit, hortus concludus, foror mea fponfa, & iterum, hortus cõcludus, ac deinde, fons signatus. Porrò emiffionum horti huius illud fuit principium, quod ficut illi nuntiavit angelus, concepit & peperit filiû. Quid igitur verbis iftis, nifi & concipientis virginittas, & parentis prædicatur integritas? Proinde dicamus & nos feliciter cum dilecto, dicamus omnes corde credulo & ore confono: Hortus concludus es, ô Dei genitrix, hortus concludus, fons signatus. Vnde hortus? Nam

Gen. 2.

Paradifus terrenus.

Fluuius paradifus. v. al. 45.

Iohan. 6. Cur bis dicitur hortus cõcludus.

inde nominatur hortus, quod femper ibi aliquid oriatur, quia cû terra femel in anno aliquid creet, hortus nunquã sine fructu eft. Vnde ergo hortus es tu ô dilecta dilecti, nifi quia ante te natû es tu aliquid, quod nunquam definit, & fructus tuus nunquam marcefit, aut deficit. ¶ Maximè autẽ hoc mirû eft, imo verû atq; iucundum, quia de horto prædicatur quod fit concludus. Quomodo enim hortus, fi concludus? Nunquam fimile huic auditum eft de omni noftrorû multitudine hortorum, nec potuit dici vel effe hortus non habens aditum, per quem faltem vnus intraret vel exiret hortulanus. Hic hortus vnus vel folus eft & claufus vel concludus, hic vterus vnus eft & fecundus & incorruptus. O igitur foror & fponfa mea, in quomodo gaudet amici, quia talis es hortus, talis fons? Corpore hortus cõcludus, mente vel anima fons signatus. Et quare bis diceris hortus concludus? Videlicet propter conceptum & propter partum, quia in vtroq; mirabile eft, & fidelium mentibus amabile miraculum, quod neque corrupta es conceptu, neq; violata partu in vtroq; & amici & omnes adolefcentulæ noftræ gratulantur, & vtrunq; libenter cõfentunt. ¶ Vnde aut fons signatus, & quo vel quali fignaculo signatus? Nimirum ex eo, qd spiritus fanctus fuperuenit in te, & virtus altiffimi obumbravit tibi. Ipfe fpiritus fanctus fignaculum eft huius fontis noftri, fignaculum peccatoris tui. Et hoc eft geminum noftræ custodiæ munimentum, geminû noftrorum amicorum gaudiû: quia & vterus tuus nulli viro, nulli carnali commercio acceffibilis: & mæs tua nulli vitio, nulli fpiritali nequitia fuit vnquam penetrabilis. ¶ Mirum, quod cum ita fit hortus concludus, ita fons signatus, nihilominus, imo & eo amplius, emittis omnia bona, quibus mundus impletur, & emiffiones tuæ paradifus malorum puniceorum cum pomorum fructibus: paradifus fcripturarû vel doctriinæ cum bonis & fanctis operibus. Emiffiones tuæ vel paradifus tuus, cyprus cû nardo, nardus & crocus, fistula & cinamomum cum vniuerfis lignis Libani, myrrha & aloë cum omnibus primis vnguentis. Herbarum aromaticarum ifte numerus, fcilicet numerus feptenarius, amicis noftris bene eft cognitus, quod vniuerfitatem fignificet, maximèq; ex fpiritu fancto fit facratu, fpiritu feptiformi, qui hoc ipfû operatur, requiefcendo fuper me florem primitiuum horti huius. Operatur (inquam) hoc ipfû, quod hortus cõcludus es, quod emiffiones tuæ paradifus talis & tam pulcher, ficut ex iftis aromaticis feptem speciebus animaduerti potest inter

Sola maria est hortus cõcludus.

Mat. 7.

Ligna Libani, Chriftiani puenies.

Fons fignatus.

Luce. 4.

Vina vnguenti Libani.

Eleemofynarum commentatio.

Mat. 26. 27.

inter quas principalis eft nardus, vnde & bis prædicari vel numerari mereatur, quû dico, cyprus cum nardo, nardus & crocus. Nam ipfa eft humilitas tua, quæ valde oblectauit altiffimum, oblectauit me regem dilectum tuû, ficut ipfa dicit, quia dū effer rex in accubitu fuo, nardus mea dedit odore fuû. Quicquid gratiarû, quicquid virtutû, quicquid operationû cæleftium mûdus accepit, emiffiões tuę funt: vt vbi erant prius fpona & vepres, vepres & carduus, lappa & tribulus, vrtica & paliurus, vniuerfitas nequitiarum, ibi fit cyprus cum nardo, nardus & crocus, fistula & cinamomum, myrrha & aloë, vniuerfitas gratiarum, iuxta numeri huius, numeri feptenarij facramentum, cum vniuerfis lignis Libani, cum omnibus primis vnguentis. Quid ibi vniuerfa ligna Libani? Et prima vnguenta quid funt vel faciunt illic. ¶ Nimirum ligna Libani funt quidam amici noftri, amici illi, qui funt nuptiarum noftrarum filii fiue domeftici, nihilominus funt potetia feculi grandes & excelli, atq; facultatib; dilatati: ita vt ex eleemofynis eorû fufitentur paruuli noftri, paruuli fpirituales propofiti, quemadmodû in ramis lignorû Libani nidificauit pafferes exigui. Vnde eft illud in Pfalmo præfcriptum: Saturabuntur ligna campi, & cedri Libani, quas plantauit, illic pafferes nidificabunt. ¶ Tales niduli pafferum noftrorum, & cunctæ eleemofynæ, quas faciunt vel facturi funt potentes ac ditæ amici vel filii nuptiarum noftrarû, prima vnguenta funt, vnguenta miri odoris, ficut fignificatur ex me dilecto tuo, vbi mulier peccatrix pretiofum vnguentû emit, & effudit fuper caput vel pedes meos recumbentis, & domus repletur ex odore vnguenti. ¶ Pulchra valde varietas fiue diuerfitas harum emiffionum tuarum huius paradifi noftri, vbi & altitudo lignorum Libani, & humilitas omnis aromatici germinis, qualecunque decet intelligi, per iam dicta virgulta numeri feptenarij fpectaculum commune præbebit, fpirantibus in medio primis vnguentis, id eft, cunctis operibus pietatis, maximeque eleemofynis, quibus fuppleri poterit, quicquid minus fpiritalis vitæ habuerint tales (vt iam dictum eft) nuptiarum noftrarum domeftici, quamuis feculi curis impliciti, noftri tamẽ per fidem amici. Sic quondam in tabernaculo domini faga ciliicia byffum & purpuram amica extenfione tegebant: fic femper, qui fpiritalibus minus abundant, carnalia fua fpiritalibus communicant, vt iure fpiritalium illorum participes fiant. Hæ funt emiffiones tuæ, foror mea fponfa,

emiffiones horti concludi, emiffiones fontis fignati, paradifus dei patris. ¶ Hæreditas mea dilecti tui, filij Dei, filii tui opus fpiritus fancti, ecclefia vna de multis emiffionibus tuis, quæ per obem terrarum diffufa, femper in te refpiciet, & ad nos clamabit de nobififplis, vocẽ extollens mulier de turba fidelis, dicens mihi: Beatus venter, qui te portauit, & vbera quæ fuxifti. Tu fons hortorum, puteus aquarum viuientium: fons (inquam) hortorum, id eft, mater ecclefiarum: puteus aquarum viuentium, id eft, fecretarium omnium fcripturarum fanctarum. Quæ, videlicet aquæ viuentes, fluunt impetu de Libano, id eft, fanctæ omnes fcripturæ, quæ folæ dicuntur & funt canonicæ, manauerunt de populo antiquo, populo Iudaico. Nobilitas quippe illius populi, per Libanum folet myfticè designari: de quo populo ego & tu foror mea fponfa fecûdum carnem fumus progeniti, cuius terræ terminus ex vno latere eft mons huius nominis. Cunctæ viuentes aquæ de ifto Libano fluunt, cunctæ eloquia dei huic populo noftrorû, nõ quomodocunq;, fed cû impetu cucurrerunt. Oportebat enim huiusmodi aquas cum impetu fluere, oportebat eloquia domini fortiter currere, quia multi nimis erant, qui conabantur obfiftere, multi nimis adhuc funt, qui obnituntur & audent contra dicere. ¶ Ideo amici noftri, per quos adminiftrata funt eloquia Dei, oportuit, vt efferent non folum autoritate diuina præditi, verum etiam potestate mûdana præcelii. Qui fere primus vocibus manifeftis canturus erat myfteria regni noftri & virtutes feculi venturi, oportuit cum regem fieri, regem Dauid potentem & fecundum nomẽ fuum bellatorem manu fortem, vt pueros fiue pueriles populi animos, qui nefcirent fponde curam habere de futuris & inuifibilibus, nimis inhiantio præfentibus iftis vifibilibus, autoritate frangeret regis potestatis, admixto terroribus blandimento, fcilicet fuauitate mufici modulaminis. Similiter ceteri amicorum noftrorum, per quos eloquia dei manauerunt, fere omnes fortitudine & terrore armati fuerunt, & omnes gladiis vfi funt, gladiis (inquam) materialibus neceffariò armatæ huiusmodi aquæ viuẽtes, reuera cû impetu per eos cucurrerunt. Primus vltra plenitudine accipiens, viuentes aquas fundere, id eft, legem fanctam & myfticam fcribere inciperet, gladium arripuit atque arripuit, & vno die viginti tria milia hominum fabricatorum mendacii, impetu primo aquæ viuẽtis, id eft, acceptæ legis,

Extollens uocẽ mulier de turba, ecclefia eft.

Luce. 11.

Roma. 9.

Conditores fcripturarum potentes fuerunt.

Moyfes

Exod. 32.

interfecit. Et illi quidem, postquam temporaliter administrauerunt, suo quique tempore decesserunt: sed perseuerat impetus aquarum uiuentium, in ore & manibus etiam illorum, qui non scripserunt, quorum notissimus Helias extitit, qui vno die quadringentos viros magno impetu interfecit. Aquarum igitur uiuentium puteus, id est, sanctarum scripturarum sacrarium, foror mea sponsa tu es, & hinc est quod dico, quia emissiones tuas paradisius malorum punnicorum cum pomorum fructibus. Sicut enim in initio fons ascendebat e terra, irrigans vniuersam superficiem terrae, sicut (inquam) fluuius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum paradysum, qui inde diuidit in quatuor capita: sic ex te o amica, o terra benedicta, fons ille ascendit, qui apud deum erat, & vera lux erat, sicut scriptum est: Quoniam apud te est fons vitae, & in lumine tuo videbimus lumen. Fons (inquam) ille ascendit ex te, non principium siue initium habens ex te, sed de corde patris per occultas vias cum omnibus aquis viuicibus, id est, cum omnibus scripturis veritatis veniens in te, & eternum sapientiae fontem siue puteum faciens in te, atque hoc modo ascendit ex te. Ad quid ascendit? Vtique ad irrigandam superficiem terrae, ad instruendam siue excolendam ecclesiam per vniuersum orbem terrae. Ad hoc egreditur fluuius de loco voluptatis, scilicet ad irrigandum paradysum, ad hoc, inquam, ex te, o voluptas siue locus voluptatis Dei, initium accipit sanctum euangelium, vt per vniuersum mundum spiritualem irriget paradysum: & diuidetur in quatuor capita, id est, in quatuor necessariae salutis sacramenta, quae videlicet sunt haec, incarnatio, passio, resurrectio, atque ascensio mea. Haec enim necessario praedicabuntur, & necessario scientur, quia sine istorum confessione non fit noster paradysus, sine istorum fide non saluatur mundus. Diuidentur (inquam) viuentes aquae in ista quatuor capita, id est, principalia sacramenta: quia videlicet omnes scripturae in ista quatuor subtiliter intendunt, appellando haec, faciem hominis, faciem vituli, faciem leonis, & faciem aquilae volantis. Tunc cognoscant amici, quid etiam ante scripturas voluerit scriptura legis, dicendo: Catulus leonis Iuda, ad praedam filii mihi ascendisti: quid voluerit, ordinando talem ritum vituli sacrificandi: quid voluerit, dicendo moysi, Prophetam suscitabo eis de fratribus suis similem tui: quid voluerit, canendo: Sicut aquila prouocans ad volandum pullos suos, & super eos volitans, expandit alas suas, & assumpsit eos

Mellae. 9. Reg. 18. Maria puteus aquarum uiuentium. Gene. 22.

Psal. 35.

Fons diuiditur in quatuor capita.

Quatuor facies quatuor animalium.

Gene. 49. Leuiti. 4. Deute. 34. Deute. 32.

atque portauit in humeris suis. Et de duabus quidem facieb' de facie hominis & facie vituli, omnes in me consentiunt, scilicet quod humanatus sum, & mortalis mortem sustinuerim, sed de facie leonis, & de facie aquilae volantis, non omnes similiter consentiunt, videlicet quod & resurrexerim, & in caelum ascenderim. Sic & de duobus capitibus fluuii, de loco voluptatis egredientis, & in quatuor capita diuisi, scilicet de de fluuio Gyon, qui apud Aegyptios Nilus vocatur, & de fluuio Phison, qui & Ganges dicitur, negari non potest, quin exeat de illo paradiso terrestri: de duobus vero caeteris, scriptores mundani scripturam nostram redarguere conantur, dicendo quod non ita sit, vt ipsa dicit, eo quod illi, scilicet Tigris & Euphrates in Armenia manare videantur, vno fonte exorti: non intelligentes neque animaduertentes, quia scriptura non dixit, quod fluuius ille paradisi in ipso paradiso incipiat in quatuor capita diuidi: sed fluuius, inquit egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum paradysum, qui inde diuiditur in quatuor capita, id est, in omnes fluuiales atque dulces & potabiles aquas, quarum capita sunt ista flumina principalia. Quae etenim suapte natura saluae erant & amarae: ascendendo autem per illam quasi terram mammam, scilicet paradisificam terram, versae sunt in dulcedinem, vt irrigaret vniuersam terrae superficiem, ipsaeque dulces atque potabiles captiuo (quod futurum erat) generi humano, terram extra paradysum faceret habitabilem, scilicet herbarum, lignorum, seminumque feracem: & inter aquas caeteras, quae ex illa mamma dulcorem acceperunt, illa flumina, Gyon & Phison, Tigris & Euphrates, praecipua sunt. Similiter aquae scripturarum ex te, foror mea sponsa, dulcescunt, ex vtero tuo, siue per vterum tuum viuentes factae sunt. Alias autem valde amarae, imo & mortuae & mortificantes sunt. Litera enim occidit, ait quidam amicorum nostrorum. Etenim quid aliud est, quicquid Moyses loquitur, quicquid de Prophetis legitur apud filios matris nostrae, qui pugnant contra te, nisi litera sine spiritu, sine anima corpus? Idcirco bibentes aquas mortuas, moriuntur, legentes & sequentes solam occidentem literam, occiduntur. Quomodo tandem fiet istud? Quo modo plantabitur, siue dilatabitur talis emissionum tuarum paradysus? [Surge Aquilo & ueni Auster, perfla hortum meum, & fluat aromata illius.] Surgente Aquilone, & flante Austro, fiet istud. Quis ille est Aquilo? Ille nimirum, qui

dit. homo. dicit.

Disceptatio de quatuor fluminibus disp.

Deus.

De paradiso siue aquae potabiles ex aduocantur.

Gen. 22.

Exodi. 17. 35.

1. Reg. 18. 4. Reg. 18. 1. Reg. 2. 1. Reg. 2. 1.

Aquila dicitur, ins est.

qui dixit: Sedebo in monte testamenti, in lateribus aquilonis. Ille, de quo dictum est per prophetam: Ab aquilone pandetur malum super omnem terram. Ipse est serpens antiquus, qui vocatur diabolus & satanas. Vnde iste talis aquilo surget? Quomodo surget? Surget de occultis insidijs, vbi iacebat olim, & serpebat lubricus anguis, quando primam mulierem decepit, quae admodum illa dixit: Serpens decepit me, & comedi. Non ibi surrexit vt impugnarat, sed serpendo sibilauit vt deciperet. Vires quippe non habebat prius, quae consensum voluntarium praerberet ei mulier, quam Deus innocentem fecerat. Inter te & illum, foror mea sponsa, Deus inimicitias posuit, & idcirco de te omnino desperauit, imo de fraude sua, de dolo siue artibus suis aduersum te nihil habet spei, vt decipere possit. Dico ergo illi: Surge aquilo. Quid iaces in terra? Quid insidiaris calcaneo nostro? Nihil proficis insidiando. Potius surge, viribus utere, & toto malignitatis impetu debacchare. Egisti olim vt serpens, age nunc vt draco magnus, draco rufus habens capita septem. Non quasi imperans dico, sed permittentis animo loquor. Tu enim iam dudum surgere coepisti, nec aliquid nisi ac si dicam: Age quod agis, surge qui surgis, debacchare qui debaccharis. Quando enim surgeris coepisti? Nimirum antequam fieret haec altera mulier, contra quam decipiendum nihil poteris. Vbi verbum promissionis, quae nunc impletur, audisti, quod ad Abraham dictum est. In semine tuo benedicentur omnes gentes, statim surrexisti, quia praedictas inter te & mulierem, inter semen tuum & semine illius inimicitias adesse persensisti. Surrexisti, caput erexisti, caput primum regnorum Aegyptiorum. Dixisti enim loquens in Pharaone: Quicquid masculini sexus natum fuerit, occidite, & in flumen proiците: quicquid foemineae, reseruate. Et caetera his similia, vsque dum diceres, persequens abeuntes: euaginabo gladium meum, interficiet eos manus mea. Ita qui serpens deceptor fueras, draco persecutor factus es, draco magnus, draco rufus, id est, sanguineus. Post illud primum caput tuum, secundum caput erexisti occidendo per manus Iezabel & stirpis eius, pracones mysterii huius, praenuntios huius sacramenti, prophetas domini. Deinde tertium caput in Nabuchodonosor rege Babylonis, deinde quartum in regno Periarum & Medorum per Aman, qui genus nostrum delere voluit, ne esset vnde possem ego nasci. Deinde quintum in regno Graecorum per Antiochum Epiphanem caput erexisti, &

& ita iam quinque vicibus, o aquilo, surrexisti. Sextum caput nunc est, scilicet regnum Romanorum. Septimum nondum venit, videlicet regnum Antichristi. Surge igitur aquilo, id est, age quod agis, non enim praecipio vt agas malum, quod nunquam egeris: sed permitto surgere, quia vis. Excute hoc sextum caput tuum, effice vt tradatur hoc semen mulieris in manus Romanorum. Ita surge aquilo, & veni auster, veni sancte spiritus, cui diabolus aquilo contrarius est, perfla hortum metum, & fluat aromata illius, fietque quod ante dixi, emissiones tuae paradysus, quod nunquam ita factum est. Nunquam enim d auster, foror mea sponsa, contra Aquilonem venisti, vt perflando hortum meum, nouum faceres fluere paradysum, id est, nouam propagari ecclesiam de multitudine gentium. [Veniat dilectus meus in hortum suum, ut comedat fructum pomorum suorum.] Vt dilectus meus mihi loquitur ita est. Ego hortus, ego fons hortorum, ego fons signatus, ego gratia eius, puteus aquarum uiuentium, & emissiones meae paradysus malorum Punnicorum. Veniat ergo ipse in hortum suum, vt comedat fructum pomorum suorum. Non, alter nunc quomodo Eua inuitauit virum suum, ego in litera inuitaui dilectum meum. Illa inuitauit virum suum ad comedendum pomum, non suum, pomum alienum, pomum interdicitum: ego inuito dilectum meum ad hortum suum, ad comedendum fructum pomorum, non alienorum, sed fructum pomorum suorum, quemadmodum dicit: Meus cibus est, vt faciam voluntatem patris mei, quae videlicet voluntas patris, salus & vita est generis humani, quod ipse plasmauit, quod benedixit, quod perditum reparauit. Et quid tam proprie suum inter omnes fructus pomorum suorum, quam ego, quae sum prima de primitijs pomorum, imo etiam fons hortorum. Veniat igitur in hunc hortum suum, & me transferendo in illud tertium caelum, in illum tertium paradysum, quo abiit, quo me vidente, ascendit, comedat fructum pomorum suorum: perficiat, vsque in finem perducatur gratiam eorum, quae in me celebrata sunt, operum suorum. Ex quo in caelum abiisti, crebro ruerteris in illum quem dicis, paradysum emissionum mearum, & comedis de pomis punicis, quae optima sunt inter primitias earundem emissionum mearum. Tot enim iam comedis fragmina malorum punnicorum, quot beatis animas martyrum confessorumque tuorum hinc assumis, & transfers in illum vitam sempiternam secretum. Quando ita venies in hunc hortum tuum, ad istum quem dicis fontem hortorum

Auster est spiritus sanctus.

Gen. 22.

Alter nunc quomodo Eua inuitaui dilectum meum.

1. Cor. 12.

Act. 16.

rum? Quando ita venies ad me, vt vbi tu es, illic ego tecum sim? *[Veni in hortum meum soror mea sponsa, mesui myrrham meam cum aromatibus meis. Comedi fauum cum melle meo, bibi vinum meum cum lacte meo. Comedite amici & bibite & inebriamini charissimi.]* Omnia quæ generi humano ad salutem siue restaurationem ipsius erant necessaria, ego te silente perfecti, soror mea sponsa: nunc me quiescente, tibi debetur aliqua eiusdem operis portio tua. Quid tatum ad requiem tuam festinas? Ego nascendo, moriendo, resurgendo, & in cœlum ascendendo, salutem mundo operatus sum: nunc cum amicis & testibus meis te superesse oportet, & omnium quæ facta sunt, idoneum perhibere testimonium, cum necessaria operatione signorum atq; virtutum. Diligenter auscultent amici, & enarrant omnibus nuptiarum nostrarum filijs, quatuor ista quæ facta sunt, quia veni in hortum meum, quia mesui myrrham meam cum aromatibus meis, & quia comedi fauum cum melle meo, & quia bibi vinum meum cum lacte meo. Descendendo quippe in vterum tuum, & assumendo carnem, vt verus homo nascerer, qui verus deus eras, veni in hortum meum: moriendo atq; ad infernum descendendo, reuerfurus cum omnibus sanctis & electis meis, qui me expectabant ab origine mundi, mesui myrrham meam cum aromatibus meis: resurgendo, comedi fauum cum melle meo: ascendendo in cœlum, bibi vinum meum cum lacte meo. Descendendo (inquam) in vterum tuum homo factus ego, veni in hortum meum. Quid enim non meum? Ego quippe, ego ipse sum verbum, per quod omnia facta sunt, & sine quo factum est nihil. Et ille paradysus, de quo scriptura dicit: Plantauerat autem dominus deus paradysum voluptatis à principio, per me plantatus est: & tu hortus alius, hortus cœclusus, per me factus est: & vniuersus emissio tuarum paradysus, per me plantatus siue plantandus est: propterea dixi hortum meum. At non sic ille primus homo, de quo sic scriptum est: Tulit ergo dominus hominem, & posuit eum in paradysum voluptatis, vt operaretur & custodiret illum: non (inquam) sic ille dicere potuit: Veni in hortum meum. Non enim paradysum ipse fecerat siue plantauerat, sed nec in paradysum ipse formatus fuerat. Ego & hortum feci, & in horto natus sum, & vt aliis verbis utar, ego & ciuitas condidi, & in ciuitate natus sum, sicut scriptum est: Homo natus est in ea, & ipse fundauit eam altissimus. Non suus paradysus erat, atq; eo magis operari, & commissum custodire illum condecebat. Quod quia non fecit, necessarium

Quatuor fecit precipua Christi.

Gene. 1. Ibidem.

psal. 130.

erat vt venirem ego in hortum meum, & vltra debitum operando ac feruendo, corrigere illius peccatum, qui nec operatus est debitum. Quomodo correxi? Mesui myrrham meam cum aromatibus meis, id est, expandi manus meas in cruce, hoc fructu, vt saluarentur omnes mei, quos ille, metendo mortem animæ suæ, perdidit. *[Dicitur quippe fuerat illi: De ligno autem scientiæ boni & mali ne comedas, in quacunq; enim die ex eo comederis, morte morieris. Non obediuit, imo inobediens manus incontinentes ad vetitum extendit. Hoc illi metere fuit, feminauerat enim impiam cogitationem, tumens intus, & cogitans esse sicut deus. Hoc illi, inquam, metere fuit, non myrrham, sed gehennam, non mortem corporis, quæ interdum pretiosa est, sicut dicit psalmus: Pretiosa in conspectu domini mors sanctorum eius, sed mortem animæ, quæ mors mala est, sicut ite dicit psalmista: Mors peccatorum pessima. Mortem illam mesuit, morte illa statim mortuus fuit, vbi possum de arbore rupit & momordit, iuxta veritatem, dicentis: In quocunq; enim die comederis ex eo, morte morieris. Ego autem mesui myrrham meam, scilicet corporis solam mortem, mortem pretiosam. Seminauerat ante iustitiam, feminaueram humilitatem & obedientiam spontaneam, cum essem ego non vt ille, tantum homo, sed & deus & homo. Considerabam illud vnde patre minor essem, scilicet natura carnis, sicut scriptum est. Minuisti eum paulominus ab angelis, & secudum illam naturam ita iustitiam ordinem tenui, vt omnibus subditus essem & obediens patri, tanquam minor maiori, homo deo, creature creatori, secundum legem moysi. Exempli gratia. Ter in anno apparebit (inquit) omne masculinum tuum coram domino deo tuo, scilicet in solennitate azimorum, in solennitate primitiuorum mensis, & in solennitate exitus anni, quæ est solennitas tabernaculorum. Hæc enim pars iustitiæ suæ obedientiæ, maxime mihi seminarium myrrhæ fuit: quia exinde inimicis meis opportunitas venit me interficiendi, dum sciens eos tractare mortem meam, nihilominus propter præceptum legis ascendi Hierosolymam. Ita factum est, vt metere myrrham meam cum aromatibus meis, id est, vt per obedientiam peruenire velle ad mortem, mortem autem crucis, cum qua per quam omnia traxi ad me, & acquisiui omnes electos meos à constitutione mundi. Quid deinde? *[Comedi fauum cum melle meo.]* id est, surrexisti à mortuis, recepi carnem meam, non vltra morituram semperq; victuram cum verbo sibi vnito*

Cantic.

psal. 130.

Luc. 24.

Mar. 15.

Iohan. 9. psal. 130. Ibidem.

psal. 46.

Prover. 21.

vnito, verbo deo, quod sum & eras ego. *[Miranda oppositio, mirabilis correctio. Ille primus homo requisitus siue redargutus de peccato suo, quoniam semetipsum defendit, non solum mortem animæ, quam incurrerat, non euasit, verum etiam mortem corporis insuper acquisiuit, dicente deo, Quia puluis es, & in puluerem reuerteris. Ego autem, quoniam tradidi pro peccato, non meo, sed alieno, metipsum, obediens patri, non solum vitam animæ non amisit, quasi propter maledictum legis, dicens: Quia maledictus à Deo est, qui pendet in ligno, verum etiam vitam carnis cito recuperavi, & ecce sum homo in vtroq; scilicet in corpore & in anima viuus, contra quod ille fuit in vtroq; mortuus. Itaq; & mel meum cum fauo meo, & fauum meum cum melle meo comedi: quia mel meum fauum suum recognouit, & fauus meus melle meo respirauit, ita vt nulla vnquam myrrha interfluere possit, id est, vitæ & verbi, quod ego sum sempiterna dulcedo carnem meam rursus decorauit, & caro in diuinitatis gloriam transfuit, ita vt ipsa iam mori vel mors ei dominari vltra non possit. Hoc sacramentum nesciebant adhuc amici nostri, quando rediuius apparens eis, dixi: Habetis hic aliquid quod manducetur? & tunc obtulerunt mihi partem piscis asii & fauum mellis. Comedi coram eis non prius fauum mellis, & deinde partem piscis asii, sed prius partem piscis asii, & deinde fauum mellis, & sumens reliquias, dedi eis. Hoc signo edocet, quod & ipsi exemplo meo prius passionibus atq; pressuris desiccandi, ac deinde fauo confurgendi mecum forent satiandi. *[Similiter & inimici mei nesciebant sacramentum dicti huius, quod dixi, & nunc dico: Mesui myrrham meam cum aromatibus meis, & nihilominus dabant mihi bibere vinum myrrhatum, vinum cum felle mixtum. Post illum resurrectionis fauum ista est gloriæ & honoris consummatio, quia bibi vinum meum cum lacte meo, id est, lactificatus sum ascensionis gaudio, completa scriptura, quæ dicit: Lactificabis illum in gaudio cum vultu tuo. Nam ego sum ille rex, de quo dicebat: Domine, in virtute tua lætabitur rex, & super salutare tuum exultabit vehementer. *[Illa lætitia, illa vehemens exultatio, ista est quam nunc dico, Bibi vinum meum cum lacte meo. Ascendi enim in iubilo, & inde non solum lætatur cor, verum etiam exultat caro: & idcirco dixi, Bibi vinum meum cum lacte meo. Hoc vinum meum, obliuionem mihi fecit laborum præteritorum, iuxta illud: Da siceram merentibus ò Lameel, & vinum his qui amaro sunt animo. Bibant & obliuiscatur egestatis suæ, & doloris***

Gene. 3.

Deut. 32. Fauus cum melle in resurrectione gloriæ.

Luc. 24.

Mar. 15.

Iohan. 9. psal. 130. Ibidem.

psal. 46.

Prover. 21.

non recordentur amplius. Bibi, & bibedum dedi his, qui amaro mecum fuerunt animo, vinum cum lacte meo. Biberunt & obliui sunt egestatis atq; doloris: egestatis, quia prius egestes fuerat, vt pote homines sine literis & idio: doloris, quo propter passionem meam doluerant, sicut prædixerat eis iam hora passionis imminete: Sed quia hæc locutus sum vobis, tristitia impleuit cor vestrum. Itæ: Et vos igitur nunc quid tristitiam habetis: iterum autem videbo vos, & gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis. Hoc sacramentum nescientes, qui videbant & audiebant eos, scilicet cet quod bibissem ego & gustandū præbuissem illis vinum meum cum lacte meo: dicebant, nescientes quid loqueretur, quia multo pleni sunt isti. *[Deniq; spiritum sanctum dederat illis, spiritum paraclatum, qui vnus idemq; est, & vinum meum, & lac meum: vinum meum, quia gaudiū de presentibus bonis: lac meum, quia consolatio de præteritis malis: vinum meum, quia dilectio Dei: lac meum, quia dilectio proximi. Et dicebat eis: *[Comedite amici & bibite, & inebriamini charissimi mei.]* Quid comederis, & quid biberis? Nimirum reliquias, quas ego sumes dedi vobis, reliquias asii mei & mellis mei, reliquias vini mei & lactis mei, non sine reliquijs myrrhæ meæ vel piscis asii mei. *[Non quomodo serpens mulierem Euam, & mulier virum suum inuitauit ad comedendum, ego inuito vos ad comedendum & bibendum, imo contra illud quod illi comederunt, ego necessariæ comestitionis atq; bibitionis appono vobis antidotum. Serpens non dabat illis de suo, sed suadebat rapere de alieno: ego do vobis de proprio, de fauo & melle meo, de vino meo & lacte meo, imo & de corpore meo, de sanguine meo, simul & de spiritu meo. Spiritus hic veritatis loquitur vobis contra mædaciū, quod serpens loquebatur illis. Quid enim locutus est illis: Scit enim deus, quia quocunq; die comederitis de ligno illo, aperientur oculi vestri, & eritis sicut dii, & idcirco prohibuit ne comederetis. Hoc dicens ille spiritus blasphemiam, magnam deum asseruit contra hominem habere inuidiam. Ille autem spiritus veritatis, quid dicit vobis? Scit enim dei filius, quia si maueritis in illo, & ipse in vobis, eritis sicut filij dei, eritis dii, eritis omnes filij excelsi, quia aperientur oculi vestri, aperientur vobis sensus, vt scripturas intelligatis, & idcirco dixit vobis: accipite & comedite, hoc est corpus meum. Accipite & bibite, hic est sanguis meus. Hoc dicens iste spiritus gratiæ, magnam circa nos insinuat dei beneuolentiam. Comedite igitur amici & bibite, & inebriamini charissimi. Hoc vnus de similibus loquor vobis, de similibus serpentes. Non enim**

Act. 3.

Iohan. 19.

Act. 2.

Aliter Christus, aliter serpens inuitauit ad comedendum.

Gene. 3.

Iohan. 17. psal. 51. Luc. 28.

Matth. 26.

sine causa dixi: Et sicut Moyses exaltuit serpētem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis, vt omnis qui credit in ipso, nō peccet, sed habeat vitam æternam. Nō (inquam) sine causa dixi, quia videlicet ecce loquor vobis vnum de similibus serpentis. ¶ Quid est illud, vnum de similibus? Comedite (inquit ille) & eritis sicut dij, comedite & bibite (ego dico) & eritis vos gratia, quod sum ego natura, scilicet filij dei. Neq; illi, videlicet primi homines, in fructu ligni vetiti videbant hoc quod audiebant, scilicet diuinitatis effectum, neq; vos videtis in pane & vino corporalibus oculis, sic esse, vt dico corpus & sanguinē meum. Illi videbant solummodo arboris pomum, vos videtis solummodo panem & vinum. Plus ille serpens, quā videretur, credi sibi melius voluit, & creditum est illi: plus & ego mihi vt credatis exigo, quā videre possitis corporis oculis, & credendum est mihi, vt quo ordine mors introiuit, eodē foras mittatur, & vita sublata malē credulus, benē credentibus recuperetur. ¶ Quo enim ordine vita sublata est & mors introiuit? Eo videlicet, vt morte animæ præcedente, mors carnis subsequeretur. Nam quo die comederūt primi homines vetitum, eodē morte animæ, morte peccati mortui sunt: & deinde morte carnis, suo quoq; diē vel tempore in puluere reuerſi sunt. Ibi vos quoq; amici, & secundū animam mortui, & secundum carnem mortales facti estis. In Adam quippe omnes mortui sunt, & hoc scienter vnusquisq; vestrum confitetur. Nunc autem quid spiritus dicit? Eleuare, eleuare, conſurge Hierusalem, quæ bibisti de manu domini calicem iræ eius, & vſque ad fundū calicem foporis bibisti, & potaſti vsq; ad feces. Duo sunt quæ occurrerūt tibi, vastitas & contritio, & fames & gladius. Filij tui proiecti sunt, dormierunt in capite omnium platearum, sicut bestia illaqueata: pleni indignatione domini, increpatione dei tui. Quam dicit indignationem domini, ipsa est mors animæ: & quam dicit increpationem dei tui, ipsa est mors corporis, & ipsa est calix, quem bibisti (inquit) de manu domini, subauditur, increpantis atq; dicentis: in sudore vultus tui vesceris pane tuo, donec veraris in terram, de qua sumptus es, quia puluis es, & in puluere reuerteris. Nam calicē mortis animæ bibisti, non de manu domini dei tui, sed de manu serpentis antiqui inimici tui. Mortis corporeæ calicem idcirco bibisti de manu domini, quia sublata vita animæ, vita corporis si perpetua fuisset, nimis esset inutilis. Hæc duo occurrerunt tibi, inquit. Ac deinde subiungit: Idcirco audi hæc pau-

Mors animæ præcēdit mortem corporis. 2. Cor. 15. 51. 52.

Gene. 3.

Esa. 51.

percula, & ebria non a uino. Ecce tuli de manu tua calicem foporis, fundū calicis indignationis meæ. Nō adijcitis, vt bibas illum vltra. ¶ Hoc agitur nūc, o charissimi, dum dico vobis: comedite amici & bibite, & inebriamini. Amici, inquam, & charissimi. Iam enim non dico vos seruos, sed amicos meos, quia omnia quæcūq; audiui a patre meo, nota feci vobis. Idcirco non dico chari, sed dico charissimi, quia charitas erga vos maxima mihi est, quā maior esse nō potest. Maiorem enim hac dilectionem nemo habet, quā vni animā suā ponat quis pro amicis suis. Hoc ego facio. Nam ecce dum morior, dum ad mortē trador, iamq; venditus in morte agonizor, corpus quoq; meum comedendum, & sanguinem meum bibendum vobis appono; vt sicut iam dixi, quo ordine mors introiuit, eodem foras mittatur de animabus & corporibus vestris. Primō quippe foras mittitur mors animæ, dum comeditis & bibitis sacramentum mortis vel passionis meæ, quia sicut quodam loco dixi, Qui manducat me, ipse viuet propter me. Post hoc foras mittitur mors corporis, scilicet quando omnes resurgētis, quod & vos me primo resurgente fideliter creditis, sicut itidē ego dixi de illo, qui manducās me, viuit propter me, & ego resuscitabo eum in nouissimo die. Dicit aliquis. Sancti itaq; patres vestri quomodo viuunt, qui non comederunt neq; biberunt hoc vitæ sacramentum, nisi tantum in figura & in generatione vna, quando manna in deserto comederunt, & aquam de cōsequente eos pertra biberunt? Ad hæc, inquam, sicut viuuntibus vobis pro modo vestro, ita & defunctis illis pro modo ipsorum, sapientia dei prouidit, eandemq; mensam parauit. Siquidē disſipati sunt illi, quoniam animæ quidē apud inferos sunt in requie spei, corpora verō requiescunt in sepulchris, disſipabor & ego panis viuus, qui de celo descendit, & anima quidē ad animas illorum, corpus verō descendit ad corpora ipsorum, scilicet in eius terræ ventrem, quo illa recepta sunt. Mox animæ illorum reuiuiscunt in vita plena atq; perfecta, cuius in spe aliquatenus vixerunt, in nouissima autem die vobiscum resurgent resurctione corporum. Atq; ita fiet, quod dicit aliquis vestrum, quodq; firmiter tenet fides omnium vestrum, quia sicut in adam omnes moriūtur, ita & in Christo omnes viuificabuntur. ¶ Hoc tantæ salutis sacramentum ab initio non feci vobis, hunc cibum potumq; vitæ æternæ hæcenus non porrexi vobis, cum ambularetis mecum ad prædicandum euangelium regni dei. Non enim tēpus erat, neq;

Inebriamini chariff. Ioh. 15. Ordo mittendi foras mortem.

Ioh. 6.

Ibidem.

Quæstio.

Exod. 16. 1. Cor. 10. Responſio.

1. Cor. 15.

Cur in ultima cena non primum dicit Christus ordo

Sanguinis sui sacramentum.

Ioh. 15.

Luc. 23.

1. Cor. 10. Quis ebrietate apostolus.

Ioh. 2.

1. Cor. 15.

ordo poscebat, vt vobis cibus aut potus daretur nouæ salutis, priusquam mundaremini, priusquam deleteretur macula vestra, macula reatus antiqui, quā contraxerunt comedēdo vetitū, vobisq; omnibus nascituris intulerūt iā dicti homines, primi parentes vestri. Mundari aut aliter neq; vos potuistis, neq; potuerūt veteres amici nostri, sancti antiqui ab origine mūdi, nisi per effusionē sanguinis mei, lauacrum regenerationis, scilicet sanguinis & aquæ de latere meo decurrentis. Non igitur antē vobis facere aut dicere debui, accipite & comedite amici, accipite & bibite charissimi: non, inquam, antē, sed in ipso articulo passionis meæ vel mortis, quā emundati estis, vnde & dico vobis, quia & vos mundi estis propter sermonē, quē locutus sum vobis. Nā quia credidistis, & quia permanistis mecum in tentationibus meis, idcirco ex quo ego cœpi agonizari, vos cœpistis emundari: ac proinde, sicut iam mīdis, sicut emundatis à peccato originali, quod primus homo percibū cōtraxit, hūc cibū & hūc potū feci vobis apponēdū cæteris amicis & filiis nostris post vos nascituris, hoc ordine, vt ipsi prius lauetur aqua baptismatis, quæ post sanctificationem verbi cum signaculo crucis siue exorcismi passionis meæ vel mortis, vt ipsi prius lauetur aqua baptismatis, quæ post sanctificationem verbi cum signaculo crucis siue exorcismi passionis meæ vel mortis, non erit alia, sed eadem, quā cum sanguine meo de latere meo iam mortuus profundā, percussus lancea militis, & tunc demum particeps fiat cibi huius ac potus eo modo, quo tradidi vobis. Inebriamini igitur charissimi, inebriamini, inquam, ita vt egestatis vestræ obliuiscamini, & doloris amplius nō recordemini. Nam corpus quidem mortuum, id est, certissimè moriturum est propter peccatum, spiritus verō viuut propter iustificationē. Et ipsam mortem & omnes modos siue species mortis atque pœnarum, quicquid doloris & quicquid gaudij, quicquid timoris & quicquid spei mūdus habere, siue inferre potest aut potuit, obliuiscimini charissimi præ ebrietate vini vestri, præ abundantia spiritus sancti, præ dulcedine nuptiarum nostrarum, nuptiarum præsentium, quibus in interesse meruistis, quarum festiuitatem videre primi meruerunt beati oculi vestri. Vos enim estis coniuæ nuptiarum præcipui, qui primi omnium aquam vinum factum gustare meruistis. Siquidem iā hoc ipsum, quod non habetis tristitiam siue dolorē seculi, quod contemnitis gaudiū mūdi, quod timore hominis non timetis, quod non in homine speratis: quæ videlicet quatuor passiōes aquæ mortuæ, imo & aquarum mortuarū quædā capita sunt: sed solummodo secundum Deum contristamini, solummodo

in spiritu sancto gaudetis, solum deum timeatis, & in solo deo speratis: iam, in quā, hoc ipsum est prægustare factum ex aqua vinum, & ebrietatis initium: veniet autem satietas, perficietur ebrietas. post hoc, iuxta illud in Psalm: Inebriabuntur ab ebrietate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos. Ecce hæc sunt soror mea sponsa, quæ feci, quæque dixi amicis & charissimis meis, venies in hortum meum, metens (vt iam dixi) myrrham meam cum aromatibus meis, comedens fauū meum cum melle meo: & bibens vinum meū cum lacte meo. Cæterum quod optas & dicis post hæc omnia: Veniat dilectus meus in hortum suum, vt comedat fructum pomorum suorum, hoc desiderans, vt te, quā dixi hortū conclusum, cuius emissiones sunt vel esse incipiunt per mundum vniuersum paradisi malorum puniceorum, te, inquam, hortum conclusum, fontemq; hortorum, mox accipias ad me ipsum: vt vbi ego sum, illic & tu sis mecum: hoc nimirū ratio differre postulat, videlicet in primis, ne vacet huic mundo dicere, quod nunquam mulierem viderit, de qua nouum hoc audit ex euangelij nostri prædicatione, quia misit Deus filium suum, factū ex muliere, factum sub lege. ¶ Pulcherrimum atq; ordinatissimum est, quod dū aduersarij nostri libros baiulant secum, dicentes siue scripturas habentes, Ecce virgo concipiet & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emanuel: & amici nostri predicant in ista plenitudine temporis hoc esse perfectum, sequentibus signis ad confirmationem dictorum, tu quoq; ades media librorum præcedentium atq; prædicatorum signorūq; subsequētū, tu, in quā, virtutū operatrix, ac totius sanctæ magistra religionis, quæ nūquā oculus vidit, qualis ab initio, quando Eva facta est, nō fuit, nec est, nec erit, in cogitationibus suis, in verbis suis, in factis suis, in omni odore suauitatis, in omni flore & fructu honoris & honestatis. ¶ Ecce vēturi sunt homines spiritus contrarij, spiritus contra semetipsum diuisi, & contra conclusionem horum mei, contra virginitatem veteris mei, contra paradisiacas emissiones tuas, multa ac diuersa, imo & contraria dictū, videlicet Carpocratiani, Valentiniani, Apollinaristæ, Pauliniani, Iovinianistæ, & alij spiritu erroris seducti siue seducendi, per quos serpens antiquus sibilabit, vt dicant, alij me hominem fuisse tātum, & vtroq; sexu progenitum: alij me nihil corporis assumpisse ex te, sed trāsisse per te quasi per fistulam, alij non me hominem verum, sed in phantasia apparuisse hominem phantasticū, alij non semper me fuisse, sed ex te sumuisse initium, alij filios te ex Ioseph suscepisse

Psalm. 45.

Ioh. 1. 4.

Galat. 4.

Esa. 7.

Marc. ultim.

Eccle. 42.

alii, tuū

post me natū. Tā diu igitur differri te oportet & detineri in peregrinatione ista, donec interimas & istas & ceteras hārefes vniuersas, narrando fideliter, quod prādicetur & scribatur veraciter, narrando, inquam, prout tempus & causa postulauerit, quod non me ex viro, sed ex superueniente spiritu sancto conceperis, quod non ita per te, quasi per fistulam transferim, sed de ipsa carnis tuā substantia veram carnis substantiam susceperim, quod non phantasticum, sed verum & verē humanū corpus acceperim, & in cælum leua uerim, quod non ex te initiū sumpserim, sed

ante te, imo & in principio ante omnia secula Deus Dei uerbi ego extiterim, & post me natum semper uirgo sis, iuxta quod Ezechie li propheta dictum fuit, quia porta hęc semper clausa erit. portas istas & omnes eiusmodi emissiones tuas, tepus tuū erit, ut cum anima tua faciam id, quod summopore desiderās, dicens. Ut ueniat dilectus meus in hortum suum, ut comedat fructum pomorum suorum.

LIBRI QVARTI FINIS.

RVPERTI ABBATIS TVITIENSIS IN CANTICA CANTICORVM DE INCARNATIONE DOMINI Commentariorum.

LIBER QVINTVS.

allās, dicens

Beata Maria, uocem sponsi iam dudum audierunt non solum amici, uerum etiam adolescentulā quā plurimā pulchritudinem tuam laudantis & dicentis, quia toto pulchrā es, & adhuc adficiētis, absq; eo quod intrinsecus latet. Quid est illud quod intrinsecus latet, nisi optimus intentionis sine cōscientiā thesaurus? Hoc enim fere omnes nos latet, dum legimus, quia tu religionis & fidei magistra cum beatis apostolis cōuersata es, cum hominibus & fere inter turbas uisā es. Cur non potius in abscondito te continuisti? Cur non confirmasti tibi secretum contemplationis? Cur unquam aliquis mortalium uisus est magis te assumpsisse penas sicut columbæ, ut uolaret & requiesceret, ut elongaret fugiens, & maneret in solitudine? Hoc enim multi fecerunt, non solum Helias siue Helizæus, uerum etiam quā plures filij prophetarum. Quid igitur? Quam ob causam non & tu similiter, siue amplius eo modo pretiosam abscondisti hominibus pulchritudinis tuā margaritam? Quærimus hoc & est scitu dignum, & ecce iam inuenimus & uideamus, non quidem omnino sicut est, sed quasi per speculum. Nam speculi uice ad causam istam considerandam habemus maximē hunc scripturæ locū, hęc pulcherrima dicta Canticorum, quæ sic incipiunt: [Ego dormio, & cor meum uigilat. Vox dilecti mei pulsantis, aperi mibi soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea, quia caput meum plenum est rore, & cincinnati mei guttis noctium. Expo-

Cur Maria nō elegit sibi uitam solitariam sicut Helias. Psal. 54. 3. Regu. 16. 19.

1. Cor. 13.

llauit me tunica mea, quomodo induar illa? Lauit pedes meos, quomodo inquinabo illos? Dilectus meus mihi sit manum suam per foramen, & uenter meus intremuit ad tactum eius. Surrexi, ut aperirem dilecto meo. Manus meæ distillauerunt myrrham primam, & digiti mei pleni myrrha probatissima. Pessulum ostij mei aperui dilecto meo. At ille de climauerat atque transierat. Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus est. Quæstui ill. m. & non inueni; Vocauit, & non respondit mihi. Inuenierunt me custodes, qui circummeant ciuitatem. Percusserunt me & uulnerauerunt me, tulerunt mihi pallium meum custodes murorum. Adiuu uos filie Hierusalem, si inuenieritis dilectum meum, ut annuntietis ei, quia amore languo.] Ecce hic, o Maria beatissima, ecce hic nobis quasi per speculum in ænigmate subluceat uita tua, uita inclinata, quæ (ut dicere uel canere iam consueuimus) cūctas illustrat ecclesias. Totus fere huius capituli sensus ad illud pertinet, quod in te latet, & supra nos est quemadmodum supra dicebat dilectus, oculi tui columbarum, absq; eo quod intrinsecus latet: sicut fragmē mali punici, ita genæ tuæ absq; eo quod intrinsecus latet. Admoueamus igitur hoc speculum, & diligenter oculis cordis exinde cōtemplēmur, ut saltem aliqua ex parte cognoscamus sanctissimam conuersationem tuam. [Ego dormio, & cor meum uigilat.] Quid hoc est aliud, nisi illud ipsum, quod alibi dicit habitatrix pectoris tui sapientia dei, In omnibus requiem quæsiui? Et quid hęc sunt, Ego dormio, &c. In omnibus requiem quæsiui, nisi optimam partem elegi, relictis cunctis sollicitudinibus uel curis seculi? Et quidem multæ

Sup. cap. 4.

Eccle. 44. Luce 10.

Ego dormio, & cor meum uigilat.

Psal. 45.

Somnis Lat. cob.

Gen. 28.

Job. 14.

Contemplatio Mariæ excellēti.

1. Reg. 19.

Dilectus foris stans & pulsans.

Matth. 8.

multæ filiæ siue multæ animæ taliter dormierunt, uel dormire cupierunt, sed tu dormitionis huius totum obtines magisterium, & uigiliarum cordis torum tenes principatum. Quid aliud nobis in Psalmo loquitur ibidē dilectus, dicens: Vacate & uidete, quādo ego sum Deus: Hoc namq; idem est, ac si diceret: Vos dormite, & cor uestrū uigilet. Intelligimus igitur quid dicas, ego dormio, & cor meū uigilat, scilicet quia talē nobis ut sequamur uitam tuam esse insinuas, qualis in patre tuo Iacob, quasi per umbram significata est, qui & ipse quando dormiuit, tūc cor eius uigilauit, sicut scriptum est: Cumq; uenisset ad quendam locum & uellet in eo requiescere, tulit de lapidis qui iacebat, & supponens capiti suo dormiuit in eodem loco. Viditq; in somnis scalam stantē super terrā, & cacumē eius tangens cælum: angelos quoq; dei ascēdentes & descendentes per eā, & dominū innixū scalæ, &c. Multarū quoq; (sicut iā dictū est) animarum fuit & est, non solum secundū illam similitudinem otio sancto dormire, id est, a terrenis curis vacare, & in cœlestibus per contemplationem corde uigilare: uerum etiam eodem modo, quo & Iacob tunc dormiuit secundum corpus dormire, & secundū animam per somnium cœlestia uidere, iuxta illud: Senes uestri uisionē somniabunt, & iuuenes uestri uisiones uidebūt. Sed o tu cælum dei, unica sedes domini, in utroq; uigilantiā modo, cūctis mortalibus siue terrenis hominibus longē eminētior extitisti, longē studiosior ad contemplandum eum, in quo desiderant angeli prospicere, atq; aptior fuisti. Quid ergo tu cum hominibus, quamuis sanctis? Quid tu loqui uel conuersari cum mortalibus, quamuis apostolis? Cur non potius tanquam turtur castissima, turtur soliuaga, solitudinem experisti remotior, quā Iohānes Baptista, secretior quā Helias, ut soli te scirent, tibi que famularentur angeli sancti, nō ad horam, sicut angelus Heliam semel & iterum pauit, neq; ad tempus, sicut eundem corui pauerunt ministri, sed iugiter, donec tuis completis diebus, ad transferēdam te in cælū ethereū non unus tantū currus igneus, sed totus cum rege suo filio tuo ueniret atq; occurreret angelorū exercitus? Hęc nobis quasi percontantibus tu respondens, dicens: [Vox dilecti mei pulsantis, aperi mibi soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea, quia caput meū plenum est rore, & cincinnati mei guttis noctium.] Hoc est dicere: Dilectus meus foris est, quasi sub dio est, tectum non habet, domum non habet: Vulpes (inquit) foueas habent, & uolucres cœli nidos, filius autem hominis nō ha-

bet, ubi caput suum reclinet. Quid enim? Nunquid domum uel suam habet? Imo reliqui (ait) domum meam, diuisi hereditatem meam, facta est mihi habitatio mea quasi spelunca hyēnæ. Domum ergo iam nō habens suam, & nondum adeptus aliam, id est, a Iudeis iam repulsi, & gentibus nondum cognitus, quodammodo stans foris & pulsans, rogat intus suscipi, & hęc uox dilecti mei pulsantis: Aperi mibi soror mea, columba mea, amica mea, immaculata mea. Soror mea, per fidē, amica mea, per spē, colūba mea, per charitatem, immaculata, per omnimodā mentis & corporis incorruptionē: quod in matre, quæ concepit & peperit, ualde laudabile est. Aperi mibi, scilicet os tuum, loquere, prout ad confirmandum pertinet euangeliū, & in hoc optatē tibi quietis patere susceptionem, ut gratum singulari pudicitia tuæ propter me rum pas silentiū. Quā ob causam? Videlicet, quia caput meum plenum est rore, & cincinnati mei guttis noctium. Extraneus factus sum quippe fratribus meis, & peregrinus filijs matris meæ, & sicut eius qui foris est, & tectum non habet, caput plenum est rore, & cincinnati siue supremi capilli pleni sunt guttis noctium: ita opprobria exprobrantium ceciderunt per me, & ab ipsis sacra sensibus prauis inficiuntur scripturæ, quæ omnes ita mihi, scilicet uerbo dei, sicut cincinnati inhærent capiti. Sicut me extra portas suas, ut crucifigerent, eiecerunt, ita de cordibus suis longē fecerūt, odientes & me & patrem meum: & sicut illa nocte sua faciem meam conuerserunt, ita pertnaciter blasphemias in caput meum iactitāt, & cincinnati meos commaculant, similes ipsi rori cadenti, siue caducis guttis noctiū, quia de gratia dei ceciderunt: dum me Deum Dei filium esse blasphemantes negant, & scripturas, quæ testimonium perhibent de me, sensu contrario conturbant. Aperi igitur cum alijs testibus meis os tuum, & facito, ut in quibuscunq; locum habeam, ubi reclinem caput meum. Vbi & quando ista uox dilecti pulsantis? Intus & interiori homine, ubi uobis quoq; amicis dilectus idem solitus est loqui, sicut & de quodam uestrum scriptura dicit: Dixit autem spiritus Philippo: Accede & adiunge te ad currum istum. Si enim dilectus habitat in uobis, & intus loquitur uobis, non necesse habetis doceri, quid de me ipsa dixerim, uox dilecti mei pulsantis. Si quando, nimirū postquam ascendit in cælum, dum hic quoque sexus tenderet ad cælum, sicut legitur in Actibus Apostolorū: Hi omnes erant perseverantes unanimes cū mulieribus, & Maria matre Iesu & fratribus eius. Sicut

Hiere. 14.

Soror mea &c.

Caput meum plenum est rore.

Idem.

Vbi uox pulsantis.

Quomodo facit mine quos comiter uiuere cooperunt.

Sicut viri, ita & foeminae iam communiter vi-
uere incipiebant, non solum Iudaeorum, ve-
rumetiam Graecorum, quum dato spiritu san-
cto, predicaretur euangelium. Hinc est illud:
In diebus autem illis crescente numero disci-
pulorum, factus est murmur Graecorum ad-
uersus Hebraeos, eo quod despicerentur in
ministerio quotidiano viduae eorum. Propter
huiusmodi maxime fiebat vox dilecti pul-
santis & dicentis: Aperi mihi foror mea, vide
licet ne vel infirmiori sexui deesset salutaris
doctrina, ministeriumque & norma vitae, vel
morum disciplina. Ego autem, inquam: [Ex-
poliavi me tunica mea, quomodo induar illas laui pedes
meos, quomodo inquam illos?] Iam dudum qui-
pe dilecte mi vitam perfecte solitaria concu-
piui, in qua sic viui, ac si quis tunica vel om-
ni veste nudus, quiescat sibi in secreto lectu-
li lotis pedibus, & expers totius pulueris. Quo-
modo rursus implicabor curis, quae non
desunt praelatis in conuersatione com-
muni, quamuis vita communiter viuientium
propriumque; nihil habetium religiosa sit vel
esse possit? Haec namque vita sine victu vel mi-
nisterio quotidiano non potest deduci, & non
nihil habet pulueris, imo & nimis saepe pul-
uerulenta est, & in primis murmuriosa, sicut
initio iam audistis de amici, quia factus est
murmur Graecorum aduersus Hebraeos, eo
quod despiceretur in ministerio quotidiano
viduae eorum. Nec mirum, quod sexu isto,
sexu fragili, confugiente ad nos de luto
seculi, subest aliquid pulueris huiusmodi,
quum & in vestro, scilicet sexu virili, nonnulla
la reprehensibilia sint, & multa pristinae con-
uersationis vestigia supersint. ¶ Ego autem di-
lecto meo pulsanti loquor, eique nota repli-
co, quia singularis ego praeter omnibus exui
me tunica mea, mente & actu vel habitu reli-
qui omnia, & ita laui pedes meos, conscientiam
siue intentionem meam emundante spiri-
tu sancto, vt iam dicti pulueris nihil omni-
no residuum sit. Quomodo nunc induar tu-
nica, vt quum mea reliquerim omnia, curem
aliena, pro aliis sollicita, & earum quae quoti-
die veniunt viduarum, vel quae veterum sunt
virginum materfamilias effecta? Quomodo
inquinabo, quos laui pedes meos, id est, ad
aliqua terrena inclinabo oculos vel caeteros,
quos omnes tibi soli dilecte mi dedicavi, sen-
sus vel cogitatus meos? Nam etsi custodia tua
semper mecum est, vera tamen humilitas sem-
per sollicita est, & mea potissimum anima, quae
amore tuo singulariter plena est, pro pulue-
re aestimat, pro sordibus reputat, quicquid
vna praeter te per aliquam necessitatem dicit
vel cogitat, quamuis licitum sit, quamuis

Maria praeceteris contemplatiua.

non otiosum, imo & aliquatenus utile videri
possit. Haec vel his similia dicenti & vigilan-
ti, corde dormire volenti mihi quid obuenit?
[Dilectus meus misit manum suam per foramen, & ue-
ter meus intremuit ad tactum eius.] Quomodo, &
dilecta, misit dilectus tuus manum suam per
foramen? Quae est illa manus? Quod est
illud foramen? Quis ille tactus? Quis
ille tremor? Quomodo intremuit ven-
ter meus? aut quid venter tuus? Mirantes
ista quaerimus, quia talium inexperti fu-
mus. Dicit quidam veterum amicorum: Et
misit dominus manum suam & tetigit os
meum, & dixit ad me: Ecce dedi verba mea in
ore tuo: ecce constituit te hodie super gentes
& regna. Item alius dicit: Ego sedebam in do-
mo mea, & senes Iuda sedebant coram me, &
cecidit super me ibi manus domini Dei. Et e-
missa similitudo manus apprehendit me in
cincinno capitis mei. ¶ Nostra etate refere-
bat quaedam adolescentularum familiaribus su-
is, quibus propter contemptam benevolentiam
secreta sua committere non dubitabat,
nocte quadam similitudinem manus a capite
lectuli fuisse immisam super pectus suum pe-
ne vigilantis, imo nullatenus dormientis, non
nihil tamen de excessu tenuiter patiens. Erat
autem tactus suavissimus, quasi dexterae ma-
nus. Et apprehendens illam suis vtriusque ma-
nibus demulcebat signaculo crucis, pera-
grans intus & exterius, quibus delinimentis
valde manus eadem delectari videbatur. Cui-
que post illas signaculi sancti delicias, quibus
manum demulcebat, brachium quoque con-
tingere, ipsamque personam, cuius manum tene-
bat, assequi conaretur, velociter veluti incre-
pitans mouit & excusit se manus illa, oleo
suauior, penna volucris agillior, motuque suo
dedit intelligi, quod ipse cuius erat manus,
nollet se apprehendi. ¶ Memorabat etiam ea-
dem adolescentula, scilicet anima nuptijs istis
dedita, canticisque nuptialibus intenta, quoni-
am dilectus in visu noctis conspicuus, man-
nui sua miro modo pectori eius, quasi per fo-
ram iniecit, & cor eius intrinsecus apprehen-
dit, tenuitque; aliquandiu suavissimè stringens,
& gaudebat ineffabili gaudio cor illud intra
manum illam subsiliens atque tripudians.
¶ Porro de tremore illo, tremore sancto & sancto
diuino, tale experimentum sibi euenisse fide-
li narratione referebat. Aspicebat per visum
in quadam ecclesia saluatoris imaginem, cru-
ci confixam in loco sublimi, scilicet vbi de-
more consistebat, orantibus siue adorantibus
proposita populis. Cumque in ea intenderet,
viuens imago visa est, vultu quasi regio, radiis
tibus oculis, aspectuque proflus reuerendo:
manum-

Elia.

Ezechiel.

Misti manum suam per foramen.

Matth. 23.

2. Cor. 13.

Animi mea liquefacta.

Fletus dulcis.

Ps. 41.

Myrrha non probata quid sit.

manumque; suam dexteram de patibulo addu-
cere, signaculum crucis super aspicientem e-
dere magna expressione dilectus ille dignatus est. Non vana visio, imo magna vir-
tutis sensum videntem intulit cōtinuo. Denique;
sicut tremis folium arboris, vbi ventus vehe-
mens illud cōcussisset, ita cum repete in hoc visu
euigilasset, in lectulo aliquandiu tremuit, ve-
runt tremore dulci, tremore blado, nimiti-
que suavi. Et antequam euigilaret, in ipso visu
ia dicti virtus signaculi videntem sursum ra-
puit, velocius atque; facilius quae dici possit, mani-
bus expansis ad manus illius confixas cruci,
ita vt os quoque; ori, totumque; corpus admotum
videretur eius corpori, & vbi somno erupit,
aliquandiu (sicut iam dictum est) tremore illo
diuino multum delectabiliter vigilans tre-
muit. Haec pro experimento manus vel ta-
ctus atque tremoris diuini paucis dicta sint.
Verum cum de tua persona agitur, de dilecta
dilecti singularis, qualia vel quanta sunt ista,
vt ea, quae circa te fecisse credenda est manus
domini, possint aliquatenus ex istorum simi-
litudiae colligi? Magna sunt ista, nostrorumque;
longe cogitatus excedunt: te potius audia-
mus, caetera tam sancta, tamque; mystica narra-
tem, tam longe supra literam spiritum vitae
in sensu habentem: [Surrexi ut aperirem dilecto
meo. Manus mea stillauerunt myrrham optimam, &
digni mei pleni myrrha probatissima.] Surrexi, in-
quam. Quomodo enim diutius dormire aut
post obdormiscere potuissim? Quomodo tu-
nica indui fastidiosum, aut puluerem pati
in pedibus mihi esset pigrum, vbi post vocem
dilecti mei pulsantis, manus quoque; accessit,
& tactu suo illum ineffabilem ventri meo ti-
more incusit? Surrexi igitur, vt aperirem
dilecto meo, operam dedi, vt cum apostolis
Christi, vtique; dilecti mei dictis & factis pro-
ficere currenti euangelio. Nam hoc est quod
dico, Manus meae stillauerunt myrrham
primam, & digni mei pleni myrrha probatissi-
ma. ¶ Oportebat namque; vt maxime relictis
credetum atque; apostolicam vitam imitantium
viduis manifestum dare exemplum omnis
mortificationis victiorum normamque; in pro-
patulo mox venturis, nouumque; eatenus in-
auditum exemplum eo succipturis sanctae virgi-
nitatis propositum. Haec myrrha vtique; proba-
tissima, id est, pretiosissima est. Caeterum car-
nem mortificare, non propter deum, neque
propter aedificationem videntium, sed propter
gloriam propriam capiendam ex ore lau-
dantium, hoc quidem est manibus stillare
myrrham, sed non probatam, imo nec ibi sunt
digni, qui dicantur myrrha pleni, quia non
est in tali opere virtus discretionis, quae per

digitorum distinctione solet intelligi. [Pessulum ostij mei aperui dilecto meo.] Pessulum (in-
qua) ostij mei, id est, clausuram oris mei. Quid
namque; per pessulum, nisi silentii signatur firma-
mentum. Pessulum ergo ostij dilecto meo aperi-
tur, quum indicium ori silentii propter Christum
resoluitur, vt audientes aedificentur. ¶ Et quae
pulcher, quam rationalis & disciplinatus
ordo loquendi? Prius myrrha stillat de ma-
nibus, & digiti myrrha probatissima pleni
monstrantur, ac deinde pessulum ostij dilecto
aperitur, id est, prius vita laudabilis in exem-
plum praeparatur, & deinde doctrina fidem
quaerens audientium palam profertur. Hinc
de ipso dilecto scriptum est, quia cepit face-
re & docere. Non dictum est prius docere, &
deinde facere, sed prius facere, & deinde do-
cere. [Et ille declinauerat atque; transferat.] Ego (in-
quit) pessulum ostij mei dilecto meo aperui,
& ille declinauerat atque; transferat, id est, ego
os meum aperui in doctrina, vt audientibus fa-
cerem notitiam dilecti: sed ille iam nobiscum
non erat, iam caelo receptus, huc redire vlti-
rius non habebat. Ergo ne, de dilecta tua istud
nesciebas? Nonne prius quam modo iam di-
lecto pessulum ostij tui aperuisses, videras, quod
in caelum ascendisset: & sciebas, quod ultra
ad commanendum mortalibus rediturus non
esset? Sciebam (ait) & bene sciebam. Sed
quid? [Anima mea liquefacta est, ut dilectus
locutus est.] Quando vel vbi locutus est? Ni-
mirum, quando vel vbi ego pessulum ostij
mei dilecto aperui, loquendo scilicet pro
utilitate audientium ea quae sunt dilecti,
tunc & ibi dilectus est locutus. Non enim
ego eram quae loquebar, sed ipse loque-
batur in me. Si enim quilibet vestrum ami-
corum dicit, & verè dicit: An experimentum
quaeritis eius, qui in me loquitur, Christi, non
dubium quin & in me dilectus idem locutus
sit, quoties ei pessulum ostij mei aperui, quo-
ties linguam moui, & verbo Dei (quod ipse
est) vocem meam accommodaui. ¶ Vt ergo
dilectus locutus est, anima mea liquefacta est.
Flebam quippe, & praeter singultibus vehemen-
ter erumpentibus non poteram verba nisi co-
cussa, vel voces nisi intercisas euoluere. Nun-
quid enim poteram absque; fletu de illo verba
facere? Verum fletus ipse consolatio mihi e-
rat, delectatio quaedam mihi erat: sicut & cui
que vestrum lachrymae suae dulces sunt, fluen-
tes in eiusdem recordatione dilecti, iuxta il-
lud: Fuerunt mihi lachrymae meae panes die ac
nocte. Quanto magis mihi, dum diceretur
mihi quotidie: Vbi est deus tuus, filius tuus:
siue dum diceret ego, Me dimisit in hoc exilio
deus meus, filius meus, de me taliter incarna-
tus

Pessulum ostij mei aperui dilecto meo.

Oportet prius facere postea docere.

Matth. 23.

Matth. 23.

2. Cor. 13.

Animi mea liquefacta.

Fletus dulcis.

Ps. 41.

Myrrha non probata quid sit.

tus vel natus, propter me & me vidente, taliter agonizatus, talia passus? Quale mihi erat, cōmemorare siue narrare verba eius, verba morientis, siue continuū morituri dilecti, maximē commendantis præceptum charitatis, mandatum dilectionis, ab illa cœna sacrosancta, quando tradebatur, vsque ad hæc verba nouissima: Mulier, ecce filius tuus: ad discipulum autem, Ecce mater tua? **Ibi ignis, ibi gladius: ignis amoris, gladius doloris. & anima mea victima erat holocausti.** Hanc enim & ignis incendit, & gladius pertransiuit. Vnde sicut adeps sacrificij liquefcit ab igne, & sicut fluit sanguis de gladij vulnere: sic anima mea liquefacta est, non ibi semel tantum, vbi moriebatur ipse, verumetiam quoties me aperiente pectus ostij mei, locutus est in me. Toties quippe sensi profundo corde, vulnerata mēte istud, quod nūc dico, quia declinauerat atq; trāsierat, ipsa commemoratione horum sensum mihi renouante, vt magis ac magis sentirem eum hic iam non esse, visibiliter non comparere. **[Quæsiui illum, & non inueni. uocauit, & non respondit mihi.]** Quæsiui scilicet iugiter meditando: uocauit, semper orando, sed sic quærēs non inueni, sic uocanti non respondit mihi. Dulce lumen, & delectabile est oculis videre solē: sed mihi dulce sentiebam, videre carnem meam in ipso uiuentem: delectabile habebam, quem genueram, videre faciem ad faciem, ad dexteram patris super omnia fulgentem. Non sic statim inueni, non quā cito uolui, super hoc respondit mihi. **[Inuenerunt me custodes, qui circumuallant ciuitatem. Percusserunt me & vulnerauerunt me, tulerunt mihi pallium meum custodes murorum.]** Qui sunt vel erant illi vigiles, illi custodes murorum, qui circumuallant ciuitatem? Nimirum amici & primi amicorum nostrorum, qui dicunt in libro suo, libro Actuum apostolorum: Non æquum est nos derelinquere uerbum Dei, & ministrare mensis. Considerate ergo fratres, viros ex uobis boni testimonij septem, plenos spiritu sancto & sapientia, quos constituimus super hoc opus. Nos uerō orationi, ministerio uerbi instantes erimus. Isti erant vigiles, & hoc illis erat vigilare, & ciuitatem circuire, & muros custodire, scilicet orationi & ministerio uerbi iugiter instare, iuxta illud propheticum: Super muros tuos Hierusalem constitui custodes, tota die & tota nocte non tacebit laudare nomen domini. Qui reminiscimini domini, ne taceatis & ne deris silentium ei, donec stabiliat, & donec ponat Hierusalem laudem in terra, illam Hierusalem nimirum, de qua & in Psalmo dictum

est: Hierusalem quæ ædificatur ut ciuitas. Hoc ita vigiles illi faciebant, ut omni die in templo & circa domos non cessarent docentes & euangelizantes Iesum Christum. Isti in uenerunt, quærebant enim me. **Quomodo quærebant, & quomodo inuenerunt me? Quærebant me utiq; omnes p̄a solitudine, & ille præcipuē, cui à dilecto fueram cōmissa, dicente: Ecce mater tua: & recepit me in sua.** Quærebant isti multum sperantes de me, quod inesset mihi aliquid dignum sua inquisitione: quippe qui nouerant, quod in me uel de me fuisset factū, qualis mater qualem genuisset filium. Non nihil in me superesse arbitrabantur de thesauris altissimi, quos si perueniens in me spiritus sanctus thesaurizat in conceptione tanti filij. Verum quippe hoc erat, quia filius quidem de utero meo per natiuitatem carnis, tanquam sponsus de thalamo suo processit: sed nihilominus tota plenitudo gratiæ, quā acceperā, ex tūc & vsq; in seculū in corde & in sensibus meis perseuerauit ac perseuerabit. Quærebāt igitur & inueniunt me plenā esse gemitibus inenarrabilibus. Et hoc uide illis, ut sic inuenirent me? Nimirum ex aliqua siuemet similitudine. Nā quod gemebam, similiter & ipsi gemebant, eandemq; in gemitibus nostris habebamus causam, taliter ad ipso dilecto ueraciter prænuntiati. Filioli, adhuc modicum uobiscū sum. Quæretis me, & sicut dixi uobis, quod ego uado, uos non potestis venire, & uobis dico modō. Hæc nobis erat communis causa gemituum atque fletuum, quod quōd ipse abierat nos non poteramus ire. Non quidem reliquerat nos orphanos, quia reliquerat cum sua promissione & suæ promissionis spe, secundum uerba hæc: Et si abiero & præparauero uobis locum, iterum uenio & accipiā uos ad memetipsum, ut ubi sum ego, & vos sitis: ueruntamē interim dum differebamur, sic erat nobis, quemadmodum ipse alibi dixit: Nunquid possunt filij sponsi ieiunare, quā diu cum illis est sponsus? Venient autē dies, quando auferetur sponsus ab eis, & tunc ieiunabunt. Quod si filijs sponsi erat ieiunandum, quanto magis mihi matri eiusdem sponsi ieiunandum erat & flendum? In hoc ipsi inuenerunt me, nec enim quid animi gererē, posset illos latere. Quid deinde? **[Percusserunt me & vulnerauerunt me.]** Quomodo, uel quib; armis percusserūt me? Conferendo & colloquēdo, & gemitus suos nimis vltroneos, imo & nimis uolētos in medium iaciendo, percusserunt me: quos uide licet gemitus & fletus suos, & si uellent, retinere non poterant, & idcirco solutis habentibus

Iohan. 19. Mariae ignis & gladii.

Custodes murorum apostoli.

Esai. 62.

psal. 124.

Iohan. 19.

Iohan. 19.

Iohan. 4.

Gemitus & fletus apostolorum coram matris.

benis lachrymas suas currere dimittebant, quantum ipsæ lachrymę uolebant. Tunc unquiscq; portioem suam afferbat in medium, memores uerborum patris sui, filij mei, spon si iam dicti, dilecti nostri, uerborum nouissimorum patris eiusmodi, quæ moriens & quasi ultimum trahens spiritum dixit, memores quale testamentum scripserit eisdem filiis suis, qualem hæreditatem dimisisset eis, & de ipsorum hæredum pace & concordia moriens quā piē sollicitus testator ipse fuisset, & quomodo cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos. Hæc erant iacula ipsorum, & istis percusserunt me, & vulnerauerunt me, percussit ipsi & vulnerati à me uicissim sagittis acutis, quæ erant sagittæ loquentis in me dilecti, quemadmodū Psalmita dicit: Sagittæ potentis acutæ cum carbonibus desolatorijs, atq; ita mutuis percussio nibus mutuisq; uulneribus percutiebamur inuicem & percutiebamur, uulnerabamur & vulnerabamur, percussio nibus inuicem, uulneribus dulcissimis: qualia qui expertus non est, profectō sanitatem cordis non habet. **Inter ista tulerunt mihi pallium meum illi custodes murorum, ita uidelicet, ut totum quod erat in me secretum, facerem, quantum opus erat, illis manifestum.** Nam eatenus omnia, quæ erāt de illo dilecto, uerba conseruaueram conserēs in corde meo, & ita cōtegens quasi sub pallio: tunc autem deprompsi in aperto, uidelicet necessaria multumq; profutura prædicando uel etiam conscribendo dilecti euangelio. His alijsq; modis defessa, & omnino huic mundo præmorta, conuersto me ad filias sororesq; nostras, euangelij nostri uiduas, siue qualescūq; sexus nostri personas mihi creditas, & aio ad eas: **[Adiuuro uos filiæ Hierusalem, si inueneritis dilectum meū, ut annuntietis ei, quia amore languo.]** O filiæ Hierusalem, quæ ueræ estis filiæ Abraham, semen Iudæ, filiæ quoq; Dauid secundum fidem, credendo in eum, qui cum esset filius Dei secundum diuinitatem, & rex supernæ Hierusalem, factus est filius meus, siue filius hominis ex semine Dauid secundū carnē, adiuuro uos, uidelicet per hoc ipsum, uide estis filiæ Hierusalem, si inueneritis dilectum meum, si ante me, ut sepe fit, discipulæ ante magistratam, exeuntes de corpore, ueneritis ante dilecti mei conspectum, ut annuntietis ei, quia amore languo, quia præ amore eius, præ magno uidentæ faciē eius desiderio, nimirum uitæ huius tædium patior & animo gemituoso lachrymosisq; oculis suspiciosas præsentis exilij moras sustineo. **Quid erat, uel quid efficiebat hæc ta-**

lis adiuratio? Nunquid ille dilectus nesciret amorem languentis siue languorem amantis, nisi annuntiaretur ei? Domine (inquit Petrus) tu omnia scis: tu scis quia amo te. Quanto magis, o tu dilecta, tam prudens tamq; fidelis, per temetipsam absq; internuntiis dicere poteris dilecto, & frequenter dixisti sine dubio, dilecte mi, nullum tibi est absconditū cor, nullius occultus amor, tu scis quia amore languo? Quorsum ergo tendit uel quid efficit hæc adiuratio? Eo nimirum, ut percussa percutiat, uulnerata uulneret, mater filias, salubriumq; uulnerum suorum ali quod, & si nō statim omnibus, at saltem iam aliquibus earum experimentum efficiat, ut audientes filiæ uel sentientes in matre tantum uitæ futuræ, quæ non uidetur, desiderium, in mente persentiant & ipse talem illum esse dilectum, ut iure propter eum fastidiat quibus uel quibus hoc præsens seculum, iāq; inter moras præsentis uitæ magis ac magis cupiat eum agnoscere, saltem per speculū, saltem in ænigmatē. Vnde & protinus dicit: **[Qualis est dilectus tuus ex dilecto o pulcherrima mulierum? Qualis est dilectus tuus ex dilecto, quia sic adiurasti nos?]** Opportuna ualde percontatio, si respiciamus ad illa tempora, de quibus nūc agimus, quando tu o dilecta propter euangelij dilecti præsens aderas, & in corpore detinebaris, magistra necessaria, testis ualde idonea. **Itam tunc enim audiri incipiebant, non solum Iudæi aperta fronte blasphemantes, uerumetiam multi ac diuersi heretici, sub nomine Christiano Christianam ueritatem corrumpere laborantes, & exinde pullulare habebant, eodem quidem malignitatis spiritu, sed diuersis sibiq; contrariis erroribus, quā plura viperarum genimina, uelut antiquæ hydræ capita, quæ, ut fertur, seclis prioribus plura renascebantur.** **[Pulsandum igitur erat ad ostium ueritatis, & consulendum oraculum spiritus sancti, scilicet sacrarium pectoris tui, ut uia uoce omnem necessariō tenendam demonstrares regulam fidei, cum testimonio scripturarum, quas memoriter tenebas prophetis magna, & capax omnium prophetarum uerba prophetiarum. Qualis est (aiunt) dilectus tuus ex dilecto o pulcherrima mulierum, idem filius tuus Deus ex patre Deo qualis est o uirgo uirginum, o sancta sanctarum? Qualis est dilectus tuus ex dilecto, quia sic adiurasti nos? Neq; enim nos, quæ iam sumus filiæ Hierusalem, dubiū habemus, quin ipse sit dilectus ex dilecto, id est, Deus ex Deo: sed non nobis solis, quæ nūc sumus in hoc tempore tuo, uerumetiam & omnibus alijs prouidendum est filiabus**

Cur adiurasti filias Hierusalem Maria Iohan. 33.

1. Corin. 13.

Heretici ut hydræ capita.

Dilectus ex dilecto.

c Hieru.

Hierusalem, quæ futura sunt post nos, vt ex te certo instructæ vel cõfirmatæ spiritus sancti testimonio, sciant contemnere hereticos, & solius dilecti sancto flagrare desiderio. [Dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex milibus. Caput eius aurum optimum, comæ eius sicut elatæ palmarum, nigra quasi coruus. Oculi eius sicut columbæ super riuulos aquarum, quæ lacte lotæ sunt, & resident iuxta fluentia plenissima. Genæ illius sicut arcole aromatum, confite à pigmentarijs. Labia eius illia dissillantia myrrham primam. Manus illius tornatiles auræ, plene hyacinthis. Venter eius eburneus, distinctus saphyris. Crura illius columnæ marmoreæ, quæ fundatæ sunt super bases aureas. Species eius ut Libani, electus ut Cedri. Guttur illius suauissimum, & totus desiderabilis. Talis est dilectus meus, & ipse est amicus meus, filius ierusalem.]

Tale tuis nobis carmen diuina prophetes, Quale sopor fessis in gramine, quale per æstum,

Canticum Canticorum

Dulcis aquæ salietis sitim restinguere riuo. Hoc tuum carmen verè pulcherrimum, & sicut dicitur, ita est Canticum Canticorum. Nihil amici libentius audierint, nihil adolescentulæ delectabilius acceperint, quæcunque habent aures audiendi sensumq; promptum, quo legitimum carmen discernere possint. Dixisti qualis dilectus sit, & miras qualitates eius breuiter quidem, sed delectabiliter exposuisti, sicut habet seipsa veritas rei, sicut omnes consonanter prædicant scripturæ veritatis. [Dilectus meus candidus & rubicundus.] Vnde candidus, & vnde rubicundus? Nimirum candidus sanctitate, rubicundus passione. Dicat aliquis: Si ergo candidus, quare rubicundus? Si sanctus, quare passus? Hoc enim admirans spiritus sanctus in Dauid, cum dixisset: Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum, & in via peccatorum non stetit, & in cathedra pestilentia non sedit, &c. quibus vtique verbis designauit, eum fore candidum, scilicet immunem ab omni nigredine eius, in quo omnes peccauerunt: erant enim in lumbis eius, quando abiit in consilio impiorum, & stetit in via peccatorum, & sedit in cathedra pestilentia, cogitando malum, & transgrediendo mandatum, & defendendo siue in posteros suos transfundendo hæditarium peccatum suum, subiunxit atque ait: Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania: Altiterunt reges terræ, & principes conuenerunt in vnum, aduersus dominum & aduersus Christum eius? Et est sensus: Cum ita fuerit candidus & omnino

Candidus sanctitate, rubicundus passione.

Psal. 1.

Roma. 5.

Psal. 11.

immaculatus: quare ita conuenerunt, & suo illum sanguine rubicundum fecerunt? Et in Esaia: Quare ergo rubrum est indumentum tuum, & vestimentum tuum, sicut calcanti-um in torculari? Premiserat enim, ego qui loquor iustitiam, & propugnator sum ad saluandum, quod est verè esse candidum, verè immaculatum. Stetimque & quod hic dicitur electus ex milibus: ibidem subiungitur, torcular calcavi solus. Igitur quærimus & nos, siue adolescentulæ, quæ nondum ad plenum didicerunt, sed adhuc dis-secunt tantum sacramentum: Si ergo candidus, quare rubicundus? Si sanctus, quare passus? & respondet nobis amici veteres ac no-ui: Quia vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra, & proprio filio suo non peperit Deus, sed pro nobis omnibus tradidit illum, & ipse dilecti dilectus propter peccata, inquit, populi mei percussus eum. Quibus autem ex milibus est electus, nisi ex sanctis omnibus? Et in quo electus, nisi in eo, vt illud faceret solus, ad quod faciendum nullus illorum fuit idoneus? Hinc enim apud Esaiam, cum de vniuersitate sanctorum, quæ vna ciuitas est, quæq; in Adam cecidit, præmissum fuis- set: Eleuare, eleuare, confurge Hierusalem, quæ bibisti de manu domini calicem ire eius, & vsque ad fundum calicem foporis bibisti, protinus infirmitas cunctorum milium qua-nta fuerit, his verbis quæ subiuncta sunt, de- monstratur. Non est qui sustentet eam ex omnibus filijs, quos genuit, & non est qui apprehendat manum eius ex omnibus filijs, quos enuriuit. Amplius autem ad ipsam conuersus dicit: Filij tui proiecti sunt, dormierunt in capite omnium viarum, sicut bestia illaqueata, videlicet peccato originali, & ob hoc pleni indignatione domini, pleni increpatione Dei tui. Verè magna infirmitas cunctorum milium. Non solum non potuerunt sustentare Hierusalem, siue apprehendere manum eius: verum etiam ipsi proiecti fuerunt & dormierunt in capite omnium viarum, sicut bestia illaqueata, videlicet peccato originali, & ob hoc pleni indignatione domini, pleni increpatione Dei, id est, & secundum animam mortui, & secundum corpus mortales effecti, nisi quod in isto electo spes omnibus illis vna residua fuit, quemadmodum sequens litera continuo repromisit. Hæc dicit dominator tuus, dominus & Deus tuus, qui pro populo suo pugnavit. Ecce tui, de manu tua calicem foporis, fundum calicis indignationis meæ. Non adii- ces, vt bibas illum vltra, & ponam illum in

Esa. 61.

rubicundus propter peccata nostra, Esa. 53. Roma. 8. Esa. 53.

Electus cum libris.

Esa. 4.

Omnes filij ante Christum proiecti erant & infirmi.

Psal. 44.

Caput eius aurum optimum sicut diuinitas.

Electus cum libris.

119.

Comæ eius sicut elatæ palmarum.

Sicut elatæ palmarum.

in manu eorum, qui te humiliauerunt. Hoc est opus electi, potuisse facere & fecisse, quod nullus alius fecit aut facere potuit, quod est abstulisse de manu generis humani, scilicet omnium, qui ad vitam erant præordinati, qui omnes dicuntur & sunt vna Hierusalem, calicem iræ & fundum calicis, id est, sententiam vtriusque mortis animæ & corporis. Vnde hoc illi, vt talis vel tantus deberet esse electus? In quo discernitur? Quo differt à cunctis? [Caput eius aurum optimum.] Hoc est eius proprium, & hinc est illud, quod veraciter esse dicitur, speciosus forma præ filijs hominum: quia caput eius aurum est optimum, id est, principalis eius natura vera diuinitas est, ipse est enim Deus, Dei verbum, quod erat in principio apud Deum. Nam Deus erat verbum. Ex duabus vnus idemque subsistit naturis, diuina scilicet & humana, & ob hoc diuina eius natura rectè dicitur caput, quia principium est, quemadmodum quodam loco dicit: Ego principium, qui & loquor vobis. Quid tanti ponderis, vt hoc aurum? Quid tam pulchrum, vt hoc caput aureum? Quid tam pretiosum, vt hoc verbum? Ego dilecta pondus auri huius ineffabiliter in memet ipsa perferens, quando de cælo in vterum meum descendit. Sed habet quandam de semetipso mirabilem atque ineffabilem efficaciam, qua mortalibus conditionis vterum fragilemque hunc sexum ita dulciter solida re nouit ac potuit, vt non solum non frangeretur, vegemetiam delectaretur pondere eius paruitas vteri mei, cum sit ipse quem tremunt angeli, quem totus non capit orbis, sub quo curuantur, ait scriptura, qui portant orbem. Efficacia hæc, gratia eius est, sine qua nulla sub eo creatura subsistere potest. Hoc habet præ cunctis milibus, scilicet tale, tantiq; ponderis caput, & hinc est dilectus ex milibus. [Comæ eius, sicut elatæ palmarum, nigra quasi coruus.] Comæ huius capitis sunt omnes scripturæ veritatis. Sicut enim comæ de capite prodeunt, & capitis quoddam sunt ornamentum: ita omnes scripturæ diuinitus inspiratæ, de plenitudine huius verbi siue electi acceptæ sunt, & omnes huic electo perhibent testimonium. Ista comæ sicut elatæ palmarum, id est, sicut folia palmarum, quæ videlicet folia idcirco dicuntur elatæ, quod eleuentur sursum, quia non pendunt deorsum, sicut aliarum arborum. Est autem palma arbor, in signe victoriæ ramis oppansis in modum palmæ hominis, procerac decoro virgultio, diuturnisque vestita frondibus, & folia

sua sine vlla successione conseruans. Verè ergo comæ eius, videlicet electi siue auri capitis dilecti, sicut elatæ palmarum, quia videlicet scripturæ veritatis, quarum vtique principium est caput illud, scilicet Deus verbum: non sicut scripturæ hominum, terram aspiciunt, sed sursum tendunt, & quæ sursum sunt quærunt: siquidem non occidentem literam, sed viuificantem se- 2. Cor. 3. quaris spiritum, & valde diuturnæ sunt, sicut imo plusquam elatæ sine folia palmarum. Quia cælum (inquit) & terra transibit, verba autem mea non transibunt, & iota v- Luc. 21. num, aut vnus apex non præteribit à lege, donec omnia fiant. Sunt autem nigra quasi coruus, quia (sicut alibi dictum est) tenebrosa aqua in nubibus æris, id est, occultata scientia in prophetis atque legalibus scripturis, ita veraciter dicas, nigredo magna in comis capitis dilecti, vt sensus siue intellectus idem sit. Sed vide quid sequitur. [Oculi eius, sicut columbæ super riuulos aquarum, quæ lacte lotæ sunt, & resident iuxta fluentia plenissima.] Oculi eius septem sunt spiritus eius, septem dona siue septem gratiæ sunt vnus eiusdemque spiritus eius. Confer opposita hæc, comæ autem nigra quasi coruus, & oculi eius sicut columbæ, quæ lacte sunt, lotæ, & vide quid conficitur. Illud nimirum, quia scripturæ sanctæ, sunt quidem sanctum & viuificantem non habentibus spiritum nigra quasi coruus, quia obscuræ eis & truces videntur, sed habentibus gratiam spiritualem, quæ per oculos intelligitur, candidæ, imo & lucidæ sunt, sicut oculi columbæ mansuetæ, columbæ lacteæ. Exempli gratia: Scriptum est, quoniam Abra- Gene. 22. ham duos filios habuit, vnum de ancilla, & vnum de libera. Et lex dicit: Animam pro a- Deute. 19. nima, oculum pro oculo, dentem pro dente, &c. In prophetis autem, vade, inquit domi- Osee. nus, sume tibi vxorem fornicationis & fac filios fornicationum, & cetera. In ijs nanque & ceteris huiusmodi, comæ iam dictæ nigrae sunt, non quomodo cuncte, sed sicut coruus: quia non solum obscura sunt hæc, verum etiam nociua videntur secundum literalem sensum. Adhibitis autem oculis iam dictis, oculis spiritualibus, apparet quia lucida sunt, columbina sunt, honesta & sancta sunt, videlicet secundum sensum mysticum, & quantum distat inter nigredinem coruorum, nitoremque columbarum lactearum, tantum, imo & amplius, distat inter occidentem literam & viuificantem spiritum. Igitur oculi eius, id est, gratiæ sancti spiritus in eo manentis sicut co- e 2. lumbæ

Luc. 21.

Math. 5.

Gene. 22.

Deute. 19.

Osee.

Secundum spiritualem sensum ut columbæ lacteæ.

lumbæ, quæ lacte sunt loræ: columbæ valde candidæ, quæ resident super riuulos aquarum & iuxta fluentia plenissima, id est, omnino intendunt scripturis prophetarum, & omnes inspiciunt scripturas sanctas, sacramentorum celestium plenissimas, iuxta illud Psalmistæ: Sed in lege domini voluntas eius, & in lege eius meditabitur die ac nocte. ¶ Quid enim fecit aut docuit absque autoritate scripturarum? Primum vbi egressus est à deserto, post ieiunium ac tentationem, traditum sibi librum Esaiæ prophetæ reuoluens, & inueniens locum, vbi scriptum erat: Spiritus domini super me, propter quod vnxit me, &c. Hodie, inquit, impleta est hæc scriptura in auribus vestris. Ita incipiens, cuncta sine dubio cum autoritate scripturarum, & dixit & fecit, semper intendens scripturis. Et vt aliquid pro exemplo dictum sit, nunquid in ipso initio suæ prædicationis sine inspectione scripturarum, absque meditatione legis domini in montem ascendit, sicut narrat Euangelium, quia videns turbas plurimas ascendit in montem, & cum sedisset, accesserunt ad eum discipuli eius, & aperiens os suum, docebat eos, videlicet hoc præcipue, quod non venisset legem soluere, sed adimplere? Non vtique, sed hoc inspiciebat, hoc meditabatur, vnum & alterum, videlicet & quod olim fecerat, & quod postmodum erat facturus: quia nimirum & olim in monte legem dederat eandem, & postmodum ascensus erat in montem, id est, in ipsam cœli altitudinem, & aperto ore suo, aperto nihilominus sensu discipulorum suorum, vt intelligerent scripturas, docere habebat eos omnem veritatem. Rectè igitur sicut columbæ, non qualescunque, sed columbæ residentes super riuulos aquarum, & iuxta fluentia plenissima, ita oculi eius, videlicet dilecti sunt: quia sensus siue cogitationes eius nusquam à sanctarum inspectione scripturarum sese aliquando auerterunt. [Genæ illius sicut areolæ aromatum, consistit à pigmentarijs.] Genæ sunt inferiores oculorum partes, vnde barbæ inchoant. Nam barba Græcè dicitur γένειον. Quid ergo per genas dilecti, nisi exterior eius habitus intelligitur? Genæ namque hominis enuntiant de illo, vnde & dicitur vultus idem locus, eo quod per eum animi voluntas ostenditur. Ergo genæ eius, inquit, sicut areolæ aromatum: quia nimirum latentium in eo indices sunt gratiarum virtutumque omnium, quæ ita intuentibus gratæ sunt, habentibus duntaxat simplicem oculum atque beneuolum, sicut

areolæ aromatum, consistit à pigmentarijs, id est, non casu complantatæ, sed benè dispositæ cura diligenti delectabiles sunt, & aspicientium lætificanc visum pariter & olfactum. [Labiæ eius lilia distillantia myrrham primam.] Euangelij prædicatione munda est, & omnis doctrina dilecti sancta & vera est, quod & ipsi aduersarij confessi sunt, quàmuis non simpliciter, dicentes: Magister scimus, quia verax es, & viam Dei in veritate doces. ¶ Fuit autem initium prædicationis eius pœnitentia, præcurrente in hoc ipsum Iohanne, sicut ipsa manifestè scriptura euangelica demonstrat. In diebus autem illis, inquit, venit Iohannes Baptista, prædicans in deserto Iudææ, & dicens: Pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum cœlorum. Item: Cum audisset Iesus, quod Iohannes traditus esset, secessit in Galilæam, & exinde cœpit prædicare & dicere: Pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum cœlorum. Sed & alijs, vbi cumque occasio se præbuit, illam ostendit fuisse aduentus sui causam, vocare scilicet peccatores ad pœnitentiam, & hæc est amicorum quoque eius doctrina circa omnes homines, vt mortificet membra sua super terram. Ergo veraciter labiæ eius lilia distillantia myrrham primam, quia docet munditiam, vocat ad pœnitentiam. Non qualemcumque myrrham, sed myrrham, inquit, primam, id est, veram & optimam, scilicet nequaquam cupiditate vanæ gloriæ adulteratam. Cum, inquit, ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes. Tu autem cum ieiunas, vnge caput tuum & faciem tuam laua, ne videaris hominibus ieiunans, sed patri tuo, qui est in absconso, & pater tuus, qui videt in absconso, reddet tibi. [Manus eius tornatiles, aureæ, plene hyacinthis.] In quo manus eius tornatiles & aureæ? Nimirum in faciendi miracula, vt constanter dicere posset: Si non facio opera patris mei, nolite credere mihi. Si autem facio, & si non vultis mihi credere, operibus credite, videlicet quæ feci in vobis, qualia vel quomodo nemo alius fecit. Nemo quippe alius manus in faciendis signis vel prodigijs ita tornatiles & ita aureas habuit, id est, nemo ita velox & potens extitit in huiusmodi, ex omnibus, quicunque mira in hoc mundo sunt operati. Qui torno operatur, facilius, citius atque perfectius operatur. ¶ Sic iste dilectus nimirum longè facilius, multo citius, valde perfectius, mira quæ voluit operatus est, quàm aliquis ex cunctis operarijs virtutum, quicunque à seculo fuerunt. Illi namque multo sudore, multis orationum atque ieiuniorum impen-

Psal. 119.

Luc. 4.

Esai. 61.

Sermo Christi in monte.

Math. 6.

Exod. 10.

Luc. 24.

Iohan. 6.

Genæ, exteriori or conuersatio

Labiæ eius distillantia myrrham primam.

Math. 23.

Iohan. 2.

Math. 4.

Math. 4.

Luc. 9. Coloss. 1.

Math. 6.

Manus tornatiles in miraculis.

Iohan. 10.

Nemo citius aut velocius mira operatus est quam Christus.

impendijs, multo clamore cordis & oris, aliunde, scilicet ex Deo, acquirere siue obtinere meruerit cuiuslibet (quam vtique in se metipsis vel ex semetipsis non habebant) virtutis effectum: hic autem solo nutu, sola voluntate, solo imperio, interdum & taciturnus quod voluit operatus est. Exempli gratia: Cum dixisset in nuptijs, implete hydrias aqua, non solum non clamauit aut orauit, sed nec voce sua siue labiorum motu iussit saltem aut dixit, conuertantur vel conuertimini aquæ in vinum, sed de hoc omnino tacitus, haurite nunc, inquit, & ferte architriclino, sciens & cœtus, quod satis sensisset natura tacitum conditoris sui nutum. Nec mirum. Ipse enim erat & est antiquus tornator, qui tornauit cœlum & terram, & sphærica solis & lunæ cunctarumque corpora stellarum torno suo, id est, imperio velocissimo. ¶ Vnde manus eius adeo tornatiles? Nimirum ex eo, quod sunt aureæ. Quid est aureæ, nisi diuinæ? Substantia nanque verbi incarnati verum aurum est, vera diuinitas est: & vnde, quod ita velociter currunt manus eius? quia quàmuis infirmitate carnis oblectæ fuerint, nihilominus tamen tornatiles, vt erant, perseverauerunt, & in nullo infirmiores siue tardiores effectæ sunt. ¶ Adde & hanc sapientiæ laudem, tanto præconio fortitudinis siue velocitatis, quia plene hyacinthis, lapidibus vtique pretiosis. Quinam sunt illi hyacinthi? Nimirum cœlestes causæ mirabilium ipsorum, quæ fecit, quas intendit, quas internis præ oculis habuit sensus interni, sensus pulcherrimi, quos tu, dum cum exteriori opere coniungis, dum clarè intelligis, dum opportunè eloqueris, nimirum hyacinthos pulcherrimos auro optimo superadditos ostendis. Exempli gratia: Vt illuminaret cæcum à natiuitate, expuit in terram, & fecit lutum ex sputo, & liniuit super oculos eius, & dixit ei: Vade, & laua in natatoria Siloe, &c. In hoc nimirum manus eius tornatiles & aureæ claruerunt, quia & velociter operatus est, & sicut Deus in potestate opus fecit diuinum. Adde nunc causas, quare taliter operatus sit, cum dicere posset, sicut alij dixit: Respice, fides tua te saluum fecit, & ecce manus eadem plene hyacinthis. Quæ nam illæ causæ sunt? Illæ profectò, quas vsque in hanc diem sancta ecclesia diligenter obseruat in catechumenis suis, prius liniendo oculos eorum siue vel doctrina incarnationis eiusdem dilecti filij Dei: in qua videlicet incarnatione, quasi sputum oris Dei, pulueri terræ sese indidit & vnus idemque

Deus & homo ad illuminandum genus humanum processit de vtero virginis, & deinde mittendo eos in fontem baptismi, quod per spiritum sanctum totus homo illuminatur & viuunt. [Venter eius eburneus, distinctus saphyris.] Qualis venter, quàm pulcher, & quàm decorus? veruntamen & caput pulchrius & pulchriores manus. Nam caput aurum optimum, & aureæ sunt manus, venter autem eburneus. Pulchrum quidem & pretiosum est ebur, sed aurum longè pulchrius, longè pretiosius. Sic nimirum humana dilecti huius natura siue substantia, passibilis quondam & tenera, pulchra quidem & pretiosa, sed diuina, longè pulchrior, longè pretiosior, in vna eademque dilecti persona, nunquam passibilis; semper immortalis, vt erat ante omnia secula. Verè pulcher & decorus venter eburneus, quia sicut ebur magni corporis, scilicet elephantis, tota pulchritudo, totumque pretium est: sic iste venter, videlicet humanitas siue caro, quam ex genere humano assumpsit, totius mundi maximeque generis Abrahamæ, de cuius femine nasci voluit, decus & gloria est. ¶ Pulchrius nimirum atque pretiosius est ebur carne vel corpore reliquo, de quo sumptum est: & nihilominus caro dilecti huius pulchrior, mundior & incomparabiliter sanctior est omni massa, cuius ex semine sumpta est. Nam vni ueritatis hominum ista conditio est, vt nullus sit, qui non veraciter dicat: Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea, præter hunc vnum & vnicum, singularem & solum, quem sine vlla iniquitate, absque vllis peccatis concepi ego mater sua, nunc incorrupta, mater in conceptu intacta, in partu & post partum illæsa & integra. Ita venter eius eburneus, id est, homo ipse est castissimus, ab omni vitio frigidus, contra omnia, quæ sunt carnis & sanguinis, valde solidus, impassibilis & mundus, sanctus, innocens & impollutus, & omnino à peccatoribus segregatus. ¶ Huiusmodi venter, & si non est aurum, siue aureus, vt caput est aurum, & vt sunt aureæ manus, attamen distinctus est saphyris, id est, humanitas eius, & si non est idipsum quod diuinitas eius, attamen splenduit rebus diuinis, glorificata est omnimodis priuilegijs diuinitatis ab ipso initio, quo cum vagiret in cunis, famulante cœlo & indice stella, adoratus est à Magis vsque ad consummationem, id est, vsque ad mortem, mortem autem crucis: vbi dum compungebatur hic venter clauis & lancea militis, cœlum obscuratum est & tenebræ factæ sunt, &

Caro Christi reliquis longe mundior.

Psal. 50.

Venter saphyris distinctus.

Math. 2.

Phillip. 2. Iohan. 19.

Math. 27. velum templi scissum est, & terra mota est, & petrae scissae sunt, & monumenta aperta sunt, & cetera deinde facta sunt, quae tu considerans recte dicas, quia sub pedibus eius quasi opus lapidis saphyri, & quasi coelum cum serenum est. [Crura illius columnae marmoreae, quae fundatae sunt super bases aureas.] Crura illius, viae sunt illius, scilicet misericordia, & iudicium, siue misericordia & veritas, sicut ait Psalmista: Vniuersae viae ipsa est iudicium verum. Crura ista, viae istae, columnae marmoreae, id est, rectissimae sunt atque firmissimae; nec est qui posset eas infirmare, aut iuste reprehendere: Nam iudicia domini vera, iustificata in semetipsa. Exempli gratia: Loco vel tempore supradicto, cum penderet dilectus iste crucifixus, latronum duorum medius, alterum ex eis poenitentem misericorditer suscepit, secumque in paradysum assumpsit, alterum blasphemantem iusto iudicio reprobaui. Cum similiter populum quondam non suum, populum gentilem, credentem atque confidentem assumit, & populum quondam suum, populum Iudaicum, non credentem, imo contradicentem atque blasphemantem dereliquit, quis iuste reprehendere, quis immutare possit? Nemo utique, quia recte sunt istae viae eius vniuersae. Ergo crura illius columnae sunt marmoreae. Quid eo quoque verius, quod ait, quae fundatae sunt super bases aureas? Bases nantque aureae consilia sunt sapientiae diuinae. Denique super huiusmodi bases ita fundatae sunt illae mirabiles columnae, vt in iudicando siue misericordiam faciendo dilectus iste nihil possit ad semetipso facere. Fletus potuit super ciuitatem Hierusalem, subuersionem, & damnationem suae gentis prauidens, & tamen animum suum inducere non potuit, vt auerteret ab eis iram imminuentem. Stabant quippe inflexibilia crura eius tanquam columnae marmoreae super bases aureas, id est, non qualis esset humanitatis suae voluntas, sed diuinae iustitiae rationes attendebat. [Species eius, ut Libani electus ut Cedri.] Species eius, pulchritudo eius talis est vt Libani. Cuius Libani? Illius nimirum, cui per prophetam Zachariam spiritus sanctus, spiritus propheticus dixit: Aperi Libane portas tuas, & comedat ignis Cedros tuas. Iste Libanus fuit templum domini, templum quod Salomon domino edificauit, cuius trabes & tabulata fere omnia fecit de lignis Libani, lignis Cedrinis auroque vestiuit. ¶ In quo species dilecti simi-

lis speciei talis Libani? Primum in eo, quod fficut Libanus ille, templum illud, caput & decus extitit, sanctumque sanctorum Hierusalem illi terrena ciuitati, sic iste dilectus, & caput, & decus, & sanctus sanctorum est supernae Hierusalem ciuitati caelesti, ciuitati Dei viuents, secundum mysteria templi huius non manu facti, cuncta facta sunt aedificia templi illius manu facti, sicut & tabernaculum, quod Moyses in eremo iubente domino perfecit. Sicut enim de tabernaculo faciendo dixit dominus Moysi: Inspice & fac secundum exemplar, quod tibi in monte monstrauit: ita & David spiritum sanctum, spiritum propheticum habentem, non dubium quin demonstratum fuerit caelitus exemplar caelestis aedificij, vt describeret qualiter deberet fieri, sicut scriptura libri Paralip. dicit: Dedit autem David Salomoni filio descriptionem porticus & templi, & cellariorum, & coenaculi, & cubiculorum, in adytis, & domus propitiacionis, nec non & omnium quae cogitauerat atriorum, & cetera, vsque ad id: Omnia, inquit Dauid, venerunt scripta manu domini ad me, vt intelligerem vniuersa opera exemplaris. Perfecto propheta cum esset Dauid, qui & dicebat: Super senes & super omnes docentes me intellexi, non dubium quin & ipse oculis eiusdem, quibus Moyses viderat exemplar tabernaculi faciendi, viderit exemplar, iuxta quod descriptiones templi faciendi dedit filio suo Salomoni. Exemplar, inquam, caeleste, scilicet magnum sacramentum templi, non manu facti, per spiritum sanctum de vtero virginis construenti, id est, corporis sancti, sicut & ipse dilectus testatur, dicendo Iudaeis: Soluite templum hoc?, & post triduum excitabo illud. Hoc autem, inquit Euangelista, dicebat de templo corporis sui. Igitur species eius vt Libani, id est, decus ipse est suae sempiternae ciuitatis, & sanctum sanctorum in Hierusalem caelesti, sicut praefiguratum est in illo templo manu facti, in illa Hierusalem terrena, constructa de lignis impuribilibus atque auro tectis. ¶ Non solum autem, sed & in hoc species eius vt Libani, & ipse electus, vt Cedri. Quia ficut Libanus mons Phoenicis qui ex vno latere terminus est terrae Iudaeae, maximis abundat Cedris, in semetipso radicatis & in altum subrectis, sic iste mons Dei, mons pinguis verè candidus, & mundus secundum hoc ipsum nomen, quod est Libanus, magnos & valde nominatos & ipsos patres suos, secundum fidem & de semetipso radicatos protulit, quoadmo-

Species aureae, consilia diuina & immutabilia.

Iohan. 15. Luca. 19.

Species eius vt Libani.

Exod. 25.

1. Para. 28.

Psal. 118.

Iohan. 8.

1. Cor. 2.

Psal. 67.

admodum de Dauid, vtique patre suae carnis, ipse dicit: Ego Iesus misi angelum meum testificari vobis, haec in ecclesijs, ego sum radix & genus Dauid. Igitur isto quoque modo species eius vt Libani, & electus vt Cedri, scilicet sancti vel patres antiqui, id est, assimilatus est illis, quemadmodum in Olee propheta dicit: Et locutus sum per prophetas, & ego visiones multiplicauit, & in manu prophetarum assimilatus sum. Exempli gratia: Sicut Isaac ad immolandum ductus, non reluctans est ipse, tamen viuus holocausto suo superfuit. Et sicut Ioseph inuidia fratrum superata de carcere transfuit ad currum dominationis, & Aegyptum de periculo famis eripuit. Et sicut Dauid, cum esset minimus de medio fratrum inuidentium, assumptus, & rex vnctus superbum Goliath frauit, & post multas persecutiones Saul, tandem sedit in throno regni. Sic iste dilectus inter aduersa gloriosus claruit, omni que inuidia & ipsa morte superata, in caelum ascendit, & sedet a dextris Dei, iuxta illud: De torrente in via bibet, propterea exaltabit caput. Similiter de alijs quam plurimis experimenta capere copiosa promptum est, vt scienter noueris ita esse, vt dilecta dicit, electus vt vt Cedri. Finis descriptionis hic est. [Guttur illius suauissimum, & totus desiderabilis.] Guttur dilecti experimentum est diuinae eius dulcedinis, quae nondum apparuit, sed in futuro reseruatur in remunerationem praesentis fidei ac dilectionis, quemadmodum ipse dilectus dicit. Qui autem diligit me, diligitur a patre meo, & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum. ¶ Guttur illud suauissimum, inquit, & non dicit, quam suauem, vel cui simile sit. Ceterorum singulis quaedam similia dedit siue apposuit, videlicet capiti aurum optimum, comis elatas palmarum, oculis columbas super riuulos aquarum, genis areolas aromatum, labijs lilia, manibus tornum & aurum cum hyacinthis, ventri ebur distinctum saphyris, cruribus columnas marmoreas cum basibus aureis. Porro guttur, vt iam dictum est, nulli rei simile, sed tantummodo suauissimum dixit, vt per hoc recogites ineffabilem atque ineffabilem esse internam dulcedinem diuinitatis, vt merito dictum sit illud, quod Deus diligentibus se preparauit, quale nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. Sed nec ceterorum, de quibus iam dictum est, similitudines sufficientes sunt. ¶ Vno autem dicto supplere contendit defectum totius

sermonis, dicendo, & totus desiderabilis. Verè totus desiderabilis, & semper desiderabilis, quia cum habetur, tunc magis desideratur, estque visio eius in desiderio, desiderium in visione, sicut scriptum est: In quem desiderant angeli prospicere. [Talis est dilectus meus, & ipse est amicus meus, filia Hierusalem.] Quomodo sermo potuit describitur virum amabilem, dilectum, desiderabilem. Non talis pictura haec, qualem aspexit illa non mater nostra, illa Hierusalem terrena, imo non Hierusalem, sed Ooliba foror eius, quae dicebatur Oolla, de qua & sic scriptum est in propheta Ezechiel: Cumque vidisset viros depictos in pariete, imagines expressas coloribus & accinctos baltheis renes, & thyras tinctas in capitibus eorum, formam ducum omnium similitudinem filiorum Babylonis terraeque Chaldaeorum, in qua nati sunt, insaniuit super eos concupiscentia oculorum suorum, & misit nuntium ad eos in Chaldaeam. Non, inquam, talis pictura haec, veruntamen emulamini in melius hunc illum & concupiscentiam illam. Humanum dico, ait quidam amicorum, propter infirmitatem carnis vestrae. Sicut enim exhibuistis membra vestra seruire immunditiae & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra vestra seruire iustitiae in sanctificationem. Et ego vobis dico. Sicut illa videlicet non Hierusalem, sed Ooliba exhibuit oculos suos videre viros depictos in pariete, videre imagines Chaldaeorum expressas coloribus, videre baltheos eorum, thyras eorum, & formam eorum, ita nunc exhibete oculos vestros, oculos interiores, videre dilectum hunc, videre aureum caput eius, nitentes oculos eius, reuerendas genas eius, candida & gratiosa labia eius, tornatiles & aureas manus eius, eburneum & saphyris distinctum ventrem eius, rectissima crura eius, & tangite suauissimum guttur eius, iuxta illud: Gustate & videte, quoniam suauis est dominus. ¶ De omnibus istum iudicium iudicate, videlicet quod iste multo melior sit Moysè. Hoc enim postulabat ipse, cum diceret Iudaeis: Si circumcisionem accipit homo in sabbato, vt non soluatur lex Moysi, mihi indignamini, quia totum hominem sanum feci in sabbato? Nolite iudicare secundum faciem, sed iustum iudicium iudicate. Nam illi quidem locutus est Deus, & ex colloctione Dei facies eius splenduit, sed non caput aureum, non manus tornatiles & aureas habuit, id est, non

1. Petri 2.

1. Petri 2.

1. Petri 2.

Ezech. 40.

Ezech. 40.

1. Petri 2.

Talis est illi aurum.

Psal. 138.

Iohan. 7.

Exod. 25.

ma tua semper supernam videt pacem, & ex visitatione tui discunt animæ pluri-
mæ celestem ducere conuersationem, vnde & dicuntur vel sunt filiæ Hierusalem, quia optimam eligunt partem, iuxta illud:

Psalm. 45.

Vacate & videte, quoniam ego sum Deus. *¶* Quid verò est, vt castrorum acies ordinata? Non enim à magno intellectu vacat ista comparatio, & idcirco subtiliter est intuen-
da. Scimus & constat, quia castrorum acies tunc hostibus terribilis ostenditur, quando ita fuerit constipata atque densata, vt in nullo loco interrupta videatur. Nam si ita dis-
ponitur, vt locus vacuus, per quem hostis possit ingredi, dimittatur, profectò iam suis hostibus terribilis non est. Et nos ergo, cum contra malignos spiritus spiritualis certaminis aciem ponimus, summoperè necesse est, vt per charitatem semper vniti atq; con-
stricti, & nūquam interrupti per discordiam inueniamur: quia quamuis quælibet bona in nobis fuerint, si charitas desit, per malum
discordiæ locus aperitur in acie, vnde ad feriendos nos valeat hostis intrare. Huius partis optimæ tu totam hæreditatem possides, & in ea princeps tu es: partis, inquam, optimæ, cuius est & in suauitate videre iam vel cõ-
templari supernam pacem, secundum nomen Hierusalem, & contra malignos spiritus in prociñctu esse secundum castrorum similitudinem. Veruntamen ò dilecta, ò vera Hierusalem, fac quod dico. *¶* Auerte oculos tuos à me, quia ipsi me auolare fecerunt. *¶* Et tunc, quando me præsentem habuisti præsentia corporali, oculos tuos, oculos tam mentis quam corporis semper in me fixos habuisti: & nūc, quando secundum corpus absens tibi sum, me spiritualibus oculis iugiter contem-
plaris. Auerte oculos tuos, auerte, inquam, vide licet ita, vt prudens & discreta sit contem-
platio, sciendo quod sim incomprehensibilis ego dilectus tuus, ex eo quod sum Deus, cuius substantiam vel naturam quanto quis contem-
platur subtilius, tanto ad comprehendendum in sufficiens inuenitur, vt de isto quoque rectè dicas: Accedet homo ad cor altum, & exaltabitur Deus. Ergone bonum est hoc placitumque dilectò, propter causam hanc auertere oculos? Est planè bonum aliquo modo, scilicet dum sic à me auertis, vt in temetipsam conuertas oculos tuos, id est, dum sic altissimam diuinitatem conueris, vt reuocés ad memoriam infirmitatem tuam infirmæ conditionis, & optimè scias, quia hoc ipsum, quòd Deum vides: non tuæ potentia, sed diuinæ gratiæ est. *¶* Capilli tui, sicut grex caprarum, quæ apparuerunt de Galaad,

¶ Vt castrorum acies ordinata.

¶ Per discordiam datur huius locus.

¶ Prudens & discretus contem-
platio.

Dentes tui sicut grex ouium, quæ ascenderunt de laucro. Omnes gemellis foetibus, & sterilibus non est in eis. Sicut cortex mali Punici, sic gena tue absque oculis tuis. *¶* Vt quid ista dilectus laudationis modulamina repetit, cum inter cætera superius eadem & eodem modo cecinerit: nisi quia duplici honorificentia dignum est, eandem munditiam cogitationum, eandem vitæ innocentiam, eandemque pudicitiam verecundiam, quam prius habuisti in solitudine silentij, custodisse ad integrum in illa frequentia, cui te interesse poscebat vtilitas euangelij, secundum voluntatem dilecti pulsanis & dicentis: aperi mihi foror mea, quia caput meum plenum est rore, & cincinnati mei guttis notium? Et de istis quidem, videlicet de capillis, dentibus atque genis iam illic dictum est: veruntamen de genis adhuc aliquid dicendum, quod libenter audiant amici, quòd ædificentur adolescentulæ, quòd delectentur filiæ Hierusalem. *¶* In vtero nos ita natura formauit, vt genua genis opposita sint. Vnde & à genis genua dicuntur. Ibi enim coherant sibi, & cognata sunt oculis, lacrymarum indicibus & misericordiæ. Denique complicatum aiunt gigni, formarique hominem ita, vt genua sursum sint, quibus oculi formantur, vt caui fiant ac reconditi. Inde est, quod homines, dum se ad genua prosternunt, statim lachrymantur. Voluit enim nos natura maternum rememorare vterum, vbi consedebamus in tenebris, antequam veniremus ad lucem. *¶* Profectò qui causam istam diligenter attendit, ille scienter atque rationabiliter laudat & approbat, sanctis & eruditis cogitationibus familiare esse, genua frequentius excelsò Deo curuare, & genas lachrymosas genibus curuis applicare, vt respiciet ac recogitet creator habitans in excelsis, qualiter nos in vtero formauerit. Vnde & illud sanctus Iob commonefacit his verbis: Memento quòsò, inquit, quod sicut lutum feceris me, & in puluerem reduces me, &c. vsque, licet hæc celes in corde tuo, tamen scio, quod vniuersorum memineris. Non paruum inuentum reperit, qui istud consecutus est, vt scienter sic exhibeat creatori, sicut reperit propheta Micheas, cum dixit: Quid dignum offeram domino? Curuum genu meo excelsò. Nec verò soli Deo, verum etiam hominibus dulcis visu & amabilis est huiusmodi compositio siue appositio, tantoque quisque magis reuerendus existit, quanto frequentius atque affectuosius genua curuans, genas suas vel oculos aut ro-

Cur repetit tres modulamina laudis.

Genæ & genua in vtero materno coniuñcta sunt.

Offerenda sunt Deo & genua curuata & genæ lachrymosæ.

Iob. 10.

Mich. 6.

tum caput demiserit. *¶* Contra capitis oculorumque ac genarum erectio nimia, multum Deo & hominibus odibilis est, magnamque sonat vituperationem talium reprehensio, maxime ex ore Dei. Exempli gratia, cum dicit: Pro eo quod eleuata sunt filia Sion, & ambulauerunt extento collo, & nutibus oculorum ibant & plaudebant, &c. Item: Generatio cuius excelsi sunt oculi, & palpebræ in altum subrextæ. Tu ò dilecta naturam condecorasti, quæ genas tuas ad nullius viri aspectum subleuare prima proposuisti, solique creatori mente & corpore humilis sapienter inclinasti, duce & magistro spiritu sancto, in quo dicit pater tuus fidelis Dauid: Venite adoremus & prociñdamus, & ploremus ante dominum, qui fecit nos. Sequuntur autem te vtriusque sexus plurimi, quibus optime placet id quod audiunt, sicut cortex mali Punici, ita genæ tuæ absque occultis tuis. *¶* Sexaginta sunt reginæ, & octoginta concubine, & adolescentularum non est numerus. Vna est columba mea, perfecta mea, vna est mari sue, electa genitrici sue. *¶* Quid est hoc dicere: nisi quod & si multe sunt fideles, & propter fidem, quæ per dilectionem in eis operatur, laudabiles, nulla tamen earum tibi similis est, sicut veraciter predicamus, quia nec primam similem visâ es, nec habere sequentem. *¶* Nam reginæ rectè dicuntur illæ animæ, quæ perfectæ charitatis sunt, in eo videlicet quod eundem dilectum eorum sequentes, nihil terrenum, sed ipsum solum querunt, nec propter merum ghenæ, sed propter amorem vitæ tuæ æternæ peccatum fugiunt, virtutemque amando, iniquitatem oderunt: concubinæ verò sunt illæ, quæ sub timore seruiunt, nec eius perfectionis, vt super præceptum velint adde-
re consilium, scilicet hoc, vt relictis omnibus solum sequantur hunc dilectum, habentes quidem in fundamento Christum, sed nihilominus amantes aliqua, quæ huius mundi sunt. Quod porro volunt sibi numeri isti decem senarius atque octonarius: Valet ne aliquod nomen scripturæ huius, quod est, *וַיְהִי עֶשְׂרִים* hoc est, Cantica Canticorum. Valet utique, quia primam symphoniam efficiunt, quam musici nominant diateffaron. Est enim in eis habitudo, quam Epiriton, id est, sesquiterciam dicunt, quia maior numerus, videlicet octoginta, minorem numerum, scilicet sexaginta, totum in se cõtinet, & eius in super tertiam partem, id est, viginti. Et hæc proportio numerorum in musica sex reddit diateffaron, quod in-

Genæ & oculi illi Deo habentur: quod dicitur in illis.

¶ 61. 9.

¶ 61. 4.

¶ 61. 5.

¶ Perfectiores anime reginæ, imperfectiores concubine dicitur.

¶ Numeri sexaginta & octoginta faciunt diateffaron in musica.

terpretatur de quatuor, & idcirco sic vocatur symphonia hæc, quia de quatuor choridis siue vocibus constat, cum duobus tonis habens semitonium. Igitur sexaginta reginæ, & octoginta concubine, id est, anime quæ verbo Dei insistant, & verbi Dei ita participes factæ sunt, vt facere possint doctrinæ fructum: meritis quidem, secundum quod supra dictum est, differunt sed fidei cõsonantiam per vnitatem confessionis in auditoribus dilecti suauiter resonant. *¶* Quomodo autem numeri isti octonarius & senarius, qui hic multiplicauerunt denarium, ab inuicem differunt: vt merito per senarium reginas, & per octonarium voluerit designare concubinas? Videlicet eo differunt, quòd senarius numerus perfectus, octonarius verò imperfectus ac diminutus, atque vsque ad extremas vnitates secabilis est. Perfectus quippe est, & perfectorum primus numerus senarius, quia suis ex partibus constituitur. Habet enim dimidiam, id est, tres: tertiam, id est, duo: sextam, id est, vnum, quæ partes simul collectæ senarij summam restitunt. Porro octonarius in suis partibus seipso minor est. Habet enim dimidiam, id est, quatuor: quartam, id est, duo: octauam, id est, vnum: quæ partes simul collectæ, septenarium faciunt, minorem videlicet summam ipsò octonario, cuius partes sunt. Claret igitur & ista causa, cur senarius reginis, & octonarius concubinis, magisque octonarius reginis, & senarius congruat concubinis. *¶* Adolescentularum non est numerus, id est, abun-
dant in euangelio plures, quam ad cœlestes pertineant thalamos, iuxta illud: Annuntiaui & locutus sum, multiplicati sunt super numerum. Adolescentulæ namque rectè dicuntur, quæ nondum saltem ad timorem Dei profecerunt, & propter hoc custodia indigent vel magisterio hominum, qui necdum intus diuini timoris seu amoris habent magisterium, & multæ ex huiusmodi (quod valde pauendum est) inueniuntur extra numerum, quia de adolescentia nunquam ad perfectam ætatem perueniunt, ætatem interioris hominis, quam quidam amicorum insinuans, occurramus, ait, in virum perfectum, *¶* Vna est columba mea, perfecta mea, vna est mari sue, electa genitrici sue. Vna (inquã) est, & simile non habet: Omnino nec inter reginas vlla similis huic est. Cui mari sue vna, cui genitrici sue est electa? Nimium mari sue Hierusalem vna est, illi Hierusalem, quæ sursum est, quæ est mater omnium nostrum, & genitrici sue, scilicet antiquæ ecclesie.

Cur numerus senarius reginis, octonarius concubinis attribuitur.

¶ Adolescentularum non est numerus.

¶ Mater, superius Hierusalem, genitrix, vna ecclesie patrum.

hæ electa est, ecclesiæ patriarcharum & prophetarum ac regum iustorum, quorū de carne progenita est, quorum secundum fidē benedictionis, quæ ad illos repromissa erat, ianua vel materia est. Et illi matri, & huic genitrici vna & electa est: quia nec inter angelos, nec inter homines similem vel primam habet, vel sequentem habitura est: verè columba, quia gratia plena, verè electa, quæ non solum salua existeret, verum etiam ipsam salutem pareret. [Viderunt illam filie, & beatissimæ praucauerunt regine, et concubine laudauerunt eā.] Hoc ipsamet præuidens ac prænoscens, cum dixisset: quia respexit humilitatem ancillæ suæ, subiunxit atq; ait: Ecce enim ex hoc beatam me dicēt omnes generationes. Nōne, vt secundum presentem literam hoc dictum sit, & generatio reginarum, & generatio concubinarum, & generatio adolescentularū: nonne (inquam) omnes istę generationes beatam dicent illam? Reuera, & si impares meritis, atamen fide consimiles, ecce vident illam, ecce contemplantur illam vnam, illam electam, & cum admiratione ineffabili voces extollunt iugiter ex omnibus locis suis, talem laudantes, talem beatissimam prædicantes, non solum hic in isto exilio mortalitatis, verum etiam & multo amplius in illa prima vitæ & immortalitatis, vbi vident eam dominantem, & dominando possidentem regnū dilecti, eo videlicet iure, quo decet matrem possidere regnū filii sui. Et quid dixerunt laudantes, & beatissimam prædicantes? [Quæ est ista, quæ progreditur, quasi aurora confurgens, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata?] Quam pulcher ordo in ista laudatione, in ista tuz pulchritudinis, & beatissima, prædicatione. Primum confurgens vt aurora, deinde pulchra vt luna, deinde electa vt sol. Quando nata es o virgo beata, tunc vera nobis aurora surrexit, aurora prænuntia diei sempiterni, quia sicut aurora quotidiana finis præteritę noctis, & initium diei sequentis, sic natiuitas tua, natiuitas ex semine Abraham, clara ex stirpe Dauid, ad quos cum iuramento Dei facta est repromissio benedictionis: finis dolorū, & consolatio nis fuit initium: finis tristitię, & lætitię nobis exitit principium. ¶ Quando autem spiritus sanctus in te superuenit, & filium virgo concepisti, virgo peperisti, tunc tu & ex tunc pulchra pulchritudine diuina: pulchra (inquam) non quomodo cunque, sed vt luna. Sicut em luna lucet, & illuminat luce non sua, sed ex sole concepta: sic tu o beatissima, hoc ipsum, quod tam lucida es, non ex te habes, sed ex gratia diuina, gratia plena. Quando autem de

Galat. 4.

Luce. 1.
Beatam me dicent omnes generationes.

Quasi aurora confurgens Maria.

pulchra ut luna.

hoc mundo assumpta atque ad æthereum thalamum translata es, tunc tu & extunc electa vt sol: electa (inquam) nobis, quia sicut ex te natum Dei filium solem verum, solē eternum adoramus & colimus vt Deum verum, sic & te honoramus atque veneramus, vt veri Dei genitricem, scientes quia totus honor impeniū matri, sine dubio redundat in gloriam filij. ¶ Et quidem natura non tu idem es, quod ille sol, sed nihilominus tanta es, vt te honoret ipse sol, honore, quo decet filios honorare parentes suos. Qui enim dixit: Honora patrem tuum & matrem, non dubium, quin & ipse honoret, & ab omnibus amicis suis suam velit honorari matrem. Finis cantici idem sonat quod principium, terribilis vt castrorum acies ordinata, sicut superius iam dictum est. ¶ Protinus verò, quod dixerat o dilecta filiabus Hierusalem, percontantibus quod abijisset dilectus tuus, dilectus meus descendit ad areolam aromatis, vt paciscatur in hortis, ipse gratanter acceptum cum firmat his verbis. [Descendi in hortum nucum, ut uiderem poma conuallis, & inspicerem si floruiisset uinea, et germinassent mala Punica.] Ita soror mea, vt nouissimè dixisti: Ego descendi, videlicet de cœlis in hortum meum, hortum nucum, factus sum enim ex te muliere, factus sub lege, quæ nimirum lex sic mihi est tanquam hortus nucum. ¶ Deniq; sicut nux sub amaro cortice, intra testam duram, dulcem & ad vescendum suauem continet nucleum, ita sub amara voce vel occidente litera, & durissimo iugo cæremoniarum, suauem atque viuificantem cōtinet spiritum. Ad quid huc descendit? Vt uiderem poma conuallis, & inspicerem si floruiisset uinea, & germinassent mala Punica. Verum quod econtra euenit, illud cantabile non est, ad Cantica Canticorum non pertinet: siquidem respicias causam illorum, qui illi descensui meo nimis ingrati fuerunt. Amici nostri & filie Hierusalē adolescentulæ nostræ iam dudum rem gestam benè nouerunt, secundum illam parabolam quam dixi, quæ est huiusmodi: Homo erat parterfamilas, qui plantauit vineam & sepe circumdedit ei, & fodit in ea tuncular, & c. v. que, nouissimè autem misit ad eos filium suum, dicens: Verebuntur filium meum. Agricola autem videntes filium, dixerunt intra se: Hic est hæres. Venite, occidamus eum, & habebimus hereditatem eius, & apprehesum eiecerūt eum extra vineā, & occiderunt eum. ¶ Secundum (inquam) parabolam illam, ego descendi in hortum nucum, id est, sub lege factus sum, vt uiderem poma cōuallis, id est, vt consolaretur eos, qui me expectabant in spiritu

illud & u. 10.

Luc. 4.

1. 10.

Mariam u. morat filium & omnes in titi.

Exod. 10.

Colu. 4.

lex, hinc u. a. Corin. 5.

parabola de agricola u. n. e. Matth. 21.

Descendi in hortum nucum.

titu humilitatis. Iuxta illud: Spiritus domini super me, eo quod vnixerit me dominus. Ad annuntiantium manfictus misit me, vt mederer contritis corde, & prædicarem captiuis indulgentiam, & clausis apertionem, & c. Nō solum autem, sed & vt inspicerem, si floruiisset uinea illa nimirum uinea, de qua scriptura prophetica dicit: Uinea facta est dilecto in cornu filio olei, & c. vsque, uinea enim domini exercituum, domus Israël. At illi agricolæ eiecerunt & occiderunt me. Veruntamen licet hæc mihi fecerint, aliqua pars eorum tandem penitens istud cantabile dixit. [Nesciui, anima mea conturbauit me, propter quadrigas Aminadab.] Vbinam hoc dictum fuit? Cum dicerent eis amici nostri, certissimè ergo sciat omninis domus Israël, quia dominum eum & Christum Deus fecit hunc Iesum, quem vos crucifixistis: His auditis compuncti sunt corde & dixerunt ad eos: Quid faciemus viri fratres? Et quidam talium notissimus ita dicit: Fui blasphemus & persecutor & contumeliosus, sed misericordiam consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate. His atque aliis modis dixit penitens synagoga, siue aliqua synagoga pars: Nesciui, anima mea conturbauit me, propter quadrigas Aminadab. Quare autem sic dixit, anima mea conturbauit me propter quadrigas Aminadab, & non dixit, conturbauerunt me quadrigæ Aminadab? Considerate amici prius ipsas quadrigas Aminadab, & videbitis multum pertinere ad rem, quo dicit: anima mea conturbauit me, & non dicit, quadrigæ conturbauerunt me. ¶ Quadrigæ Aminadab quatuor sunt euangelica sacramenta dilecti, videlicet incarnatio vel diuinitas eius, passio eius, resurrectio eius, & ascensio eius. ¶ Propter huiusmodi quadrigas anima mea (inquit) conturbauit me, id est, cœtus pharisaicus in seditiones excitauit me, vt talium quadrigarum cursum non possem discernere, videlicet præuenta quadrigarum earundem non bona estimatione, secundum suasiones & iniuqua consilia illius talis animæ meæ. Cœtus nanque pharisaicus erat vel esse debebat anima mea, id est, ita plebem viuificare vel regere, sicut corpus vel omnia membra corporis viuificat vel vegetat anima: vt pote magistri vel sapientes, legem & prophetas scientes, imo & totam clauim scientiæ tollentes. Talis anima mea conturbauit, vt ad scientiam non possem introire, & intelligere quadrigas Aminadab, quod testimonium eis perhiberet lex & propheta. ¶ In quo, vel vnde dilectus Aminadab? Quò pertinuit, vt tali in re vocaretur Aminadab? In eo nimi-

1. 10.

Luc. 4.

1. 10.

Mariam u.

morat filium

& omnes in titi.

Exod. 10.

Colu. 4.

lex, hinc u.

a. Corin. 5.

Quadrigæ aminadab anima mea conturbauit me.

parabola de agricola u. n. e. Matth. 21.

Descendi in hortum nucum.

rum, quod vnus idemque dilectus, rex est & pontifex magnus, & in se vno personam vtranque coniunxit, videlicet sacerdotis & regis, secundum tyrum vel similitudinem illius viri Aminadab, qui cum esset de tribu regia, scilicet de tribu Iuda, dedit filiam suam in coniugium homini sacerdoti Aaron de tribu Leui, sicut in Exodo scriptum est: Accipit autem Aaron uxorem Elisabeth, filiam Aminadab, sororem Naalon, quæ peperit ei Nadab & Abiu & Eleazar & Ithamar. Et ille quidem Aminadab, filiam suam semel datam illi Aaron, ad semetipsum non reduxit aut reducere debuit, iste autem Aminadab, iste dilectus & primogenitus, sacerdotium suū, quod semper ante Moysen & Aaron primogenitorum fuit, pro tempore autem & propter quandam dispensationem, de qua multa essent dicenda, praestitum est tribui Leui: sacerdotium (inquam) suum exultando, & quadrigis iam dictis viam suam currente, repetit & ad se reduxit, in omnibus spontaneus, sponte incarnatus & natus, sponte passus, & in ipsa passione sua ipse sacerdos & ipse hostia sponte factus, secundum hoc ipsum nomen Aminadab, interpretatur enim populi mei spontaneus: Non solum autem sacerdotium suum ita repetijt & ad se reduxit, verum etiam ad antiquam speciem formamque pristinam reuocauit, sicut in spiritu prædixerat Dauid: Iurauit dominus & non penitebit eum, tu es sacerdos in ætænum secundum ordinem melchizedech. Igitur anima mea conturbauit me (ait) propter quadrigas Aminadab, videlicet malo zelo ipsa turbata & confusa præ inuidia, causam suam quasi dolendam declamans, eo quod cursores siue aurigas quadrigarum istarum audisset dicentes, quoniam Iesus Nazarenus hic destruet locum istum, & mutabit traditiones, quas tradidit nobis Moyses. Et multa his similia, seu antè, seu postquam cursum suum perfecit iste Aminadab. Voces autem eiusdem Aminadab currentis in quadrigis suis erant huiusmodi. [Reuertere, reuertere Sunamitis, reuertere, reuertere, ut intueamur te.] Tu (inquit) o Sunamitis, id est, captiua vel despecta, tu o fides, veri sacerdotij dignitas, propter carnales cæremonias penè obliuioni tradita, ita vt nesciat neque recogitet synagoga, quia non per legem, sed per te, scilicet per fidem, iustificatus est pater eius Abraham, sicut scriptum est: Credidit Abraham iustificatione Deo, & reputatum est ei ad iustitiam: reuertere, & iterum dico reuertere, & tertid dico reuertere, & quartid dico reuertere, videlicet secundum istas quadrigas meas. Nam &

Cur Christus hic dicitur Aminadab, quia rex & sacerdos.

Exod. 6.

Psal. 109.

Non per legem, sed per fidem est. Rom. 4.

ad hoc natus, & ad hoc passus sum, vt tu reuertaris, & resurgens, atque ascendens in cœlum, & resurrectionem tuam in clamare non destitisti. Cumque reuerteris, tu mihi es Sunamitis, quæ vel me vel patrem meum antiquum dierum calefacias secundum similitudinem hanc: Et rex Dauid senuerat, habebatque ætatis plurimos dies. Cumque operiretur vestibus, non calefiebat. Dixerunt ergo ei serui sui: Queramus domino nostro regi adolescentulam virginem, & stet coram rege, & foueat eum, dormiatque in sinu eius, & calefaciat dominum nostrum regem. Querierunt igitur adolescentulam speciosam in omnibus finibus Israël, & inuenerunt Abyfach Sunamitem, & adduxerunt eam ad regem, &c. Hæc denique, sicut & alia sunt per allegoriam dicta, & inter omnia, quæ in figura contingebant, sunt æstimanda. Vestimenta enim, quibus cum operiretur rex Dauid senex, non calefiebat, caruales cæremoniæ sunt, quas ille antiquus dierum Deus cum sibi offerrentur, non delectabiliter accipiebat, imo dicebat: Nunquid manducabo carnes taurorum, aut sanguinem hyrcorum portabo? Et multa his similia. Porro Sunamitis, puella speciosa, sola digna est stare coram Deo rege, & in sinu eius dormire, ipsumque calefacere; id est, benè calentem charitatis eius gloriam, scilicet remissionem peccatorum obtinere. Tu ergo Sunamitis reuerte, vt intueamur te, id est, vade iustificatus est Abraham, inde iustificari sperent omnes, qui volunt esse vel veraciter dici filij Abraham, scilicet non ex lege, sed ex fide: & nos intuebimur te, nos gaudebimus super te. Notum hoc debet esse amicis, imo adolescentularum multitudini, & idcirco dico eis. *Quid videbitis in Sunamite, nisi choros castrorum?* Quid inquam, aliud? Nunquid sanguinem victimarum? Nunquid circumfisionis cauterium? Nihil omnino nisi choros castrorum, id est, laudes siue cantiones præliantium, prælia laudantium siue cantantium, quod suauissimum, quod verè est pulcherrimum. Inimola Deo sacrificium laudis, ait ipse in Psalmita, & redde altissimo vota tua. Laudando chori præliantur, præliando castra laudant, & omnino est iustitiæ Dei subijci, non suam velle statuere iustitiam. Nihil aliud videbitis, aut videre desiderabitis: sed & si quis veteris, & amici auditoribus ostendere voluerit, vos cum spiritu sancto, spiritu consilij e contra dicetis: Visum est enim spiritui sancto & nobis, nihil vltra imponere vobis oneris, quam hæc necessaria, vt abstineatis vos ab immolatis simulachrorum, & sanguine,

Gen. 19. 5. Reg. 1.

Galat. 4.

1. Cor. 19. 2. 1. Tim. 4. 9.

Chori castrorum. Ibidem Rom. 10.

Act. 15.

& suffocato, & fornicatione, & ea quæ vobis fieri non vultis, alij ne feceritis. A quibus custodientes vos, benè ageris. Igitur hoc solum in Euangelio videndum atque prouidendum est secundum fidem patrum, vt sint chori castrorum, chori in vna fide, dicens do idipsum, castra resistendo vsque ad sanguinem contra peccatum. *[Quam pulchri sunt gressus tui in calcamentis, filia principis.]* Tibi dico ð Sunamitis, cui dixi reuere, & quæ iam reuere, te appello filiam principis, & hæc dico tibi, quia pulchri sunt pedes tui in calcamentis. Queritis ne adolescentulæ, cur Sunamitem iam dictam nomenem filiã principis, vel cuius dicam filiam principis? Dicit hoc ex amicis, & ex illo præcipue, cuius in anima valde claruit illa reuersio, quam inclinans dixi, reuere, reuere Sunamitis. Insigniter quippe reuersa est anima illius de lege factorum ad legem fidei. Ille nos filiam, principis cognoscere docet his verbis: Scriptum est (inquit) quoniam Abraham duos filios habuit, vnum de ancilla, & vnum de libera. Sed qui de ancilla, secundum carnem natus est: qui autem de libera, per reprobationem. Quæ sunt per allegoriam dicta. Hæc enim sunt duo testamenta, & cætera vsque. Itaque fratres iam non sumus ancillæ filij, sed liberæ, quæ libertate Christus nos liberauit, stare & nolite iterum iugo seruitutis contineri. Libera illa, cuius secundum scripturam meminit, Sara dicta dicta est. Sara autem interpretatur princeps, & secundum hoc ipsum nomen, & secundum suæ generationis modum, allegoricè designat illam, quæ sursum est Hierusalem liberam, quæ est mater omnium secundum fidem, neque enim generat secundum carnem, sed secundum fidem: sicut e contra ancilla Agar, secundum nomen suum, quod interpretatur aliena, & secundum suæ vel generationis vel conditionis modum illam designat Hierusalem, quæ nunc est & seruit cum filiis suis. Igitur filia principis, pulchra & speciosa Sunamitis, ipsa est fides vel generatio fidei, cui nunc dico, quam pulchri sunt gressus tui in calcamentis filia principis. An non ancilla siue ancillæ filia disalceatis pedibus calcata, incidit? Planè disalceatis, & propter hoc ipsum seruilis arguitur conditionis, quia nuditas pedum seruitutis est argumentum; Exod. 4. excepto si fiat propter Deum, iuxta illud: Solue calcamentum de pedibus tuis, locus enim in quo stas, terra sancta est. Verum de calcamentis hic agitur non corporis, sed spiritus, in quo disalceatū esse vel disalceatā, summa est ignobilitas, & plusquam seruilis ege-

1. Cor. 1.

Anima pauperis reuertit.

Galat. 4.

Filia principis dicitur.

1. Cor. 1.

Ezech. 8.

Gregorius

1. Iob. 40.

gestas. Idcirco ancillæ calcaneum serpens momordit, tu autem ð filia principis benè calcata, caput serpentis contriuisisti, tu maximè, ð princeps & domina, singularis dilecta, & sicut iam dixi, vna columba mea, vna genitrici suæ, videlicet generationi liberæ, generationi non carnis, sed fidei, quæ me virum non de carne viri, sed de spiritu Dei conceptisti & peperisti patrem vel principem filiorum non carnis, sed fidei vel repromissionis. *[Iuncturæ foemini tuorum, sicut monilia, quæ fabricata sunt manu artificis.]* Laus ista, laus magna vituperationi illi opposita est, imo & acerbissimæ exprobrationi illius ancillæ iam dictæ apud Ezechielem prophetam, dicentem ex ore domini: Et diuisisti pedes tuos omni transenti, & multiplicasti fornicationes tuas. Diuisio vel diuicatio pedum ipsa est diuisio foemini, valde vituperabilis, nimirum propter illud, quod subintelligitur, videlicet propter multitudinem fornicationum. Et e contra iuncturæ foemini, ipsa est compositio vel continuatio pedum, laudabilis, itemque propter illud quod subintelligitur, scilicet propter pudicitiam pulchritudinem, saluumque ac benè custoditum castitatis sigillum, maximè in te, ð singularis & vnica vel nobilissima Sunamitis, in te ð dilecta & dilectarum dilectissima, quæ prima sine exemplo iuncturam foemini tuorum ita custodire proposuisti, vt virgo nulli vnquam cognita vel cognoscenda viro, digna fieres coniungi tuæ integritatis autori Deo. Quantum est hoc deus? Quanta honestas? Igitur iuncturæ foemini tuorum sicut monilia, id est, virginitatis tuæ integritas, perpessque pudicitiam custodia, cœlestibus prædijs communita. Cuius est hoc opus? Curus virtus? Nimirum Dei altissimi. Et hoc ipsum, ait quidam sapiens, sapientia est, scire, quod continentia donum Dei sit. Dico igitur non qualiacunque monilia, sed monilia quæ fabricata sunt manu artificis, id est, quæ solus Deus facere & dare potest vel potuit. *[Vmbilicus tuus sicut crater tornatilis, nunquam indigens poculis.]* Et ista laus tua, ð libera Sunamitis, opposita est ancillæ vituperationi, quam apud iam dictum prophetam habemus his verbis: Et quando nata es, non est præcisus vmbilicus tuus, & aqua non es lota in salutem. Quibus vtique verbis luxuriæ superfluitatem vituperat, quia viris quidem in lumbis, foeminis autem in vmbilico luxuria est, restant domino, qui de diabolo loquitur ad beatum Iob: Virtus eius in lumbis eius, & potestas eius in vmbilico ventris eius. Igitur vmbilicus

Diuisio foemini in ancilla.

Ezech. 16.

Iuncturæ foemini in lumbis.

Filia principis dicitur.

1. Cor. 1.

Ezech. 8.

Gregorius

1. Iob. 40.

tuus crater tornatilis, quod est nisi ac si diceret: Perfecta est in te virtus castitatis, & liberata ea ab omni carnalis appetitu voluptatis? Parum quippe fuisset ad laudem veræ virtutis, dixisse, iuncturæ foemini tuorum, sicut monilia quæ fabricata sunt manu artificis, nisi & istud adderetur, vmbilicus tuus crater tornatilis, nunquam indigens poculis, quia videlicet illo præcedenti versiculo solum denegatur opus siue affectus carnalis commercij: illo autem sequenti appetitus quoque cogitationis, qui si inesset, nunquam veraciter diceretur vmbilicus sic præcisus, imo & circumcisus, vt crater tornatilis, neque adderetur adhuc, nunquam indigens poculis. Quisnam est vmbilicus non indigere poculis, nisi non vri vel sitire per appetitum libidinis? Hinc enim per quendam sapientem dicitur in muliere malam: Sicut viator sitiens ad fontem os suum aperiet, & ab omni aqua proxima bibet. Ergo tu ð Sunamitis, ð filia principis, corde & corpore es casta, mente & carne integra & incorrupta, cogitatione & opere munda. Vt autem perficiatur ista laus, dicendum, quia locutione quoque utilis es atque pudica. Hoc est, quod nunc dico, ego dilectus tuus. *[Venter tuus, sicut aceruus tritici nullatus liliis.]* Venter tuus, venter interioris hominis, iuxta quod quodam loco dixi, qui credit in me, sicut dicit scriptura, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ, ipse est sicut aceruus tritici, id est, nunquam indiget pane verbi Dei, imo abundat omni tritico, quodcumque seminauerunt alij. Illuc illatum est omnine, quod prophetarum fides elaborauit. Exempli gratia, vt Esaias qui dixit: Et accessi ad prophetissam, & concepit & peperit filium. Tu enim ð dilecta, tu es illa prophetissa, ad quam accessit omnis sanctus & fidelis propheta, ad quam tendebat, & in qua completa est omnis sancta & fidelis propheta. Hinc venter tuus sicut aceruus tritici, quod videlicet triticum prudenter congregasti, meditando in scripturis, sicut dictum est quodam in loco: Maria autem conseruabat omnia verba hæc, conferens in corde suo. *[Huiusmodi aceruus benè est vallatus liliis, quia profectò pulchritudo castitatis, sicut claritudinem sensus ad intelligendum scripturas efficit, ita & autoritatem parat omni homini, vt dignus sit foris eloqui ea, quæ intus reposuit vel contulit verba Dei triticum domini.]* *[Duo ubera tua sicut duo hinnuli capræ gemelli. Collum tuum sicut turris eburnea.]* Et ista laus liberæ, opposita est vituperationi ancillæ, imo & ancillarum, quæ ex vna factæ sunt

Vmbilicus Maria crater tornatilis, etc.

Ezech. 16.

Iohan. 7.

Venter marie ut aceruus tritici.

Esai. 4.

Ezech. 16.

Vallatus liliis.

Uera ancilla.

March. 29.

duæ. Fili hominis, ait dominus ad prophetam Ezechielem, duæ mulieres filia matris vnus fuerunt, & fornicatæ sunt in Aegypto, in adolefcentia sua fornicatæ sunt ibi, ibi subacta sunt vbera earum, & fractæ sunt mamæ pubertatis earum. Quanta iniuria feruitatis in illa tali subactione vberum, talique fractura mammarum. Et quantum decus libertatis hic secundum similitudines istas, videlicet hinnulorum gemellorum capreæ atque turrus eburneæ. Ergo tu ô libera Sunamitis, tu maximè cuius duo vbera sunt gemella, seculis omnibus inaudita, virginitas atque fecunditas: tu (inquam) ô dilecta singularis, libera es ab omni iugo peccati, secundum istas similitudines hinnulorum capreæ atque eburneæ turrus. ¶ Quid est collum tuum, vel quale est collum tuum? Vtique non extentum, imò amabiliter demissum, & hæc est humilitas tua, fortitudo magna, fortitudo pulcherrima: verè sicut turrus eburnea, quæ & aspectu amabilis, & statuta sit fortis. Cui fortis, cui amabilis? Deo fortis, Deo amabilis: diabolo autem terribilis, inaccessibilis. Quomodo ipsi Deo fortis? Nimirum sicut ex istis comprobatur exemplis: Quia si contra Deum fortis fuisti, ait ipse ad patrem tuum fidelem Iacob, quanto magis contra homines preualebis? Ad Moysen autem: Cerno (inquit) quod populus iste duræ cœiuitis sit, dimitte me, vt irascatur furor meus contra eos, & deleam eos, faciamque te in gentem magnam. Et non dimisit eum, imò tam diu luctatus est, vt videns Deus quod eum superare non posset, diceret illi: dimisi iuxta verbum tuum. Quali fortitudine luctabatur iste vel ille? ¶ Profectò humilitate sicut & de isto Psalmista dicit: Si non Moyses electus eius stetit in contradictione, id est, in nimia mentis humilitate in conspectu eius: de illo autem propheta Osee, cum dixisset: In fortitudine sua directus est cum angelo, & inualuit ad angelum, & confortatus est: confestim, fortitudinis eius exprimens modum, subiunxit: Fleuit & rogauit eum. Igitur ô dilecta collum tuum, quod est humilitas tua, turrus eburnea, id est, fortissima est atque pulcherrima: quam respiciens altissimus dedit tibi gemellos istos dulces hinnulos, duo vbera hæc, virginitatem atque fecunditatem, & ecce habes tria insignia hæc: tertium quippe humilitas tua est. [Oculi tui sicut piscine in Efebou, quæ sunt in porta filia multitudinis.] In quo oculi tui sicut piscine? Nimirum in eo, quod non deficiunt eis aquæ, & tu maximè præ cunctis mortalibus semper compuncta corde, dicere potes: Fuerunt mi-

Uir collum.

Gen. 22.

Exod. 32.

Psalm. 105.

Osee. 12.

Humilitas turrus eburneæ.

Psalm. 41.

hi lachrymæ meæ panes die ac nocte: Propterea dixi, sicut piscinæ non qualescunque, sed piscinæ in Efebou, id est, in maxima compunctione. Efebou quippe interpretatur, cingulum mœoris, vnde & congruè nomen hoc magnitudinem significat compunctionis. Quæ sunt in porta filia multitudinis, id est, in prima portione terræ promissionis. Efebou quippe ciuitas fuit Seon regis Amorrhæi, qui regnauit in Efebou, & ipsa data est filijs Ruben in possessionem trans Iordanem. Filij autem Ruben (ait scriptura) & Gad venerunt ad Moysen & Eleazarum sacerdotem, & petierunt terram illam, præcepitque Moyses Eleazar sacerdoti, & Iosue filio Nun, & principibus familiarum dicens: Si transferint filij Gad & filij Ruben vobiscum Iordanem omnes armati ad bellum, date eis terram Galaad in possessionem. Rectè ergo dicitur, quæ sunt in porta filia multitudinis, quia prima fuit possessio gentis, quæ in Aegypto multiplicata, ingrediebatur terram promissionis. Hoc ad mysterium valde pertinuit, scilicet piscinas taliter designare, quæ sunt in porta multitudinis, sunt enim prima experimenta supernæ dulcedinis beatæ possessionis, ita vt iam veraciter dici possint terra promissionis, secundum magnum sacramentum scripturæ dicentis: Cumque cepisset eam, videlicet Cariathsepher, quod interpretatur ciuitas literarum, Othoniel filius Ceuez, frater Caleph minor, dedit ei Caleph Axam filiam suam cœiugem, quam pergentem in itinere monuit vir suus, vt peteret a patre suo agrum. Quæ cum suspirasset, sedens in asino, dicit ei Caleph: Quid habes? At illa respondit: Da mihi benedictionem, quia terram arentem dedisti mihi, da & irriguam aquis. Dedit ergo ei Caleph irriguum superius, & irriguum inferius. ¶ Secundum facti huius similitudinem, irriguum superius accipit anima, cum se in lachrymis cœlestis regni desiderio affligit: irriguum verò inferius accipit, cum inferni supplicia flendo pertimescit. Igitur in his verbis, oculi tui sicut piscine in Efebou, quæ sunt in porta filia multitudinis, hic sensus est mysticus, ac si diceretur: Oculi tui præ amore vel desiderio dilecti, quo langues & compungeris, fluunt lachrymis, & istæ lachrymæ piscinæ sunt in Efebou, id est, aquæ manantes cingulo mœoris, ista compunctio terra est irrigua aquis, principium quoddam supernæ dulcedinis & æternæ hæreditatis, sicut illa Efebou & terra trans Iordanem, prima fuit possessio terræ promissionis, illi filia multi-

Efebou.

Nam. 31.

16/17/18/19/20/21/22

Irriguam superius & inferius.

Nasus ancilla præcisus.

March. 29.

Matth. 29.

1 Cor. 4. Hebr. 11.

Damascus.

Galat. 4. Gen. 21.

Nasus sicut turrus Libani.

Psalm. 60.

Rom. 8.

multitudinis, scilicet Israëliticæ plebi: cuius multitudine non pauciores sunt, qui ascenderunt vel ascendunt, vt reprobationem accipiant æternæ hæreditatis. [Nasus tuus sicut turrus Libani, quæ respicit contra Damascum.] Verè ingenua, verè libera Sunamitis, nasum habens egregium, at illa ignobilis ancilla nasum habet præcisum, sed & aures eius præcisæ sunt, sicut dictum est per prophetam superius memoratum. Propterea ô Ooliba hæc dicit dominus Deus: Ecce ego suscitabo omnes amatores tuos contra te, &c. vsque Nasum tuum & aures tuas præcident, & qui remanserint, gladio concident. Vt dictum ita & factum est. Nunquid enim illa talis ancilla nasum habet aut aures? Si nasum haberet, aliquid de longinquo sentiret, aliquid de futuro seculo cogitaret aut desideraret. Si aures haberet, non solum literam attenderet, sed & viuificantem in litera spiritum audiret. Nunc autem solis præsentibus delectatur, neque audit eum, qui toties ad audiendum inuitat, dicendo, qui habet aures audiendi, audiat. Igitur neque aures neque nasum habet. ¶ Tu autè ô libera, nasum integrum, nasum, vt iam dictum est, habes egregium, quæ sano odoratu sentis & appetitu traheris, non eorum quæ videntur, sed quæ non videntur, secundum illud: Est enim fides sperandarum substantiarum rerum, argumentum non apparentium. Quomodo tibi est nasus eiusmodi? Sicut turrus Libani, quæ respicit contra Damascum, id est, contra cruentum supradictæ ancillæ filium. Damascus namque interpretatur bibens sanguinem, & illum significat, de quo Apostolus loquitur, dicens: Sed quomodo tunc is, qui secundum carnem natus est, persequebatur eum, qui secundum spiritum, ita & nunc. Fortissimo spei ac discretionis naso opus erat contra omnem eiusmodi falsum fratrem, ludendo persequentem, persequendo ludentem, ne vsquequaque illudat: & si corpus lædit, saltem animam non decipiat. Et fortis vti que est nasus iste discretionis, sicut turrus Libani, dum ritè spernendo visibilia, & sperando inuisibilia, fortiter resistit, neque frangitur visibilibus incommodis, iuxta illud: Deduxisti me, quia factus es spes mea, turrus fortitudinis à facie inimici. Quomodo turrus ista respicit contra Damascum? Nimirum sensu eius sensum habendo cõtrarium, iuxta illud: Qui enim secundum carnem sunt, quæ carnis sunt, sapiunt: qui verò secundum spiritum, quæ sunt spiritus, sentiunt. Est autem in respectu isto etiam manifestum Damasci, idem filij ancillæ, opprobrium. ¶ Sicut enim in interiori homine Damascus ille

perdidit omnem discretionis & spiritualis intelligentiæ nasum, sic & exterius quoque quandam perdidit nasum suum, nasum magnum, scilicet ciuitatem Hierosolymam, & nobile templum, & cætera insignia, quæ delruetæ sunt: quibus ablatis, ita ignominiosa facta est circumcisio carnalis, sicut naso præciso deformis efficitur facies cuiusque hominis, & idcirco quæ respicit, ipsa etiam talem Damascum contemnit & dicit: Tu ancilla si verba cum filio tuo Damasco, quid faceretur si vel tu nascita, vel si ille nasus tuus esset: cum nec saltem exterius nasum habens, pulchram te existimes? Quid (inquam) faceres, si templum tuum & ciuitas tua permanisset? Benè igitur ô libera Sunamitis nasus tuus contra Damascum respicit firmiter stans sicut turrus Libani. [Caput tuum ut Carmelus, & comæ capitis tui sicut purpura regis iuncta candilibus.] Carmelus scientia circumcissionis interpretatur. Caput verò principale est corporis, & pro corde accipitur, quod principale est interioris hominis, iuxta illud: His ergo fieri incipientibus, leuate capita vestra, id est, exhilarate corda vestra, quoniam appropinquat redemptio vestra. Igitur caput tuum vt Carmelus, id est, cor tuum scientiam circumcissionis habet, vt legitimè & sicut necessari-um est circumcidatur, quisquis secundum Deum & secundum fidem, quæ in te est iustificari vult. ¶ An non & Moyses circumcissionem istam præscripsit, circumcissionem cordis? Circumcidite igitur, ait ipse in Deuteronomio, preputium cordis vestri, & ceruicem vestrâ, ne induretis amplius. Quid est ista circumcisio, nisi perfecta Dei dilectio? Nam & in alio loco, cum dixisset: Circumcidet dominus Deus tuus cor tuum, & cor seminis tui, ita subiunxit: Vt diligas dominum Deum in toto corde tuo, & in tota anima tua. ¶ Porro circumcissionis carnis scientiam veram in hoc habes, vt non dubites illam cessare debuisse, ex quo venit, & manifestatū est semen, cuius venturi fidem habens Abraham, signum accepit circumcissionis, signaculum iustitiæ fidei. ¶ Dixi de scientia circumcissionis, quid dicam de scientia legis? Hoc nimirum quod omnè illam, scilicet ceremoniarum legem, spiritaliter intelligis. Hoc est quod dico, & comæ capitis tui sicut purpura regis, iuncta canaliculis. Comæ capitis, id est, sensus cordis tui in meditando vel cogitando mysteria legis Dei: Exempli gratia, quid mysteriū contineat vitutulus immaculatus, iustus offerri pro peccato sacerdotis, qui peccauerit & populum derelinquere fecerit, quid hyrcus de capris, quod capra, & quid ouis, quid turtur, & quid pullus

Caput pro corde aliquando ponitur.

Circumcisio cordis. Deut. 10. Deut. 30.

Gen. 17. Rom. 4.

Scientia legis & ceremoniarum, scilicet spiritualityter.

Lent. 4.
Lent. 5. 49.

columbæ, cunctus ritus sacrificij: meditando, inquam, in his, & in cæteris huiusmodi, comæ capitis tui, id est, sensus cordis tui sunt, sicut purpura regis, videlicet cuncta referendo ad sacramentum passionis dilecti tui, qui propter ipsum, quod passus est, rex constitutus & gloria & honore coronatus, sedet ad dexteram maiestatis in excelsis.

Hebr. a.

Purpura regis passio Christi R.

¶ Et rectè passio regis dicitur purpura regis, non solum propter purpureum colorem sanguinis, quem in passione effudit, verum etiam propter purpuram derisoriam, quam circumdederunt ei: protinus tribus pœnis passionum consummandum, scilicet flagellandum, crucifigendum, lancea percutiendum. Nam illi quidem irridentes purpuram circumdederunt ei, tanquam regi, sed ille seridè & purpuram admisit, & calamum pro sceptro suscepit in dextera, quia certissimè per hæc fiebat, vt & in cælo & in terra purpuram regni, & sceptrum acciperet imperij. Proinde purpura illa rectè dicitur iuncta canalibus, quia sicut purpura eo magis tingitur, & pretiosior fit, quòd vicinior atque diutius iuncta fuerit tincturæ canalibus, ita passio dilecti eo gloriosior est, quo amplius præ cunctis sacrificijs processit secundum consilium diuinitatis, cuius videlicet consilij arcana, quasi quidam canales sunt, per quos cucurrit pretiosissima hæc tinctura purpurea, qua dilectus iste, qui erat virginitate candidus, factus est morte vel passione sua, & permanet in æternum rubicundus, Deus verè gloriosus, & homo valde speciosus, & in vtraque substantia rex vnus semper & vbi que victoriosus. [Quoniam pulchra es, & quàm decora charissima in delicijs. Statura tua assimilata est palmæ, & uberatus botris.] Quid est in delicijs pulchram & decoram esse, nisi in abundantia gratiæ mansuetudinem summamque humilitatem cordis habere? Denique dona gratiarum & intelligentia scripturarum siue sacramentorum cœlestium verè sunt deliciæ, & humilitas cordis vera pulchritudo est, res decora, & Deo amabilis virtus est. Hæc in te coniuncta sunt ô charissima, tales deliciæ, talisque pulchritudo. Quod enim dixi? Statura tua assimilata est palmæ, & vbera tua botris. Et ne dubium sit, cui palmæ dicam adhuc. [Dixi ascendam in palmam & apprehendam fructus eius: Et erunt vbera tua sicut botri vineæ, & odores tui, sicut malorum: guttur tuum, sicut vinum optimum.] Magna igitur humilitas, quam ista pulchritudo sonat: Statura tua assimilata est palmæ, quia tale est, ac si dicam, mihi assimilata es omni habitu mentis tuæ, mihi, inquam, assimilata es in eo,

Matth. 27.

Decora in delicijs.

quod in crucem ascendi mitis & humilis corde. Hunc ergo ascensum meum futurum dixi, nec quisquam amicorum dubitauerit, quin dixerit tibi. Si enim ipsis amicis dixi: Ecce ascendimus Hierosolymam, & filius hominis tradetur ad crucifigendum, & alia multa ad hunc sensum pertinentia, imo si & inimicis dixi: Et ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum, quanto magis charissimis dixi, aut dicere debui: Ascendam in palmam & apprehendam fructus eius, & erunt vbera tua sicut botri vineæ, & odores tui sicut malorum: guttur tuum, sicut vinum optimum? Hoc erat dicere, exaltabor in crucem victoriosam, & moriendo morte fructuosa, operabor velociter salutem omnium credentium, & deinde doctrina tua, doctrina legalis atque euangelica, tempore opportuno palmam prædicabitur, sicut in autumno dulces botri comeduntur, & bonus vbiq; diffunditur odor bonorum operum tuorum, & dulcissimum atque delectabile mihi erit eloquium tuum sicut vinum optimum. Tu autem ad hæc: [Dignum dilecto meo ad potandum, labijsq; & dentibus eius ad ruminandum.] Et reuera, vt dicis, ita est. Sicut enim vinum optimum dignum regibus est ad potandum, labijs & dentibus eorum ad ruminandum, sic eloquium tuum dignum mihi est ad audiendum, cunctisque amicis & testibus meis ad prædicandum. Quid faciemus, vel quo ibimus cum tantis istis dilectis delicijs? Nostri enim, qui primi ad istas delicias vocati sunt, venire nolunt, sed abierunt negligentes, alius in villam suam, alius verò ad negotiationem suam, reliqui verò tenuerunt amicos nostros, & contumelia affectos occiderunt. Quid igitur faciemus? [Ego dilecto meo, & ad me conuersio eius. Veni dilecte mi, egrediamur in agrum, commoremur in villis. Mane surgamus ad vineas, uideamus si floruit vinea, si flores fructus parturiunt, si floruerunt mala punica. Ibi dabo tibi vbera mea. Mandragoræ dederunt odorem in portis nostris. Omnia poma noua & uetera, dilecte mi, seruaui tibi.] Hæc ego dilecto meo locuta sum, & ad me conuersio eius, videlicet non improbando, imo propositum hoc habendo, vt egredieremur, quippe qui iam dudum dixerat ad ciues suos: Amen dico vobis, quia nemo propheta acceptus est in patria sua, & hoc dicto pauca interlocutus ipse transiens, per medium illorum ibat, significans vtique transitorium se à suis ciuibus, & egressurum in agrum, & commoraturum in villis. Itaq; concordans proposito Dei: veni (inquam) dilecte mi, egrediamur in agrum, commoremur in villis.

Mat. 10. 20.

10. 12.

Ascendam in palmam, exaltabor in crucem.

Luc. 14.

Egrediamur in agrum.

Commoremur in villis.

in

Es. 55.

Si floruit vinea.

Ibi dabo tibi vbera mea.

Mandragoræ Gen. 30.

Quomodo gerere uenerunt ad fidem.

in villis, vt videlicet qui erant agrestes, fiant domestici: qui erant villani, fiant ciues Dei, & iuxta propheticum oraculum: Lætetur deserta & inuisa, & exalter solitudo, & floreat quasi lilium, germinans germinet, & exaltet lætæ abunda & laudans, & gloria Libani detur ei gloria scilicet hæc, vt videant gloriam domini, & decorem Dei nostri, cuius visione indignum se Libanus iste, id est, populus Iudaicus facit, repellendo verbū Dei. Ille egrediamur, ibi commoremur, & ibi commorantes mane surgamus ad vineas, sine dubio iam illic nostra commoratione propagantes. Videamus si floruit vinea, si flores fructus parturiunt, si floruerunt mala punica. Nam tunc floruit vinea, sed iam in villis eiusmodi de carne gentium agrestium nati sunt aliqui, qui sint ad vitam æternam præordinati, sine dubio mox credituri, & tunc flores fructus parturiunt, si dociles inueniuntur ad benè operandum: tunc etiam floruerunt mala punica, si inueniuntur in illis aliqui, quorum fides vsque ad martyriū durare sufficiat, quod sine dubio futurum est. ¶ Ibi dabo tibi vbera mea, scilicet nutriendo multitudinem filiorum, quos in nouam infantiam fecunda tibi pariet gratia. Vnde hoc ita certum, quòd multitudo filiorum nasci debeat illic, vbi hæc vnus sterilitas fuit? Videlicet tam ex scripturarum testimonijs, qua testantur ita debere fieri, quàm ex præsentibus experimentis, quia mandragoræ dederunt odorem in portis nostris. ¶ Mandragoræ mala habet sua vè olentia, quæ & ἀνθρακωμορφῶν appellatur, quòd habeat radicem, formam hominis simulantem: cuius cortex vino mixtus, ad bibendum datur his, quorum corpus propter curam secundum est, vt soporati dolorem nimè sentiant: sterilibus quoque mederi fertur, vt concipiant. Mandragoræ ergo dederunt odorem in portis nostris, id est, experimenta præsto sunt, quòd iam fieri debeat illud, quod gentilitati hactenus sterili spiri-

tus propheticus promittit: *Lauda* (inquiens) *sterilis, quæ non paris, decanta laudem, & hinc ni quæ non pariebas, quoniam multi filii defertæ magis, quàm eius quæ habet virum, &c.* In portis (inquam) nostris, id est, dum adhuc sumus in finibus nostris, in finibus Iudaicis, sensimus odorem huiusmodi. Venerat enim iam Aethiops eunuchus odorare in Hierusalem, & reuertebatur sedens super curram suam, legens scilicet Esaiam prophetam, cum ecce sentiens spiritus sanctus odorem eius, dixit ad Philippum: Accede & adiunge te ad curram istum. Sed & tunc eramus in portis nostris, quando odorem dederunt in cõspectu domini eleemosynæ Cornelii centurionis. Ad quem odore & illud pertinet, quòd postmodum cuidam amicorum talis visio per noctem ostensa est: Vir macedo quidam erat, stans & deprecans eum, dicens: Transiens in Macedoniam, adiua nos. His atq; alijs modis odorem dederunt mandragoræ in portis nostris, fecunditatem significantes de loco sterilitatis. ¶ Nunquid autem ibi tantummodo vbera mea dabo tibi? imo & omnia poma noua & vetera, dilecte mi, seruaui tibi. Quàm diu paruuli fuerint hi, qui in loco vbi dicebatur: Non plebs mea vos, nascuntur filij Dei viuentis, quàm diu (inquam) imbecilles erunt ad audiendum grandem sermonem, eisq; lacte opus erit, non solido cibo, tam diu dabo vbera mea: cum autem perfecti fuerint, & pro consuetudine exercitatos sensus habuerint ad discretionem boni & mali, tunc cibum solidum tibi in illis, quia omnia noua & vetera, omnia veteris ac noui testamenti sacramenta seruaui tibi, conferens in corde meo, proferenda in tempore suo, in tempore opportuno.

Es. 54.

Act. 9.

Act. 10.

Act. 16.

Noua & vetera seruaui tibi.

Osec. 1.

Roma. 9. Heb. 5.

Act. 16.

FINIS LIBRI SEXTI.

RVPERT.

RVPERTI ABBATIS

TVITIENSIS IN CANTICA CAN-

TICORVM, DE INCARNATIONE DOMI-
ni Commentariorum.

LIBER SEPTIMVS.

Felix egressus dilecti & dilectae in agrum ad gētes.

Factum est dō dilectissima dilecti, factum est, vt dixisti, veni dilecte mi, egrediamur in agrum, commoremur in villis. Felix dies, felicia nobis tempora huius egressus vestri ad nos ab illis, qui repulerunt vos, dicentibus amicis & vestri consilij conscijs ad illos. ¶ Vobis quidem oportebat primum loqui verbum Dei, sed quoniam repellitis illud, & indignos vos iudicatis æternæ vitæ, ecce conuertimur ad gentes. Nunquid verò nō solum illud audierant dictum propheticum, quod subiunxerunt, dicentes: Sic enim præcepit nobis dominus, Posui te in lucem gentibus, vt sis salus mea vsque ad extremum terræ: Ilmo & cætera quàm multa huius gratiæ oracula, & istud secretissimum audierant & intellexerant, quod tu hic dō gratia plena dixisti: Veni dilecte mi, egrediamur in agrum commoremur in villis. O quantum gaudium, quanta exultatio illius sterilis & deserti, quæ non habebat virum, quando certum de scripturis prophetis egressus vestri ad ipsam & suæ salutis audiuit testimonium. Audientes autē gentes, ait illa scriptura, gauisæ sunt, & glorificauerunt verbum domini, & crediderunt quod quot erant præordinati ad vitam æternam. Secundum illud gaudium præsentis loco loquitur ipsa exultans & lætabunda & laudans.

Mat. 19.

Mat. 49.

Mat. 45.

Actorum 13.

Cap. VIII.

Luce 11.

ibidem

Genitii populi filia Maria. Gen. 19.

[Quis mihi det te fratrem meum, sugentem vbera matris meæ, ut inueniam te foris & deosculer, & iam me nemo despiciat? Apprehendam te & ducam te in domum matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ, ibi me docebis, & dabo tibi poculum ex uino condito, & mustum malorum granatorum meorum.] Ista admirabilia percontatio, quis mihi det te, similis illi est, & vnde hoc mihi, vt veniat mater domini mei ad me: & ista exultatio, inueniam te foris & deosculer, & iam nemo despiciat, similis est illi responso tuo ad angelum, ecce ancilla domini, fiat mihi secundum verbum tuum. Similis nanque est, vel quæ hæc dicit, sicut decet filiam similem esse matri. An nō tu mater eius, quæ vitam & salutem peperisti? An non filia tua hæc est, videlicet imitatione fidei? Si Abraham pater gentium, & Sara mater gentium rectè dicitur & est, videlicet pro-

pter fidem, quanto magis tu dō fidelissima fidelium mater es omnium nostrum? propterea dicit ista valde attonita propter auditum supra dictum magna gaudij multitudine: Quis mihi det te fratrem meum, sugentem vbera matris meæ? Fratrem suum dicit dilectum suum, & describit eum dulci descriptione, sugentem (inquiens) vbera matris meæ. Cuius matris meæ, nisi virginis Mariæ? ¶ Propterea de patre nihil dixit, quia videlicet in fratre isto, vt conciperetur vel nasceretur, si eretq; filius naturæ vel carnis nostræ, vir nihil patrauit. Totum quod frater noster est, de matre est. Matris vbera suxit, sed non de patris radice fluxit. Mater ista, mater est, quia caro ista, caro nostræ, & fides ista, fides tua dō Maria, fides nostra est. Non se capit intus magnitudo gaudij, intus in corde credentis, & felicitatem suam admirantis, quod Deus filius Dei, frater eius factus sit, frater eius dō mater ex te, cuius vbera suxit. Erripit & clamat, Quis mihi det te fratrem meum, sugentem vbera matris meæ, & adjicit, vt inueniam te foris & deosculer, & iam me nemo despiciat? Despiciatur enim, vt pote sterilis & deserta sine viro, id est, sine Deo in hoc mundo: despiciatur, inquam, & dicebatur præputium (vt Apostolus ait) ab ea, quæ dicitur circumcisio in carne manu facta, & erat alienata à conuersatione Israël. Inueniam ergo te (inquam) foris & deosculer, & iam me nemo despiciat. Videlicet cum possum dicere illud verissimum, quia multi filii deserti magis, quàm eius quæ habet virum. O frater vineæ, dō sugens vbera matris meæ, quid est inuenire te foris? quid est te deosculari? Inuenire te foris, est exire ad te extra castra, qui sicut extra portam passus es, ita extraneus fratribus tuis & peregrinus filiis matris tuæ factus es, teque deosculari, improprium tuum venerari, & sacramenta pietatis tuæ familiariter cognoscere est. Nam in quantum illa cognoscerimus & diligimus, in tantum amabilem amates deosculamur. Quis fructus, quod emolumentum huiusce inuentionis, huiusce deosculationis? Apprehendam te (inquit) & ducam in domum matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ, ibi me docebis. Quomodo fiet hoc? videlicet cum tuis fuero pot-

Christum frater noster est ex matre tantum.

Ephes. 2. Rom. 8. Galat. 6.

Eph. 4. Galat. 4.

Inueniam te foris. Ezech. 19. Psal. 69.

Severus pater vit filios plurimos.

1. Cor. 12.

2. Cor. 13.

Iohan. 18.

Psal. 115.

Mustum malorum granatorum meorum.

Psal. 49.

potita ofcūlis, cum tu mihi tua mysteria reuelaueris, habebō ego hæc intus steriles, habebō ex te filios inuouatē iuuetutis, quos te faciente ordinabo mihi lectōres atq; lectrices, cantores atq; cantrices, sacerdotes siue pōtiffices, propheticæ atq; apostolicæ gratiæ appropinquantes, & constituam ex eis scholas legentium atq; choros canentium: adhibebo mihi tubas prædicantium, & linguas interpretum, vt mihi explicent scripturas, quæ de te sunt, & quæ hæc intus in vna lingua latuerūt. ¶ Atq; ita ordinata castrorum acie irrumpā domum matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ, vbi hæc intus requiescunt bestiæ, & habitant dracones siue struthiones, & pilosi saltant & respondent vluæ: dū colitur adulter luppiter, caterorumq; non deorum, sed dæmonum terræ phalanges, protractisq; foras omnibus, inducam te illuc, vt & in domo matris meæ, & in cubiculo genitricis meæ, scilicet & in palatijs regum, & in templis quondam dæmonum nomen tuum inuocetur. Ibi me docebis palam, & cum libertate vocis, more tuo, quem admodum dixisti: Ego palam locutus sum mundo, & in occulto locutus sum nihil. ¶ Et dabo tibi poculum ex uino condito, & mustum malorum granatorum meorum. Quid enim aliud vel maius dare possum? Hoc vt daret, inuenit & ille qui dixit: Quid retribuam domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Calicem salutaris accipiam, & nomē do mini inuocabo. Et est sensus: Prius bona pro malis, deinde bona pro bonis dominus mihi retribuit. Quid retribuam ei? Hæc deliberās, ad id veni, cum aliquo maius nō possim, Calicem salutaris accipiam, & nomē domini inuocabo. Hoc est, quod nūc dico: Et dabo tibi poculum ex uino condito, id est, sacrificium offeram sacram, & verè sanctum inuisibili passionis tuæ sacramento. ¶ Nec solum istud faciam, verum etiam mustum dabo tibi malorum Granatorum meorum, id est, pretiosam in conspectu tuo mortem sanctorum martyrum tuorum, qui quàm plures ex me tuæ mortis imitatores erūt. Hoc erit tibi poculum, quod non erit sanguis brutorum animalium. Hinc enim vel tu vel pater tuus, Deus Deorum dominus, locutus est: Nunquid manducabo carnes taurorum, aut sanguinē hyrcorum potabo? Immola Deo sacrificium laudis, & redde, &c. [Læua eius sub capite meo, & dextera eius amplexabitur me.] O vos filij vel filiæ, magna quidem & ardua res est, fratrem meum taliter introducere in domum matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ, & multas proinde pressuras habemus tolerare, sed nolite pertimescere. Ipse vbiq; præfens, duplici consolatione con-

solabitur me. Nam læua eius sub capite meo, & dextera eius amplexabitur me. Læua eius, id est, temporalis interdū prosperitas, ne in laboribus deficiā, sustentabit me, neq; tētari dimittet supra id, quod possū sustinere: & dextera, scilicet spes retributionis æternæ nō incerta, fortius atq; abundantius iustificabit atq; delectabit me. Fiet mihi iam in isto seculo cōsolatio hæc, vt ipsi reges vel principes mihi dentur in famulatum: in illa verò dextera, vbi immortalitas regnat, ipsum visura sum ego visio ne æterna in decore suo, fratrem meum, dilectum meum, regem regū, & dominum dominantium, iamq; tantum bonum prægulare cupio per contemplationis studium. [Adiuu uos filiæ Hierusalem, ne suscitatis neque euigilare faciatis dilectam, donec ipsa uelit.] Hoc sciens ipse frater meus, quia solos meditor vel meditari cupio amplexus dextere eius: ne (inquit) suscitatis neq; euigilare faciatis dilectam, donec ipsa uelit. Ne (inquam) suscitatis, videlicet eo modo, quo Martha suscitare volebat mariam sororem suam. Maria namq; sedens ad pedes dilecti, audiebat verba oris eius. Hoc erat re- quiescere: At illa, quæ satagebat circa frater ministerium, volens eam suscitare: Domine (inquit) non est tibi curæ, quod foror mea reliquit me solā ministrare? Dic ergo illi vt me adiuuet. Cunctis filiabus eius in odij, quæ corporale ministerium siue actualet vitam nesciunt discernere, quantum distet à dignitate cōtemplationis, dictum hoc esse nemo dubitet, ne suscitatis neq; euigilare faciatis dilectam, donec ipsa uelit. Nam illa, quæ optimā partem elegit, quæcunq; studet verbo Dei, ipsa est dilecta: ceteræ quæ sollicitæ sunt & turbantur erga plurima, sicut Martha illa, filie sunt. [Quæ est ista quæ ascendit de deserto, delictis affluens, innixa super dilectum suum?] Ab isto versiculo vsq; ad finem decantatio clarissima, circa illam versatur de gentibus electam atq; dilectam, cuius electio fratris gratiæ est, fructus siue effectus euāgelicæ predicationis, ex quo fieri cœpit, dō dilectissima dilecti, illud quod dicebas: veni dilecte mi, egrediamur in agrum, commoremur in villis. Hunc tantum egressus vestri fructum admiratur electio ex ludæis, quæ parua numero per euāgelium venit & dicit: Quæ est ista, quæ ascendit de deserto, delictis affluens, innixa super dilectum suum? De deserto, id est, de agro & de villis, quo vos dō dilectæ & dilectæ, cum consilio supra dicto egredi atq; commorari voluistis. Quæ est ista? Vbi erat? Vbi latebat? Mira res. Nobis nulla erat, nusquam erat: sed illi erat, in illo erat, de quo veraciter dictum est: Quod factum est, in ipso vita erat, & de quo dicit alius quidam

Quid læua, quid dextera hic dicit.

1. Cor. 10.

Martha non debet suscitare Mariam.

Luce 10.

Iohan. 17.

in ciuitatem vel in domū introitur, ita per tale ministerium credentes ecclesie incorporantur. Igitur si murus est (ait) edificemus super eam propugnacula argentea, id est, si dignè potest stare vel permanere pro fide in agone certaminis, suggeramus illi, quacumque necessaria sunt, veritatis testimonia, vt non minus respondere sciat, quam si legisset legem aut prophetas iuxta illud: cum steteritis ante reges & principes, nolite premeditari qualiter respondeatis, ego enim dabo vobis os & sapientiam, cui non poterunt respondere & contradicere omnes aduersarij vestri. Item: Non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri, qui loquitur in vobis. Nonne sic & factum est? Nonne si ritè cōsideres cōfessiones & responsa martyrum, in illis duntaxat exemplaribus, quæ fideliter ac simpliciter sine subcohumani ingenij scripta sunt, vbi responsa illorum, vt dicta, sic excepta sunt: nonne, inquam, respōsi illorum nobis propugnacula, & non qualiacumq; sed propugnacula argentea sunt? Casta namq; & castigata sunt, multūque nitoris ac splendoris habent, iuxta illud: Eloquia domini, eloquia casta, argentū igne examinatum. Si ostium est, compingamus illud tabulis cedrinis, id est, eum qui nō tantæ est fortitudinis, vel tolerantia, vt tormenta passionū suslinere possit, attamē illius est officij siue deuotionis, vt viam vel introitum fideliter faciat volentibus introire in regnum Dei, baptizando siue catechizando illos verbo Dei, faciām? vt sit memorię impubribus atq; suauis secundum similitudinem cedri, ligni odoriferi atq; impubribus, iuxta Davidicum illud: iustus vt palma florebit, sicut cedrus Libani multiplicabitur. Sunt enim multa dona gratiarum, quæ valeant & sufficere possint illis, qui etiam si cupiant, palmas martyrii nō attingunt. Quid ad hæc illa? [Ego murus, & vbera mea turris, ex quo facta sum coram eo, quasi pacem reperiens.] Et est sensus: Primo quidē tēpore, cum iam alloquēda essem, & de nostra fide secundum charitatem tuam respondere inciperem, parula erā, sicut dicis dilectē mi, & vbera non habebam: sed nunc & murus sum, & vbera sunt mihi, non qualiacūq; sed sicut turris. Processu namq; temporis venerunt scriptores mei, confortati sunt interpretes mei, legemq; ac prophetas totūq; vetus pariter ac nouum testamentum in linguas, maximè Græcā & Latinā, de vno Hebraicæ lingue repositorio transtulerunt, & ecce spiritu & litera fortiter instructa sum, habens etiam de meis, qui mihi nati sunt filiis, doctores & explanatores luculentos vtriusq; testamenti. Propterea dixi: Ego murus & vbera mea sicut

turris. Non autē hoc ex me, sed ex gratia dilecti. Propterea & istud subiunxi: Ex quo facta sum coram eo quasi pacem reperiens, id est, ex quo per fidē accepi peccatorum remissionem. Nam ex tunc propter ipsum quod & credidi, pacem reperi, & reconciliata sum Deo per mortem dilecti mei, filij sui, & ex eo proficiens atq; succrescens, istam quoque gratiam consecuta sum, vt nihil mihi desit, de scripturis vtriusq; testamenti, & ecce vbera mea sicut turris, quia nihil contra possunt pagani, Iudæi, hæretici. [Vinea fuit pacifico in ea, quæ habet populos. Tradidit eam custodibus. Vir affert pro fructu eius mille argenteos.] Hoc dilecta ad gratiam & gloriam de semetipsa dicit. Et dilectus conuinuō respondens ait: [Vinea mea coram me est. Mille tui pacifici, & ducenti his, qui custodiunt fructus eius.] Ad causam dilectæ huius, quæ hoc ipsum loquitur, multum pertinet, meminit in operibus dilecti sui, scilicet vtrum in fide an in operibus, de qua videlicet vinea & lex & prophete & in euangelio suo multa loquitur ipse dilectus. Propterea nunc dicit: Vinea fuit pacifico in ea, quæ habet populos. Quænam illa est, quæ habet populos? Fides an lex? Non vtrique lex, sed fides. In fide vinea domini plantata est, nō in lege, quemadmodum & Apostolus dicit: non enim per legem promissio Abraham aut semini eius, vt hæres esset mundi, sed per iustitiam fidei. Et subinde: Ideo ex fide, vt secundum gratiam firma sit promissio omni semini Abraham, non ei qui ex lege est solum, sed ei qui ex fide est Abraham, qui est pater omnium nostrum, sicut scriptum est, quia patrem multarum gentium posuit ante Deū, cui credidisti. Item de eodem: Qui contra spem in spem credidit, vt fieret pater multarum gentium, secundum quod dictum est ei, sic erit semen tuum sicut stellæ cæli, & non infirmatus est fide, &c. Ergo quæ habet populos ipsa est fides, quia per fidem Abraham pater populorum, pater multarū gētium factus est. Quid igitur ô amula mea, ô synagoga siue carnalis circumcisio contra me gloriaris, quasi de operibus legis, quod sola tu sis vinea domini? An te legem fuit vinea domini, plantata in fide, & tu in prauum conuersa es, plantatio autem illa permanet. Ego autem (ait plantator ipse) plantavi te vineam electam, omne semen verum. Quomodo conuersa es in prauum vinea aliena? Quid igitur lex? Propter transgressionem (ait Apostolus) posita est. Hinc & alius propheta: Vinea facta est dilectio in cornu olei, & sepiuit eam, &c. In cornu facta, id est, in fide plantata est, quia fidei firmitas illa per cornu designatur, de qua Apostolus: Ideo ex

fide, vt secundum gratiam promissio firma sit omni semini Abraham. Sepiuit autem eā, quid est, nisi hoc ipsum, qd lex propter transgressionem posita est: Itaq; nihil d'abium remanet, quin pacifico, id est, dilectio (ipse est enim pax nostra, qui fecit vtraq; vnam) vinea facti vel plantati fuerit, nō in lege, sed in fide: & idcirco non nouo cōsilio descendit dilectā hęc, scilicet ecclesia ex gētib; quæ d' ex fide abstineat operibus legis iustificetur. Tradidit eā custodibus, id est, patriarchis, ducibus, iudicibus, sacerdotibus, prophetis atq; regibus, & sicut Elias dixit: Turrim quoque & torcular, id est, templum & altare, edificauit in medio eius, & expectauit vt faceret vniuersis, & se cit labruscus. Ita conuersa est in prauum vinea aliena, q' Quæ deinde dicit: Vir affert pro fructu eius mille argenteos, vinea mea coram me est, mille tui pacifici & ducenti his, qui custodiunt fructus eius, ex opposito illius, quæ in prauum conuersa est, melius intelligitur. Et fodi eam mihi (ait in Osea dominus) quindecim argenteis & coro ordei, & dimidio coro ordei, & dixi ad eam: Dies multos expectabis me, nec fornicaberis & non eris viro, sed ego expectabo te, &c. Sacramentū in numeris istis absconditum est pulcherrimum, hic in mille ducentis argenteis, illic in quindecim argenteis & coro ordei & dimidio coro ordei, cuius videlicet sacramenti hæc summa est, q' ista & virgo sit & viro coniuncta: illa autē neque virgo, neq; viro coniuncta. Huius namq; virginitatem vnitas millena, coniunctionem verò siue nuptias binarius cētenus significat. Arithmetici siue abacisti melius norūt, quod dicitur, & qua ratione vnitas virgo pronūtiatur, vsu habent in suis tractatibus, quod videlicet in semetipsa multiplicata nihil creat, quæ semel vnus, vnus est, quod nulli alii numero contingit. Nā ceteri numeri in semetipsos ducti, alios creāt, vt bis duo, quatuor, & ter tria, nouem. Porro nuptias huius centenus designat binarius, & hoc felicissimum est, quia dilecti hæc quæ ex fide est, semper viro coniuncta est, & semper virgo permanet. Ecce illius viduitatem semel & corruptionē illud mysticè designat, quod pretij eius neq; in vnitate māt, neq; ad binariū peruenit, cū dicitur: Fodi eam mihi quindecim argenteis & coro ordei & dimidio coro ordei. Si argenteos attēdas, neq; decē sunt argentei, quæ esset vnitas decena: neq; viginti, quæ esset binarius decenus, sed sunt quindecim, in quo videlicet numero pl' vnitate, minus est binario. Similiter neq; vnus tantum corus ordei, neq; duo sunt cori, sed corus & dimidus ordei, plus mona de, minus binario. Itaq; & illi hoc infelicissimum est, quia neq; virgo est, neq; virum habet. Nūc breuiter ad literæ huius seriū recurramus: Vinea fuit pacifico in ea, quæ habet populos, id est, omnis plantatio, quam plantauit dilectus verè pacificus, per quæ Deo reconciliati sumus, in fide plantata est Abraham, per quæ ille omnes hæreticauit populos. Tradidit eā custodibus, com nistr eam rectoribus, vir affert pro fructu eius mille argenteos, id est, quiuis operarius fidelis ac virtuosus, scripturarū peritus & ore facundus, cūctas fidelis sermonis copias impendit prædicando, vt percipiat tempore suo quippiam de fructu eius. Omnes argentei eius mille, id est, omnes sermones eius consonant in vna fide, quia sicut iam supradictū est, numerus iste millenarius vnitas est, quod arithmetici non incognitū est. Ad hæc ille: Vinea mea coram me est. Ut est factus: Ego non sum mutatus, sed vbi plantauit, ibi quæro: & habeo vineam meam, scilicet nō in lege, sed in fide. Si enim qui ex lege, hæredes sunt, exinanita est fides, abolita est promissio, & esset mutabilitatis, quæ in Deum non cadit. O tu quicumque es, qui in hac vinea mille argenteos (de quibus iā dictū est) expendis, mille tui pacifici, id est, mille remissionem peccatorum facientes vel acquirentes, sunt tibi, & ducenti his qui custodiunt fructus eius, videlicet in eo, vt virginali coniugio in cœlestib; nuptijs, quas hic significat binarius cētenus, cum dilectio & dilecti in sempiternū persfruantur. [Quæ habitas in hortis, amici auscultant, sic me audire uocē tuā.] Quis dicat, cui dicat, manifestum est. Dilectus enim dilectæ dicit, quæ habitas in hortis. Quibus in hortis habitat dilectæ, nisi in amœnitate scripturarum, in delectatione virtutum pulchre florentiū, benè olentium, semper virentium? Fac me (inquit) audire uocem tuam. Quomodo? Nimirum ita sicut scriptū est, Narrabisq; filio tuo in die illo, dicens: Hoc est quod fecit dominus mihi. In manu enim forti eduxit me de Aegypto. Et erit quasi signum in manu tua, & quasi monumentum ante oculos meos, & vt lex domini semper sit in ore tuo. Nā te veraciter ego eduxi de Aegypto, de tenebris huius seculi, de seruitute peccati in terram illam fluentem lac & mel, vt habitares in hortis istis, in omnibus scripturarum sacramentis, vbi veraciter sunt fontes & riuus lactis & mellis, fluetes de spiritu Dei & hominis Iesu Christi dilecti tui. Fac igitur vt dixi, fac me audire uocē tuam, ita vt lex domini semper in ore tuo sit, nunc prædicando, nunc orando, nunc psallendo. His namq; modis libenter audio uocem tuam: & vt amplius, sapienter ac sollicitè id facias, ecce dico tibi, amici auscul-

tum est, quia neq; virgo est, neq; virum habet. Nūc breuiter ad literæ huius seriū recurramus: Vinea fuit pacifico in ea, quæ habet populos, id est, omnis plantatio, quam plantauit dilectus verè pacificus, per quæ Deo reconciliati sumus, in fide plantata est Abraham, per quæ ille omnes hæreticauit populos. Tradidit eā custodibus, com nistr eam rectoribus, vir affert pro fructu eius mille argenteos, id est, quiuis operarius fidelis ac virtuosus, scripturarū peritus & ore facundus, cūctas fidelis sermonis copias impendit prædicando, vt percipiat tempore suo quippiam de fructu eius. Omnes argentei eius mille, id est, omnes sermones eius consonant in vna fide, quia sicut iam supradictū est, numerus iste millenarius vnitas est, quod arithmetici non incognitū est. Ad hæc ille: Vinea mea coram me est. Ut est factus: Ego non sum mutatus, sed vbi plantauit, ibi quæro: & habeo vineam meam, scilicet nō in lege, sed in fide. Si enim qui ex lege, hæredes sunt, exinanita est fides, abolita est promissio, & esset mutabilitatis, quæ in Deum non cadit. O tu quicumque es, qui in hac vinea mille argenteos (de quibus iā dictū est) expendis, mille tui pacifici, id est, mille remissionem peccatorum facientes vel acquirentes, sunt tibi, & ducenti his qui custodiunt fructus eius, videlicet in eo, vt virginali coniugio in cœlestib; nuptijs, quas hic significat binarius cētenus, cum dilectio & dilecti in sempiternū persfruantur. [Quæ habitas in hortis, amici auscultant, sic me audire uocē tuā.] Quis dicat, cui dicat, manifestum est. Dilectus enim dilectæ dicit, quæ habitas in hortis. Quibus in hortis habitat dilectæ, nisi in amœnitate scripturarum, in delectatione virtutum pulchre florentiū, benè olentium, semper virentium? Fac me (inquit) audire uocem tuam. Quomodo? Nimirum ita sicut scriptū est, Narrabisq; filio tuo in die illo, dicens: Hoc est quod fecit dominus mihi. In manu enim forti eduxit me de Aegypto. Et erit quasi signum in manu tua, & quasi monumentum ante oculos meos, & vt lex domini semper sit in ore tuo. Nā te veraciter ego eduxi de Aegypto, de tenebris huius seculi, de seruitute peccati in terram illam fluentem lac & mel, vt habitares in hortis istis, in omnibus scripturarum sacramentis, vbi veraciter sunt fontes & riuus lactis & mellis, fluetes de spiritu Dei & hominis Iesu Christi dilecti tui. Fac igitur vt dixi, fac me audire uocē tuam, ita vt lex domini semper in ore tuo sit, nunc prædicando, nunc orando, nunc psallendo. His namq; modis libenter audio uocem tuam: & vt amplius, sapienter ac sollicitè id facias, ecce dico tibi, amici auscul-

Matth. 10.

Psalm.

Psalm.

Vbera mea turris.

Roma. 4.

Vinea domini ante legem plantata est.

Hiere. 2. Galat. 3. Esa. 5.

Roma. 4. Eph. 2.

Diuersi vineæ custodes.

Esa. 5. Hier. 2.

Pretij vineæ.

Osee 3.

Mysterium in numeris.

Viduitas & corruptio vineæ Iudaicæ.

Eph. 2.

Roma. 6.

1. Corin. 9. Omnes argentei eius mille.

Roma. 4.

Mille tui pacifici.

Fac me audire uocē tuam.

Exod. 13.

Deute. 6.

Psalm. 119.

tant, etiam illi, quos non vides corporalibus oculis, sancti scilicet angeli, iuxta illud: In cōspectu angelorum pfallam tibi. Quid tādē dō dilecta dicis? *[Fuge dilecte mi, aſſimilare caprea hinnuloq; ceruorum ſuper montes aromatum.]* O vocem dignam auditu dilecti, vocem de corde fidei & mēte humili. Hoc enim eſt quod anima quālibet fidelis & ſapiens dicere conſuevit: Domine, non ſum digna vt intres ſub teſtum meum, non ſum digna vt in me oſtēdas frequens aliquod praeſentiae vel viſitationis tuae miraculum. Fuge (inquā) dilecte mi. Non quaero in praſenti vita gloriam, ſed deſidero gratiam: nō quaero claritatem miraculorum, ſed opto remiſſionem peccatorum. Fuge, inquam, dilecte mihi, & ſaltus huiusmodi ſimiles ſaltibus capreae aut hinnuli ceruorum effice, non ſuper me, ſed ſuper montes aromati, ſuper praecelſa merita ſanctorum atq; perfectorum. ¶ Qui ſancti atq; perfecti ſunt, & cauſam praſentem habent, vt neceſſario miracula fiant, illorum eſt aliter dicere: Exempli gratia, Helifaei prophetae, qui meritorū benedictiſſimus, & cauſam habens praſentem, propter quam oporteret miracula facere: Oro, inquit ad Heliam, vt fiat ſpiritus tuus duplex in me, & ita factum eſt, duplicia enim quā Helias, iſte miracula operatus eſt, vt aliquos de populo reuocaret ab impietate Iezabel, & à peccatis Hieroboam, qui peccare fecit Iſraēl. ¶ Sed & in hoc fuge dilecte mi, vt ſemper ſis incomprehenſibilis. Nam iſtud concedendū eſt tuae maieltati, vt non poſſis comprehendī, ſemperque ſis deſideratus ac deſiderabilis, noſque lateat, quā diu ſumus in hoc corpore, quā magna ſit multitudo dulcedinis tuae, quā abſcondiſti timentibus te. Fuge fuge cautus nobis ac prouidus, ne vnquā dū viuimus, nos comprehendīſſe arbitremur, ſequentes vt cōprehendamus. Montes montes aromatum, ecce ſuper vos dilectus, aſſimila-

tus capreae hinnuloq; ceruorum. Dicit autē ad quendam vnus ex amicis ſapiens admodum, ſi etiam ſciuiſſet afflicto vel percuſſo legi timē conſolari: Voca ergo ſi eſt qui reſpondeat tibi, & ad aliquem ſanctorum conuertere. O montes ſancti, cauſam ſingulorum & omnium noſtrum in vno illo, in quem hoc dictum eſt, recognoſcimus: & ideo quod illi ab animo indilcreto datum eſt cōſilium, nos diſcretē ſuſcipimus, & ſequi deſideramus. Ille enim, videlicet Iob, quod interpretatur dolēs, & in eo quod ſathan expetiuit eum vt tentaret, & in eo quod tentatus fidelis inuentus eſt omnium, qui piē volentes viuere in Chriſto perſecutionem patiuntur, dolores & gemitus, & ſubſequentes conſolationes in ſemetipſo praemonſtrauit: & in reſponſis ſuis ab illis duntaxat cognoſcitur, quicumque pro cauſa pietatis, ſeu foris viſibiliter, ſeu intus inuiſibiliter ab inuiſibilibus inimicis tribulatur. Ad quem igitur veſtrum conuertemur? In quo ex omnibus vobis fugientem dilectum citius conſequemur & comprehendemus? O beata Maria, mons montium, virgo virginum, ſancta ſanctorum, ad omnes quidem conuertimur montes aromatum, & vocamus vt reſpondeant nobis, & hoc eſt quod vnusquisque noſtrum dicit: Leuaui oculos meos in montes, vnde veniet auxilium mihi, ſed ad te praecipue conuertimur, ad te praeter ceteris oculos noſtros leuamus, tuum praeter omnibus auxilium ſuſpiramus. Per ſanctum vteri tui ſacramentum, & illum qui animam tuam pertranſiuit, gladium, obtine, vt videamus ipſam illuminationē montium eternorum, ſcilicet dilectum & ex dilecto dilectum, ſimulque dilectionem amborum, id eſt, patrem & filium & ſpiritum ſanctum Deum vnum, viuum & verum, cuius regnum & imperium permanet in ſecula ſeculorum, Amen.

math. 3.

Fideles nō perunt ſibi gloriam miraculorum.

Petitio Heiſei. 4. Reg. 2.

Fuge dilecte mi, quia incomprehenſibilis es

Pſal. 30.

Montes aromati ſunt ſancti

Iob 3.

Eccle. 44.

2. Timo. 3.

Sancti a nobis invocandi ſunt oēs maxime mater dī

Pſal. 120.

Luc. 2.

Gene. 49.

FINIS COMMENTARIORVM RVPERTI, ABBATIS
Tuitienſis in Cantica Canticorum.

